

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ**

***«УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ
ЕКОНОМІКИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ»***

28-29 жовтня 2014 р.

м. Дніпропетровськ

Управління сталим розвитком економіки сільських територій: Матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. молод. вчених і студентів – Дніпропетровськ, 28-29.10.2014: тези доповідей. – Дніпропетровськ: ДДАЕУ, 2014. –189 с.

Посвідчення УкрІНТЕІ № 525 від 27.08.2014 р.

В матеріалах конференції висвітлено передові науково-практичні результати досліджень, молодих вчених і студентів стосовно стратегії управління розвитком сільських територій в контексті державної програми євроінтеграційних соціально-економічних реформ.

Для студентів, аспірантів, науковців та фахівців.

*Матеріали збірника подаються в авторській редакції
та друкуються мовою оригіналу*

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковим.

© Колектив авторів, 2014
© ДДАЕУ, 2014

Організації-учасники конференції:

- Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпропетровськ
- Дніпропетровський університет економіки і права імені А. Нобеля, м. Дніпропетровськ
- Дніпропетровський інститут Міжрегіональної академії управління персоналом, м. Дніпропетровськ
- Харківський національний технічний університет сільського господарства імені П. Василенка, м. Харків
- Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, м. Харків
- Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава
- Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни
- Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького, м. Львів
- Житомирський національний агроєкологічний університет, м. Житомир
- Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, м. Черкаси
- Проект АгроІнвест USAID, м. Київ
- Дніпропетровська обласна громадська організація «Сільськогосподарська консультаційна служба», м. Дніпропетровськ

Ініціатор конференції: кафедра менеджменту і права Навчально-наукового інституту економіки ДДАЕУ

Офіційні мови конференції: державна та регіональні

Тематичні напрямки роботи конференції:

1. Роль державного управління та місцевого самоврядування у розвитку економіки сільських територій
2. Розвиток підприємництва на селі та формування кооперативної моделі агробізнесу
3. Фінансові та правові інструменти управління сталим розвитком економіки сільських територій
4. Сільська зайнятість та розвиток кадрового потенціалу в аграрному секторі економіки

Електронна адреса: tsvik_nata@mail.ru

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет щиро вітає всіх учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управління сталим розвитком економіки сільських територій».

Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні вимагає якнайскорішого виходу з системної кризи та розв'язання соціальних проблем українського суспільства, основу яких складають піднесення рівня та якості життя населення країни, в тому числі і на сільських територіях, а також підвищення його загального добробуту та збагачення духовно-моральними цінностями.

Занепад сільських територій призвів до погіршення рівня життя, низького рівня дохідності багатьох аграрних товаровиробників, зменшення кількості об'єктів соціальної інфраструктури села, недостатньої фінансової підтримки дрібних агроформувань, адміністративних перешкод в залученні інвестицій для розвитку села.

Прискорення інноваційних змін на сільських територіях та забезпечення сталого розвитку останніх потребує значних зусиль зі створення сприятливого економічного середовища забезпечення доступу населення до інформаційних ресурсів, нових технологій, нових ідей. Все це разом з реорганізацією господарських відносин призведе до конкурентоспроможності, інвестиційної, соціальної привабливості та сталого розвитку сільських територій.

Сьогодні, як ніколи, ця проблема потребує широкого загального обговорення та опрацювання нових сучасних стратегій у наукових колах та практичному середовищі. Саме тому кафедра менеджменту і права Навчально-наукового інституту економіки Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету вийшла з ініціативою проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управління сталим розвитком економіки сільських територій».

Наразі дуже актуальним є один із принципів сучасного менеджменту: «Вирішення нових проблем - новими методами!» Євроінтеграційні реформаторські виклики для нашої держави, після «Революції громадянського суспільства», вказують на необхідність залучення до обговорення та генерації нових ідей, побудови шляхів вирішення проблемних питань не лише досвідчених фахівців з економіки, державного управління, політології, права, психології та соціології, але обов'язково і молодих вчених та студентів, які завжди були дуже важливою рушійною силою будь-яких інноваційних перетворень.

Особливість вищого навчального закладу полягає в тому, що педагогічний процес тут багато в чому отримує своє виправдання від наукового, що і покладено в основу новаторського Закону України «Про вищу освіту».

В цьому контексті відомий німецький філософ М. Хайдеггер стверджував, що університет перетворюється у звичайну школу, якщо перестане вчити мислити і буде давати лише накопичену суму знань. Сучасний демократичний університет має формувати не лише фахівців, що вміло виконують свої обов'язки, і тільки, але й самостійних особистостей, які приносять у життя щось нове. І в цьому його відмінність від інших навчальних закладів. Тому у будь-якому ВНЗ, який сьогодні діє у глобальному світовому середовищі, студенти повинні мати простір для свободи, експерименту, помилок, критичного обмірковування позиції. А, отже, актуальним є висловлювання відомого вченого Р. Декарта, який говорив: „Ми маємо сформувати не тільки, і не стільки послідовника, скільки дослідника“.

Особисту зацікавленість в обговоренні проблематики конференції виявили представники багатьох авторитетних вищих навчальних закладів та різних галузевих організацій. Не байдужими до майбутнього нашої держави виявилися і окремі іноземні студенти, що сьогодні навчаються в Україні. Маємо переконання, що конференція сприятиме розвитку й впровадженню перспективних ідей щодо підвищення економічного добробуту жителів сільських територій.

Шановне товариство! Щиро дякуємо Вам за стурбованість проблемами управління сталим розвитком економіки сільських територій, бажаємо творчих успіхів і натхнення у майбутніх наукових зверненнях в ім'я нашої спільної Вітчизни від Півночі до Півдня та від Сходу до Заходу.

Оркомітет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

**Павлова Галина
Євгеніївна**

- директор Навчально-наукового інституту економіки Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, кандидат економічних наук, доцент;

**Курбацька
Лариса Миколаївна**

- декан факультету менеджменту і маркетингу Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, кандидат економічних наук, доцент;

**Величко Олександр
Петрович**

- завідувач кафедри менеджменту і права, кандидат економічних наук, доцент, директор Регіонального навчально-практичного центру розвитку сільських територій Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету;

**Шпортюк Наталія
Леонідівна**

- доцент кафедри менеджменту і права Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, кандидат наук з державного управління;

**Верозубова Вікторія
Олександрівна**

- голова Громадської організації «Всеукраїнський конгрес молодих аграріїв»;

**Максимов Максим
Генадійович**

- голова Дніпропетровської обласної громадської організації «Сільськогосподарська консультаційна служба»;

**Штефан Олександр
Володимирович**

- виконавчий директор Дніпропетровського обласного об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів «Господар»;

Буртак Софія Григорівна

- спеціалістка з гендерної рівноправності та навчання сільськогосподарських кооперативів *ДОГО* «Сільськогосподарська консультаційна служба», кандидат політичних наук;

**Карпенко Владислав
Вікторович**

- Спеціаліст з розвитку організацій виробників, Проект АгроІнвест USAID, м.Київ, кандидат наук з державного управління.

ЗМІСТ

Роль державного управління та місцевого самоврядування у розвитку економіки сільських територій

Величко О.П. Державне регулювання розвитку кооперативної агрологістики як складової економіки сільських територій	11
Дзябура К. С. Місцеве самоврядування як чинник сталого розвитку сільських територій	13
Колодій А.В. Івестиційні моливості накопичувальної системи пенсійного страхування	15
Пашко Н.І. Роль державного управління у розвитку сільського господарства України	18
Плотнікова М.Ф. Принципи державного регулювання інноваційного сільського розвитку в умовах глобальних викликів	21
Савенко О.А., Лапа В.О. Проблематичні питання розвитку сільських територій	22
Шолудько І.П. Державне управління зрівноваженим розвитком сільських регіонів	25
Шпортюк Н.Л. Реформування місцевого самоврядування – важлива передумова розвитку сільських територій	26

Розвиток підприємництва на селі та формування кооперативної моделі агробізнесу

Альохіна Н. Українське свинарство за стандартами ЄС	28
Березівський З. П., Хрипун С.В. Проблеми розвитку лізінгу в аграрній сфері України	29
Василенька Н.І., Ранський І., «Дорожна карта» розвитку фермерства в Україні»	31
Дуріхіна О.Є Становлення малого підприємництва на селі	33
Карпенко В.В., Формування кооперативних відносин на вітчизняному ринку насінництва	35
Ковалик В.В., Саламін О.С. Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні	37
Лебединский К.И., Красноруцкий А.А. Региональные аспекты развития системы предприятий торговли в сельском хозяйстве.	38
Лисенко В.В. Місце екологічно-орієнтованого підприємництва в сільському господарстві України	41

Мазан О.Ю. Управлінські рішення як основа процесу управління підприємством	43
Нечипоренко К.В. Іноваційний розвиток логістичної діяльності в системі сталого розвитку аграрного виробництва	45
Омельчинко К.Г. Особливості розвитку малого бізнесу на селі	47
Покиньюорода О.А. Реалії кредитування аграрних підприємств	49
Савенко О.А., Панасенко Г.В. Розвиток аграрного виробництва в Україні.	50
Скряга О. Перспективи розвитку фермерського господарства	52
Сухонослова К.І. Адаптація «Бережливого виробництва» до діяльності аграрних підприємств.	53
Шевченко О.О. Сичова М.О. Проблеми забезпечення сталого розвитку сільських територій	55
Черевко Д.Г. Крисюк М.С. Розвиток та популяризація агротуризму в західних регіонах України	57
Чехута А., Карасьов О. Територіальні аспекти ефективного землекористування у сільському господарстві	59
Шадько М.С. Статегічні альтернативи розвитку бізнесу на сільських територіях	61

Фінансові та правові інструменти управління сталим розвитком економіки сільських територій

Агрес О.Г. Сучасні проблеми розвитку комерційних банків України та шляхи їх вирішення	64
Бігуненко О.Г. Основні функції державного земельного банку.	65
Вознюк А.О. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств	67
Грідін О.В. Стан та реалізація борошномельної-круп'яної промисловості в Україні	69
Грубінка І.І. Парадигми довгострокового кредитного забезпечення аграрного сектору економіки	70
Дашутіна А.В. Державне регулювання підприємницької діяльності	72
Демидова М.М. Мотиваційний вплив кримінальної та адміністративної відповідальності на працівників сільськогосподарських підприємств	74
Демчук Н.І. Удоскоалення процесу управління економікою та фінансові механізми її реалізації	75
Жаловага І.Ю. Здійснення фермерської діяльності в Україні	78
Завалко О.В. Гарантії основних прав і свобод людини і громадянина	80
Ишангулієва А.А. Предпринемательская деятельность в Туркменистане	82
Канюк Н.С. Синявская Л.В. Основні недоліки та напрями вдосконалення податкового контролю в Україні	84
Каленюк М.В. Проблеми та перспективи розвитку вітчизняної банківської	86

системи	
Камша Н.О. Стан банківського кредитування аграрного сектору України	88
Коваленко Н.М. Стан кредитування сільського господарства черкаської області	92
Козачук К.С. Сиявська Л.В. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів	94
Котлярова А.М. До проблем реалізації державної політики розвитку сільській території	95
Курбацька Л.М., Величко О.М. Кооперативний рух як передумова розвитку сільських територій	97
Левицький Б.М. Теоритичні основи управління капіталом сільськогосподарського підприємства	100
Лемешко О.І. Сучасний стан банківської системи в Україні	101
Лук'янова О.А. Кооперація в сільському господарстві	103
Мельник О.І. Доцільність застосування фінансового лізінгу в агропромисловому комплексі України	105
Назар М.В. Чиники що формують необхідність фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств	108
Павленко О.П. Бюджетне фінансування як пріоритетний інструмент розвитку сільських територій	109
Павлечко Й.М. Управління фінансовими ресурсами підприємств	112
Павлиха М.В. Зерновиробництво України – базовий чинник її продовольчої безпеки	114
Павлова Г.Є. Застосування системного підходу до управління процесом впровадження інноваційних технологій	116
Паруля В.Г. Проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств України	119
Пастернак Л.Ф. Порівняльна характеристика можливостей землекористування сільськогосподарських підприємств в залежності від їх організаційно-правових форми	121
Петриченко К.С. передумови сталого розвитку сільських територій	123
Причиникова Е.М. Распространение информации, вводящей в заблуждение в рекламе	125
Россовская А.П. Олейник Ю.А. Особенности рекламирования некоторых видов продукции с/х предприятий	127
Сергєєва О.Р. Структура управління інноваційними виробничими відносинами в умовах сталого розвитку економіки	129
Скидан А.В. Перспективи розвитку олійно-жирового комплексу України	132
Содома Р.І. Перспективи розвитку іпотеки земель сільськогосподарського призначення в Україні	134
Тележенко А.Р. Господарські правовідносини	135
Тропін В.В., Заєць В.В. Договірні-правові форми закріплення соціально-трудоу відносин	137
Тропін В.В. Коваленко О.С. Аспекти регулювання трудових угод	139

Чеботаренко А.М., Шаля А.О. Відповідальність за порушення законодавства про рекламу	141
Шевченко О.В. Програмно-цільвий підхід в управлінні розвитком економіки сільських територій	142
Шевченко О.В. Державне регулювання сільськогосподарських кооперативів	144

Сільська зайнятість та розвиток кадрового потенціалу в аграрному секторі економіки

Алексєєва К.В. Принципи відтворення кадрового потенціалу аграрного сектору	147
Білокур М.Д. Соціально-економічні аспекти формування екологічної свідомості	148
Буртак С. Г. Принципи впровадження рівноправності жінок і чоловіків на основі стратегії гендеру як основної лінії у діяльності організації. Вигоди від рівних участі жінок і чоловіків у кооперативних організаціях	152
Горобець Н.М., Євдокимова Т.О. Шляхи покращення матеріального стимулювання аграрної праці	155
Горобець Н.М., Ярмолюк Я.І. Зарубіжний досвід участі працівників у прибутку підприємств	157
Дикопавленко Ю.П. Особливості регулювання трудових відносин працівників сільськогосподарських підприємств	159
Дуріхіна О.Є. Політика зайнятості сільського населення в Україні	160
Дуріхіна О.Є. Кадровий потенціал аграрного сектору економіки України	163
Дороніна Т.О. Проблеми формування кадрового потенціалу сільськогосподарських підприємств	165
Колодяжна О.О. Ефективність управління агропідприємством в умовах сталого розвитку	167
Косюк Д.О. Підвищення якості менеджменту, як інструменту зростання кадрового потенціалу сільського господарства	169
Кулик А.В. Управління зайнятістю сільського населення	171
Лазебний М.Є. Управління людським капіталом в аграрному секторі	172
Махтымова Л.Д. Сравнительный анализ доходов сельского населения с доходами работников других отраслей и сфер экономики Туркменистана	174
Мироненко Т.М. Вплив соціально-психологічних методів на процес управління сільськогосподарськими працівниками	175
Мостова А.С. Механізми управління основним капіталом сільськогосподарського підприємства	177
Сергієнко Є. Теоретичні засади управління ефективністю використання трудового потенціалу	180
Сікора О.А., Гіжецька О.І. Проблеми збереження та розвитку трудового потенціалу села	181
Рождествінська Л.В. Особливості кадрової політики аграрних підприємств	183
Хаянок Т.М. Соціальна відповідальність як інструмент сталого розвитку в	184

упраліні агропідприємством

Щербата І.В., Тракало М.І. Стратегія зростання трудової активності сільського населення **185**

Яковлева С.Г. Удосконалення планування в системі менеджменту аграрного підприємства **188**

Роль державного управління та місцевого самоврядування у розвитку економіки сільських територій

Величко О.П. , к.е.н., доцент

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНОЇ АГРОЛОГІСТИКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІКИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Поширеними трансрегіональними корпоративними об'єднаннями в сучасному АПК України є агрохолдинги. В цих організаціях здійснюється потужне масове сільськогосподарське виробництво та промислова переробка аграрної сировини, завдяки чому вони отримують економічний ефект від масштабу виробництва та контролю логістичного ланцюга (зберігання, транспортування, збуту і т. ін.).

Укрупнення аграрного виробництва в значній мірі зумовлене прагненням використати переваги ефекту від його масштабу. На практиці це однаково стосується як приватно-корпоративної, так і фермерсько-кооперативної моделей агробізнесу.

Однак, зменшення рівня постійних витрат на одиницю готової продукції є не єдиною, а часто і не головною перевагою ефекту від масштабу виробництва.

Так, сьогодні середні розміри сільськогосподарських підприємств в Україні є одними з найбільших як серед країн Європи, так і Світу. Але основною метою таких укрупнень є не стільки досягнення більшої економічної ефективності з одиниці сільськогосподарської продукції чи обмеженого ресурсу (га, гол. тощо), скільки отримання більшого обсягу валового прибутку та підвищення можливостей залучення потужних інвестиційних ресурсів.

Причому основні інвестиції в аграрний сектор економіки України здійснюються на рівні великих агропромислових холдингів. Саме крупні аграрні компанії в процесі пошуку відносно дешевих та потужних інвестиційних ресурсів мають можливість виходити на міжнародні ринки капіталу і отримувати фінансування не лише через розміщення і продаж власних цінних паперів, а й через банківське кредитування. В українських банках ставка по таких кредитах є вдвічі-втричі вищою.

Корпоративний аграрний бізнес скоріше підсилює сільську економіку, аніж послаблює. Але сумнівною є здатність корпоративного сільського господарства підвищувати ефективність аграрної економіки без депопуляції сільської місцевості та деградації сільських громад.

І дрібно- та середньотоварне фермерсько-кооперативне виробництво, і великий приватно-корпоративний агробізнес мають право на одночасне існування. Однак, вони повинні виконувати різні функції. Завдання першого – розвивати трудомістке агропідприємництво, слугувати економічною опорою сільських громад, працевлаштовувати сільське населення, підтримувати агроландшафти і т. ін. Завдання другого – інвестувати у орієнтоване на експорт крупнотоварне виробництво

у рослинництві і тваринництві. Відповідно різними можуть бути режими оподаткування, експорту, надання державної допомоги.

При цьому світовий досвід підтверджує необхідність розвитку й альтернативної системи експорту сільськогосподарської продукції, яка ґрунтується саме на кооперативних засадах.

З огляду на це необхідним є опрацювання фіскальної стратегії, яка створюватиме умови для доцільності залучення корпоративним бізнесом в систему аграрної експортної логістики чисельних кооперативних об'єднань.

Одним із пріоритетних напрямків гнучкого податкового регулювання можуть стати зовнішньоторгівельні операції із зерновими. При цьому здійснення агротрейдингової діяльності з використанням логістичних об'єктів (елеваторів, транспортних організації та ін.), які у визначених межах знаходяться у співволодінні кооперативних об'єднань, держави та трейдерів, має отримувати певні пільги.

Такі умови частково будуть стимулювати приватно-корпоративний бізнес до інвестиційної співучасті у розвитку альтернативної експортної зернової логістики в регіонах України.

В теорії кооперації доцільно використовувати поняття «спеціалізований агрологістичний кооператив» і «кооператив із супутньою агрологістичною діяльністю». Їх сутність варто пов'язувати із мірою зосередження на логістичному забезпеченні основної діяльності користувачів кооперативних послуг. Крім того такі сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи доцільно розглядати як різновид провайдерів на базовому рівні сторонньої логістики.

Досвід функціонування СОК в Україні підтверджує прямо пропорційну залежність обсягу логістичних послуг та обернено пропорційну залежність їх вартості від кількості членів кооперативів, що цими послугами користуються.

Стратегічний аналіз регіонального розвитку кооперативної моделі забезпечувальної агрологістики доцільно здійснювати з використанням SWOT-моделі. Зокрема, дослідженнями встановлено, що на сьогодні в Дніпропетровській області є суттєві загрози, які збільшують ймовірність прояву слабких чинників і стримують розвиток кооперативної молочарської логістики в регіоні. Але при цьому є й чисельні сильні сторони, які певною мірою підтримують існуючі перспективні можливості формування кооперативної моделі заготівлі і збуту молочної сировини.

На сучасному етапі пріоритетними напрямками регіонального розвитку мають стати молочарська та плодоовочева продовольча агрологістика. У більш довгостроковій перспективі актуальним і необхідним є розвиток експортноорієнтованої зернової кооперативної логістики, зокрема, й на основі формування змішаних агрологістичних провайдерів.

Стимулювання розвитку альтернативної експортноорієнтованої кооперативної логістики в АПК регіонів України доцільно здійснювати через гнучке застосування спеціальних фіскальних інструментів в системі агротрейдингової діяльності [1].

Список використаних джерел:

1. Величко О. Спільна логістика регіонів / О. Величко // Всеукраїнська газета «Агробізнес сьогодні». – травень 2013. – № 9 (256). – С. 44-49.

Дзябура К. С., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Місцеве самоврядування є однією з найбільш важливих і наближених до людей складових публічної влади. Ми переконані, що запорукою соціально-економічного розвитку будь-якої території, у тому числі й сільської, є повноцінне й ефективне місцеве самоуправління, але звичайно за умови надання відповідних повноважень і фінансування. Тобто управління власною територією лягає на плечі жителів даної території, які, приймаючи рішення щодо управління територіальною одиницею, несуть повну відповідальність як перед громадою, так і перед державою за витрачені кошти, за отримані результати. Сьогодні можна впевнено сказати, що іноді органам місцевого самоврядування не вистачає повноважень, досвіду, фінансування. Усе це пов'язано з тим, що в Україні тільки формується дієздатний механізм місцевого самоврядування в нових політичних і економічних умовах, а також в рамках адміністративно-територіальної реформи. Ресурсне забезпечення і відрегульоване законодавство є ефективним фундаментом під час розбудови сталого розвитку сільської території, але без фінансової самостійності реалізувати місцеве самоуправління просто неможливо. На жаль, тих коштів, які сьогодні Уряд в змозі надати органам місцевого самоврядування, недостатньо, а займатися самофінансуванням не всім громадам до снаги, ось і виникає проблема за проблемою. Саме повна реалізація можливостей народовладдя є неодмінною умовою динамічного соціально - економічного, культурного розвитку будь-якої території і країни в цілому. Основними принципами сталого розвитку сільської території можна визначити життєздатність і справедливість.

Урядом розроблена загальнодержавна програма сталого розвитку сільських територій до 2020 р. Однак більшість заходів уряду стосовно села мають непостійний характер, досить часто вони не орієнтовані на довгострокові, стабільні результати та сталий розвиток. Таким чином, назріла необхідність об'єднати зусилля в галузі сталого розвитку сільських територій України. Така політика буде сприяти об'єднанню уряду і конкретних державних установ, місцевих органів влади та самоврядування і громади села, а також міжнародних організацій і фондів сприяння розвитку. Тільки таке загальне системне бачення і єдиний підхід дозволить забезпечити дійсно стійкий розвиток сільських територій.

На думку М.Й. Маліка і В.А. Пуліма, в центрі проблеми виходу села з кризи повинна стояти «людина села» з усіма її проблемами. Сталий розвиток сільських територій, на їх думку, повинен починатися з розроблення програми розвитку окремого населеного пункту з урахуванням природних особливостей даної території (виробничих і людських ресурсів, соціальних умов та ін.). Найважливішим аспектом залишається підвищення життєвих стандартів, що включають як підвищення рівня доходів на селі, так і покращання культурно-оздоровчих послуг, пристосування

сільського стилю життя до сучасних вимог цивілізації.

Такі вчені, як П.І. Гайдуцький, П. Т. Саблук, В.В. Юрчишин та інші планування розвитку сільських територій нерозривно пов'язують з перспективами розвитку сільського господарства як агропродовольчого сектору економіки.

Коли ми говоримо про село, добробут сільського населення, а також про тенденції сталого розвитку сільських районів, слід звернути увагу на такі основні компоненти: соціальні умови, підприємницька діяльність і розвиток бізнесу в сільській місцевості, а також охорона навколишнього середовища за умови міцного фундаменту у вигляді місцевого самоврядування.

Основними завданнями місцевого самоврядування згідно з нормами і правилами законодавства є:

- зміцнення засад конституційного ладу України;
- забезпечення реалізації конституційних прав людини і громадянина;
- створення умов для забезпечення життєво важливих потреб і законних інтересів населення;
- розвиток місцевої демократії.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування є територіальна громада даного населеного пункту, тобто жителі, які проживають на території села або селища, що є самостійним адміністративно-територіальним утворенням. Територіальна громада має надзвичайно великий обсяг прав, але більша частка роботи щодо вирішення питань місцевого значення проводиться органами місцевого самоврядування, зокрема сільськими, селищними радами та їх виконавчими органами, а також районними й обласними радами. Звичайно, найбільше повноважень у виконанні місцевого самоврядування отримали сільські, селищні ради, виконавчі комітети і голови рад. Специфічними органами місцевого самоврядування є районні та обласні ради. Але не можна відкидати можливостей і повноважень власно створених органів самоорганізації, які, на жаль, не набувають необхідного поширення в сільській місцевості нашої країни.

Основними завданнями, які ставить перед собою громада села, є передусім:

1. Соціальні умови. Дуже важливо формувати стабільні і сприятливі соціальні умови на селі. Охорона здоров'я, початкова та середня освіта повинні бути доступні для сільського населення, а також повинні існувати певні соціальні програми і пільги для малозахисених верств населення. Родини, які проживають у селах, повинні мати нормальні умови для життя і діяльності. Забезпечення транспортом, побутовими послугами, торговельною мережею, культурно-просвітницькими закладами дозволяють відчувати селянам повноцінність цивілізованого життя. Без належного вирішення цих проблем стає майже неможливо жити на селі, а також розвивати його.

2. Підтримка розвитку підприємництва в сільській місцевості. Сільські жителі повинні мати можливість займатися не тільки індивідуальною трудовою діяльністю на власних земельних ділянках, а й підприємницькою.

3. Охорона навколишнього середовища. Питання охорони навколишнього середовища відіграють одну з найважливіших ролей у сталому розвитку сільських територій. Дії територіальної громади в усіх аспектах життєдіяльності повинні здійснюватися за умови збереження лісів, чистого повітря, природних джерел і річок,

чистих ґрунтів та інших екологічних проявів. Проблемою залишаються несанкціоновані сміттєзвалища, відсутність каналізації або майже непридатність до використання, забруднення ставків та вирубка лісів. Без усунення цих недоліків неможливо собі уявити створення нормальних умов життя на селі.

Сьогодні особливо відчувається потреба в комплексному підході до вирішення проблем сільського розвитку, що передбачає розгляд всіх аспектів: сільського господарства, управління матеріальними ресурсами, торгівлі, як на національному, так і на регіональному рівні, екологічних аспектів, соціальних пріоритетів, питань, що стосуються об'єктів соціальної сфери, а також здійснення управління всіма цими компонентами на місцевому рівні, відносин з місцевими органами державного управління, організаціями на території громад і звичайно питання фінансування і бюджетування всіх цих компонентів.

Колодій А.В.к.е.н., доцент

*Львівський національний аграрний університет
м. Дубляни*

ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Серед низки економічних реформ, що відбуваються в Україні пенсійна реформа є однією з найважливіших так як має відношення до всього населення нашої країни. Однак, майже одинадцятирічна історія її проведення свідчить про вкрай негативні досягнуті показники.

Існуюча пенсійна система України складається з реально діючих двох рівнів, а саме – солідарного та недержавного пенсійного забезпечення (відповідно перший і третій рівні). На перспективу планується запровадити і другий її рівень, який передбачений Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Цей рівень має назву «накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування» (скорочено – накопичувальна система пенсійного страхування), та в майбутньому базуватиметься на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах. Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення. Таким чином, спільною ознакою другого і третього рівнів є накопичувальна складова.

Відповідно до Концепції подальшого проведення пенсійної реформи, схваленої урядом України у 2009р., однією з передумов запровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи є досвід запровадження і функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення.

Концепцію передбачалося реалізувати протягом 2010-2017 рр. у два етапи. На першому етапі (2010-2013 рр.) передбачалося вжити заходів до: запровадження дієвого механізму підвищення пенсій шляхом удосконалення механізму їх індексації з

метою усунення диспропорцій у розмірах пенсій, призначених у різні роки; забезпечення диференціації розміру мінімальної пенсійної виплати залежно від страхового стажу; запобігання несвоєчасному проведенню розрахунків за страховими внесками, оптимізації максимальної величини заробітної плати (доходу), з якої сплачуються страхові внески, та розміру пенсій [3].

На другому етапі (2014-2017 роки) передбачається: завершити підготовку до запровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи та здійснити її поетапне запровадження; здійснити поступовий перерозподіл страхових внесків між найманими працівниками та роботодавцями з одночасним запровадженням механізму гарантованого компенсуючого підвищення заробітної плати найманому працівникові; забезпечити рівноправність громадян в пенсійній системі шляхом запровадження єдиних правил призначення пенсій; запровадити уніфіковану законодавчу базу пенсійної системи; забезпечити розвиток накопичувальної системи пенсійного забезпечення; розробити обов'язкові професійні пенсійні програми для працівників, зайнятих на робочих місцях, на яких неможливо уникнути впливу шкідливих факторів виробничого середовища та забезпечити їх виконання. Однак, поки що запровадження другого рівня в силу цілого ряду причин відкладається на невизначений термін. Конкретних термінів його запровадження поки що не визначено, оскільки у ст. 1 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» зазначено, що «перерахування страхових внесків до Накопичувального пенсійного фонду запроваджується починаючи з року, в якому буде забезпечено бездефіцитність бюджету Пенсійного фонду України». Аналіз динаміки бюджету Пенсійного фонду України за 2012-2014 рр. показав обопільне збільшення дохідної та видаткової його частин.

Таблиця 1

Бюджет Пенсійного фонду України за 2012-2014 рр. (млн. грн.)

Показник	2012р.	2013р.	2014р.	Відхилення, 2014р. до 2012р.	
				млн. грн.	%
Залишок коштів на поч. року	2199,7	2199,7	2199,7	-	-
Усього доходів	215639,5	232485,1	233917,6	18278,1	108,5
Усього видатків	228763,7	252049,2	248945,1	20181,4	108,8
Перевищення видатків над доходами	-15323,9	-21763,8	-17125,7	1801,8	111,8

Дані табл. 1 свідчать, що за останні три роки дефіцит бюджету ПФУ не мав тенденції до зниження, що й підтверджує тезу про невизначений термін запровадження другого рівня пенсійної системи.

Концепція запровадження обов'язкової накопичувальної системи в Україні передбачає чітке розмежування джерел пенсійних внесків: солідарна система наповнюється коштами роботодавця, тоді як обов'язкова накопичувальна – коштами працівника.

Учасниками накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є особи, яким на дату запровадження перерахування страхових внесків до Накопичувального пенсійного фонду виповнилося не більш як 35 років та які сплачують внески до накопичувальної системи пенсійного страхування.

Передбачається, що страхові внески до Накопичувального пенсійного фонду є складовою частиною єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, сплаченого учасниками накопичувальної системи пенсійного страхування, і підлягають спрямуванню до Накопичувального пенсійного фонду в таких розмірах: у рік запровадження перерахування – 2 відсотки бази нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, встановленого для таких учасників, кожного наступного року – у розмірі, збільшеному на 1 відсоток, до досягнення 7 відсотків і подальшої сплати у зазначеному розмірі [5].

Важливим показником розвитку пенсійної системи є співвідношення обсягів пенсійних активів відносно ВВП. У 2013 р. активи українських недержавних пенсійних фондів становили 2089,8 млн. грн. (ВВП – 1454931 млн. грн), що складає 0,14% ВВП. Основною причиною такого стану є відсутність накопичувальної системи. На думку експертів з Проекту розвитку фінансового сектору (USAID/FINREP-II) її запровадження зумовить зростання обсягів страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування на рівні 82 млрд. грн. у 2018 році (табл. 2).

Таблиця 2

Інвестиційні можливості НСПС, 2013-2018 рр.[1]

Рік	Ставка внеску, %	Кількість учасників, осіб	Середньомісячна заробітна плата, грн	Сума внесків за місяць, млрд. грн	Сума внесків за рік, млрд. грн
2013	2	7031057	2500	0,352	4,2
2014	3	7411114	2675	0,595	7,1
2015	4	7791171	2862	0,892	10,7
2016	5	8076214	3063	1,236	14,8
2017	6	8361257	3277	1,643	19,7
2018	7	8656360	3506	2,124	25,5

За умови, якщо врахувати інвестиційний прибуток, то ця сума у 2019 р. може сягнути 100 млрд. грн. Такі великі обсяги пенсійних накопичень є значним інвестиційним ресурсом, який повинен мати низку напрямів використання. На сьогодні переважними напрямками інвестування пенсійних активів є банківські депозити, облігації, акції.

Також, слід пам'ятати, що інвестиційна діяльність завжди пов'язана з певними ризиками. Тому важливим моментом є знаходження балансу між прибутковістю та надійністю пенсійних вкладень, а також розподілу ризиків між вкладниками, НПФ, компаніями з управління активами і державою. Ключовою, на нашу думку має бути роль держави, яка має забезпечувати нормативно-правове регулювання і нагляд за розміщенням активів недержавних пенсійних фондів.

Список використаних джерел:

1. Аналіз запропонованої обов'язкової накопичувальної системи // Проект розвитку фінансового сектору / USAID. – Лютий, 2011. – С. 4 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://pension.kiev.ua/files/pillar2paper_feb2011_ua.pdf.
2. Грудзевич І.Т. Інвестиційний потенціал пенсійної реформи в Україні / І.Т. Грудзевич // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Випуск №3, 2013. – С.36-39.

3. Концепція подальшого проведення пенсійної реформи. Схвалено розпорядженням КМУ від 14 жовтня 2009 р. N 1224-р // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1224-2009-%D1%80>
4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : закон України від 9.07.2003 р. № 1058-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
5. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : закон України від 8 липня 2011 року № 3668-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3668-17/page>
6. Федоренко А. В. Економічна складова накопичувальної пенсійної системи / А. В. Федоренко // Фінанси України. – 2011. – № 3. – С. 89-98.

Пашко Н.І., студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Виходячи із сучасного рівня розвитку продуктивних сил у суспільстві та перспектив прогресу науки можна стверджувати, що сільське господарство в найближчій перспективі залишиться тією галуззю, яка задовольнятиме основні потреби населення в продуктах харчування.

Аналіз досягнень агропромислового виробництва в розвинених країнах свідчить проте, що ефективне використання новітніх розробок у сфері агротехніки, біотехнології та агроекології, всебічна раціоналізація аграрного природокористування зумовили істотне зниження природо- і фондомісткості, енергоємності агропродовольчої продукції, різке підвищення її конкурентоспроможності. Зазначені напрями діяльності є пріоритетними у розвитку національного АПК.

Основна мета змін у сільському господарстві України — створити ефективну систему аграрних відносин, збільшити виробництво сільськогосподарської продукції, остаточно вирішити продовольчу проблему в країні, забезпечити промисловість необхідною сировиною, істотно підвищити добробут населення.

Розглядаючи перспективи міжнародної економічної діяльності для України, не можна не враховувати суперечливі особливості розвитку національного продовольчого сектору. Ця суперечливість полягає в тому, що значний виробничий, експортний потенціал, не реалізується в достатній мірі, а потенціал цей є значним.

Для вирішення існуючих проблем та реалізації можливих способів піднесення сільського господарства, необхідна неабияка роль державного управління з виконання заходів спрямованих на розвиток економіки.

Функція держави з підтримки міжнародної економічної діяльності аграрних виробників полягає в допомозі багатьом господарствам подолати збитковість через проведення гнучкої податкової, страхової, цінової, кредитної політики, зокрема за допомогою кредитування експорту. Предметом особливої уваги має бути ввезення до

країни демпінгової та низькоякісної аграрної продукції, товарів, які не мають відповідних сертифікатів якості або не відповідають тим, що є в наявності. Слід проводити більш гнучку податкову політику та політику квотування, диференціюючи імпортовані товари як такі, що є конкурентними вітчизняним на внутрішньому ринку, та такі, що не мають відповідних аналогів. В організаційному плані слід сприяти розвитку таких підприємницьких структур, які виявляють свою життєздатність в умовах ринку, ефективних та економічно доцільних посередницьких організацій, передусім аграрних біржових установ, торгових домів.

Це допоможе подолати ситуацію, за якої на багатьох сегментах вітчизняного ринку, через слабкість ринкових позицій українських агропромислових виробників, домінують імпорتنі товари.

Ключовими складовими експортного розвитку агропромислової галузі України мають стати підвищення якості продукції до рівня світових стандартів, подолання обмежень на експорт української сільськогосподарської продукції в інші країни, в тому числі у країни СНД та ЄС, залучення до аграрного сектору іноземних інвестицій, зокрема через створення спільних підприємств.

У країнах Центральної та Східної Європи у процесі аграрних реформ засновуються акціонерні товариства, ваучерні акціонерні товариства, державні акціонерні товариства, створюються індивідуальні фермерські господарства (засновані на праці господаря і членів його сім'ї, а також на найманій праці), кооперативи тощо.

Великим кроком уперед у вирішенні проблем сільського господарства може стати агропромислова інтеграція.

Агропромислова інтеграція — це форма господарювання, в якій відбувається процес зближення й об'єднання галузей сільського господарства і промисловості з метою планомірного зростання виробництва і забезпечення ефективної кооперації праці працівників міста і села. Нині склались різні форми агропромислової інтеграції. У великих регіонах формуються регіональні АПК, що забезпечують реалізацію міжгалузевих зв'язків, збалансованість діяльності сільського господарства і суміжних галузей на цій території. На рівні районів і підприємств утворюються різні агропромислові формування: агрофірми, агропромислові комбінати й об'єднання, науково-виробничі та виробничі системи. Переваги таких форм інтеграції землеробства з промисловістю та управління агропромисловим виробництвом такі:

- забезпечується єдиний процес виробництва, закупівлі, зберігання, переробки сільськогосподарської продукції та реалізації готових продуктів;

- створюються умови для гармонійного поєднання інтересів усіх учасників агропромислового комплексу, їх відносин і належної відповідальності за спільну роботу;

- складаються сприятливі умови для широкого впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу;

- виникає можливість організації виробництва на принципах ефективної економії всіх ресурсів;

- досягається скорочення управлінського апарату, він стає мобільнішим, дешевшим та ефективнішим;

• забезпечується оптимальна форма поєднання територіального і галузевого принципів управління.

Безумовно, на підвищення ефективності сільського господарства позитивно впливатимуть: перебудова аграрних відносин на селі, перехід до різноманітності форм власності на землю та інші засоби. У разі створення всіх необхідних умов для пріоритетного розвитку аграрного сектору Україна вже найближчими роками зможе розв'язати продовольчу проблему і посісти гідне місце на світовому ринку продуктів харчування і сільськогосподарської сировини.

Сьогодні екстенсивний шлях розвитку сільського господарства практично вичерпався. Тому у подальшому він може здійснюватися лише на основі широкомасштабного впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, докорінної модернізації засобів механізації.

Активне проведення реформ в аграрному секторі, докорінна перебудова земельних та майнових відносин створили умови для розвитку приватного бізнесу та нарощування виробництва продукції. На недержавній основі нині виробляється практично вся аграрна продукція.

Аграрна сфера гостро потребує фінансових ресурсів для модернізації виробничої бази. Фінансова підтримка розвитку сільського господарства за рахунок коштів загального фонду державного бюджету передбачає виконання бюджетних програм, спрямованих на перспективний розвиток сільськогосподарського виробництва.

Механізм державної підтримки підприємств агропромислового комплексу, повинен сприяти залученню для свого розвитку довгострокові кредити. Це дозволить залучити значну суму кредитних ресурсів. Крім цього, буде потрібно запровадити часткову компенсацію вартості мінеральних добрив вітчизняного виробництва. Кошти, передбачені цією програмою, дозволять зменшити ціну мінеральних добрив. Пропонується за рахунок коштів державного бюджету збільшити фінансове забезпечення найдієвіших програм розвитку агропромислового комплексу. Так, потрібно спрямувати кошти на вживання заходів з технічного переоснащення сільського господарства, зокрема через лізингові операції та часткову компенсацію складної сільськогосподарської техніки, що сприятиме закупівлі техніки, серед яких - це трактори і зернозбиральні комбайни.

Досвід високорозвинених в економічному відношенні країн заходу показує, що до найбільш ефективних та актуальних для України напрямів державного регулювання харчового виробництва належать:

- виділення державних субсидій;
- формування законодавчої основи, яка б гарантувала право власності товаровиробника на створений ними продукт;
- реалізація соціальних програм і програм підготовки кадрів;
- валютно-фінансове регулювання і захист від інфляційних наслідків;
- аграрний протекціонізм і захист вітчизняних товаровиробників на світовому ринку, стимулювання надходження на нього товарів власного виробництва і обмеження надходження до України ідентичної продукції ззовні;
- підтримка цінового паритету;

- формування і стимулювання діяльності установ щодо кредитування виробництва, маркетингу, сервісного обслуговування тощо;

- регламентація стандартів і якості продукції;

- стимулювання впровадження досягнень НТП;

- контроль за раціональним природокористуванням і екологізація виробництва.

Вирівнювання за допомогою державного регулювання економіки окремих регіонів допоможе сформувати ефективний механізм регулювання і всього сільськогосподарського комплексу.

Плотнікова М.Ф., к. е. н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Вирощування монокультур, ерозія, засоленість ґрунтів, їх зневоднення та покриття твердими матеріалами, забруднення територій є однією з причин виведення з обігу мільйонів гектарів орних угідь в світі. Проблема голоду та, як наслідок, організації допомоги голодуючим є нагальною з позицій виживання людства, що є причиною загострення соціальних, політичних, економічних та екологічних конфліктів в багатьох країнах.

Екстраполяція в часі чинників, що формують ситуацію зменшення сільського населення, свідчить про збереження цієї тенденції в майбутньому. В результаті такої демографічної кризи і міграції з села в місто, в містах зростає навантаження на соціальну інфраструктуру сіл, надлишок робочої сили, який фіксують, зокрема, система служби зайнятості (хоча й не повністю) у вигляді черг на конкретні робочі місця. Відповідно держава змушена витратити величезні кошти на виплату допомоги по безробіттю та на інші статті витрат, пов'язані з розв'язанням проблеми зайнятості населення.

Неможливість вирішення питань економічної та продовольчої безпеки в межах міських населених пунктів зумовлюють потребу пошуку подальшого удосконалення державного механізму регулювання розвитку територій, зокрема на інноваційній основі. Наприклад, таким заходом вважаємо перетворення необроблюваних площ в межах міської смуги в змішані ліси, що засаджені плодовими деревами та іншими рослинами, спроможними давати врожай. Комунальна власність на такі території дозволить забезпечити різноманіття продуктів харчування для найбільш вразливих прошарків суспільства, що знизить рівень соціального напруження, підвищить рівень родючості ґрунтів, сприятиме підвищенню рівня зайнятості, самостійності та відповідальності мешканців [1, с. 202-204].

Формування біотопів з плодових та декоративними рослин, оформлення ландшафтних садів, де всі бажані мають змогу спостерігати за ростом та розвитком рослин, знайомитися з технологією збирання та переробки продуктів, навчатися екологічному підходу із організованої цілеспрямованої взаємодії з Природою. Останнє дозволить відродити національно-культурну спадщину народу, сформувати свідоме та

бережливе ставлення до навколишнього середовища, сприятиме оптимізації виховних та освітніх процесів в суспільстві, відновленню здоров'я громадян.

Альтернативою сучасній монокультурі в межах сільських територій є гармонійне вирощування продуктів харчування без застосування добрив та отрутохімікатів за умови підтримки видового різноманіття, водного балансу, а за рахунок цього симбіозу взаємодії та, як наслідок, підвищення продуктивності наявних земельних угідь. Децентралізація в управлінні земельними ресурсами шляхом їх передачі бажаним родинам з метою облаштування територій для проживання та вирощування продуктів харчування дозволить підвищити рівень відповідальності населення.

Концепція державної цільової програми «Родова садиба», розробленої ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН спільно з Всеукраїнською громадською організацією «Народний рух захисту Землі» (голова – М.Л. Васильєв) передбачає активізацію процесів сільського розвитку із залученням молоді через законодавче закріплення за українською сім'єю безоплатного права на отримання, при бажанні, земельної ділянки розміром 1 га для облаштування Родової садиби з правом успадкування та без права продажу. Володіння, користування та розпорядження такою земельною ділянкою та продукція, що на ній вирощена, не обкладається податками. [2, с. 103-104]. Забезпечення родини екологічно чистими, біологічно корисними та поживними продуктами харчування дозволить

Отже, одним з напрямів подолання проблеми голоду в світі через покращення забезпечення людства продовольством. Концепція Державної цільової програми «Родова садиба» є механізмом забезпечення продовольчої безпеки країни, підвищення економічної самостійності її громадян та запорукою подальшого розвитку здорової, патріотично зорієнтованої та культурної нації.

Список використаних джерел:

1. Хольцер З. Пустыня или рай / З. Хольцер. – К.: Издательский дом «Зерно», 2012. – 344 с.
2. Батуріна Г.М. «Родова садиба» – один з напрямів сталого розвитку сільських територій / Г.М.Батуріна // Агроінком. – 2013. – №4-6. – С. 102-109.

Савенко О.А., к.е.н., доцент

Лапа В.О., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ПРОБЛЕМАТИЧНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Забезпечення добробуту України неможливе без вирішення питання розвитку села, адже держава, в якій розвивається тільки центр і підлягають стагнації сільські території вважається безперспективною. Ефективне вирішення соціальних проблем, поступовий перехід до сталого економічного зростання сільських територій, всебічний розвиток АПК на підставі державної підтримки дадуть поштовх й для комплексного соціально-економічного розвитку сільських територій. Таким чином, в центрі уваги знаходяться проблемні сільські території, які характеризуються найвищим

загостренням соціально-економічних проблем. До цієї категорії іноді потрапляють території з достатньо високим економічним потенціалом, які внаслідок конкурентоспроможності основних галузей спеціалізації опинилися у стані глибокої кризи, про що свідчить високий рівень безробіття, низька інвестиційна активність суб'єктів господарювання та цілий ряд проблем соціального характеру.

Найгострішими проблемами на селі є безробіття, бідність та трудова міграція, занепад соціальної інфраструктури, поглиблення демографічної кризи та відмирання сіл. Обезлюднення сільських територій призводить до негативного ефекту не лише для сільськогосподарської галузі, а й для національної економіки та суспільного розвитку взагалі. Тому невідкладною проблемою слід вважати збереження людності сіл шляхом розширення сфери зайнятості, забезпечення нормальної життєдіяльності сільської поселенської мережі та умов відтворення сільського населення. Нині в більшості регіонів України бракує економічно активного населення. Понад 27,6% промислових та майже 40% сільськогосподарських підприємств відчувають нестачу кваліфікованих робочих кадрів.

Складна ситуація на селі та в аграрному секторі національної економіки викликана насамперед: безсистемністю та не комплексністю розв'язання завдань аграрної реформи в Україні, поряд з реформуванням відносин на землю та майно, запровадженням нових організаційно-правових форм господарювання не створено відповідних фінансово-економічних механізмів; ігноруванням проблем розвитку сільських територій в процесі аграрних трансформацій, відсутністю зваженої державної політики розвитку села та механізмів її реалізації; відсутністю послідовної державної політики щодо підтримки паритету цін, що зумовлює постійну нестачу фінансових ресурсів та обмежує діяльність і розвиток сільськогосподарських товаровиробників; високим монопольним тиском постачальників матеріально-технічних ресурсів на сільськогосподарських товаровиробників та відсутністю адекватного антимонопольного захисту; повільним формуванням фінансових і кредитних відносин та утворення установ і організацій для обслуговування аграрного сектору та сільського населення. Аграрний сектор національної економіки не виведений з кризової ситуації. Низька ефективність сільськогосподарського виробництва не забезпечує навіть його простого відтворення. Споживання основних продуктів харчування на одну особу менше ніж раціональні науково-обґрунтовані норми, зокрема молока – на 40%, м'яса – на 52%, яєць – на 24%, плодів і винограду – на 62% [1]. Це відсутність у ряді населених пунктів сільгоспформувань і підприємств, сезонний характер роботи, низький заробіток, слабе економічне становище господарства. Тому, в основу вирішення проблем українського села повинні бути поставлені соціально-економічні проблеми сільських територій.

Кризовий стан економіки сільського господарства, низький рівень інвестиційної діяльності, відсутність належного фінансування зумовили зниження потенціалу соціальної сфери села. Соціально-економічний розвиток сільських територій залежить і від ефективності функціонування соціальної інфраструктури, яка пов'язана з раціональним розміщенням об'єктів, що надає можливість користуватися всіма видами послуг, особливо які виникають періодично. Особливістю соціальної інфраструктури є те, що частина її об'єктів в розміщена в містах, селищах міського

типу, промислових центрах, які обслуговують одночасно, як міське, так і сільське населення. Тому дуже велику роль у поліпшенні обслуговування сільських жителів відіграє розвиток транспортних зв'язків і шляхів. Проте й досі багато населених пунктів не зв'язані автобусними сполученнями навіть з районними центрами. Розвиток соціальної інфраструктури впливає і є визначальним у підвищенні життєвого рівня сільського населення. Зокрема, різко зменшилося введення в дію житлових будинків у сільській місцевості.

Внаслідок ринкових трансформацій сільськогосподарські підприємства звільнилися від специфічних, покладених на них раніше функцій щодо будівництва і утримання об'єктів соціальної інфраструктури, будівельних бригад та окремих виробничих підрозділів, які на замовлення населення виконували різні роботи: встановлення огорож, доставку будівельних матеріалів, палива, забезпечення жителів села газом, ремонт і будівництво житлових будинків, надання послуг щодо ведення особистих селянських господарств. Такі послуги – це потенційні робочі місця для селян, які нині є нерегламентованою зайнятістю не маючи офіційного місця зайнятості у сфері послуг, частина осіб належить до зайнятих в особистих селянських господарствах, тим самим завищуючи зайнятість в аграрному секторі. Передача об'єктів соціально-культурного призначення з балансу сільськогосподарських підприємств на утримання їх за рахунок місцевих бюджетів позитивно не позначилося на рівні обслуговування сільських мешканців. Адже місцеві органи влади не мають коштів на утримання цих об'єктів. Щоб зберегти соціальну інфраструктуру села доцільно залучати кошти як бюджетні, так і кошти тих підприємств, які знаходяться на даних територіях. Це допомагатиме подальшому нарощуванню матеріально-технічної бази сільських закладів соціально-культурного призначення, зростанню творчого потенціалу працівників, стимулюванню і підтримці програм, направлених на розвиток соціальної сфери на селі. Значна кількість об'єктів соціальної інфраструктури не експлуатуються або перебуває в аварійному стані та потребує капітального ремонту. Не в повному обсязі використовуються торговельні площі навіть діючих магазинів, частина їх здається в оренду іншим підприємствам.

З метою вирішення проблем сільських територій як основи функціонування аграрного сектора економіки розглянемо наступні стратегічні напрямки. Основними стратегічними цілями розвитку сільських територій є покращення демографічної ситуації на селі, а саме: підвищення сумарного коефіцієнта народжуваності у сільській місцевості та зниження коефіцієнта смертності сільського населення до відповідного показника у міських поселеннях – 13,7 осіб на 1000 жителів; зменшення природного убутку сільського населення порівняно з містом у 2,4 рази та підвищення шлюбності у сільській місцевості до відповідного показника у міських поселеннях – 7,6 шлюбів із розрахунку на 1000 жителів; зменшення розриву між очікуваною тривалістю життя чоловіків і жінок у сільській місцевості на 5 років та її підвищення до європейського рівня.

Одним із найважливіших напрямів стратегії розвитку є покращення соціального облаштування сільських населених пунктів: забезпечення сіл об'єктами соціальної інфраструктури згідно із соціальними стандартами і нормативами: дитячий садок (ясла) – 30 місць на 100 дітей до 6 років; загальноосвітня школа – для дітей до 15

років – на 100 дітей 100 місць; ля дітей від 15 до 16 років – на 100 дітей 40 місць. фельдшерський пункт – у населених пунктах до 100 жителів; фельдшерсько-акушерський пункт – у населених пунктах до 500 жителів; амбулаторно-поліклінічний заклад – у населених пунктах до 1000 жителів – 24 відвідування на 1000 осіб; дільнична лікарня – в населених пунктах понад 1000 жителів – 14,1 ліжко-місць на 1000 осіб; комунальні підприємства – одне підприємство в центральному селі; спортивний зал (майданчик) – реконструкція, добудова залів і майданчиків у шкільних закладах – 83,5 м² на 1000 населення; дозвільні заклади – від 120 до 340 місць на 1000 жителів; магазини із секціями: продтоварів і промтоварів – 90–270 м² торгової площі на 1000 жителів; установа громадського харчування (їдальня, буфет) – 30-40 місць на 1000 жителів

Таким чином, реорганізація і модернізація сільських територій, оновлення сільського укладу має здійснюватися цілеспрямовано і послідовно в наступних напрямках: завершення аграрної реформи, в результаті якої селяни мають стати реальними власниками майна і землі, розпоряджатися ними на власний розсуд і отримувати від їх використання доходи; держава має створити господарюючим суб'єктам правові умови для прибуткової сільськогосподарської діяльності, яка має супроводжуватися підвищенням рівня життя людей у сільській місцевості, розвитком сільських територій; державна політика має бути спрямована на соціальний розвиток сільської місцевості та її інфраструктури.

Отже, комплексний розвиток сільських територій необхідно проводити за такими напрямками: забезпечення комплексного, багатофункціонального розвитку сільських територій; забезпечення надійного функціонування соціальної інфраструктури села в нових економічних умовах; забезпечення істотного підвищення рівня доходів та поліпшення соціального захисту сільського населення; створення умов для розширення сфери зайнятості на селі на основі ефективного використання потенціалу сільських територій; наближення та вирівнювання умов життєдіяльності міського та сільського населення, формування мережі підприємств, установ та організацій, які надаватимуть необхідні послуги сільському населенню; стимулювання закріплення на селі спеціалістів сільського господарства, освіти, культури, охорони здоров'я, житлово-комунального та побутового обслуговування; заохочення молоді до роботи і проживання в сільських населених пунктах.

Шолудько І.П., студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗРІВНОВАЖЕНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ РЕГІОНІВ

Головною метою сьогодення в Україні є те, що для вибору правильного шляху розвитку країни в майбутньому потрібно, щоб наша суспільно-економічна система була гармонічно вмонтована в систему природного середовища з тим, щоб можна було раціонально використовувати його засоби для потреб сьогоденних і прийдешніх поколінь, що в першу чергу проявляється у необхідності реалізації концепції

зрівноваженого розвитку сільських регіонів. Цієї гармонії однак неможливо досягти виключно через ринковий механізм, до якого ми так прагнемо, необхідною у вирішенні цих питань є і роль держави.

Рівень розвитку суспільства є визначальним чинником зміни пріоритетів у зрівноваженому розвитку. В країнах з низьким рівнем економіки процеси зрівноваженого розвитку пов'язані в першу чергу з діяльністю, метою якої є виживання і досягнення приросту показників споживання. В країнах багатих і технологічно розвинутих, з високими доходами і рівнем споживання в зрівноваженому розвитку вбачається в першу чергу охорона природного середовища при раціональному рівні і структурі виробництва і споживання. В українському суспільстві, при все ще незадовільних параметрах економічної і суспільної сфери починає спостерігатись, крім прагнення підвищення економічного добробуту, потреба в раціональному господарюванні засобами природного середовища, що обумовлюється об'єктивними обставинами – Україна знаходиться на межі екологічної катастрофи, і саме аграрна сфера економіки у значній мірі впливає на загострення ситуації.

Подальша трансформація аграрної економіки України на основі його реформування об'єктивно повинна здійснюватись шляхом оптимального поєднання її напрямів в контексті реалізації концепції зрівноваженого розвитку сільських регіонів з врахуванням існуючих на сьогодні основних проблем українського села, наявних вже на сьогодні його сильних сторін та можливих перспективних параметрів.

Шляхи реалізації концепції зрівноваженого розвитку: підвищення рівня загальної і професійної освіченості селян; підвищення підприємницької освіченості самоврядування; розробка проектів зрівноваженого розвитку регіонів на рівні сільських рад; розширення університетської мережі служби дорадництва; диверсифікація сільськогосподарського виробництва; розвиток позасільськогосподарської сфери підприємництва, в т.ч. агротуризму і зеленого туризму; державне регулювання процесів розвитку всіх сфер села на основі науково обґрунтованих підходів, ліквідація диспаритету цін з використанням ринкових та адміністративних механізмів; розвиток кооперації і агропромислової інтеграції; вдосконалення кредитного і банківського обслуговування процесів розвитку аграрної сфери економіки у сільських регіонах.

Шпортюк Н.Л. к. держ. упр., доцент

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Одним з найважливіших напрямів аграрної політики, спрямованого на підвищення життєвого рівня населення, є забезпечення функціонування та розвитку сільських територій. Унаслідок тривалого реформування в реальному житті склалося ситуація, коли за розвиток сільських територій практично ніхто не несе відповідальності. Державне регулювання не адекватне існуючій ситуації і не приносить бажаних результатів, а місцеві органи влади неспроможні вникнути в процес

вирішення важливих господарських завдань. У цих умовах проблема прискорення формування ефективних механізмів функціонування і розвитку сільських територій стає вирішальною.

Існуюча в Україні система місцевого самоврядування сьогодні не повністю відповідає очікуванням та потребам суспільства. Функціонування місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади. Існуюча система територіальної організації влади занадто громіздка, вимагає значних коштів для свого утримання, надмірно централізована, припускає дублювання функцій, притаманних органам місцевого самоврядування. Вона не адаптована до сучасних методів надання адміністративних послуг, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій, що є звичайним явищем для країн європейського союзу.

Метою реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади є підвищення якості життя людей у містах, селищах та селах шляхом забезпечення спроможності органів місцевого самоврядування створювати економічні та соціальні умови розвитку територіальних громад та їх об'єднань, а також забезпечення місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади територіальної доступності жителів цих територіальних громад до адміністративних, соціальних та інших послуг. Ці завдання є необхідністю сьогодення з огляду на розбудову сучасної демократичної і правової держави європейського зразка.

Проведення адміністративно-територіальної реформи нині, мабуть, не на часі, хоча і було б доречно розглядати ці питання в комплексі. Сьогодні не йдеться про здійснення адміністративно-територіальної реформи. Складна політична ситуація, не сприяє умовам, в тому числі економічним і соціальним, для початку серйозних дій по запровадженню адміністративно-територіальної реформи. Саме тому в ході реформи місцевого самоврядування необхідно повести ґрунтовний аналіз соціально-економічної ситуації у регіонах, селах, селищах, містах. При проведенні реформи місцевого самоврядування необхідно надати умови територіям і громадам для добровільного об'єднання. Для цього необхідно ухвалити закон про добровільне об'єднання територіальних громад, закон про міжмуніципальне співробітництво, а також надати можливість проводити місцеві референдуми з цього приводу.

Список використаних джерел

1. Павлюк А.П. Реформування адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реалізації, стратегічні пріоритети / А.П. Павлюк // Регіональна політика та місцеве самоврядування. – № 1 (2). – 2007. – С. 159-164;
 2. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій – запорука відродження аграрної України / П.Т. Саблук // Вісн. аграр. науки. 2006. - №5. – С.21-23;
- Саенко Ю. Місцеве самоврядування в Україні : проблеми і прогнози / Саенко Ю., Ткачук В., Привалов Ю. – Київ: Ін-тут соціології НАН України, 1997. – 320 с.

Розвиток підприємництва на селі та формування кооперативної моделі агробізнесу

Альохіна Н., аспірант

Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

УКРАЇНСЬКЕ СВИНАРСТВО ЗА СТАНДАРТАМИ ЄС

Упродовж останнього десятиріччя Україна наполегливо бажає наблизитися до європейських стандартів. Країна твердо обрала проєвропейський напрям розвитку, а це означає зміну стандартів, при чому у всьому.

Розвиток свинарства в Україні вимагає рішучих кроків і кропіткої праці з дерегуляції галузі. У наступному році продовжать зростати ті свинарські господарства, які модернізувалися, в які вкладалися інвестиції в останні 5-8 років. Проте окремі ферми можуть закритися, це, скоріше за все, будуть господарства радянського типу, морально застарілі. Вже сьогодні за рівнем модернізації підприємств, виробництва свинарської продукції, вирощування свиней багато вітчизняних підприємств відповідають найжорсткішим європейським стандартам, хоча з м'ясопереробна галузь даним стандартам не відповідає. Тільки невеликий відсоток українських м'ясопереробників буде готовий у найкоротші терміни для сертифікації, тому розраховувати на отримання дозволу експортувати свою продукцію на європейський ринок можуть лише деякі з них.

Однією з ключових умов подальшого розвитку галузі є розширення можливостей збуту продукції свинарства. Безумовно, внутрішній ринок свинини ще не насичений продукцією власного виробництва, але для того, щоб зменшити залежність від його настроїв, експерти радять диверсифікувати торгівельні потоки. Зокрема, радять придивитися до ринків Японії, Китаю та Південної Кореї — країн, які зараз розвиваються найактивніше і відчувають гострий дефіцит у м'ясі свиней.

Ринок Європейського союзу є дуже важливим для вітчизняних виробників, проте не з точки зору безпосереднього збуту своєї продукції у ЄС, як гаранта якості української свинини. Ринок ЄС необхідно розвивати в будь-якому випадку і намагатися відповідати тим критеріям, які цей ринок висуває. Після виходу на європейський ринок, можна вести мову про високі стандарти та світовий ринок.

Урядом створено групу зі свинарства, яка вивчає нові ринки збуту, проводить зустрічі із посольствами тих країн, які нам цікаві для експорту м'яса. В кінці жовтня почнуть проводити європейськими фахівцями аудит українських тваринницьких підприємств на предмет відповідності продукції вимогам ЄС, що є першим кроком на шляху отримання ними єврономера, який дозволяє здійснювати постачання на європейський ринок. У першу чергу ветеринари ЄС перевіряють м'ясопереробні підприємства, які вже отримали сертифікат ISO (підтверджують якість системи менеджменту в компанії). Підприємства, які будуть проінспектовані європейськими

ветеринарами, але не отримають їх схвалення, зможуть виправити всі недоліки і після цього повторно пройти перевірку, додали в АСУ.

16 вересня парламенти України і ЄС синхронно ратифікували Угоду про асоціацію. Створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС передбачає двостороннє зняття торговельних мит у рамках визначених квот або без них. Тим не менше, українська сторона до 2016 року не буде обнуляти мита для європейських товарів, тоді як ЄС ввів торгові преференції для України вже від кінця квітня цього року. Водночас поки що, на жаль, європейський ринок закритий для українських свинарів. Багато в чому це зумовлено тим, що парламент протягом двох років не міг прийняти пакет законопроектів, без імплементації яких постачання тваринницької продукції, окрім м'яса птиці, у ЄС було не можливим де-факто. Цього літа Верховна Рада нарешті спромоглася підтримати необхідні законодавчі ініціативи. Проте, для того, щоб адаптувати наше законодавство треба працювати не лише над розробкою документів, розглядом їх у парламенті, а і не забувати про налаштування нашого вітчизняного виробництва під європейські стандарти, на що потрібен час. Вже сьогодні більшість наших модернізованих виробництв вже використовують інтенсивну генетику, відмовилися від антибіотиків у кормах на стимуляторів росту. У нас вже досить багато виробників, які мають високий конкурентний рівень і які б могли претендувати на сертифікацію Європейським союзом.

Українським експортерам доведеться поборотися за місце на ринку із такими головними експортерами свинини, як Євросоюз, Канада, США та Бразилія. Сьогодні в цілому по Україні більшість вітчизняних виробників не здатні конкурувати на внутрішньому ринку із закордонними виробниками м'яса та м'ясопродуктів зі свинини за собівартісними та ціновими показниками, оскільки. Європейські ціни на свинину нижчі, ніж українські. Тому необхідно знайти шляхи здешевлення продукції свинарства. Є два напрями розвитку подій у свинарстві: або виробники чекатимуть, поки міністерство запропонує варіанти нормативного розвитку підтримки галузі, або об'єднуватися і напрацьовувати власне бачення, пропонувати реальні кроки і, таким чином, впливати на розвиток галузі в цілому. Отож, наразі важливо зосередитися на тих напрямках розвитку, які сприятимуть покращенню ситуації в галузі. Йдеться про подальшу модернізацію промислового свинарства, інтенсифікацію, збереження енергоносії, відновлення розвитку племінного свинарства, дерегуляцію, розбудову експортних каналів тощо.

Березівський З. П. к.е.н., доцент

Хрипун С.В., студ.

Львівський національний аграрний університет, м.Дубляни

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Актуальність розвитку лізингу в Україні, включаючи формування лізингового ринку, обумовлена передусім несприятливим станом парку устаткування: значна питома вага морально застарілого устаткування, низька ефективність його використання, немає забезпеченості запасними частинами тощо. Одним з варіантів

рішення цих проблем може стати лізинг, який об'єднує всі елементи зовнішньо-торгівельних, кредитних та інвестиційних операцій.

Останнім часом увагу багатьох спеціалістів органів державного управління, господарських керівників, підприємців та менеджерів хвилюють питання розвитку в Україні лізингу майна. Давно відомий у світі, цей спосіб господарських зв'язків ще не набув у країні належного поширення. Тому саме з ним пов'язані визначені надії відносно рішення проблеми забезпеченості новою технікою сільського господарства.

Розглядаючи різні варіанти придбання сільськогосподарської техніки, насамперед, сільськогосподарським товаровиробникам цікаве отримання техніки в користування в максимально стислі терміни і без відволікання оборотних коштів. Об'єднати ці вимоги можливо набуваючи техніку в лізинг. На сьогоднішній день лізинг – самостійний фінансовий інструмент, а не просто альтернатива кредитуванню.

Сучасний ринок лізингових послуг характеризується різноманітністю видів і форм лізингу, моделей лізингових контрактів і юридичних норм, які регулюють лізингові операції. Лізинг здійснюється за договором лізингу, який регулює правові відносини між його суб'єктами й укладається в письмовій формі. У процесі діяльності кожний з учасників лізингової операції прагне отримати економічні вигоди. На основі однакових взаємовигідних економічних інтересів будується механізм лізингу.

Лізингова угода більш гнучка, ніж кредит. В Україні відсоткова ставка за кредитами постійно змінюється, натомість у розвинених країнах відповідна ставка вдвічі нижча. Кредит завжди передбачає обмежені строки й розміри погашення, а при лізинговій угоді лізингоодержувач може розраховувати надходження своїх доходів і визначати зручну для себе схему фінансування.

Узагальнюючи світовий досвід формування лізингової політики, можна стверджувати, що розвиток лізингу в Україні має будуватися на таких принципах: визнання потенційних можливостей і переваг лізингу для подальшого економічного розвитку країни; на створенні сприятливих умов для розвитку лізингового бізнесу (податкове оточення, створення ринкової інфраструктури тощо); всебічна державна підтримка особливо значущих для України галузей економіки, однією з яких є сільське господарство.

Проблеми, які стримують розвиток лізингового бізнесу в Україні, на нашу думку, доцільно поділити за наступними напрямками. Перш за все, враховуючи чотири основні сфери інфраструктури, які встановлюють оперативну інфраструктуру сектора лізингу: юридична (права, засоби захисту прав, правозастосування); податкова (справедливий розподіл податкового навантаження, податкові пільги й перешкоди); облікова (режими балансу й звіту про результати господарської діяльності); регуляторна (відповідні вимоги до ліцензування і розуміння норм). Окремий напрям стосується активізації лізингової діяльності комерційних банків (конкуренція й послуги).

Перспективним варіантом вирішення проблеми середньострокового та довгострокового фінансування лізингу на вигідних умовах може стати здійснення програми надання державних гарантій щодо охорони лізингових портфельів.

У Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» серед пріоритетів державної аграрної політики з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів аграрного сектора виділено такий напрям, як

переоснащення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств шляхом удосконалення довготермінового кредитування, часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки за рахунок Державного бюджету України, системи фінансового лізингу, підтримки розвитку інфраструктури матеріально-технічного забезпечення.

Особливістю забезпечення сільського господарства технікою та обладнанням на умовах фінансового лізингу є те, що вітчизняна техніка та обладнання, які передаються у фінансовий лізинг, мають високу ціну та низьку якість, має місце недостатнє фінансове забезпечення державної підтримки технічного переоснащення аграрної сфери, неефективне управління коштами державного бюджету, що спрямовуються на проведення операцій з фінансового лізингу, та низька відповідальність лізингодержувачів за предмет лізингу. До проблем використання техніки та обладнання, що беруть у лізинг, необхідно віднести низький рівень її експлуатації та зберігання, порушення дисципліни фінансових розрахунків, некомплектність поставок на етапі укладання договорів лізингу, а також проблеми з обліком.

Для усунення причин, які стримують технічне переоснащення аграрної сфери АПК України, на наш погляд, необхідне розроблення концепції стратегії розвитку фінансового лізингу сільськогосподарської техніки на довгостроковий період. Стратегічною метою розвитку фінансового лізингу в аграрній сфері АПК України повинно бути задоволення потреби сільськогосподарських товаровиробників у техніці, машинах і механізмах за рахунок їх виробництва на машинобудівних підприємствах України з метою підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції.

Василенька Н.І., к.е.н., доцент

Ранський І., студ.

Львівський національний аграрний університет, м.Дубляни

«ДОРОЖНА КАРТА» РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСТВА В УКРАЇНІ

У світовій практиці фермерство – один із шляхів до відродження підприємницької діяльності сільських товаровиробників до високоефективного ведення сільськогосподарського виробництва та вважається найпоширенішою формою ведення сільськогосподарських робіт. Розвитку фермерства як нової для нашої країни форми господарювання треба приділити особливу увагу, дати можливість проявити себе в ринковій економіці за належних конкурентних механізмів між різними економічними укладами.

Фермерство як вид діяльності має свої особливості, які визначають переваги цієї форми господарювання. До таких особливостей можна віднести: стимули до високопродуктивної праці, дотримання вимог технології виробництва, господарське ставлення до землі, поєднання функцій власності, праця та управління в одній особі, відповідальність за результати своєї діяльності, гнучкість і пристосованість до функціонування в ринкових умовах.

Для того щоб побудувати ефективний агробізнес, який приносить прибуток своїм власникам, цікавий інвесторам і кредиторам слід практичним кроком може стати

створення типової моделі-схеми поведінки та функціонування фермерського господарства на ринку. Це наче «дорожня карта» для фермерів, слідуючи якій вони зможуть вирішити ряд важливих для своєї ініціативної діяльності питань.

Така «дорожня карта» повинна давати відповідь на такі питання:

- як створити фермерське господарство;
- як використовувати внутрішні резерви для зростання прибутку в аграрному бізнесі;
- яка вартість аграрного бізнесу сьогодні і як її збільшити;
- продавати або розвивати: яку стратегію і в яких умовах краще застосовувати;
- коли краще продавати вирощену продукцію і як знизити цінові ризики;
- де сьогодні брати кошти для фінансування аграрного бізнесу;
- в який бізнес прийде інвестор?
- як облік впливає на вартість бізнесу;
- як можна використовувати досвід міжнародних експертів для збільшення рентабельності українського аграрного бізнесу?
- земельні аспекти.

Необхідними для розуміння фермерів повинні бути питання аграрного майбутнього України, питання євроінтеграції, кооперації, трансформаційних процесів, а саме: чи готовий агробізнес України до викликів ринку; проблеми управління на місцях; взаємовигідне партнерство великого та малого бізнесу; що заважає ефективній кооперації на селі; оптові ринки сільськогосподарської продукції як найважливіший елемент аграрної інфраструктури; управління ризиками в агробізнесі.

У «дорожній карті» повинні знайти місце рекомендації, щодо впровадження сучасних ІТ-технологій для фермерства, застосування інструментів маркетингу: автоматизація фермерських господарств; системи планування та прогнозування; GPS-технології; програмне забезпечення для ведення високоефективного тваринництва; ефективне управління агропідприємством (farm-менеджмент і CRM-системи); системи контролю раціону в тваринництві (надточні кормові програми); особливості маркетингу в сільському господарстві; як продати свою продукцію в торговій мережі; використання інтернет-технологій для розширення географії продажів; Farm-маркетинг: огляд ефективних інструментів продажів; захист авторських прав та франчайзинг в сільському господарстві тощо.

Подальше становлення фермерства може бути забезпечене лише на основі побудови стратегії його подальшого розвитку з урахуванням сучасного його стану, різноманітності типів фермерських утворень та в контексті зрівноваженого розвитку сільського господарства.

Дуріхіна О.Є студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

СТАНОВЛЕННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СЕЛІ

Мале підприємництво на селі можна визначити як сектор регіональної економіки, в якому функціонують суб'єкти підприємницької діяльності різних організаційно-правових форм і форм власності дрібнотоварного виробництва, що здійснюють самостійну, інноваційну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність з метою отримання економічного й соціального ефекту.

Становленню малого підприємництва на селі, як ефективної форми самозайнятості, сприяли: трансформація форм власності (ліквідація великих державних сільськогосподарських і несільськогосподарських підприємств призвела до зростання безробіття, втрати сільськими жителями стабільного основного доходу); доступ сільського населення до специфічного фактора виробництва - землі, що має здатність до самовідновлення та забезпечує можливість виживання (можливість утримання особистого господарства як джерела додаткового доходу поряд з основним заробітком призвела до формування у сільських жителів навичок ведення власної справи); різке зниження рівня життя й добробуту сільських жителів (формальна зайнятість і довгострокове безробіття, що виникли внаслідок тривалих невиплат заробітної плати працівникам, стали потужним стимулом до самозайнятості сільського населення).

Найбільш поширеними формами малого підприємництва на селі є такі: особисті селянські господарства, індивідуальні господарства, фермерські господарства, фізичні особи - підприємці та малі підприємства - товариства з обмеженою відповідальністю.

Причинами, які спонукають сільських жителів диверсифікувати діяльність, є: для існуючих успішних суб'єктів господарювання - необхідність розвитку, можливість отримати додаткові фінансові зиски від роботи в нових галузях (або інших сферах основної галузі), прагнення уникнути банкрутства й піти зі стагнуючих ринків, спроба зменшити або розподілити ризики; для новостворених суб'єктів господарювання - необхідність виживання через відсутність альтернативи зайнятості за наймом, можливість отримувати стабільний дохід, прагнення реалізувати професійні навички та підприємницькі здібності.

Основними видами диверсифікації підприємницької діяльності сільських жителів є просторова, міжгалузєва, внутрішньофірмова. Просторова диверсифікація виникла внаслідок специфічних особливостей різних сільських територій, де підприємці орієнтуються на задоволення відповідних потреб населення:

- міського споживача (у приміських селах і селищах населення може одержати необхідні їм якісні блага та послуги в місті, тому підприємці організують діяльність у напрямках, затребуваних міським населенням, але нерентабельних на території міста внаслідок своєї специфіки);

- місцевих і міських жителів (у селах, віддалених від великих міст, склалася ситуація, коли виготовлена підприємцями продукція реалізується на місцевому ринку й затребувана міським населенням);

- потреби тільки місцевого населення (у відносно «ізолюваних» селах, що знаходяться на значній відстані від міст, підприємці диверсифікують діяльність, виходячи з потреб тільки місцевого населення, що пов'язано з нерозвиненістю транспортної інфраструктури й обмеженістю доступу до інформаційного поля);

- збут значного обсягу продукції оптовикам і транзитним покупцям (у селах, розташованих поблизу великих комунікацій (переважно автошляхів), підприємці організують сезонну діяльність, розраховуючи на реалізацію продукції або послуг численним транзитним споживачам і налагодженій системі оптових покупців);

- відпочивальників і туристів (у курортній зоні підприємці мають можливість ефективно функціонувати завдяки сезонній діяльності у сфері обслуговування та торгівлі).

Міжгалузева диверсифікація (передбачає розподіл напрямів діяльності сільських підприємців на сільськогосподарський та неаграрний) виникла внаслідок занепаду державних підприємств у різноманітних сферах задоволення потреб населення, а також унаслідок поступового зниження потенціалу для зростання в сільському господарстві.

Внутрішньофірмова диверсифікація передбачає освоєння різних видів діяльності в межах одного малого підприємства або підприємця. Вона є перспективною у зв'язку з необхідністю освоєння додаткових джерел доходу в умовах зростання конкурентної боротьби і страхування від можливих збитків у процесі здійснення основного виду діяльності.

Практично в усіх розвинених країнах розвиток сільських територій здійснюється завдяки підтримці суб'єктів малого підприємництва в різних сферах і формах ділової активності. У країнах ЄС та США на загальнодержавному рівні проголошено політику підтримки міжгалузевої диверсифікації діяльності сільських підприємців на підставі дотримання принципу рівномірності розвитку всіх галузей сільської економіки з уникненням її однобічного аграрного спрямування.

**Карпенко В.В. к. держ. упр.,
спеціаліст з розвитку організацій виробників.**

Проект АгрoІнвест USAID, м.Київ

ФОРМУВАННЯ КООПЕРАТИВНИХ ВІДНОСИН НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ НАСІННИЦТВА

Досліджуючи взаємовідносин між виробниками насіння та покупцями – фермерами, в першу чергу на думку спадають добре відомі світові насінневі компанії, такі як Euralis, Maisadour, DLF Trifolium та інші. Однак, мало хто знає в чому секрет успіху цих компаній, які ще в першій половині 19 ст. почали будувати свої насінневі імперії і сьогодні є міжнародними лідерами в своїй сфері, який фундамент був закладений в їх основу, що забезпечує їх стійкість. Секрет простий і полягає в тому ,

що за організаційно – правовою формою дані компанії є кооперативними підприємствами, які засновані і управляються самими фермерами, які в свою чергу є і власниками і клієнтами одночасно, формують технологічну, виробничу та маркетингову стратегію виробництва насіння і одночасно є основними його покупцями (споживачами). Можна продовжувати список таких європейських та американських кооперативів, які займаються вирощуванням насіннєвого матеріалу (EMC2 у Франції, створений в 1988 році шляхом злиття декількох кооперативів, виробництво насіння зернових; NEU Seed Inc. в США, створений в 2008 році, вирощування насіннєвої картоплі та інші), але яка ж справа із розвитком насіннєвих кооперативів в Україні?

На жаль, в Україні система кооперації виробників насіння та його споживачів - дрібних і середніх сільгоспвиробників, відбувається край повільно. Причин в цьому багато, починаючи від «ментальної пам'яті» про колгоспне минуле, недовірою до партнерів, закінчуючи економічним станом розвитку і відсутністю можливостей інвестицій в спільну переробку (хоча, насправді, саме ця економічна проблема і є основою розвитку сільськогосподарської кооперації).

Так, фактично єдиним прикладом насіннєвих кооперативів можна навести сільськогосподарський обслуговуючий кооператив (СОК) «Агроторговий дім «Івано-Франківськнасіння» у місті Тисмениця, який виник на базі обласної насіннєвої станції. Членами кооперативу стали працівники цієї організації, а також селянські та фермерські господарства. Кооператив давно спеціалізується на заготівлі та переробці насіння зернових культур, цукрових буряків, картоплі, овочів, а тепер приваблює сільгоспвиробників іншого району для вирощування багаторічних трав. Збережена колишня виробнича база - територія, складська техніка, потужні авто ваги. І знов таки – розвиток даного кооперативу став можливий завдяки вмілому керівництву кооперативу, яке обходиться без державної підтримки для придбання техніки та обладнання [2].

Таким чином, ураховуючи складність (в першу чергу, фінансово-інвестиційну) українських фермерів створювати власні (кооперативні) потужності по виробництву насіння, виглядає перспективним налагодження взаємопартнерських відносин між об'єднаннями фермерів та вже існуючими дослідними станціями та насіннєвими господарствами. Тим паче, що собівартість вирощування насіння в Україні в 3-4 рази нижче ніж в Європейських країнах, або США [1]. Таку діяльність найбільш доцільно організувати на базі сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Наведемо можливі моделі таких насіннєвих кооперативів.

Модель 1. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив об'єднує фермерські господарства, сімейні фермерські господарства, власників особистих селянських господарств а також насіннєву станцію/спеціалізоване дослідне господарство (або науковий інститут) – виробник насіння (ВН). Даний виробник насіння постачає насіння членам кооперативу (фермерам), які отримують гарантованої якості і кількості сертифікований насіннєвий матеріал без посередників та за відпускними цінами від ВН. В свою чергу, виробник насіння має гарантований збут і може вчасно реагувати на потреби і вимоги як по технічним характеристикам (підготовка насіння, протруєння, очистка тощо), так і по маркетинговим (фасування, способи оплати тощо).

Модель 2. Продовженням попередньої моделі є вдосконалення взаємовідносин між виробником насіння та окремими фермерськими господарствами – членами кооперативу, коли останні у відповідності до спільних договорів виконують замовлення по вирощуванню насіннєвого матеріалу. Нагадаємо, що для того щоб вирощувати насіння, фермер (виробник) має бути включений до Реєстру виробників насіння, причому останнім часом така процедура значно спростилася і може займати не більше місяця. Інші члени кооперативу купують насіння безпосередньо у ВН. На наш погляд, така співпраця має бути привабливою як для дослідних станцій (ВН) так і для фермерів, адже рентабельність вирощування насіння в 2-2,5 рази перевищує рентабельність вирощування товарної продукції (див [1]).

Модель 3. У той же час, не будемо забувати про можливі обмеження в спектрі насіння, яке може бути запропоновано ВН (враховуючи певну спеціалізацію та наукові розробки), а також про швидке реагування на потреби фермерів, які орієнтуються на особливості проведення сівозмін, кон'юнктури споживачів та на ринок збуту. Таким чином, цілком вірогідна ситуація, коли фермер буде потребувати насіння інших культур та сортів, ніж ті, що можуть бути запропоновані ВН. Але в той же час, виробник насіння володіє матеріально технічною базою (лабораторії, обладнання по доочистці зерна, протруєнню, обробці стимуляторами росту, фасуванню, сортуванню тощо) яка стане в нагоді при перевірці та доробці насіння, що буде закуплятися в інших виробників та постачальників. Тобто, фермери формують загальне замовлення ВН у закупівлі певної кількості насіння визначених культур і сортів, а виробник насіння, в свою чергу, забезпечує членів свого кооперативу даним насінням, попередньо його перевірявши і при потребі – довівши його до певних стандартів.

Як можна зазначити, «кінцевою зупинкою» вдосконалення даних моделей є створення (придбання, реорганізація тощо) насіннєвого заводу, який би був власністю сільськогосподарського кооперативу або кооперативного об'єднання, формуючи стратегію довготривалого розвитку компанії, що нерозривно пов'язана з кооперативним рухом і роботою його членів - фермерів.

У такому випадку, кожен крок, кожна дія буде враховувати екологічні, економічні та соціальні питання, оскільки матиме кооперативне управління. А всі члени Правління (Ради управління) є одночасно клієнтами, постачальниками та співвласниками кооперативів. Тож, для вирішення будь-яких питань та аналізу роботи, вони будуть використовувати свій практичний досвід.

Підсумовуючи, хочеться сподіватися, що «спасіння утопаючого фермера» в бурхливому «насіннєвому морі» в найближчому майбутньому стане справою не тільки самого утопаючого, а й отримає значну підтримку з боку держави. Адже аналіз досвіду інших країн показує, що закордонні компанії готові не тільки імпортувати насіння в Україну, а також і інвестувати в розвиток українського насінництва: будувати нові заводи, створення дослідних центрів тощо (за даними експертів ця сума може сягати до 1,5 млрд. доларів щорічно) (див [1]). Саме тому потрібно розробляти й розглядати принципово нові механізми співпраці держави і насіннєвих компаній, враховуючи умови вирощування гібридного насіння, умов і каналів продажу та інші чинники.

Список використаних джерел:

1. Е.Шаповал, Г.Татаренко «Амбарские замашки», Бизнес 10/11.03.13, с.66-68; Е.Шаповал «Посадная утка», Бизнес 16-17/21.04.14, с.39-41.
2. Роман Якель «Кооперация не благодаря, а вопреки», Зеркало недели. Украина, №16, 26 апреля 2013 <http://gazeta.zn.ua/business/kooperaciya-ne-blagodarya-a-vopreki-.html>.

Ковалик В.В., студ.

Саламін О.С. к.е.н., асистент

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З.Гжицького, м. Львів

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Агропромисловий комплекс займає одне з найважливіших місць в національній економіці, забезпечуючи продовольчу безпеку країни, зайнятість сільського населення, а також розвиток експортного потенціалу. В Україні останніми роками спостерігається тенденція до збільшення чисельності великих господарських структур холдингового типу, які здебільшого виробляють експортоорієнтовану продукцію. Головним чином виробниками трудомісткої сільськогосподарської продукції є дрібні особисті селянські та фермерські господарства, які у 2013 році виробляли 86 % овочів, 79 % молока, 75% яловичини, 57% свинини, 22% зерна, 19 % птиці. Основними проблемами таких господарств є обмеженість фінансових ресурсів, недоступність кредитних ресурсів, неможливість реалізувати готову продукцію за ринковими цінами, проблеми, які пов'язані з довготривалим зберіганням виробленої продукції, її розфасовкою та переробкою. Вирішення цих проблем можливе шляхом створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Кооперація розвинута в усіх країнах світу. У Норвегії, Фінляндії, Швеції, Японії кооперативами охоплено 100% фермерських господарств, у Франції та Німеччині – близько 70-80%. У багатьох розвинутих країнах кооперативи здійснюють переробку майже всього товарного молока. У Данії ця частка становить 90%, стільки ж відсотків масла і сиру кооперативи постачають на експорт. У скандинавських країнах 80 % м'яса і молока переробляється і збувається через кооперативи. У Нідерландах, кооперативи реалізують понад 80% товарного молока, майже всі овочі, 95% фруктів і 90% вовни [2]. В Україні, на жаль, процес створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів не носить масового характеру.

На початок 2014 року в Україні зареєстровано лише 1027 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, і лише 666 з них функціонують. Однією з основних перешкод для досягнення успіхів щодо створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, в нашій країні, є певна недовіра потенційних членів стосовно того, чи будуть пайові внески, які здійснені ними використовуватимуться за призначенням. Для створення невеликого переробного кооперативу за різними оцінками необхідно в середньому 300-800 тисяч гривень. Такі кошти можливо

залучити в умовах великої кількості членів, що організаційно складно. Це поєднується із непривабливістю бізнесу в аграрній сфері, складною демографічною ситуацією в селах, що посилює ризик здійснення пайових внесків. Крім того, новоствореним сільськогосподарським кооперативам є досить проблемно за результатами конкурсного відбору одержати державну фінансову підтримку. Більшість програм підтримки розрахована на ті кооперативи, які здійснюють господарську діяльність, залучають до фінансування власні кошти. Такий підхід не сприяє створенню умов розвитку кооперації.

Хоча сьогодні вагомим чинником стимулювання створення обслуговуючих кооперативів є державна фінансова підтримка, проте завдяки лише їй часто створюються псевдокооперативи, де порушуються принципи кооперації, і які перетворюються на торгівельно-посередницькі організації, не виконуючи покладені на них функції. Іноді створюються кооперативи лише з метою одержання фінансової допомоги.

Розвиток кооперації в аграрному секторі сприятиме успішній діяльності особистих домогосподарств та фермерських господарств, які займаються виробництвом сільськогосподарської товарної продукції, дозволить дрібним товаровиробникам конкурувати з великими підприємствами холдингового типу.

Державна політика в сфері сільськогосподарської обслуговуючої кооперації повинна в першу чергу сприяти створенню нових кооперативів, а також розвитку вже існуючих, формуванню соціально-економічних та організаційно-правових основ для зростання обслуговуючих кооперативів з метою забезпечення стабільного розвитку сільського господарства України. Заснування кооперативів в сільській місцевості сприятиме вирішенню в Україні багатьох не лише економічних, але і соціальних проблем.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Про сільськогосподарську кооперацію» / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>
2. Кооперація як спосіб життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ispu_ksue_Beh_Maluk/210.html.- Заголовок з екрану.

Лебединский К.И. студ.

Красноруцкий А.А. д.э.н професор

*Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства
им. Василенка Украина, Харьков*

**РЕГИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ПРЕДПРИЯТИЙ
ТОРГОВЛИ В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ**

Торговля в Украине устойчиво и динамично развивается, наращивая объемы, расширяя и углубляя ассортимент продаваемой продукции.

Ежегодно увеличивается количество торговых предприятий и численность работников данной отрасли. Однако в сельской местности торговля находится в

упадочном состоянии и носит стихийный характер. Практически отсутствует государственная поддержка торгового обслуживания сельского населения. За годы реформ в Украине, результаты массового перепрофилирования торговых предприятий на селе сложившаяся инфраструктура обеспечения необходимыми товарами продовольственного и непродовольственного назначения частично разрушена. В перспективе, если не будет четкой и жесткой региональной политики в этом вопросе, эта проблема может обостриться и способствовать продолжающейся миграции жителей сел в города наряду с другими причинами, такими как особенности уклада жизни сельского населения, низкая заработная плата, отсутствие рабочих мест.

Организация торговой оптовой и розничной деятельности в сельской местности на территории Украины, оставляет желать лучшего. Если в областных центрах оборот розничной торговли с каждым годом повышается, то в районных центрах, а уж тем более в селах и поселках области ситуация пущена на самотек.

Анализу украинского рынка розничной торговли посвящено довольно большое число научных работ, среди которых работы В.В.Апопия, Л.Л. Ковальская, К.В. Беляева, Ю.М. Хомяка и других ученых [1-2].

Работы В.В. Апопия касаются теоретических аспектов организации рынка розничной торговли, анализу её основных структурных элементов и их взаимодействию.

Работы Л.Л.Ковальской касаются такой проблемы, как оптимальное размещение торговых точек на территории страны путём анализа потребности населения в них.

Беляева К.В. и Хомяк Ю.М. рассматривают региональные особенности развития рынка розничной торговли на примере Львовской и Донецкой областей..

Однако недостаточное представление практических аспектов применения статистических методов для анализа развития рынка розничной торговли является проблемой данных работ.

Самые большие приросты объёма розничного товарооборота в Украине были в 2011 и 2008 годах, но при сравнении с предыдущими годами – 2007 и 2010 – самым большим был прирост в 2008 году, так как при сравнении с 2007 годом объём розничного товарооборота вырос почти на 39%, в то время, как в 2011 году только на 25%. Значительно уменьшение объёма розничного товарооборота наблюдается в 2009 году, где объёмы снизились на 6% при сравнении с 2008 годом. За весь период объёмы розничного товарооборота в среднем каждый год росли на 26%, причём в период с 1995 по 2008 года он в среднем рос на 26% за год, а в период с 2009 по 2011 – на 12% [3].

Оборот розничной торговли в Украине в январе-июле 2014 года снизился на 1% по сравнению с аналогичным периодом 2013 года (в сопоставимых ценах) – до 495,218 млрд грн, сообщает [3].

Согласно сообщению, наибольший рост отмечен в Киевской области – на 4,8%, до 22,572 млрд грн, в Кировоградской области – на 4,6%, до 9,441 млрд грн, в Днепропетровской области – на 3,7%, до 42,771 млрд грн, а также в Черновицкой и Закарпатской областях – на 3,6% и 3,4% до 7,673 млрд грн и 10,745 млрд грн соответственно.

Оборот розничной торговли в Киеве в январе-июле 2014 года по сравнению с соответствующим периодом прошлого года снизился на 1,3% – до 67,983 млрд грн. Помимо столицы, снижение розничного товарооборота в Украине за отчетный период наблюдалось лишь в Луганской (на 19,6% до 19,037 млрд грн), Донецкой (на 12,2% до 45,891 млрд грн), Волынской (на 5% до 10,659 млрд грн) и Николаевской (на 3,7% до 13,108 млрд грн) областях.

Другой немаловажной проблемой является диспропорция в развитии розничной торговой сети и обеспечении населения товарами между городскими округами, районными центрами и сельскими населенными пунктами. По данным обследования Восточных областей Украины, 40% всех магазинов составляют продовольственные магазины, 23% - непродовольственные, 30% - смешанные и 7% - специализированные.

Отсутствие надлежащей законодательной базы, регулирующей порядок оптовой торговли на федеральном уровне, недостаточный опыт организации работы оптового звена в рыночных условиях, слабая поддержка государства могут привести к вытеснению еще не сформировавшейся отечественной оптовой торговли и российских товаропроизводителей с собственного продовольственного рынка.

Решение проблемы сельской торговли возможно путем построения мощной централизованной системы, которая взяла бы на себя выполнение многих организационных и коммерческих задач. Потребительская кооперация должна выполнять не только хозяйственные функции, но развиваться как социально ориентированная система.

Исследование состояния торговли в сельской местности на примере Украинских областей позволяет сделать ряд основных выводов:

- объем розничной торговли в стране растет высокими темпами, появляются новые технологии и методы торговли, однако на селе она не достаточно развита и носит в основном стихийный характер;

- оптовая торговля в сельской местности находится в упадочном состоянии, сельские розничные магазины закупают товары на оптовых базах районных центров и городов по диктуемым ценам;

- торговые сети не вкладывают средства в развитие торговли на селе из-за невозможности получения в сельских территориях сверхприбылей;

- личные подсобные и крестьянские (фермерские) хозяйства сдают произведенную ими продукцию различным перекупщикам зачастую по бросовым ценам, не получая заработанного ими дохода;

- особенности проживания населения в сельской местности и низкая заработная плата предопределяют необходимость дальнейшего развития предприятий потребкооперации как некоммерческих организаций с выраженной социальной мотивацией, их переориентации к современным условиям, совершенствования маркетинговых систем, а также форм и методов торговли на селе;

- отсутствует надлежащая нормативная и законодательная база, регулирующая оптовую торговлю на продовольственном рынке, в частности в сельской местности.

Необходима государственная программа развития торговли в сельской местности, внедрение которой позволило бы обеспечить жителей села необходимым ассортиментом товаров, рабочими местами, дало бы возможность получать достойную плату за выращенную ими продукцию и тем самым сократить экономический разрыв между городом и деревней.

Розничний товарооборот ежегодно стремительно увеличивается в Украине, при этом сохраняя тенденцию сокращения количества объектов розничной торговли, что свидетельствует об укрупнении магазинов, снижении количества киосков и рынков. В Украине в связи отсутствием четкого законодательного регулирования и довольно широким бюрократической машиной довольно значительная часть оборота и, соответственно, поступлений в государственный и местные бюджеты от розничной торговли находятся в тени.

Список використаних джерел:

1. Організація торгівлі / В.В.Апопій, І.П. Міщук, В.М.Ребицький, С.І.Рудницький, Ю.М.Хом'як. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 632 с.
2. Ковальська Л.Л., Чужкова О.Ю., Ткачук В.В. Механізм визначення оптимального розміщення об'єктів торгівлі по території регіонів держави//Л.Л.Ковальська//Товарознавчий вісник.-2011.-Вип.4.-с.56-69
3. Сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Код доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. <http://www.unian.net/>

Лисенко В.В., к.е.н., доцент, докторант

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, м. Харків

МІСЦЕ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Підприємництво сучасною економічною думкою визначається ключовим фактором економічного прогресу і розглядається в трьох аспектах – вид діяльності, процес и тип господарювання. Це положення обумовлює увагу до підприємницької діяльності з позиції інтенсивності і небезпеки впливу її сучасного виробничо-господарського комплексу на навколишнє середовище. В цьому плані зростає вплив на екологічну політику підприємництва зовнішнього середовища (конкуренти, банки, страхові компанії, торгівельні партнери, покупці продукції і послуг, профспілкові організації, місцеве населення, засоби масової інформації тощо), оскільки функціонуюча в країні система природоохоронних управлінських методів, інструментів і важелів (законодавчих, інформаційних, адміністративних і економічних, спільно з екологічною освітою в цілому) не забезпечує принципової сумісності фінансових інтересів і екологічних наслідків підприємницької діяльності з приводу створення особливої групи економічних благ для споживача – екологічних благ, що виражаються в екологічній прийнятності продукту чи послуги.

Основні положення державної екологічної політики, принципи екологічно орієнтованого управління підприємствами і організаціями всіх форм власності

відображені в законах України, які закладають підґрунтя конкретних рішень в розвитку економіки країни з урахуванням екологічного фактору. Так, у Законі України Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року, прописано необхідним завданням у сільському господарстві створення умов для широкого впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільського господарства та досягнення у 2020 році їх використання до базового рівня [1]. І повністю очевидно, що успішність дій по охороні навколишнього середовища і раціональному природокористуванню залежить, в першу чергу, від державної політики в галузі розвитку ресурсномістких галузей, їх структури і прийнятої технології; від орієнтації на конкретні джерела сировини, палива і енергії; від ступеня концентрації видобувних і обробних виробництв; від еколого-орієнтованих напрямків розвитку сільського і лісового господарства та ін.

Стратегічні лінії еколого-орієнтованого розвитку економіки країни (дотримання законодавства в природокористуванні, забезпечення збереження якості навколишнього середовища людини, впровадження очисних та утилізаційних виробництв тощо) визначають успіхи в збереженні навколишнього середовища в цілому. Між цим, багаточисельні проблеми впроваджених в Україні реформ в останні роки поглиблюються форсованою експлуатацією природного потенціалу, зниженням якісних і кількісних характеристик його використання, деградацією екологічних систем, загостренням ризиків і безпеки при реалізації господарських рішень, передусім в підприємницькій діяльності.

В цих умовах гострою необхідністю стає впровадження екологічної концепції в практику підприємницького менеджменту, особливо в аграрному секторі економіки. Це положення інтегрує традиційні природоохоронні задачі у комплекс конкретних реальних і потенційних дій по екологічному управлінні переважно на локальних рівнях процесів підприємницької діяльності, орієнтованої на виробництво екологічно чистих продуктів. Оскільки стосовно нових умов і з урахуванням специфіки економічної структури сільського господарства України жорстка конкуренція в підприємницькій діяльності потребує максимальної економії всіх видів виробничих (в т.ч. природних) ресурсів, що дозволяє скорочувати загальні витрати, необхідні для випуску продукції. Надмірне прагнення до економії засобів часто вирішується не на користь збереження природи, так як не визначений конкретний економічний суб'єкт, який несе відповідальність за принесений збиток навколишньому середовищу.

Низький рівень стану екологічного управління в підприємницькій діяльності в сільському господарстві в багато в чому пов'язаний з: відсутністю достатньої уяви про цілі, структуру і методичні підходи до екологічного дослідження; необґрунтованістю тимчасового інтервалу прогнозування і несвоєчасністю (відсутністю) оперативності в зборі достовірної екологічної інформації, виборі її джерела за вузькоспеціальним питанням; відсутністю достатньої уяви про місце ринку еколого-орієнтованої підприємницької діяльності в економічній системі регіону; орієнтацією на декларовану потребу, а не на фактичний платоспроможний попит споживання, адекватно існуючої потреби в екологічно чистій продукції; помилковою уявою про тенденції розвитку екологічної кризи в Україні.

Узагальнення ролі та місця екологічного фактору в формуванні підприємницької культури показує, що в теперішній час первинні економічні суб'єкти (виробники і споживачі) як і раніше залишаються об'єктами державного екологічного регулювання. Екологічні умови для їх вступу у взаємовигідні відносини з приводу оцінки екологічного фактору відсутні, оскільки ринкові трансформації економіки не сприяють створенню основ для формування системи ринкових відносин з приводу екологічного підприємництва, а екологічні зобов'язання не є пріоритетними в системі правових відносин.

В підприємницькій діяльності екологічний менеджмент повинен стати першоосною розробки довгострокових і короткострокових стратегій розвитку конкурентоспроможного виробництва, оскільки будь-які цілі економічного розвитку повинні погоджуватися з принципом екологічної безпеки – здорове навколишнє середовище є засобом задоволення основних життєвих потреб людини.

1. Закон України Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року, від 21 грудня 2010 року, № 2818 - VI / Верховна Рада України. – Офіц.вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>

Мазан О.Ю., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

УПРАВЛІНСЬКЕ РІШЕННЯ ЯК ОСНОВА ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Однією з основних функцій управління є прийняття рішень]. Прийняття рішень може розглядатися або як дія окремої особи для розв'язання особистих проблем, або як дія посадової особи підприємства щодо реалізації її посадових повноважень, тобто управлінське рішення. У зв'язку з тим, що дослідження присвячене управлінському аспекту, надалі в роботі під поняттям “рішення” будемо розуміти “управлінське рішення”.

Управлінське рішення – основа процесу управління підприємством. У цей час немає єдиного тлумачення терміна “управлінське рішення”. Деякі автори визначають його як обміркований намір зробити що-небудь, що припускає попереднє усвідомлення цілей і засобів дії; інші – як процес вироблення й прийняття найкращого варіанта (альтернативи), здійснений керівником у рамках його посадових повноважень і компетенцій, для вирішення проблеми, котра виникла, або завдання в рамках цілей організації; треті – як фіксований управлінський акт; четверті включають усі ці складові одночасно – управлінське рішення розуміється як процес, акт вибору й результат вибору, що приводить до досягнення поставленої мети.

Управлінське рішення може розглядатися як рішення типової задачі в рамках конкретної функції управління й характеризуватися певним нормативним значенням витрат, а також нетипової задачі, що потребує наднормативних витрат. Для

одержання кількісної (вартісної) оцінки необхідно провести розрахунок витрат на всі можливі типові рішення й визначити коефіцієнти, що дозволяють оцінити витрати на нетипові (нестандартні) рішення. Таким чином, критерій вартості управлінського рішення є одним із визначальних для самої процедури формування, прийняття й реалізації управлінського рішення і характеризує його ефективність. У зв'язку з тим, що етапи управлінського рішення значно відрізняються за своїм змістом, сутністю, складом їхніх учасників, однією з основних задач, на погляд автора, є завдання оцінки трудомісткості кожного з етапів і оцінки його внеску в одержання результату виконання даного управлінського рішення. Якщо ця послідовність не змінюється (за складом етапів і в часі), то в літературі вона називається нормативною моделлю, основні положення якої розглядаються у великій кількості наукових досліджень, присвячених теорії прийняття управлінських рішень.

Разом з тим якщо врахувати зміст окремих етапів процесів прийняття управлінських рішень, а етапи розглядати як сукупності окремих завдань, то реалізація функцій управління становить реалізацію послідовності управлінських рішень. Стверджується що послідовність етапів нормативної моделі виконується в загальному випадку для всіх функцій управління. Однак слід зазначити, що перший етап – виникнення, визначення й формалізація проблемної ситуації – є завжди досить складною для формалізації задачею, трудомісткістю котрої може істотно відрізнитися для різних функцій управління. У зв'язку з цим визначення проблеми (зокрема, для нестандартної ситуації), її опис, аналіз, адекватність при використанні можуть також вплинути на ефективність застосування нормативної моделі. Це стосується тих випадків, коли приймаються рішення, які відносяться до різних підходів, що використовуються у функціональному управлінні: управлінні згідно з метою, управлінні за результатами, стратегічному управлінні й т. ін. Тому на перших етапах застосування нормативної моделі стосовно використання описового підходу доцільне, – що дозволяє реалізувати «м'яке» управління, в основі якого лежить побудова дескриптивної моделі опису проблемної ситуації].

Проблемна ситуація – це результат протиріч, конфліктів, загроз, які формуються в результаті впливу зовнішніх та внутрішніх факторів різного ступеня інтенсивності.

Для вирішення проблеми стосовно функції управління пропонується наступна послідовність етапів:

- визначення проблемної функції управління;
- декомпозиція цієї функції управління на сукупність типових і нетипових завдань;
- декомпозиція проблеми на підпроблеми відповідно до наявних задач або ж, згідно з тими задачами, які виникають на даному конкретному етапі рішення проблеми;
- аналіз відповідності визначення декомпозованої проблемної ситуації (проблеми) існуючим типовим і нетиповим (нестандартним) завданням даної функції управління;
- у випадку повної невідповідності визначення підходу й методу для рішення проблеми; у випадку часткової відповідності – визначення методів і завдань рішення

проблеми; у випадку повної відповідності – вибір з безлічі завдань і методів їхнього рішення тих, за допомогою яких вирішується проблема.

У кожній сфері виникають ситуації, в яких роль таких завдань істотно змінюється: наприклад, коли управління змінює свій характер, стиль, формуються інші підходи або ж враховуються фактори, які дотепер не приймалися до уваги. У цих випадках потрібно встановити зв'язки явища, що відбувається, з тими процесами, які мають місце, або ж дати інше тлумачення, можливо трохи змінивши точку зору, розглянувши новий аспект або судження й умовивід, які виникли. Наприклад, для функціонального управління можна реалізувати наступний алгоритм: спроектувати нове явище (наприклад, проблему) на функції і дати оцінку результату – якою мірою і наскільки адекватно це може бути зроблене в умовах існуючих обмежень. З функціональної точки зору необхідно “підібрати” такі функції, за допомогою яких можна було б одержати адекватний результат і визначити можливості вирішення нового завдання. У цілому, це не обов'язково робити в рамках використовуваного підходу, вибравши, наприклад, нові концепції й принципи з погляду системного підходу або сформувавши деяку комплексну оцінку, що враховує й уже існуючі, й нові особливості. Нове явище приводить до появи нових підфункцій – у рамках загальних чи специфічних або в їх сполученнях, а також у причинно-наслідкових зв'язках.

Нечипоренко К.В. старший викладач

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

На сучасному етапі діяльність підприємств потребує застосування інноваційних підходів, форм і способів, що є чи не найважливішою умовою створення конкурентоспроможних товарів та послуг як фактора стабільності та розвитку суб'єкта підприємницької діяльності.

Розвиток будь-якого підприємства полягає у постійному пошуку і впровадженні нових ідей, технологій, товарів, послуг, методів виробництва тощо. Таким чином його функціонування вимагає постійного вдосконалення, оновлення, реорганізації, пошуку нових способів управління і ведення бізнесу. У структурі діяльності як промислових підприємств так і підприємств агробізнесу логістична діяльність займає особливе місце, зважаючи на той факт, що саме там можна досягти конкурентних переваг у витратах та в часі обслуговування. На сьогодні все більш важливим стає вдала організація логістичних процесів, адже логістичні витрати можуть сягати 30 % в структурі собівартості.

В умовах насиченості споживчого ринку товарами, обмеженості купівельної спроможності і фінансового дефіциту у багатьох компаній-виробників гостро постає питання про збереження своїх позицій на ринку за рахунок підвищення ефективності роботи, яка обумовлена не тільки оптимізацією своїх внутрішніх процесів, але і в першу чергу здатністю забезпечити своєчасну поставку потрібного товару в

потрібному місці і необхідному споживачеві, визначеної якості з мінімальними витратами. Для здійснення цих завдань необхідно вміти правильно застосовувати інструменти планування, формування та переміщення матеріальних потоків, іншими словами: грамотно побудувати і скоординувати логістичні процеси, пов'язані як з виробництвом, так і зі збутом продукції.

Незаперечним є факт, що сільське господарство є важливою галуззю для багатьох країн сучасного світу. Україна з кожним роком підтверджує статус одного з провідних гравців на світовому ринку аграрної продукції. Вона входить в десятку найбільших виробників зерна в світі і в п'ятірку провідних світових експортерів аграрної продукції. Сільське господарство прямо, чи опосередковано впливає на різні сфери життя, безпосередньо пов'язані зі стійким розвитком, - економіку, зайнятість, міграцію робочої сили, здоров'я людини, раціональне використання природних ресурсів (особливо землі та води) та біорізноманіття.

Сільськогосподарське виробництво в Україні в останні роки можна назвати локомотивом вітчизняної економіки. За останнє десятиліття постійно нарощуються об'єми аграрного виробництва. Експорт сільгосппродукції став базовим елементом зовнішньоторговельної діяльності України. В той же час, сучасні вітчизняні сільськогосподарські технології не завжди відповідають вимогам раціонального та збалансованого природокористування. Україна може втратити статус провідної аграрної країни світу, оскільки протягом останніх 20 років її сільськогосподарський земельний фонд постійно деградує. Стає очевидним, що важливим кроком у напрямі забезпечення сталого розвитку можна вважати перехід до «зеленої» економіки.

В той же час, на думку дослідників, найближчим часом більшість споживачів віддаватиме перевагу компаніям, що використовують «зелений» транспорт та «зелені» логістичні рішення. Методи «зеленої» логістики включають: управління системою транспортування та процесом пакування, організацію «зелених» комунікацій і виробництва, управління складським господарством та відходами.

Не обов'язково для інноваційного розвитку підприємства потрібно шукати щось кардинально нове, можна на основі уже базових способів організації праці провести вдосконалення, певну модернізацію, що також дасть бажаний ефект.

На основі дослідження прогресивного світового досвіду та пропозицій вітчизняних науковців до інноваційних «екологічних» заходів у сфері логістики можна віднести:

- використання транспортних засобів з гібридними двигунами, заміна зношеної техніки сучасною, продуктивнішою та економічнішою – можливість суттєвої економії палива та зменшення викидів CO₂;

- скорочення викидів CO₂ в атмосферу за рахунок планування оптимальних маршрутів, скорочення часу простою в чергах, заторах і зниження кількості витрат пального, консолідації вантажів та використання залізничного та інших більш «екологічних» видів транспорту;

- використання вітрової, сонячної і інших відновлюваних джерел енергії;

- повторне використання тари – захід, що дозволяє скоротити витрати на упакування, особливо в тих випадках, коли тара достатньо великого об'єму;

- поліпшення теплоізоляції складів – відносно дешевий спосіб досягнення скорочення витрат на енергію для опалення і кондиціонування;

- відмова від паперового документообігу – це не лише економія витрат на папір, картриджі, електроенергію, принтери, архівування документів, а також стимул для впровадження новітніх систем управління діяльністю підприємства на основі інтернет-технологій, що підвищує ефективність діяльності.

Проте здійснюючи інноваційні введення на підприємстві слід враховувати специфіку роботи підприємства, політичний аспект, менталітет людей, місцеві звичаї, традиції тощо. Інновації з однієї сторони – це дуже прибутковий вид діяльності, проте з іншої – це величезний ризик, який може привести до гибелі підприємства. Впроваджуючи в діяльність певну інновацію, не достатньо лише хорошої ідеї, очевидно, потрібно оцінити можливий прибуток від інноваційного введення, а таким чином і ризик якому піддається підприємство, застосовуючи ту чи іншу інновацію.

Враховуючи, що сьогодні країну охопила криза, то інноваційні введення на підприємстві як ніколи раніше дозволять зміцнити позиції підприємств.

Омельченко К.Г., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ НА СЕЛІ

Останнім часом актуальною є проблема розвитку підприємництва на селі. Адже саме малий бізнес, в нинішніх умовах господарювання, сприятиме підвищенню рівня доходів та зайнятості сільського населення.

Цю проблему слід розглядати в двох аспектах:

- перший - наскільки заповнений товарами і послугами споживчий ринок на селі;
- другий - розвиток яких напрямів недержавної підприємницької діяльності найбільш перспективний в сільській місцевості.

Для нашої країни особливу значимість в останні роки набули проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій. Це, перш за все, зниження якості життя в сільській місцевості, високий рівень безробіття, низькі доходи і розширення масштабів бідності сільського населення, погіршення демографічної ситуації тощо. У цьому зв'язку вкрай важлива розробка заходів економічного впливу органами управління різного рівня для вирішення зазначених проблем. Зокрема, може бути використана диверсифікація сільської економіки - розвиток несільськогосподарських видів діяльності, послуг і на цій основі розширення зайнятості та підвищення доходів сільського населення.

У ряді країн сільським територіям надається різностороння підтримка для розширення масштабів зайнятості окремих соціальних груп населення (молоді, жінок, інвалідів) в рамках соціальної політики, діяльності різних фінансових фондів, які мають на меті заохочення економічної діяльності в сільській місцевості. Особливе місце в програмах сталого розвитку сільської місцевості в розвинених країнах займає стимулювання зайнятості в несільськогосподарському секторі.

Для України розвиток альтернативної (несільськогосподарської) зайнятості, а також самозайнятості різних верств сільського населення є особливо актуальним. При цьому самозайнятість розглядається як один з напрямків підприємництва, різновид малого бізнесу на селі і являє собою досить ефективний спосіб вирішення таких глибоких соціально-економічних проблем, як бідність і безробіття.

В Україні несільськогосподарські види діяльності можуть нерідко являти собою одне з основних джерел отримання доходу сільських домогосподарств. При цьому основними напрямками розвитку малого несільськогосподарського бізнесу в сільській місцевості є:

- переробка сільськогосподарської сировини та продукції, за винятком виробництва та реалізації підакцизних товарів;
- торгівельно-закупівельна діяльність і громадське харчування в сільських населених пунктах (включаючи придорожні магазини і кафе);
- побутове обслуговування сільського населення;
- будівництво житлових і виробничих будівель і споруд;
- виробництво товарів народних промислів;
- збирання і переробка дикоростучих рослин, плодів та ягід;
- сільський туризм, в тому числі мисливський і рибальський;
- транспортні та інші види послуг.

Для отримання державної підтримки розвитку малого несільськогосподарського бізнесу суб'єкти господарської діяльності (населення, яке проживає в сільській місцевості) повинні мати певні передумови, якими є: наявність рекомендації (клопотання) сільської адміністрації, а також наявність навичок (позитивного досвіду) ведення господарської діяльності відповідного профілю або професійної підготовки. При цьому основним фінансовим механізмом стимулювання розвитку малого несільськогосподарського бізнесу на сільських територіях, повинні стати банківський кредит і кошти сільських кредитних кооперативів.

Важливим аспектом є якісна і кількісна характеристика (оцінка) ступеня розвитку альтернативної (несільськогосподарської) діяльності на селі, для чого використовується низка індикаторів (показників). Рекомендується оцінювати:

- число учасників, що займаються несільськогосподарської діяльністю;
- число створених нових робочих місць у малому несільськогосподарському бізнесі окремо за напрямками;
- кількість осіб, які пройшли навчання (підготовку, перепідготовку) для організації малого несільськогосподарського бізнесу;
- число та обсяги кредитів, виданих кредитними установами на розвиток малого несільськогосподарського бізнесу.

Актуальними також є організація і проведення заходів органами управління різного рівня, зокрема, це можуть бути:

- розробка нормативної документації, рекомендацій з розробки муніципальних програм розвитку малого несільськогосподарського бізнесу на селі;
- надання гарантій з боку держави суб'єктам малого несільськогосподарського бізнесу;
- підтримка малого несільськогосподарського бізнесу в сільській місцевості в

питаннях реалізації вироблених товарів, продукції та послуг і розвиток відповідної інфраструктури;

- постачання технічних засобів, машин і обладнання на умовах фінансового лізингу з державною підтримкою;

- створення загальнодоступних інформаційних ресурсів у сфері розвитку малого бізнесу;

- підготовка або перепідготовка осіб, які бажають організувати малий несільськогосподарський бізнес в сільській місцевості, та забезпечення освітнього процесу, в тому числі з використанням дистанційних методів навчання.

Таким чином, розвиток малого бізнесу на селі сприятиме:

- диверсифікації господарської діяльності в сільській економіці;

- розширенню джерел формування доходної бази місцевих бюджетів;

- підвищенню стійкості розвитку сільських територій в частині розширення масштабів зайнятості і розвитку самозайнятості сільського населення, підвищення рівня його життя.

Покиньброда О.А., студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

РЕАЛІЇ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Однією з актуальних проблем в аграрній сфері є кредитування. Сільське господарство будь-якої країни за всіх часів було і залишається основною продовольчою галуззю народного господарства, стан якої прямо пропорційно залежить від обсягів коштів, вкладених у її розвиток, а саме — від інтенсивності інвестиційної діяльності. Активна інвестиційна діяльність підприємств аграрного сектору є запорукою їхнього стабільного розвитку та досягнення високих результатів. Від обсягів інвестицій залежать матеріально-технічний стан підприємств, забезпеченість ресурсами, якісний склад трудових ресурсів, кількість продукції, а також рівень прибутковості. Саме прибуткові сільськогосподарські підприємства можуть бути активними учасниками не тільки інвестиційного процесу в країні, а й найбільш привабливими суб'єктами кредитних відносин.

Дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, у тому числі аграрно-промислових підприємств, свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які нині за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку держави й зумовлює необхідність розвивати як банківські, так і партнерські форми кредитування. «Кредитними відносинами нині пронизані всі стадії процесу відтворення — від інвестування та міжгалузевого переливання капіталів до реалізації товару, розподілу та перерозподілу доходів».

Кредит, безперечно, необхідний уже функціонуючому товаровиробникові. Однак ще більшою мірою він потрібний тому, хто тільки прагне організувати виробництво, але не має для цього власних коштів. Для одержання кредиту потрібно, щоб той, хто

його надає, довіряв тому, хто хоче ним скористатися. Звідси і термін “кредит”, що походить від латинського *credo*, що означає “вірю”. Коли ж однієї довіри недостатньо, оскільки існує великий ризик щодо своєчасного та повного повернення кредиту, необхідні певні гарантії того, хто має відповідні кошти, або страхової компанії. З розвитком товарного виробництва, особливо коли воно набуває загального характеру, кредит стає обов'язковим атрибутом господарювання. Пояснюється це тим, що внаслідок спеціалізації виробників на виготовленні певних товарів і спричиненого нею кооперування суспільне виробництво перетворюється у величезний замкнений ланцюг тісно пов'язаних між собою ланок. Найменше порушення в будь-якій з цих ланок може зупинити нормальний обмін товарами між окремими виробниками. Саме в цьому полягає абстрактно-теоретична можливість кризи збуту товарів у суспільстві, котра стає реальною, якщо подібні порушення набувають масового характеру. Кредит допомагає уникнути кризових явищ, безперервно здійснювати виробництво товарів та обмін ними. Кредит виступає опорою сучасної економіки, невід'ємним елементом економічного розвитку.

Сезонний розрив між вкладенням і надходженням коштів у сфері сільського господарства, безперервність процесів відтворення, нестабільність цін на ринку товарної сільськогосподарської продукції, значна потреба в обігових засобах перетворюють кредит в основне джерело поповнення фінансових ресурсів аграрних підприємств.

Використання кредитів в якості джерела фінансування сільськогосподарських підприємств має важливе економічне значення. По-перше, кошти, вивільнені в одних ланках процесу відтворення, спрямовуються в інші ланки, що прискорює оборот капіталу та сприяє господарській діяльності на основі розширеного відтворення, передбачається зростання попиту на продукцію, а отже одержання вищих прибутків. Це створює можливості для запровадження новітньої техніки, прогресивного коригування всієї структури виробництва, підвищення його ефективності.

Таким чином, кредитування належить до основних джерел позичкових коштів і виступає вагомим фінансовим важелем стимулювання та забезпечення діяльності аграрних підприємств.

Савенко О.А., к.е.н., доцент

Панасенко Г.В. студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Посилення міжнародної конкуренції на аграрному ринку та вимог до якості сільськогосподарської продукції актуалізують потребу в наблизенні вітчизняного законодавства та практики господарювання до міжнародних вимог та стандартів. У цьому відношенні екологічний менеджмент є ефективним інструментом для галузі аграрного виробництва, охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів. Сучасний аналіз стану соціально-

економічного розвитку сільських територій вказує на поступовий занепад та руйнацію українського села, що характеризується загостренням проблем зайнятості, стимулювання розвитку малого бізнесу в сільській місцевості та підвищення якості життя сільських жителів. Крім того, постає проблема екологічно безпечного використання земель останніми роками, оскільки нераціональне їх використання призвело до зниження родючості ґрунтів, поширення ерозійних процесів, збільшення площ забруднених і деградованих земель. Також, хоча звернути увагу на необхідність забезпечення населення екологічно чистими, якісними та корисними продуктами харчування.

Екологічна ситуація в Україні з позицій національної концепції сталого розвитку нагально потребує переходу від дискретного до безперервного процесу обліку та обов'язкового урахування екологічних факторів у процесі життєдіяльності суспільства щодо збереження якості навколишнього природного середовища.

Органічне землеробство є одним із важливих пріоритетів розвитку сучасного сільського господарства України. Ведення екологічного землеробства є необхідністю, яка продиктована і зумовлена у загальносвітовому середовищі.

Органічне виробництво й вирощена органічна продукція вважається такими лише після одержання відповідного сертифіката якості продукції, за умов дотримання усіх вимог і норм органічного землекористування.

До основних вимог ведення екологічного виробництва належать:

- 1) органічне виробництво здійснюється лише на екологічно чистих землях;
- 2) вирощування сільськогосподарських культур здійснюється без використання синтетичних мінеральних добрив, генетично модифікованого насіння і садибного матеріалу, пестицидних технологій;
- 3) застосування широкозахватних важких дискових борін та широкозахватних культиваторів на глибину обробітку ґрунту 4-5 см;
- 4) вирощування сільськогосподарських культур, адаптованих до природно – кліматичних, ґрунтових умов;
- 5) захист посівів від хвороб і шкідників агротехнічними, мікробіологічними препаратами та профілактичними засобами.

Основними екологічними ефектами від ведення органічного сільськогосподарського виробництва є:

- захист і забезпечення відтворення ґрунтів;
- збереження екології навколишнього середовища через відсутність шкідливих викидів та випарувань;
- відтворення біорізноманіття за рахунок оптимізації галузевої структури виробництва;
- виробництво високоякісних, екологічно чистих продуктів харчування;
- гармонізація виробничих процесів між рослинництвом і тваринництвом.

Органічна продукція на сьогодні користується підвищеним попитом в усьому світі, а кількість її виробників та сільськогосподарських угідь, зайнятих під її виробництвом, щорічно зростають. У зв'язку з цим Україна також має перспективи розвитку органічного виробництва як для власних потреб, так і для експорту. Застосування системи екологічного землеробства дає можливість одержувати

стабільну, біокліматично, енергетично й економічно обґрунтовану продуктивність ріллі, підвищувати якість продукції рослинництва, зберігаючи та відтворюючи родючість ґрунту.

Отже, розвиток органічного землеробства в Україні має важливі екологічні й ефекти і є тим потенціалом, який здатний відродити сільське господарство країни, сприяти модернізації її економіки та поліпшенню якості життя сільського населення.

Скряга О, студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Фермерське господарство виступає як організаційно-правова форма ведення сільськогосподарського виробництва громадянами України. Існування та подальший розвиток фермерських господарств в Україні забезпечує раціональне використання матеріальних та трудових ресурсів; економію капіталовкладень; створення нових робочих місць; ріст ефективності та продуктивності використання землі; поповнення місцевих бюджетів; споживачів продуктами харчування і сільськогосподарською сировиною. Незаперечним на сьогодні є факт наростаючої ролі фермерства як найперспективнішої форми господарювання в малому аграрному підприємстві, що має потенціал розширення підприємницького середовища та створення нових робочих місць на селі.

Відносини, пов'язані із створенням, діяльністю та припиненням діяльності фермерських господарств, регулюються Конституцією України, Земельним кодексом України, Законом України «Про фермерське господарство» та іншими нормативно-правовими актами України.

Право на створення фермерського господарства має кожний повнолітній громадянин України. Першочергове право створення фермерського господарства надається громадянам, які проживають у сільській місцевості і мають необхідну кваліфікацію або досвід роботи в сільському господарстві.

Закон України «Про фермерське господарство» визначає фермерське господарство як форму підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону (ч.1 ст. 1 Закону).

Однією з форм державної підтримки фермерських господарств в Україні є фінансова. Це зазначено в Законі України «Про фермерське господарство», ст. 9 якого визначає, що новоствореним фермерським господарствам у період становлення (перші три роки після його створення, а у трудонедостатніх населених пунктах – п'ять років), фермерським господарствам з відокремленими садибами та іншим фермерським господарствам надається допомога за рахунок державного і місцевого бюджетів, у тому числі через Український державний фонд підтримки фермерських

господарств, також на цей час вони звільняються від податку на прибуток та земельного податку. У разі припинення діяльності фермерського господарства до закінчення терміну надання господарству податкових пільг воно сплачує до бюджету за весь період його діяльності всю суму податків. Також дозволено продавати та купувати готові фермерські господарства, докупувати додаткову землю у разі її недостатності, а не лише орендувати. Фермери отримали законодавчо визначену Асоціацію фермерів та приватних землевласників України, яка активно захищатиме їхні інтереси.

Водночас, існує ряд стримуючих факторів розвитку фермерства, серед яких: обмеженість доступу до фінансових ресурсів; недосконалість законодавчої бази у сферах дозвільної системи та ліцензування, фінансові втрати через вимушений збут продукції посередникам; обмеженість участі в державних замовленнях; відсутність ефективної системи підготовки кадрів для здійснення підприємницької діяльності тощо.

Вирішенню виявлених проблем і подальшій розбудові системи фермерських господарств допоможуть наступні заходи:

- цільове бюджетне фінансування створення заготівельних пунктів продукції сільського господарства;
- всебічне стимулювання розвитку кооперації на селі шляхом створення розширеної мережі доступу кооперативних утворень до фінансово-кредитних ресурсів. Це зробить фермерські господарства більш конкурентоспроможними;
- підтримка фермерських господарств шляхом держзамовлень на їх продукцію, що дозволить частково вирішити проблему фінансових втрат через вимушений збут продукції посередникам.

Сухоносова К.І., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

АДАПТАЦІЯ «БЕРЕЖЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА» ДО ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У наш час недостатньо уваги приділяється проблемам пристосування сучасного інструментарію менеджменту до застосування його в аграрних підприємствах, де виникає низка специфічних особливостей менеджменту, обумовлених специфікою аграрного виробництва. Необхідність в адаптації систем менеджменту викликана низкою особливостей, властивих аграрному виробництву і процесами створення споживчих цінності. Тісний зв'язок економічних процесів з процесами природного відтворення і циклічності викликана залученням у виробничий процес декількох рівнів живих організмів і їх систем відтворення: землі – як живого організму, сільськогосподарських рослин, тварин і найголовніше – людини. Така система властива виключно аграрному бізнесу. Наступною особливістю є іммобільність ресурсів аграрного виробництва, сутність якої полягає в складності трансформації капіталу у високоліквідні еквіваленти. Аграрному виробництву властива циклічність і

розбіжність робочого процесу та процесу виробництва, що призводить до виникнення явища сезонності. Відповідно виникає складність застосування інструментів «бережливого виробництва», ідея якого полягає в нарощуванні швидкості обороту капіталу, виконання замовлення, переналагодження, операції і т.і. в аграрних підприємствах. Виникає питання: що прискорити – робочий період або період виробництва, або і те й інше разом?

Аграрне виробництво характеризується низкою особливостей притаманних виключно даній галузі. З метою адаптації окремих аспектів ощадного виробництва для використання в практиці менеджменту аграрних підприємств, спробуємо сформулювати мету і визначити сутність такої системи менеджменту. У загальному випадку, метою розробки та впровадження системи менеджменту аграрного підприємства на основі ощадного виробництва – «бережливе аграрне підприємство» є: побудувати систему по створенню споживчої цінності для споживача, здатну швидко реагувати на його запити, і реагувати на виклики, які формуються на ринку певного продукту, з метою досягнення підприємством очікуваних економічних цілей, при різних сценаріях розвитку ринку, в тому числі і за умови падіння попиту. Важливо відзначити, що виробнича система «бережливого аграрного підприємства» покликана не тільки реагувати на виклики ринків і зміни в потребах споживача, а часто індукувати в групи споживачів усвідомлення певної потреби, тим самим випереджати об'єктивний процес формування потреби і виховувати цільовий ринок, при цьому така система не створює накопичень перехідних і проміжних запасів – «прихованого підприємства». Останній висновок набуває в сучасних умовах особливого значення, враховуючи необхідність поширення органічної продукції, і екологічно безпечних базових технологій виробництва продуктів харчування, на противагу масовому виробництву із застосуванням досягнень генної інженерії та хімічної промисловості.

Економіко-організаційна сутність концепції бережливого виробництва в умовах управління аграрним підприємством, полягає у функціонуванні системи бізнес-процесів, яка вимагає менше прямих витрат праці, капітальних інвестицій, просторового базису для розширення виробництва, матеріалів і часу на всіх стадіях створення споживчої цінності. З точки зору ефективного управління відносинами з споживачем, бережливе виробництво це системний підхід по перманентному виявленню втрат і пошуку шляхів їх уникнення, з метою скорочення тимчасового лага між розміщенням замовлення і його виконанням.

У ринкових умовах часто виникає необхідність адекватної реакції виробника на виклики, які формуються під впливом ряду факторів і змушують його міняти виробничу систему в цілому, або її складові, зокрема: галузеву структуру підприємства, структуру посівних площ, структуру поголів'я. Це, в свою чергу, вимагає коригування цілого ряду операційних аспектів ведення бізнесу: зміни базових технологій виробництва продукції, зміни системи машин, зміни або удосконалення технологічного обладнання, зміни раціонів і норм годівлі худоби і птиці та інше. Особливістю аграрного виробництва є те, що такі зміни потрібно здійснювати в стислі терміни і чітко визначені періоди протягом року, що пояснюється агротехнічними і зоотехнічними вимогами. Змінити номенклатуру ярих культур у сівозміні можна тільки навесні перед посівною кампанією і тільки за умови однотипної осінньої підготовки ґрунту. Зміни в структурі

озимих культур, можливі тільки в осінній період за умови оптимальної підготовки ґрунту – за технологіями зайнятих, сидеральних парів, парової або полупарової обробки, системи попередників та інших факторів. Змінити структуру стада можливо за умови зміни кормової бази, що значною мірою пов'язано з галузями рослинництва. Крім того, зазначені зміни відбуваються за умови перепідготовки персоналу та вимагають значних обсягів капіталовкладень в певні часові періоди, і можуть не сприяти, а навпаки перешкоджати підвищенню ефективності господарювання.

Враховуючи ці та цілий ряд інших особливостей аграрного виробництва, необхідно переосмислити параметри і показники на яких акцентує увагу бережливе виробництво, саме в контексті аграрного виробництва. Основна ідея бережливого виробництва – скоротити час виконання замовлення, але це властиво промислового підприємству. То чи можливо впроваджувати бережливе виробництво в аграрних підприємствах? Адже в аграрному підприємстві характер організації основного виробництва не позаомовний і можливо навіть не серійний. Ці варіанти типів виробництва можуть бути застосовні в окремих галузях аграрного виробництва – деяких галузях тваринництва, овочівництві закритого ґрунту. Щодо інших галузей аграрного виробництва, можемо відзначити, що для них замовлення набуває дещо інший зміст, замовлення розміщується в інших вимірах не у форматі B2B (бізнес для бізнесу) або B2C (бізнес для кінцевого споживача), а у форматі M2M (ринку для ринку). Масштаби таких виробництв значно більший, терміни виконання замовлень більш тривалі і визначаються технологічними циклами.

Шевченко О.О., д. держ. упр., доцент

Сичова М.О., к.е.н., доцент

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпропетровськ*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Під сталим розвитком сільських територій розуміється стабільний розвиток сільської громади, що забезпечує виконання нею її народногосподарських функцій (виробництво продовольства, сільськогосподарської сировини та ін.), розширене відтворення населення, та зростання рівня і якості його життя.

На жаль, останнім часом у сільської громади вистачає коштів тільки на виконання поточних завдань, тобто «латання дірок». Тому мова про будь-який розвиток, тим більш сталий, взагалі не ведеться.

Світова практика свідчить, що для забезпечення сталого розвитку результативним є зовнішнє інвестування (приватне, приватно-державне та їм подібне) та створення для нього сприятливих умов.

З метою поліпшення інвестиційного клімату та формування сприятливих умов для залучення коштів вітчизняних та іноземних інвесторів у розвиток економіки Київській області була реалізована «Програма залучення інвестицій та поліпшення інвестиційного клімату в Київській області на 2010-2012 роки». У ній значна увага була

приділена заходам, спрямованим на поліпшення організаційних та економічних умов для залучення інвестицій в аграрну сферу.

Реалізація цієї програми забезпечила зростання обсягів виробництва продукції, створення додаткових робочих місць, збільшення надходжень до бюджетів всіх рівнів, а також виконання соціальних програм по створенню об'єктів соціальної інфраструктури.

Стан забезпеченості сільського населення об'єктами соціальної інфраструктури значною мірою визначається її головною складовою – житловим забезпеченням. Забезпеченість сільського населення Київської області житлом є найвищою серед областей і становить 40,4м² із розрахунку на одного жителя, що на 14м² більше ніж у середньому по сільських регіонах України (табл.1).

За даними табл. 1 рівень забезпеченості житлом сільського населення столичної області зростає значно швидшими темпами, ніж в цілому по Україні. За період 2006-2012 роки забезпеченість житлом одного сільського жителя зростає в 1,7 рази. Цьому сприяли достатньо високі темпи введення в експлуатацію житла в Київській області впродовж зазначеного періоду.

Обсяги введеного житла в сільській місцевості Київщини у 2012 році перевищили показник 2010 року більше ніж удвічі. У середньому за рік з розрахунку на одне село вводиться три одиниці житла, кожна площею 211,9м². Проте за фасадом благополучного зростання будівництва житла в сільській місцевості області прихована його деформована регіональна структура. Розрахунки ННЦ ІАЕ показали, серед 25 районів області у при столичних Києво-Святошинському, Обухівському, Бориспільському, Васильківському, Вишгородському та Броварському районах було введено в дію 91% усього новозбудованого житла. З розрахунку на одне село в згаданих районах у середньому було введено 2100м² житла, тоді як у всіх інших – лише 79м², що становить 4% від рівня пристоличних.

Таблиця 1

**Показники забезпеченості житлом сільського населення
Київської області та України***

(у середньому на одну особу, м² загальної площі)

Рік	Київська область			Україна			Відхилення показників Київської області від середніх по Україні		
	усього	міські поселення	сільська місцевість	усього	міські поселення	сільська місцевість	усього	міські поселення	сільська місцевість
2006	27,7	23,6	23,7	22,0	20,8	24,6	5,7	2,8	-0,9
2008	30,2	25,0	38,0	22,8	21,4	25,8	7,4	3,6	12,2
2010	30,6	25,1	39,1	23,0	21,6	26,1	7,6	3,5	13,0
2012	31,6	25,9	40,4	23,3	21,8	26,4	8,3	4,1	14,0

* Розраховано за даними Державної служби статистики України.

Це свідчить про наявність суттєвих диспропорцій у характері розвитку сільських територій різних регіонів Київської області. Джерела фінансування будівництва житла

в пристолочній зоні здебільшого не пов'язані ні з виробничою діяльністю сільськогосподарських підприємств на цих територіях, ні з коштами сільських громад. Тут будівництво здійснюється переважно за рахунок коштів жителів столиці, місцевих жителів, що продали свої земельні паї, і переселенців з інших регіонів, тобто за рахунок приватного інвестування.

Разом з тим, у сільських районах, віддалених від центру області та магістральних автомобільних шляхів, будівництво ведеться практично у тих же обсягах, що й в інших регіонах України.

В області діяла обласна програма розвитку індивідуального будівництва «Власний дім», виконавцем якої є обласний Фонд підтримки індивідуального будівництва на селі. Згідно з цією програмою у 2009-2011 роках на цілі сільського будівництва було спрямовано 6966 тис. грн., а в 2012 році – 2538 тис. грн. У ННЦ ІАЕ розраховано орієнтовний розмір фінансових ресурсів для вирішення проблеми забезпечення житлом сільських жителів Київщини, що потребують покращення житлових умов, який складає 5700 млн. грн. Таким чином, розрахований розмір фінансових ресурсів для вирішення вищезазначеної проблеми перевищує у 2000 раз кошти, які фактично були виділені на покращення житлових умов обласною програмою.

Дослідження напрямів фінансування регіональних цільових програм Київської області на 2012 р. та обсягів коштів на їх реалізацію показало, що вони не мають єдиного системоутворюючого характеру, а зорієнтовані на вирішення окремих точкових завдань, що в силу різних причин виникли в сільських районах Київщини. Масштаби більшості проблем розвитку соціальної сфери в сільській місцевості столичного регіону знаходяться поза можливостями їх розв'язання областю. Такий стан характерний і для інших регіонів України.

Черевко Д.Г. к.е.н., доцент

Крисюк М.С. студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

РОЗВИТОК ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ АГРОТУРИЗМУ В ЗАХІДНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Структурні зміни, які відбуваються в українській економіці, поставили перед сільським господарством і агротуристичною місцевістю нові рубежі та створили нові можливості для розвитку підприємницької діяльності. Пов'язано це як з потребою в глибокій реструктуризації аграрного сектора економіки, так і з подоланням відставання у розвитку сільських територій.

Сьогодні усім зрозуміло, що українське село перебуває в стані глибокої економічної та соціальної кризи. Тільки за рахунок виробництва сільськогосподарської продукції свій достаток селянам поправити буде складно. Завдяки виключній привабливості краєвидів, цінних лікарських рослин, ягід, грибів, мисливських угідь, наявності мінеральних вод, екологічній чистоті Львівська, Волинська, Івано-

Франківська, Тернопільська, Чернівецька і Закарпатська області стали унікальними у всіх відношеннях регіонами і дійсно благодатним краєм [3, с. 280].

Сільський зелений туризм в більшості країн світу розглядається як невід'ємна складова програми комплексного соціально-економічного розвитку села. Він позитивно впливає на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також сприяє розширенню можливостей реалізації продукції особистого підсобного господарства. Крім того, такий вид діяльності й відпочинку єднає городян і сільських жителів, допомагає їм у спільному вирішенні соціально-побутових проблем, дає поштовх для економічного відродження села.

Значна частина територій України є досить привабливою для розвитку зеленого туризму, і тому ці території потрібно підтримувати, вдосконалювати для забезпечення функціонування агротуризму.

Сучасна ситуація на селі, виходячи із соціально-економічних показників рівня добробуту сільського населення, є досить критичною. Пов'язано це, головним чином, із низьким рівнем ефективності сільського господарства, яке до останнього часу залишається основним джерелом доходів жителів села. Тому на порядку денному стоїть проблема диверсифікації підприємницької діяльності на селі з метою збільшення доходів сільського населення. Одним із таких напрямів цілком може бути розвиток агротуризму, про що свідчить практика більшості країн світу, таких як Австралія, Італія, Іспанія, Франція, США, де він набув широкого розвитку [1, с. 70-75].

На карті сільського зеленого туризму в Україні простежується тенденція тяжіння туристичних потоків до зон та маршрутів з найбільш цінними елементами екологічного каркасу України - чистих річок, озер, лісових масивів, а також до архітектурних комплексів малих міст та сіл. На сьогодні основним районам сільського зеленого агротуризму в Україні є Карпати. Особливо інтенсивно він розвивається в Карпатському регіоні - Івано-Франківській, Закарпатській і Львівській областях.

Аграрний туризм є одним з секторів туристичної індустрії, що найбільш динамічно зростає і входить в п'ятірку основних стратегічних напрямів розвитку туризму у світі. Сільський туризм в Україні сьогодні вже працює і розвивається, все більше приваблюючи людей до цієї діяльності достатньо високим рівнем її рентабельності, можливістю змінити стиль життя, отримати для себе та своєї родини більш природне та екологічно чисте середовище, максимально реалізувати свої досвід, здібності та таланти, розширити коло спілкування з гостями з різних куточків України та світу.

У світі сільський зелений туризм розглядається як альтернатива сільському господарству за розмірами отриманих прибутків. До того ж, розвиток інфраструктури агротуризму не вимагає таких значних капіталовкладень, як інші види туризму і може здійснюватися за рахунок коштів самих селян без додаткових інвестицій.

Агротуризм як осередок підприємництва на селі вводить в свою орбіту активних, економічно мислячих людей, створює середній клас на селі, який в свою чергу є запорукою економічної і політичної стабільності суспільства. Така економічна діяльність стає міжнародним феноменом – зміцнює зв'язки в сфері туризму не тільки на теренах України, але і за її межами, сприяє інвестуванню зарубіжних фірм в

сільське господарство України. Таким чином, сільський зелений туризм у сучасних соціально-економічних умовах є інструментом стабільного розвитку села.

Список використаних джерел:

1. Бомба М. Я. Комплексний підхід у дослідженні туристичного потенціалу територіальних одиниць та шляхи активізації туристичного бізнесу в регіоні / М. О. Бомба : Вісник Львівського інституту економіки і туризму/ М-во осв. і науки України, Львівський інститут економіки і туризму; (редкол.: І. О. Бочан та ін.). - Львів : Апріорі, 2007. - №3. – С .70-75.
2. Гаврилюк С. П. Конкурентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу / С. П. Гаврилюк. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 180 с.
3. Лужанська Т. Ю. Сільський туризм : історія, сьогодення та перспективи / Лужанська Т. Ю., Махлинець С. С., Тебляшкіна Л. І. – К.: Кондор, 2008. – 385 с.

Чехута А., студ.

Карасьов О., к.е.н., доцент

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпропетровськ*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Проблеми раціонального і ефективного використання земельних ресурсів набувають першочергового значення, оскільки земля є основою існування людства, а значний ріст чисельності населення посилює її значення і роль для соціально-економічного розвитку суспільства.

Як відомо, у сільському господарстві земля виступає основним виробничим ресурсом. Від рівня ефективності його використання залежить не тільки величина одержуваного доходу окремим землекористувачем, а й добробут суспільства в цілому. Тому сільськогосподарські структури мають спрямовувати свою діяльність на підвищення ефективності використання земельних ресурсів. Сьогодні загальна площа сільськогосподарських земель в Україні становить близько 71,0 % усієї території держави (40 % світових запасів чорноземів та інших родючих ґрунтів). Але, на жаль, ефективність землекористування в нашій країні є найнижчою в Європі. До того ж ступінь розораності земельної площі складає 53,6 % (за гранично допустимого рівня 40 %), порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень [4]. Інтенсифікація землеробства, збільшення навантаження на земельні ресурси, безконтрольне застосування засобів хімізації в умовах низької технологічної культури призводять до погіршення якості ґрунтів, зниження їх родючості, розвитку ерозійних процесів. Усе це вказує на те, що питання економічно ефективного та екологічно безпечного використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення, врахування екологічних чинників під час їх економічної оцінки є надзвичайно актуальними як з наукового, так і з практичного погляду.

Абсолютний рівень економічної родючості ґрунту, за рівноцінних затрат на одиницю площі, характеризує продуктивність землі у вигляді врожайності і вартості валової продукції. Продуктивність використання землі сільськогосподарським підприємством - складний синтетичний показник, на величину якого впливають наступні чинники: природна родючість ґрунту; структура земельних угідь; структура посівних площ; досягнення науково-технічного прогресу.

Продуктивність використання землі можливо обчислити та проаналізувати за допомогою системи натуральних і вартісних показників (табл. 1).

Таблиця 1

Показники продуктивності земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств [1]

Натуральні показники	Вартісні показники
<p>Рослинництво - урожайність сільськогосподарських культур; Тваринництво: - продукція тваринництва в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь або на 100 га ріллі: а) продукція скотарства і вівчарства - в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, б) продукція свинарства, а також зерна, цукрових буряків та іншої продукції рослинництва - на 100 га ріллі, в) продукція птахівництва - на 100га площі посіву зернових культур.</p>	<p>Виробництво: - валової продукції в порівнянних цінах, - товарної продукції в поточних цінах реалізації, - чистої продукції і прибутку в розрахунку на 1га сільськогосподарських угідь.</p>

Проте, за допомогою натуральних показників не можна узагальнити рівень ефективності використання землі господарством. Для цього використовують вартісні показники, тобто визначають суму одержаної валової продукції, товарної продукції, доходу або прибутку в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь чи 100 га ріллі.

Однак, у нинішніх умовах господарювання, фінансових коштів на придбання техніко-матеріальних ресурсів, нових технологій виробництва сільськогосподарської продукції є недостатньо, що не сприяє підвищенню урожайності, та негативно впливає на економічну ефективність використання земель. На господарську діяльність агроформувань значною мірою впливають невирішені економіко-екологічні проблеми, які виникають у процесі господарської діяльності:

- Відсутність паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, що використовується в аграрному виробництві.

- З переходом до ринкових відносин відбулося значне зменшення державної підтримки сільськогосподарського виробництва. Якщо у 1978 - 1988 рр. ця підтримка становила 78 % валового доходу галузі, то у 2001-2010 знизилася до нуля. У країнах Європи така підтримка збереглася на рівні 32 %.

- Господарська діяльність переважної більшості підприємств зосереджена на вирощуванні зернових культур, на продукцію яких є прийнятна кон'юнктура ринку. Таке використання орендованих земель призвело до зниження поголів'я худоби та занепаду тваринництва як галузі аграрного виробництва. Крім того, за таких умов

господарювання спостерігається негативний вплив на структуру посівних площ, що пояснюється їх насиченням зерновими культурами до 65-70 % та відповідно зменшенням площ кормових культур, які позитивно впливають на родючість земель.

- Занепад галузі тваринництва мотивував зменшення внесення органічних добрив у ґрунт [3].

Основними напрямками підвищення ефективності використання земельних ресурсів мають бути такі:

- комплексний науково обґрунтований підхід до процесів використання, збереження та відтворення родючості сільськогосподарських угідь, здійснення збалансованих землемеліоративних і землеохоронних заходів з урахуванням особливостей природно-кліматичних зон і районних АПК;

- підвищення родючості ґрунтів (внесення добрив, удосконалення технологій обробітку ґрунту та систем землеробства);

- удосконалення структури сільськогосподарських угідь і посівів вирощуваних культур у напрямі істотного зменшення негативних антропогенних навантажень на навколишнє природне середовище та підвищення його відтворювального, відновлювального потенціалів, а також з метою економії всіх виробничих ресурсів;

- створення сприятливої системи кредитування сільського господарства, що дасть змогу підтримувати еколого-економічний стан ґрунтів на належному рівні.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В. Г. Андрійчук. - К.: КНЕУ, 2013. - 780 с.

2. Збаржевецька Л. Д. Ефективне використання сільськогосподарських угідь в умовах реалізації земельної реформи/ Л. Д. Збаржевецька, Л. В. Вдовиченко // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Техніка в сільськогосподарському виробництві, галузеве машинобудування, автоматизація. - 2014. - Вип. 27. - С. 208-215.

3. Паламарчук Л. Ефективність використання сільськогосподарських земель у нових умовах господарювання [Електронний ресурс] / Л.Паламарчук, В. Корнієнко // Вісник Львівського національного аграрного університету. - 2013. - № 20(2). - С. 113-117. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vlnau_econ_2013_20\(2\)__23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vlnau_econ_2013_20(2)__23.pdf)

4. Щодо шляхів підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення в Україні. Аналітична записка. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1129/>

Шадько М.С., студ

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

СТРАТЕГІЧНІ АЛЬТЕРНАТИВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

В умовах триваючого спаду сільськогосподарського виробництва та зростаючого

у зв'язку з цим на селі безробіття важливе значення набуває розвиток в сільських територіях підприємництва, як у сфері виробництва, так і в сфері послуг. Ця діяльність забезпечує сільському населенню підвищення зайнятості, зниження сезонності виробництва, сприяє зростанню доходів і добробуту сільських жителів, більш повному використанню місцевих ресурсів.

Відродженню сільських промислів, розширенню підприємницької діяльності на селі сприяє відносна дешевизна робочої сили, землі та приміщень. Розвиток підприємництва виступає одним з головних пріоритетів, як правило, відображених у стратегії регіону, що забезпечують досягнення стратегічної мети - високого рівня добробуту населення і стандартів життя.

Для розвитку економіки в цілому і, зокрема, бізнесу в сільських територіях необхідно забезпечити подальше покращання наступних головних умов:

- забезпечити бізнесу доступ до капіталу;
- формувати в суспільстві культуру відношення до ризиків;
- розвивати підприємництво;
- сприяти розвитку послуг для бізнесу і покращувати законодавчу базу.

Таким чином, стає важливим процес пошуку стратегічних альтернатив розвитку бізнесу на сільських територіях.

Сутність прийняття стратегічного рішення полягає в тому, що керівник підприємства повинен вибрати певну стратегію його розвитку. Однак для цього необхідно сформулювати кілька різних варіантів стратегій, тобто портфель стратегічних альтернатив.

У загальному значенні альтернативи являють собою засоби, за допомогою яких можна досягти поставленої мети, вирішити проблему або реалізувати можливість. Так у більшості видів бізнесу є різні альтернативні способи для виходу на новий географічний ринок або для пропозиції нового продукту на ринку, або для випередження суперника, що намагається переманити до себе споживачів.

Поняття альтернативності широко використовується не тільки в стратегічному менеджменті, а й в управлінні взагалі і означає багатоваріантність.

Багатоваріантні джерела всіх ресурсів, види продукції, що випускається, ринки і методи їх освоєння, цілі підприємства і стратегії їх досягнення.

Стратегії підприємства багато в чому унікальні, не існує універсальних рішень стратегічних завдань, придатних для всіх випадків, внаслідок чого можливі варіанти дій також не задані, і оскільки формування портфеля альтернативних стратегій є процесом творчим, цілком залежним від рівня знань і досвіду керівників, їх цінностей і пріоритетів, корпоративної культури, такі варіанти необхідно знайти самостійно.

Найбільш поширеними у світовій практиці є наступні чотири типи стратегій:

- стратегія зростання;
- стратегія обмеженого зростання;
- стратегія згорання діяльності (виходу з бізнесу);
- комбінація з вище перелічених стратегій.

Однак між типами стратегій і альтернативними стратегіями існує величезна різниця. Як правило, в залежності від поставлених цілей підприємство розробляє різні варіанти їх досягнення. Тому основна відмінність між типами стратегій і

альтернативними стратегіями полягає саме в кінцевому результаті, тобто в досягненні цілей. Якщо стратегії класифікуються за типами, то вони спрямовані на досягнення різних цілей, у той час як альтернативні стратегії спрямовані на досягнення однієї спільної мети. До однієї і тієї ж мети можна рухатися різними способами. Наприклад, можна нарощувати прибуток за рахунок зниження витрат, але можна добитися цього і шляхом збільшення частки ринку. Якщо встановлення цілей відповідає на питання, до чого підприємство буде прагнути, а план дій відповідає на питання, що треба робити, щоб досягти поставленої мети, то стратегія відповідає на питання, яким з можливих способів підприємство буде йти до досягнення мети. Формування портфеля альтернативних стратегій означає формування різних способів, за допомогою яких підприємство буде вирішувати завдання, які стоять перед ним. Для розробки альтернативних стратегій розвитку бізнесу сільських територій доцільно використовувати методи моделювання, за допомогою яких розглядаються альтернативні позиції підприємств в галузі щодо кінцевого споживача та інших підприємств галузі.

Фінансові та правові інструменти управління сталим розвитком економіки сільських територій

Агрес О.Г., к.е.н., старший викладач

Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Процес переходу України до якісно нової форми економічних відносин, що базуються на ринкових принципах ведення господарства, зумовив необхідність внесення кардинальних змін до фінансово-кредитної сфери економіки, яка відіграє ключову роль у забезпеченні руху грошових потоків, тим самим створюючи базові передумови суспільного відтворення. Основною ланкою цієї сфери є банківська система, якій належить провідне місце у загальному механізмі організації й регулювання господарського життя суспільства і від ефективності функціонування якої вирішальною мірою залежить успіх соціально-економічних перетворень у країні загалом.

Аналіз стану банківського сектору української економіки дає можливість виявити декілька проблем, вирішення яких сприятиме підвищенню конкурентноздатності українських банків і створення в країні банківської системи світового рівня.

Для вирішення гострої проблеми недовіри населення до банків та гарантування його вкладів важливим є підвищення ефективності роботи Фонду гарантування вкладів населення, яка залежить насамперед від того, наскільки швидко він зможе виплатити гроші після настання факту недоступності внесків. Якщо ця можливість буде забезпечуватись лише цінними паперами уряду, терміни отримання готівки для здійснення виплат явно перевищать один місяць і можуть розтягнутись на півроку й більше. А найважливіше у діяльності Фонду є саме забезпечення населення відповідними гарантіями, а не голими деклараціями.

Щодо проблеми низького рівня капіталізації комерційних банків, то вирішити її адміністративним тиском на банки (збільшення мінімального розміру статутного фонду, посилення вимог щодо капіталізації прибутків тощо) неможливо. Вирішити її можливо лише на шляху прискорення ринкової трансформації економіки (наприклад, стимулювання конкуренції, прискорення приватизації, що призведе до пожвавлення банківської діяльності на ринку цінних паперів), зростання її ефективності, оздоровлення державних фінансів і підвищення прибутковості банків.

Безсумнівною є і необхідність впровадження нових банківських послуг та поліпшення якості і збільшення кількості уже існуючих. Зокрема слід розвивати найперспективніші послуги: трастові, послуги зі збереження цінностей, консультаційні та інформаційні послуги зі створенням певної міжбанківської бази даних, гарантійні та посередницькі послуги, факторингові та лізингові операції та ін. При цьому

надзвичайно важливо розвивати їх у напрямі Інтернет-банкінгу, необхідність якого викликана науково-технічним прогресом та реаліями сучасного розвитку суспільства.

Таким чином, можна дійти до висновку, що для підвищення ефективності діяльності сучасної банківської системи необхідно здійснювати активні реформи, зокрема: вдосконалити корпоративне управління в банках, встановити механізм оперативного списання безнадійної заборгованості, проводити більш гнучку процентну політику, вдосконалити процедури реорганізації та ліквідації банків та ін.

Бігуненко О.Г., аспірант

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ

На сучасному етапі розвитку країни аграрний сектор економіки дедалі більше потребує фінансових вкладень, необхідних для оновлення й технологічної модернізації виробництва, зокрема для закупівлі нової сільськогосподарської техніки та будівництва об'єктів комерційного і промислового призначення. У зв'язку з цим виникають питання стосовно впровадження й розвитку кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу земель сільськогосподарського призначення. Особливо актуальним це питання стало в умовах сьогодення, оскільки фінансова криза негативно позначилася на всіх аспектах діяльності сільськогосподарських підприємств. Це стосується і зниження можливостей щодо кредитного забезпечення. Поряд із проблемами в банківській системі труднощі кредитування виникають і тому, що сільськогосподарські підприємства не мають належного предмета застави.

Для використання можливостей цього джерела фінансового забезпечення слід створити дієвий механізм реалізації іпотечного кредитування. В Україні доцільно створити такий механізм, у якому суб'єкти іпотечного кредитування спочатку виступали б державні інститути. Одним із таких може стати державне управління іпотечного кредиту. На сьогодні розробляються і пропонуються схеми іпотечного кредитування сільгоспвиробників через мережу Державного іпотечного банку та через мережу недержавних іпотечних кредитів.

Державне регулювання обігу земельних ресурсів є конституційним правом і обов'язком для України, на чому і наголошує Земельний кодекс України (ст. 1. п.1). Таке регулювання земельних відносин передбачає створення організованого ринку землі, формування інфраструктури, передусім центрального його гравця – Державного земельного банку. При цьому в умовах несформованого ринку основною функцією Державного земельного банку має стати державне регулювання ринку землі. Відповідно до ст. 6 Земельного кодексу України Кабінету Міністрів України ще в 2002 році доручалося створити Державний земельний (іпотечний) банк, однак це завдання залишилося нереалізованим. Проект Закону України подавався у Верховну Раду на розгляд неодноразово, але прийнятим так і не був.

Усі законопроекти доповнюють один одного, але жоден із них не визначає головну роль регулятора ринку землі – Державного земельного банку, а надають йому такі функції:

- кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу землі, іншої нерухомості, майна;
- кредитування громадян під заставу нерухомості для розвитку особистого селянського господарства;
- контроль за цільовим використанням кредитів;
- аналіз пропозицій продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та фермерського господарства і прийняття рішення про їх купівлю в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України;
- продаж, передача в оренду земельних ділянок;
- участь у реалізації державних цільових програм, спрямованих на підтримку та розвиток агропромислового комплексу;
- іншу банківську діяльність відповідно до чинного законодавства.

Серед цих функцій, які пропонує нам законопроект, не визначено головної функції діяльності Державного земельного банку – купівля земель сільськогосподарського призначення у громадян, які не спроможні її обробляти та продаж (надання під довгострокове кредитування) землі більш конкурентоспроможнішим підприємствам і фермам.

Історичний досвід найбільш розвинутих країн світу підтвердив, що в умовах важкої кризи, після війн і економічних потрясінь держава брала на себе збитки сільськогосподарського виробництва, дотувала фермерів і створювала умови найкращого сприяння для сільського господарства.

Сучасний міжнародний досвід свідчить про посилення впливу держави на ринок земель, який проявляється в застосуванні низки економічних важелів, які сприяють концентрації земель, особливо сільськогосподарських, формуванню сталих землеволодінь та землекористувань. У жодній країні світу не існує абсолютно вільного земельного ринку та необмеженого права приватної власності на землю, безконтрольних операцій з її обороту.

Хоча основними принципами політики Європейського союзу стосовно власності на землю, зокрема на землі сільськогосподарського призначення, є забезпечення права на вільний рух капіталу, на відкриття та ведення приватного бізнесу і відсутність дискримінації, однак у багатьох країнах Західної Європи встановлено певні обмеження та розпорядження ріллею. Зокрема держава жорстко втручається у права розпорядження земельною власністю при встановленні порядку продажу (купівлі) та оренди земельних ділянок, а також їх успадкування (дарування). Зазначені процеси регулюються державою за допомогою відповідних законодавчих актів і спеціальних правил. Укладення угод щодо передачі права на землю обмежується і контролюється з урахуванням національних інтересів. Більшість країн світу застосовують досить жорстке державне регулювання землекористування та обігу земельних ділянок.

Розглядаючи сучасний стан землекористування в Україні крізь призму зарубіжного та власного історичного досвіду, доходимо висновку про необхідність

запровадження ринку землі з головним державним регулятором – Державним земельним банком, який матиме наступні функції:

- реалізація права на купівлю земель сільськогосподарського призначення та продажу її у приватну власність для ефективнішого використання;
- довгострокове іпотечне кредитування під заставу земельної ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та фермерського господарства;
- участь у виконанні державних цільових програм із підтримки аграрного сектору;
- контроль за якістю земель і меліоративним станом, в які вкладені великі державні кошти;
- запровадження системи економічних та юридичних санкцій за погіршення якості, порушення або знищення ґрунтового покриву;
- контроль за цільовим використанням наданих кредитів.

Головною перешкодою для створення Державного земельного банку є відсутність коштів у держави на формування статутного фонду.

Отже, якщо створити державний земельний банк то він стане організатором ринку землі та органом державного контролю за збереженням земельних ресурсів, збільшенням ефективності її використання. Він повинен діяти як центральний орган державної влади, який гарантуватиме і забезпечуватиме реалізацію земельних стосунків між усіма суб'єктами господарювання та державою із забезпеченням ефективного і раціонального використання землі та її природних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Кисіль М.І. Тенденції і напрями активізації аграрного інвестиційного процесу / М. І. Кисіль // Економіка АПК. – 2002. - №4. – С. 66-71.
2. Федоров М.М. Особливості формування ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні / Федоров М.М. // Економіка АПК. – 2007. - № 5. – С. 73-79.

Вознюк А.О., асистент

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Наша країна переживає сьогодні, як ніколи, важкі часи. Негативний платіжний баланс, ріст інфляції, девальвації грошової одиниці, нарощування боргів, ставлять економіку країни на межу виживання. Проте, Україна має переваги, які дають змогу втриматись від затяжної кризи. По - перше, велика кількість населення, що є джерелом дешевої і кваліфікованої робочої сили. Це дасть змогу залучати виробничі можливості з розвинутих європейських країн. По – друге, розміщення нашої держави, яка є важливим транспортним коридором для переміщення енергетичних, фінансових та інших ресурсів. Третє, найголовніше – це сільське господарство. Сьогодні наш аграрний сектор є найважливішою частиною вітчизняної економіки та займає лідируючі позиції на світовому ринку.

Успішна діяльність сільськогосподарських підприємств неможлива без правильної організації своєї фінансової роботи. Для цього керівництвом мають бути прийняті наступні принципи управління фінансовими ресурсами: самостійність в області фінансово – господарської роботи, самофінансування, зацікавленість в результатах роботи, відповідальність за результати, створення фінансових резервів, поділ засобів на власні та залучені, першочергове виконання зобов'язань перед бюджетом, постійний фінансовий контроль за діяльністю підприємства.

Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств це грошові кошти в їх розпорядженні, що призначені для здійснення поточних витрат, для розширеного відтворення, виконання фінансових зобов'язань, економічного стимулювання працівників, тобто сукупність грошових засобів цільового використання.

Організація, планування і стимулювання до використання фінансових ресурсів реалізується за допомогою фінансового механізму. Фінансовий механізм складається із п'яти взаємопов'язаних елементів: фінансові методи, фінансові важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення.

Фінансові методи – це способи впливу фінансових відносин на господарський процес. Дія фінансових методів проявляється в утворенні і використанні грошових фондів.

Фінансові важелі – це процедура втілення в дію фінансових методів

Правове забезпечення функціонування фінансового механізму включає в себе законодавчі акти, постанови, накази та інші правові документи.

Нормативне забезпечення – це інструкції, нормативи, норми, тарифні ставки, методичні вказівки, роз'яснення.

Інформаційне забезпечення – це різноманітна економічна, комерційна, фінансова інформація .

Формування фінансових ресурсів здійснюється за допомогою джерел як власних так і позичених грошових засобів. Джерелами є всі надходження, якими користується сільськогосподарське підприємство в визначений період часу і які направляються на здійснення грошових на промисловий і соціальний розвиток. Фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування і використання його фінансових ресурсів.

Кожне підприємство намагається досягти стійкого фінансового стану, тобто забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів, що є гарантом своєчасності розрахунків з постачальниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи, подальшого економічного та соціального розвитку підприємства.

Тому фінансова діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення систематичного надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, досягнення оптимального співвідношення власних, позичених і залучених фінансових ресурсів. Таким чином виникає об'єктивна необхідність оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання з метою раціонального використання їх фінансових ресурсів.

Грідін О.В., старший викладач

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БОРОШНОМЕЛЬНО-КРУП'ЯНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Борошномельно-круп'яна промисловість входить до числа найбільш соціально значущих галузей АПВ. Хліб, хлібобулочні, макаронні, круп'яні та кондитерські вироби, що виробляються з борошна необхідні людині в будь-якому віці. Саме тому основним критерієм продовольчої безпеки країни є стабільне забезпечення споживання продуктів переробки зерна.

Обсяг ринку борошна в Україні, в основному, орієнтований на внутрішній ринок і приводиться в рух за рахунок внутрішнього виробництва та імпорту. Цей показник має тенденцію до зниження за останні декілька сезонів. Основною причиною цього є скорочення чисельності населення в Україні.

За останні роки споживання хліба на душу населення скоротилося в середньому на 7,0-8,0 %. Одночасно спостерігається різке зростання споживання хлібобулочних виробів, що, в цілому, компенсує зниження споживання хліба.

Останнім часом українські виробники борошна працювали, в основному, на внутрішні потреби ринку. 2011/12 МР був одним з найскладніших для українського ринку пшеничного борошна. Мірошникам довелося пережити: високі ціни на зерно, низький попит, високу конкуренцію, як усередині країни, так і за її межами.

Незважаючи на досить великий урожай пшениці і помірні обсяги її експорту, переробні підприємства все ж відчували труднощі з придбанням необхідних обсягів зерна. Основними причинами цього були високі ціни, а також певні проблеми з якістю зерна.

Що стосується державної політики на ринку борошна, то ряд операторів ринку констатували її відсутність, що полягало у браку будь-якої реакції на високі ціни на зерно і низькі ціни на борошно.

Досить часто оператори ринку відзначали, що активність попиту безпосередньо відбивалася на обсягах виробництва готової продукції. Незважаючи на всі складнощі на ринку зерна на початку сезону, темпи реалізації борошна оцінювалися як задовільні.

В 2012/2013 МР конкуренція між продавцями борошна була надзвичайно висока. Оператори ринку відзначали, що, в першу чергу, суттєвою стала конкуренція з боку невеликих компаній. Крім основних виробників борошна за покупця на початку маркетингового року почали боротися і компанії, що працюють сезонно. Саме ці компанії активно знижували ціни на свою продукцію. Більшим компаніям, природно, було складно витримувати цю конкуренцію. Однак, незважаючи на зниження відпускних цін, ситуація з реалізацією готової продукції істотно не поліпшилася.

Отже, основними чинниками, що впливатимуть на розвиток борошномельно-круп'яної промисловості, в найближчий час, будуть: обсяги виробленого зерна; ціна на зерно; обсяги виробництва борошна; рівень державного регулювання.

Грубінка І.І., здобувач, асистент
Львівський національний аграрний університет, м. Львів

ПАРАДИГМИ ДОВГОСТРОКОВОГО КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Кредитне забезпечення відіграє важливу роль в функціонуванні підприємств різних галузей економіки. Особливо актуальним воно є для аграрних підприємств через сезонний характер їх виробництва і відповідно тривалий касовий розрив між витратами і отриманими надходженнями. Кредитному забезпеченню аграрних підприємств, місцю держави в його здійсненні присвячені праці М.Маліка[1], О.Гудзь[2], С. Колотухи[3], М. Дем'яненка[4], П. Стецюка[5] та інших вчених.

Аграрне виробництво, є однією з найбільш фондомістких галузей економіки. Пасивна складова в основних фондах досягає 70%, що є дуже вагомим показником. Він вказує не тільки на стаціонарність виробництва і важливу роль землі в ньому, але і на потребу в значних обсягах капітальних інвестицій для прибуткового функціонування і забезпечення розширеного відтворення. Експерти вказують на потребу у мільярдних довгострокових фінансових вливаннях в цю галузь, що коливаються на рівні 250 млрд грн. Однак незважаючи на значну величину основних фондів і потребу в її відповідному фінансовому забезпеченні, джерела такого забезпечення є обмеженими.

Всі джерела, за рахунок яких здійснюється фінансування основного капіталу підприємства прийнято поділяти на власні і позичені. Найважливішими, з точки зору обсягу, є такі власні джерела:

- амортизація основних засобів, за звітністю підприємств є чи найбільшим джерелом за обсягом акумульованих фінансових ресурсів, однак цей ресурс через відсутність окремого рахунку для його накопичення, стандарти бухгалтерського обліку, які не визначають потребу в обов'язковому виділенні амортизації із виручки підприємства для її акумуляції і цільового використання у вигляді капітальних вкладень, швидше є ефемерним ніж реальним;

- кошти від реалізації непотрібних і списаних основних фондів, проте в умовах, коли ступінь зносу сягає більше половини вартості основних фондів, коли більша їх частина через брак коштів на купівлю нових зразків техніки і обладнання при моральному зносі експлуатується до повного фізичного, це джерело об'єктивно не може розглядатися як таке, що хоча б частково здатне задовольнити потребу в довгостроковому інвестиційному ресурсі;

- до інших власних джерел відносять економію від проведення робіт господарським способом, економію при купівлі обладнання і матеріалів, мобілізацію тимчасово вільних оборотних коштів, вони ніколи не відзначались значним обсягом, і скоріше з'являються уже безпосередньо при здійсненні капітальних вкладень під час проведення значних будівельних робіт.

До позичених джерел як не важко здогадатися, відносять позики, якщо ми говоримо про основні фонди, то маємо на увазі перш за все довгострокові позики. Слід відзначити, що аграрні підприємства мають досить обмежений вибір кредиторів для здійснення таких позик, як правило ними виступають банківські установи.

Невелика частина підприємств, яка проте володіє значною частиною сільськогосподарських угідь, ми маємо на увазі агрохолдинги може дозволити собі залучення коштів на фондовому ринку, але все таки позитивним явищем є випадки такого залучення, мова йде про недавній лістинг єврооблігацій на Лондонській біржі на суму 750 і 250 мільйонів доларів холдингами «Укрлендфермінг» і «Миронівський хлібопродукт». Але це є швидше окремими випадками ніж загальною тенденцією, більшість господарств при потребі в залученні коштів орієнтуються на банківські кредити.

Звісно, ті загальнодержавні процеси, які ми спостерігаємо зараз не сприяють розвитку як економіки так і банківської діяльності, роблячи її більш ризикованішою, а кредитні ресурси відповідно дорожчими, однак слід вказати, на те, що і до цього часу довгострокове кредитне забезпечення аграрних підприємств не вирізнялося прийнятними умовами і обсягами, з загальної суми кредитів, найбільша частка саме довгострокових була зафіксована у далекому 2008 році – близько 25%. Що ніяк не вказує на пріоритетність інвестиційного кредитування для банків, і на це як тоді так і тепер є ряд причин, серед яких, на нашу думку, можна виділити:

- відсутність відповідної застави, яка б дозволяла залучати кредитні ресурси на довгостроковий період, в цьому контексті для аграрних підприємств актуальним є кредитування під заставу головного основного засобу – землі. Проблема земельної іпотеки є зараз як то кажуть «на слуху», однак позитивних зрушень ми не спостерігаємо, вона є багатогранною і безумовно потребує системного скрупульозного підходу, чітких і основне прозорих механізмів, багатьох наукових досліджень, а головне усвідомлення, що її вирішення питання часу, а як відомо час це гроші;

- зміну підходів банківських установ до аграрних підприємств, через розроблення кредитних продуктів і схем кредитування в них, які б враховували специфіку виробництва і таку важливу серед них як сезонність;

- низький рівень розвитку фінансового, особливо фондового ринку в Україні, і відповідно відсутність можливості для формування ресурсної бази на довгостроковій основі для банків. Слід відзначити, що розвиток земельної іпотеки, також тісно пов'язаний із розвитком фондового ринку, що ще раз підкреслює його важливість.

Це звісно не єдині причини незадовільного стану довгострокового кредитного забезпечення аграрних підприємств, це лише ті з них які ми змогли показати в даному короткому дослідженні, однак їх вирішення є першочерговим для збільшення можливості аграрних підприємств вкладати фінансові ресурси в основні фонди.

Отже, проблема кредитного забезпечення основних фондів аграрних підприємств є складною і потребує комплексного підходу до її вирішення, проте без її розв'язання подальший розвиток аграрного виробництва, як одного з основних секторів економіки України є неможливим.

Список використаних джерел:

1. Малік М.Й. Монетарні інструменти стимулювання кредитної активності комерційних банків / М.Й. Малік, Л.О. Вдовенко // Економіка АПК. – 2013. - №11. – С.31-33.

2. Гудзь О.Є. Державна програма фінансової підтримки підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів / О.Є.Гудзь, А.В.Сомик // Економіка АПК.- 2008. - №11. –С.54-63.

3. Колотуха С. Розвиток земельних відносин та їх фінансове забезпечення в аграрному секторі економіки // С.Колотуха, І.Коваленко // Банківська справа. - 2012. - №2. –С. 19-27.

4. Дем'яненко М.Я. Проблемні питання державної політики фінансової підтримки сільського господарства / М.Я.Дем'яненко // Економіка АПК. - 2011. - №7. – С. 68-75.

5. Стецюк П.А. Фінансові проблеми розвитку аграрного виробництва / П.А.Стецюк, О.Є.Гудзь // Економіка АПК. - 2012. - №4. – С.73-78.

Дашутіна А.В., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Загально визнано, що бізнесу належить важлива роль у забезпеченні сталого економічного зростання, підвищенні інноваційного та експортного потенціалу країни. Ефективна взаємодія великого, малого та середнього бізнесу дала змогу країнам із ринковою економікою досягти високого конкурентного статусу на світовій арені. Найбільш поширеними організаційними формами підприємництва, що дозволяють позитивно розв'язувати економічні та соціальні проблеми, є мале та середнє підприємництво. Вони забезпечують більше половини ВВП, дві третини загальної кількості робочих місць, чверть експорту та таку саму частку прямих іноземних інвестицій. Успішний розвиток малого та середнього бізнесу є запорукою формування середнього класу та передумовою забезпечення соціальної стабільності в суспільстві.

Для реалізації економічної політики, виконання програм економічного і соціального розвитку держава застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності. Згідно зі ст. 12 Господарського кодексу України основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є:

- державне замовлення;
- ліцензування, патентування і квотування;
- сертифікація та стандартизація;
- застосування нормативів та лімітів;
- регулювання цін і тарифів;
- надання інвестиційних, податкових та інших пільг;
- надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Державні органи на різних рівнях впливають на підприємницьку діяльність, тому результати її здійснення залежать від держави. Остання встановлює «правила гри» на ринку, в межах якої суб'єкти підприємництва мають певну свободу. Типові «правила

гри» стосуються конкурентної поведінки, управлінських, трудових відносин, цінних паперів, реклами, об'єднань підприємців.

Ці правила закріплені в ряді законів України: «Про захист економічної конкуренції», «Про цінні папери і фондовий ринок», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про фінансові послуги і державне регулювання ринку фінансових послуг», «Про рекламу» та ін.

Жоден суб'єкт підприємницької діяльності (великий, середній чи малий) не може функціонувати без дотримання різноманітних правил і обмежень, встановлених державою. Неабияку роль у державному регулюванні підприємницької діяльності в Україні відіграють правові обмеження суб'єктів господарювання. Це, зокрема, необхідність легітимації (обов'язок суб'єктів підприємництва здійснити державну реєстрацію відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців»), ліцензування (обов'язок одержати ліцензію на здійснення видів діяльності, зазначених у Законі України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»), дотримання правил про забезпечення безпеки і якості товарів, робіт і послуг (обов'язок одержати відповідний сертифікат відповідно до Закону України «Про підтвердження відповідності») тощо.

Набагато менше порівняно з правовими обмеженнями передбачені законодавством правові стимули. Сутність стимулюючого впливу виявляється в розширенні свободи для суб'єктів підприємницької діяльності, наданні їм нових можливостей. Згідно з чинним законодавством стимулюючий вплив провадиться щодо певних категорій суб'єктів підприємницької діяльності (малих підприємств, іноземних інвесторів, підприємців у вільних економічних зонах та ін.).

За допомогою права необхідно забезпечити не тільки обмежуючий вплив на підприємницьку діяльність, а й стимулюючий. Для правового забезпечення ефективного державного регулювання підприємницької діяльності слід визначити збалансоване співвідношення правових стимулів та обмежень у тих чи інших сферах підприємництва.

Для відносин між державою і підприємництвом характерним є стан взаємозалежності, що зумовлено потребою однієї сторони в іншій. Держава має потребу в підприємстві, оскільки їй необхідна ринкова система, матеріальні ресурси, послуги і товари, що виробляються нею, фінансова підтримка державних програм тощо. У свою чергу підприємство має потребу в державі, оскільки йому необхідне законодавство, що формулює правила економічної діяльності, її безпеки, захисту і стабільності, а також функціонування монетарної системи, стабільної економічної та соціальної інфраструктури.

Підприємство покладається на конституційний захист і державну підтримку підприємництва як основного інституту суспільства, що забезпечує одержання прибутку, зайнятість населення і підвищення його життєвого рівня. Таким чином, державне регулювання діяльності суб'єктів підприємництва має бути збалансованим. Співвідношення публічних та приватних інтересів при здійсненні державного регулювання підприємницької діяльності має виявлятися у такому державному впливі, який надає можливість суб'єктам підприємництва ефективно розвиватися, і при цьому забезпечує необхідні публічні потреби та інтереси.

Демидова М.М., ст. викладач

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

МОТИВАЦІЙНИЙ ВПЛИВ КРИМІНАЛЬНОЇ ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В деяких випадках порушення трудової дисципліни працівником одночасно є адміністративним проступком або навіть злочином. Тут можна говорити про мотиваційний вплив на працівників не лише можливістю застосування дисциплінарної відповідальності, а й адміністративної чи кримінальної, адже за загальним правилом накладення на особу дисциплінарної відповідальності не виключає відповідальності адміністративної чи кримінальної. Отже, особа, яка вчиняє адміністративний проступок чи злочин, який одночасно порушує трудову дисципліну, підлягає двом видам відповідальності, одна з яких – дисциплінарна – застосовується роботодавцем, а інша – адміністративна чи кримінальна – державою.

Такі випадки можуть відбуватися і в роботі працівників сільськогосподарських підприємств. Порушення ними трудової дисципліни може вести до ряду правопорушень, за які передбачено адміністративну та навіть кримінальну відповідальність. Найсерйознішими з таких правопорушень будуть ті, що призводять до погіршення якості земель або навіть до неможливості подальшого використання їх за призначенням, адже земля є основним державним багатством, а землі сільськогосподарського призначення взагалі користуються підвищеним рівнем захисту.

Так, КУпАП передбачено наступні адміністративні правопорушення, що впливають на якість земель: псування та забруднення сільськогосподарських та інших земель (ст. 52 КУпАП), порушення правил використання земель (ст. 53 КУпАП). Суб'єктом таких правопорушень може бути будь-яка особа, яка допустила псування, забруднення чи порушення правил використання земель.

Кримінальним кодексом України також передбачено відповідальність за злочини, що погіршують якість земель, а саме: забруднення чи порча земель (ст. 239 ККУ) та безгосподарське використання земель (ст. 254 ККУ). Наслідки від таких діянь мають бути небезпечнішими аніж при адміністративних поступках, зокрема, це тривала або безповоротна втрата плодovitості землі чи шкода заподіяна здоров'ю людей. Суб'єктом злочинів в цих випадках будуть не всі громадяни, а лише особи, на яких покладено обов'язок виконання спеціальних правил по попередженню забруднення чи псування земель (ст. 239 ККУ) чи особи, на яких нормативними актами покладено відповідальність дотримуватись правил раціонального використання земель (ст. 254 ККУ).

Таким чином, можемо зробити висновок, що адміністративній відповідальності можуть підлягати всі без винятку працівники сільськогосподарських підприємств, дії яких потягли за собою відповідні наслідки передбачені КУпАП щодо погіршення стану земель. Для накладення ж кримінальної відповідальності існує необхідність в закріпленні за особою певних обов'язків щодо збереження стану земель в посадових

інструкціях чи навіть в нормативних актах. Особою, в посадовій інструкції якої може бути закріплено такий обов'язок, є наприклад, головний агроном. Отже, якщо агроном порушує свої посадові обов'язки, що призводить до погіршення стану земель та тяжких наслідків, про які мова йдеться в статтях Кримінального кодексу, то він одночасно підлягає застосуванню кримінальної та дисциплінарної відповідальності, якщо ж його дії відповідають діям передбаченим КУпАП, то до нього застосовується одночасно адміністративна та дисциплінарна відповідальність.

Адміністративна відповідальність за вказані правопорушення полягає в накладенні штрафів на громадян в розмірі:

- від двадцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 340 до 1360 грн.) і на посадових осіб, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності - від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 до 1700 грн.) (ст. 52 КУпАП)

- на громадян від п'яти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 85 до 425 грн.) і на посадових осіб - від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 255 до 510 грн.) (ст. 53 КУпАП).

Кримінальна відповідальність за вищевказані злочини виражається в:

- штрафі до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (до 3400 грн.) або в позбавленні права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років (ч.1 ст. 239 ККУ);

- обмеженні волі на строк від двох до п'яти років або позбавленні волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років чи без такого (ч.2 ст. 239 ККУ);

- штрафі до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (до 4250 грн.) або обмеженні волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого (ст. 254 ККУ).

Отже, вплив адміністративної та кримінальної відповідальності полягає, в основному, в накладенні штрафів на осіб, які вчинили правопорушення, завдяки чому досягається достатній мотивуючий ефект, який для працівників сільськогосподарських підприємств доповнюється ще й дисциплінарною відповідальністю. Таке положення речей справляє достатній мотиваційний вплив для того, аби працівники сільськогосподарських підприємств при виконанні своїх трудових обов'язків не погіршували якість земельних угідь.

Демчук Н.І., к.е.н, доцент, професор кафедри фінансів
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ ТА ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Метою будь-якої системи управління економікою є ефективне забезпечення

досягнення цілей, визначених суспільством, та розв'язання першочергових конкретних завдань, які стоять на відповідних етапах соціально_економічного розвитку країни. Проте, якщо цілі суспільства з часом можуть змінюватися під тиском внутрішніх і зовнішніх обставин, то основні притаманні системі функції: управління (зокрема, планування, прогнозування, стимулювання, координація та контроль виконання) істотно не змінюються, хоча роль кожної з них може проявлятися більшою чи меншою мірою залежно від особливостей кожного етапу розвитку країни та умов господарювання підприємств реального сектору.

За умов, які склалися на початку 90 х років ХХ ст., обсяг виробництва на окремих підприємствах України формувалася практично стихійно і залежав виключно від кон'юнктури світового ринку за номенклатурою відповідної продукції та наявністю в них зовнішньоторговельних служб з необхідними кваліфікованими кадрами. Українські підприємства, зокрема металургійні, нерідко конкурували між собою на зовнішніх ринках, занижуючи при цьому вартість експортної продукції та компенсуючи втрачену виручку за рахунок завищення цін на внутрішньому ринку.

В ряді випадків це призводило до втрати ними внутрішнього ринку, оскільки продукція вітчизняних товаровиробників часто була дорожчою, ніж відповідна імпортована продукція. Крім того, відсутність товарних балансів позбавляла органи державного управління необхідної інформації для визначення оптимальних обсягів імпорту і призвело до того, що ця функція також стала прерогативою окремих господарюючих суб'єктів. Підйоми тарифного регулювання імпорту часто не спрацьовували з причини заниження вартості імпортованої продукції та не змогли завадити тенденції до нарощування обсягів закупівлі на міжнародних ринках необхідних підприємствам сировини і матеріалів (зокрема, для машино_ та суднобудування), тоді як їх виробництво могло бути організоване в Україні, що ще більше посилювало залежність національної економіки (близько 50% ВВП) від зовнішніх факторів і кон'юнктури світових ринків.

На базі оцінок окремих галузевих міністерств і відомств у 1994 р. було здійснено першу спробу розробити і збалансувати план експорту та імпорту товарів і послуг з можливостями підвідомчих їм підприємств та організацій з виробництва продукції та обсягами імпортованих сировини і матеріалів, необхідних для її виготовлення. Проте обґрунтувань до такого балансу з урахуванням реальних обсягів виробництва, споживання, експорту та імпорту, виробничих потужностей підприємств і місткості ринків по переважній частині номенклатури продукції, яка вироблялася в Україні до 2013 р., не було, що об'єктивно ускладнювало прогнозування її економічного розвитку на довго- та середньострокову перспективи.

Відсутність товарних балансів негативно вплинула також на ефективне розв'язання питання структурної перебудови економіки за рахунок коштів від проведення раціональної, спрямованої на стабільний розвиток економіки, приватизації об'єктів державної власності.

Можливості використання процесу приватизації як каталізатора раціональної структурної перебудови в Україні не було враховано і у відповідній концепції приватизації, тому зміна форми власності об'єктів, які належали державі за

інвестиційні (приватизаційні) сертифікати і кошти, не змогла усунути викривлення структури економіки.

Ситуація ускладнилася ще й тим, що прийняті інвесторами інвестиційні зобов'язання щодо модернізації приватизованих підприємств у більшості випадків залишилися тільки на папері, а оновлення основних фондів і технологій не проводилося, що частково було пов'язано з надлишковими потужностями практично в усіх галузях економіки.

Відсутність стабільного та обгрунтованого прогнозу розвитку економіки України на довгострокову перспективу, в якому б чітко визначалися національні пріоритети та джерела їх фінансування, негативно вплинула на стійкість економіки України в цілому. Не сприяла розв'язанню проблем, накопичених у структурі економіки, і модель галузевого управління, принципи побудови якої базувалися на умовах діяльності підприємств колишнього СРСР.

У тих умовах ефективність галузевого управління базувалася на мобілізаційних підходах, які передбачали облік виробничих потужностей, їх планове завантаження, складання товарних балансів продукції (що вироблялася на цих потужностях) з метою забезпечення співвідношення обсягів можливого виробництва необхідних товарів і попиту на них на внутрішньому ринку. Надлишок чи нестача такої продукції регулювались її експортом або імпортом. Весь цей процес планомірно забезпечувався з боку держави (по вертикалі – Держплан, Мінфін, галузеве міністерство, підприємство) матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами. До певного часу така модель державного управління і регулювання забезпечувала достатньо високі темпи розвитку економіки, яка повністю базувалася на державній формі власності.

Серед беззаперечних позитивних сторін галузевого підходу до управління економікою в нинішніх умовах можна назвати тільки можливість моніторингу наявних на підприємствах (державної та частково інших форм власності) основних фондів і рівня використання їх виробничих потужностей. Це забезпечує державні органи України необхідною інформацією для своєчасного реагування на

зміни в динаміці показників діяльності підприємств окремих галузей, насамперед експортоорієнтованих (металургії, хімічної промисловості та сільського господарства), залежно від кон'юнктури світових ринків.

Водночас серед численних недоліків галузевого управління економікою України можна назвати неможливість забезпечити реальний вплив держави на ефективне використання ресурсів (особливо гостродефіцитних фінансових), оскільки на кожному з “живих” підприємств недержавної форми власності концепцію їх розбудови в інтересах їх власників розробляють наймані менеджери.

Подальше зниження ефективності галузевого управління спостерігається в умовах високого рівня концентрації приватного капіталу та виникнення в Україні потужних холдингів, які об'єктивно стають центрами управління групою підприємств різних видів діяльності, зокрема промислових.

У разі завершення у 2013–2014 рр. планової приватизації в галузях промисловості України в державній власності може залишитися до 500 підприємств, переважно оборонного комплексу.

В цих умовах ефективно управління підприємствами на базових принципах централізованого регулювання їх діяльності через галузеві міністерства практично вже є неможливим, що ускладнює забезпечення раціональної структурної перебудови економіки.

Сьогодні жодний з діючих органів державного управління не має реальних підойм координації діяльності підприємств України для досягнення загальнодержавних цілей.

Недоліки галузевого управління, побудованого на принципах централізованого регулювання економічного розвитку, гостро проявилися відразу після розпаду СРСР. Стихійний непередбачений перехід підприємств на ринкові умови господарювання при хронічній нестачі власних фінансових джерел розвитку, проблемах з отриманням банківських кредитів, неефективності вибіркової державної підтримки підприємств реального сектору та труднощах із забезпеченням рівних умов для їх комерційної діяльності призвів до погіршення базових показників тисяч діючих підприємств.

Крім того, свого часу галузеві міністерства України поглинули декілька потужних міністерств, які функціонували за радянських часів (зокрема, до складу

Міністерства промислової політики України включено чотири потужних міністерства, що представляли лісову, целюлозно_паперову, деревообробну, хімічну і нафтопереробну промисловість та чорну металургію), а чисельність наявних менеджерів, які мали забезпечити управління діяльністю підприємств багатьох галузей, кожна з яких має свою специфіку, що необхідно враховувати у процесі управління, було істотно скорочено. Сьогодні тисячі підприємств України, які діяли раніше, втратили оборотний, а нерідко і основний, капітал, тому поновлення ними виробництва необхідної для внутрішнього ринку продукції на новій технологічній основі є неможливим без активної участі держави.

При цьому надані окремим галузям (підгалузям) пільги, які є формою державної підтримки підприємств за рахунок недоодержаної бюджетом частини податків, у багатьох випадках використовуються неефективно через недоліки чинного законодавства та проблеми в організації ефективного контролю над цільовим використанням наданих пільг.

Таким чином, успішно розвиватися можуть тільки ті підприємства, які забезпечують вкладення необхідних інвестицій у модернізацію виробництва з метою своєчасного оновлення діючих основних фондів. Без цього неможливо сподіватися на забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції не тільки на зовнішніх, але й на внутрішньому ринках.

Жаловага І.Ю., аспірант

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

ЗДІЙСНЕННЯ ФЕРМЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Одна з найважливіших діяльностей господарювання на селі - це є фермерство, тому фермерське господарство – це форма підприємницької діяльності із створенням юридичної особи громадян, які виявили бажання виробляти товарну

сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, надати їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону (Закон України "Про фермерське господарство" від 19 червня 2003 р.). Селянське господарство - особисте господарство громадян[2].

Фермерські господарства є суттєвою та важливою частиною у розвитку аграрного сектору економіки. Саме завдяки ним Україна зможе залучати іноземні капітали, підвищувати експорт, збільшувати національний бюджет. Щоб досягнути перелічених та інших вигід, на самперед, потрібно докласти зусиль у підтримці, розвитку та стимулюванні малого бізнесу. Крім того потрібно прискорювати співпрацю великих та малих сільськогосподарських підприємств. Вони повинні ділитися досвідом, технологіями та підтримувати один одного а не протистояти, і бути конкурентами. Між державою та підприємствами різних форм власності та розмірів повинен існувати тісний економічний зв'язок для досягнення максимально великих прибутків.

Важливим фактором, який стримує розвиток вітчизняного фермерства, є відсутність механізму реалізації сільськогосподарської сировини, який за-безпечував селянам можливість самостійного виходу безпосередньо на кінцевого споживача, уникаючи посередників. В розвитку агропромислового комплексу у значна роль має належати державі, яка має різними економічними та політичними методами підтримувати малий бізнес [6].

Право на створення фермерського господарства має кожний дієздатний громадянин України, який досяг 18 - річного віку та виявив бажання створити фермерське господарство. Селянське (фермерське) господарство має мати своє найменування, печатку і штамп. В системі народногосподарського комплексу селянське (фермерське) господарство є рівноправною формою ведення господарства поряд з державними, колективними, орендними та іншими підприємствами і організаціями, господарськими товариствами. [3].

За даними в Україні на 1 липня 2013 року налічувалося 40,9 тис. фермерських господарств, повідомила Державна служба статистики. Згідно з повідомленням, на вказану дату у користуванні фермер мали 4,4 млн. га землі, зокрема 4,3 млн. га ріллі. В середньому на одне фермерське господарство до 1 липня припадало 109 га сільгоспугідь. Найбільша кількість ферм, за інформацією Держстату, розташовані в Одеській області – 5,3 тис. господарств. За нею йдуть Миколаївська (3,9 тис. господарств) і Дніпропетровська (3,3 тис. господарств) області. Проте Держстат повідомив, що до 1 листопада 2012 року в країні налічувалося 40,7 тис. фермерських господарств, які обробляли майже 4,4 млн. га сільськогосподарських земель. [4]. В 2014 році кількість фермерських господарств знизилася до 40,0 тис., тому що, ціна на продукцію у селі знизилася а затрати на виробництво продукції збільшилися, виробляти сільськогосподарську продукцію не вигідно. Зазначимо, що загальні втрати в межах такої цінової політики склали 75 млрд. грн. Крім того скорочення фермерських господарств призвело до втрати 40-70 тис. робочих місць, на даний час це великі втрати для села[5].

Отже, для того щоб бути фермером потрібно мати усю документацію згідно Закону України і дотримуватися певних правил. І підсумовуючи вище викладене можна сказати, що фінансовий стан України покращується у 2012-2013 роках за

рахунок діяльності підприємств та здійснення ефективної господарської діяльності з метою прибутку для фермерського господарства, а в 2014 році знизилось виробництво сільської продукції ціна на продукцію у селі впала і скоротилися фермерські господарства, що призвело до значних втрат.

Список використаних джерел:

1. Габор В.С. Формування механізму ефективного господарювання сільськогосподарських підприємств / В.С. Габор // Іноваційна економіка.- 2012.- №29.- С. 101-104
2. Закон України "Про фермерське господарство" від 19 червня 2003 р.
3. СЕЛЯНСЬКЕ ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО. ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Джерело: <http://fermer.at.ua/>
4. Статистичні дані фермерських господарств. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/society/822209-derjstat-vpershe-oprilyudniv-statistiku-fermerskih-gospodarstv.html>
5. <http://www.finsettings.com/novini/4787-ukrayina-vtratila-ponad-10-fermerskih-gospodarstv-protyagom-troh-rokv.html>

Завалко О.В., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ГАРАНТІЇ ОСНОВНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

Однією із найважливіших суспільних цінностей є права і свободи людини і громадянина. Вони є системою норм, принципів та вимог, які забезпечують процес дотримання прав та законних інтересів людини. Призначенням гарантій є забезпечення найсприятливіших умов для реалізації конституційно закріпленого статусу людини. Таким чином, гарантії є засобом, що забезпечує перехід від передбачених конституцією можливостей до реальної дійсності.

Ефективність їх виконання, використання та дотримання визначається та загалом їх реальність залежать від рівня їх захищеності, гарантованості. В Україні та ЄС основним гарантом реалізації прав та свобод громадян є суспільний інститут «соціальна держава». Це поняття ввів німецький юрист і державознавець Лоренцо фон Штейн, вбачаючи призначення держави такого типу в забезпеченні соціальних інтересів усіх членів суспільства, гарантуванні рівності і свободи громадян, підтримці малозабезпечених верств населення, захисті керівних верств, які свідомо мають слугувати інтересам усього народу. Таке розуміння сутності соціальної держави отримало концептуальне обґрунтування у працях німецьких філософів права та економістів другої половини XIX ст. (Ф. Наумен, А. Вагнер).

В історії можна виділити дві основні традиції надання конституційної визначеності соціальній державі. Перша започаткована Веймарською конституцією, згідно з якою соціальна держава набула статусу комплексного і системного поняття, що уособлювало принцип закріплених Основним Законом соціально-економічних прав людини і відповідних їм обов'язків держави. Друга традиція втілена, зокрема, у

післявоєнних конституціях Франції і ФРН, у яких ці країни визначаються як соціальні; їх конституційному ладу притаманний принцип соціальної держави, який має вищу імперативну силу і є загальнозначущим. Саме ФРН набула статусу першої держави, що закріпила принцип соціальної держави.

Згідно Конституції України п. 4 ст. 55 гарантує кожному право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав та свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Для цієї мети в європейських країнах служить європейська Конвенція про захист прав людини та основних свобод. В Україні Конвенція не замінює національні системи захисту прав людини, але вона забезпечує міжнародну гарантію захисту прав людини. На мою думку, Україна певно не готова впроваджувати застосування міжнародних інститутів захисту прав людини та громадянина. Тим рушієм важелем повинно бути прийняття значущої кількості нових законопроектів та підзаконних нормативно-правових актів, які регламентували відносини держави та людини в цілому. Також можна зазначити недоліки в економічній діяльності України, ще з тих часів, коли наша держава стала незалежною, її спіткали невдачі в результаті панування командно-адміністративної системи управління економікою Україна, як і інші колишні радянські республіки, опинилася в стані глибокої економічної кризи. Катастрофічна ситуація в народному господарстві була обумовлена такими факторами: загальним одержавленням, що призвело до деградації відносин власності й ліквідації нормальних господарських стимулів; деформованою структурою виробництва зі значною мірою мілітаризації; викривленням мотивації праці, пануванням соціального утриманства; гонитвою за високими темпами зростання радянської економіки. Всі ці фактори вплинули на наш народ негативно, молода держава повинна була виховати добросовісних громадян, що виконують свій конституційний обов'язок. А насамперед – це сплата податків. Від нерегулярних внесків коштів на баланси фондів міжнародних інституцій по захисту прав людини, останні не зацікавлені в розгляді справ, що стосуються порушення прав і свобод людини в Україні.

Якщо в Україні механізм захисту та реалізації основних прав та свобод людини тільки набирає обертів, у країнах сталої демократії існує великий досвід створення і функціонування розвиненої системи інструментів та механізмів, які сприяють забезпеченню захисту прав і свобод людини і громадянина, проголошених в конституціях і закріплених в законодавстві. Особливе значення серед конституційних гарантій прав людини має право на судовий розгляд.

Конституція покликана гарантувати, а не декларувати згадані вище права людини. Значна кількість прав викликана приведенням національного законодавства у відповідність з міжнародними пактами про права людини. На мою думку, механізм дії гарантій прав людини потребує нагального вдосконалення. Також повинні активно діяти не тільки правові гарантії захисту прав і свобод людини та громадянина, які закріплені нормами права, а й гарантії, які закріплені соціальними нормами: нормами моралі, моральності, корпоративними нормами, нормами-звичаями та ін. Правові гарантії за хисту не в змозі у відриві від інших соціальних норм створити достатньо

сприятливих умов для повного забезпечення прав і свобод людини. Потрібен певний час для того, щоб суспільні відносини стали моральними, відповідали вимогам етики і, поряд з тим, вимогам закону. Повинен існувати комплекс правових гарантій прав і свобод громадян, тобто створення можливості, за якої стала б реальною реалізація кожною людиною і громадянином своїх конституційних прав та обов'язків. Зважаючи на зазначене вище, можна стверджувати, що в Україні існує коло правових гарантій, які взаємодіють з іншими гарантіями прав і свобод людини та громадянина. Але насправді гарантування практичної реалізації прав і свобод людини на теренах України ще перебуває на досить низькому — не лише правовому, але й загальнокультурному, світоглядному — рівні.

Ишангулиева А.А., студ.

*Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет,
г. Днепропетровск*

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ТУРКМЕНИСТАНЕ

Предпринимательство – основа любого общества. Именно оно формирует ту материальную среду, тот уровень жизни, который необходим для жизнедеятельности граждан любого общества. Культура, наука, вся социальная сфера могут существовать только на основе отчислений от доходов компаний и предприятий.

Власти Туркменистана понимают значимость развития предпринимательства. Так, действует Закон Туркменистана о предпринимательской деятельности в Туркменистане. Согласно этому закону, предпринимательство это «...инициативная самостоятельная деятельность граждан, направленная на получение прибыли или личного дохода, осуществляемая от своего имени, на свой страх и риск, под свою имущественную ответственность».

Основные аспекты предпринимательской деятельности рассматривается так же в Гражданском Кодексе Туркменистана, уделяющем им большое значение.

Развитие частного предпринимательства невозможно без государственной поддержки. В Туркменистане придается большое значение развитию предпринимательства, созданию благоприятных условий для образования собственного дела. В частности, в соответствии с Постановлением Президента Туркменистана Гурбангулы Бердымухамедова от 17 марта 2008 года «О вопросах финансирования деятельности частного предпринимательства в Туркменистане» было разработано «Положение о порядке кредитования уполномоченными банками частных предприятий, индивидуальных предпринимателей и дайханских хозяйств».

Это способствовало созданию благоприятных условий, поддерживающих частные предприятия, индивидуальных предпринимателей, дайханские хозяйства и арендаторов-производителей сельхозпродукции, занимающихся предпринимательской деятельностью, а также обеспечению долгосрочными кредитами предлагаемых ими инвестиционных проектов, связанных с созданием новых рабочих мест.

И если раньше частный сектор развивал только такие направления, как розничная торговля, общественное питание и художественные ремесла, то теперь поле деятельности значительно расширилось. Диапазон производимых им высококачественных и доступных по ценам товаров охватывает продукцию от пищевой до текстильной, от товаров повседневного потребления до строительных материалов.

Таким образом, в современную эпоху предпринимательство в Туркменистане занимает все более прочные позиции в различных производственных сферах народнохозяйственного комплекса, систематически наращивая свой вклад в стабильное развитие государства. Благодаря активизации этого важного сектора национальной экономики создаются новые рабочие места, ширятся ассортимент и объемы производства конкурентоспособных товаров. Как подчеркивает Президент, развитие предпринимательства, как важнейшего фактора рыночных отношений, является одним из приоритетных направлений стратегии социально-экономического развития Туркменистана.

Как известно, в целях совершенствования правовых основ развития негосударственного сектора экономики в новой редакции Конституции Туркменистана предусмотрены правовые гарантии развития предпринимательства в стране. В этом контексте очередным важным шагом стало подписанное 20 июля нынешнего года Постановление Президента Туркменистана «О государственной поддержке малого и среднего предпринимательства». Оно было принято в соответствии с Законом Туркменистана «О государственной поддержке малого и среднего предпринимательства» в целях реализации «Государственной программы поддержки малого и среднего предпринимательства в Туркменистане на 2011-2015 годы», повышения производственной, инновационной и инвестиционной активности лиц, относящихся к малому и среднему предпринимательству, и обеспечения кредитными средствами их инвестиционных проектов, связанных с развитием производства, созданием новых рабочих мест.

В соответствии с документом, банкам Туркменистана разрешено выделять лицам, относящимся к малому и среднему предпринимательству, кредиты под 5 процентов годовых сроком до 10 лет для инвестиционных проектов, связанных с производством продукции, осуществлением работ и оказанием услуг, а также сроком до 1 года для получения оборотных средств. Это свидетельствует о том, что в нашей стране проводится целенаправленная работа по развитию предпринимательства и приданию ему более динамичного характера.

В настоящее время на основе льготного кредитования построены производства по выпуску стройматериалов, введены в действие производства по выпуску кондитерских изделий, колбасной, молочной продукции, яиц, а также мебели и стекольной продукции; приобретено оборудование для оказания различных социальных услуг. На интенсивно развивающуюся стройиндустрию, где отечественным предпринимателям доверена реализация проектов по возведению объектов социального назначения, также выдавались кредиты на приобретение строительной техники - экскаваторов, погрузчиков, автосамосвалов.

Однако последовательное развитие частного сектора экономики страны требует достаточного обеспечения денежными средствами, в связи с чем появилась необходимость увеличения потока инвестирования с привлечением иностранных капиталов, чтобы обеспечить финансовую устойчивость банков.

Для этого было налажено сотрудничество с банками развитых стран мира, в частности, с Европейским банком реконструкции и развития (ЕБРР), в результате которого с целью поддержки частного предпринимательства была открыта кредитная линия ЕБРР. Основным направлением этой кредитной линии стало финансирование производственного сектора и сферы оказания услуг населению. Так, АКБ «Сенагат» по линии ЕБРР профинансировал несколько десятков проектов на сумму в несколько миллионов долларов США.

Долгосрочное льготное кредитование, согласно Программе развития банковской системы до 2030 года, будет продолжаться и в дальнейшем, финансируя проекты частных предприятий и индивидуальных предпринимателей, в том числе и на основе присоединения на выгодных условиях к международным финансовым рынкам. Это, согласно Программе долгосрочного социально-экономического развития страны до 2030 года, приведет к росту доли негосударственного сектора экономики в ВВП страны до 70 %, что, в свою очередь, приведет к росту частного предпринимательства, к строительству отвечающих мировым стандартам новых заводов и фабрик по выпуску продукции, пользующейся спросом у населения, к экономической стабильности, повышению жизненного уровня населения и диверсификации национальной экономики страны.

Канюк Н.С., студ.

Синявська Л.В., к.е.н., доцент

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

ОСНОВНІ НЕДОЛІКИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Податковий контроль – це діяльність посадових осіб органів податкової служби щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення й сплати податків і податкових платежів, виявлення відхилень, допущених у ході виконання норм податкового законодавства, та визначення впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання.

Податковий контроль, як складова державного управління економікою країни, виконує функцію органів управління, а як завершальна стадія управлінського процесу – це є форма зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом управління. Як самостійна система, податковий контроль здійснює контрольні процедури, спрямовані на встановлення відхилень у діяльності системи, що контролюється, від заздалегідь визначених параметрів. Проблеми виявлення та усунення недоліків, реформування податкового контролю є актуальними в наш час у зв'язку з не вирішеністю низки

питань. Податковий контроль є невід'ємною частиною фінансового контролю, однією з найважливіших функцій управління

Питання щодо особливостей податкового контролю в Україні широко розглянуто у вітчизняних літературних джерелах. Теоретичні й практичні аспекти цієї проблеми відображено в роботах учених і фахівців: І.О. Бланка, Є. Бріггема, Дж.К. Ван Хорна, В.М. Геєца, М.Г. Гузя, А. Дайле, П. Друкера, П.В. Єгорова, А.М. Ковальнової, Л.А. Костирко, Ю.Г. Лисенко та ін.

Аналіз даної проблеми дозволив виявити такі недоліки існуючої системи податкового контролю в Україні:

- відсутня стандартизація у сфері контролю;
- відсутність моніторингу в системі державних органів;
- існування невзаємопов'язаних окремих державних контролюючих органів, дублювання окремих їх функцій;
- функціонування надмірно розгалуженої та недостатньо дієздатної системи органів державного фінансового контролю;
- відсутність жорсткої адміністративної відповідальності за бюджетні правопорушення та не відшкодування спричинених збитків, неможливість притягти винних осіб до кримінальної відповідальності або ж тільки в окремих випадках;
- звітність з питань контрольної-ревізійної діяльності складається за застарілою системою показників;
- використання переважно подальшого контролю, тоді як в європейських країнах перевірено практикою ефективне використання попереднього, поточного контролю.

Однією з найголовніших проблем можна вважати – структуру органів податкового контролю у зв'язку з тим, що вона є досить складною. Багато авторів висувають думку про необхідність створення спеціального вищого органу державного фінансового контролю. Але таке здійснення цієї пропозиції може призвести до подальшого “розбухання” вже існуючого масиву контролюючих органів.

Для вирішення вище поданих недоліків пропонують такі напрями удосконалення податкового контролю:

- проведення аналізу випрацюваних форм і методів індивідуального податкового супроводження крупних платників податків;
- розробка методичних рекомендацій по взаємодії між підрозділами і відділами при податковому супроводі крупних платників податків, розташованих в різних містах і інших населених пунктах регіону;
- розробка програмного забезпечення, необхідного для підбору і аналізу інформації по крупним платникам податку;
- реалізація на практиці можливості здійснення процедури банкрутства за наявності стійкої заборгованості з податків.

Результатом податкового контролю можуть бути: нарахування штрафів, пені звернення суми недоїмки на майно платника податків або його дебіторів; порушення процедури банкрутства та санації підприємства. Виконання вищевикладених заходів дозволить забезпечити більш ефективну роботу податкового контролю, а отже,

збільшити рівень надходжень податків та інших платежів до бюджетів усіх рівнів при максимальному зниженні негативного впливу податкових ризиків.

Відлагоджений податковий контроль, на нашу думку, сприятиме зменшенню державного втручання у підприємницьку діяльність та звуженню тіньового сектору економіки, виконання податковими органами своїх функцій, налагодженню партнерських взаємовідносин між податковими органами та платниками податків. Ці чинники позитивно вплинуть на динаміку економічного зростання в Україні та підвищать стабільність в державі.

Вдосконалення системи податкового контролю залишається актуальною темою для науковців, оскільки ряд проблемних питань залишаються спірними або ж взагалі не вирішеними як в теорії так і на практиці. Для їх вирішення не варто обходити стороною досвід інших країн ЄС та Америки, країн СНД. При цьому не доцільно “копіювати” системи контролю, а потрібно врахувати особливості розвитку України, яку цілком можна буде втілити в життя.

Вважаємо, що вище перелічені аспекти дозволять сформувати єдину ефективну систему державного фінансового контролю та вийти на якісно новий рівень її розвитку.

Каленюк М.В., студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Розвинута банківська система є необхідною умовою нормального функціонування економіки, тобто функціонування суб'єктів господарської діяльності та державного бюджету. Лише через досконалу банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки в цілому. Крім того, надійний і розвинений банківський сектор відіграє надзвичайно важливу роль у стабілізації економіки країни. Без залучення коштів населення у банківський сектор неможлива фінансова санація підприємств, які потребують фондів для функціонування і реструктуризації..

Банківська система України — це складова економічної системи держави, що включає в себе Національний банк України; інші банки (резиденти та нерезиденти, зареєстровані у встановленому законодавством порядку на території України); це один із найрозвинутіших елементів господарського механізму, оскільки її реформування було розпочате раніше за інші сектори економіки, що визначалося ключовою роллю банків при вирішенні завдань переходу до ринку.

На стан банківської системи впливають численні фактори – зовнішні, внутрішні, економічні, неекономічні, викликаючи велику кількість серйозних проблем, які стоять на заваді підвищення конкурентоспроможності банківського сектору в Україні, а саме:

1. Низький рівень капіталізації комерційних банків. За цим показником вітчизняні банки суттєво відстають від іноземних. Причиною цього є те, що значна кількість новоутворених кредитних інститутів була заснована для розв'язання проблем фінансово промислових груп.

2. Брак довіри населення до банків зменшує мобілізацію ресурсів банками порівняно з потенційними можливостями.

3. Висока концентрація капіталу у групі найбільших банків (така практика може призвести до розширення практики домовленостей і змов великих банків між собою у проведенні своєї діяльності, наприклад, у встановленні цін на банківські послуги).

4. Кадрова проблема – недостатній рівень кваліфікації менеджерів і спеціалістів та брак досвіду кадрового персоналу. Низька заробітна плата не сприяє залученню молодих фахівців у банківську сферу.

Доцільно зазначити, що в українській банківській системі існує ще чимало проблем, пов'язаних із загостренням конкурентної боротьби внаслідок об'єктивного уповільнення темпів експансії в зовнішнє середовище, зниженням ефективності діяльності та системи управління, відголосу процесу глобалізації, тощо.

З метою уникнення витрат майбутніх криз необхідно стабілізувати потенційно нестабільний банківський ринок. Нестабільність стосується не тільки окремих учасників або груп економічної діяльності, а й усього суспільства, адже банки виконують важливі для національної економіки функції.

Ще однією складовою корисності регулювання є забезпечення вкладів, адже вкладники є однією з зацікавлених сторін на банківському ринку. Державне регулювання також здійснюється з метою забезпечення ефективності функціонування банківського ринку. По-перше, монополізація може призвести до підвищення цін на ринку та погіршення якості послуг. По-друге, банки потрібно заохочувати, удосконалювати оцінку ризику.

З визначенням детермінант корисності регулювання банківського ринку стає зрозуміло, що його регулювання з боку держави є вкрай необхідним та забезпечує розвиток та стабільність останнього.

Окрім цього, для України, важливо здійснити такі кроки на шляху до встановлення оптимального регулювання:

1) впорядкувати банківське законодавство шляхом його кодифікації та усунути всі неоднозначні та колізійні питання;

2) змінити структуру системи органів регулювання та чітко встановити порядок їх взаємодії як на законодавчому рівні так і на внутрішньовідомчому;

3) ввести ефективну систему співпраці органів регулювання та суб'єктів банківського ринку, як спосіб швидкого реагування на проявлення негативних тенденцій;

4) розробити науково-обґрунтований та чіткий план розвитку банківського ринку України на коротко - та довгострокову перспективу;

5) обмежити вплив політичних сил на регулювання банківського ринку та не допустити можливість лобювання інтересів окремих зацікавлених груп;

6) вдосконалити банківську інфраструктуру та запровадити новітні банківські технології, з метою запобігання банківському шахрайству і хакерству та прискорення реалізації банківських операцій;

Отже, проблеми, які стоять перед українськими банками, не є неподоланими. Вони потребують лише формалізації і цілеспрямованої роботи як органів державної влади, так і самих комерційних банків. Професіоналізм і накопичений практичний

досвід більшої частини теперішніх працівників банківської сфери дозволяють сподіватися, що з часом в Україні сформується повноцінна банківська система, яка буде здійснювати сприяння активному ринковому розвитку економіки країни.

Планомірне і послідовне впровадження у масштабах країни комплексу запропонованих заходів може прискорити розвиток банківської системи, створивши реальні передумови для виникнення на фінансових ринках повноцінного конкурентного середовища та формування конкурентоздатності банківського сектора на світовому рівні.

Камша Н.О., студ.

*Черкаський інститут банківської справи УБС НБУ,
м. Київ*

СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

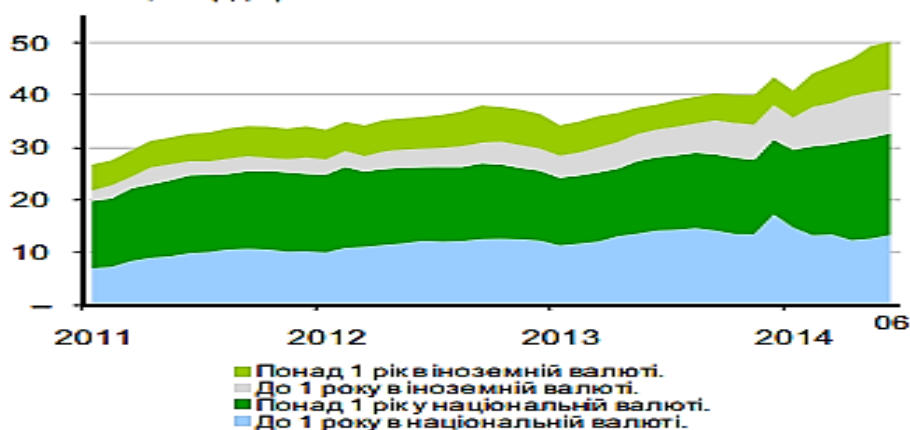
Розвиток сільськогосподарського виробництва в Україні неможливий без покращення його фінансування. Зростання потреби у фінансуванні діяльності підприємств аграрної сфери викликане прорахунками у фінансовій політиці, занедбаним матеріальним станом впродовж останніх років, неспроможністю аграрних підприємств протидіяти внутрішнім і зовнішнім проблемам, які несуть значні загрози їх функціонуванню. Сільськогосподарські підприємства у процесі своєї діяльності не мають достатніх внутрішніх ресурсів для розширеного відтворення, відповідної застави для отримання банківських кредитів. В останні роки фінансування аграрної сфери різко погіршилося, що й стало одним з першочергових чинників гальмування темпів його розвитку.

Тому на сьогодні даний сектор економіки потребує розробки та впровадження інвестиційних механізмів розвитку, які б давали можливість максимально задовольняти потреби аграріїв у фінансових ресурсах та з їх використанням виробляти якісну й конкурентоспроможну продукцію та отримувати доходи. Одним з таких механізмів є банківське кредитування.

Дослідженням різноманітних питань розвитку у сфері кредитування аграрного сектора економіки займались вітчизняні та зарубіжні науковці, а саме: Вдовенко Л.О., Дадашев Б.А., Фаюра Н.Д., Костюк О.О., Круш З.А. та інші.

Аналіз процесу надання кредитів за останні роки свідчить про нестабільну ситуацію в кредитуванні сільського господарства. Кредити сільськогосподарським корпораціям на кінець червня 2014 року становили 50,3 млрд. грн., що на 14,7 млрд. грн., більше, ніж у попередньому році. Збільшення кредитів відбулося виключно за

рахунок кредитів, наданих у національній валюті, які зросли на 34,5% – до 32.7млрд. залишки, млрд. грн.

грн. (рис. 1).

Рис. 1. Кредити сільськогосподарським корпораціям [9]

В Україні велика кількість банків надають кредити сільськогосподарським підприємствам. Детальніше розглянемо декілька з них (табл. 1).

Таблиця 1 (тис.грн.)

Банки-кредитори аграрного сектору України

Банк	2012	2013	Відхилення, %
Укрексімбанк	9051771	8453688	-6,6%
Ощадбанк	1072694	1371093	27,8%
Приватбанк	3426597	4065419	18,6%
Райффайзен банк Аваль	2717538	4673166	72,0%
Укрінбанк	150978	106366	-29,5%

*Складено автором на основі джерел [5], [6], [7], [8], [9]

Порівняно з іншими банками, «Укрексімбанк» найактивніше кредитує аграрні підприємства, але, порівняно з 2012 роком, в 2013 році він скоротив грошові потоки в АПК на 6,6%. Щодо банків «Райффайзен банк Аваль», «Ощадбанк» та «Приватбанк» навпаки в 2013 році стрімко почали надавати кредити даному сектору економіки України.

Незважаючи на очевидний прогрес у розвитку кредитування реального сектора економіки, кредитування аграрної галузі є недостатнім і скорочується, що є недопустимим явищем зважаючи на те, що сільське господарство і аграрне виробництво є стратегічно важливою галуззю економіки. Насторожує нестабільність фінансової підтримки, що не дає можливості аграрному сектору стабільно здійснювати підприємницьку діяльність (рис. 2).

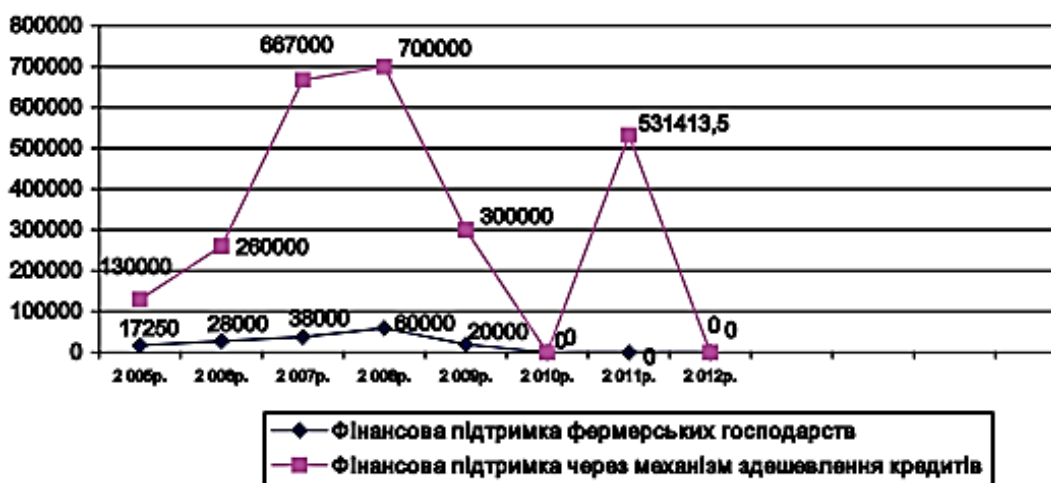

Рис. 2. Виділення коштів Держбюджету України на підтримку аграрного сектора економіки [1]

Перспективним вважається для аграрних підприємств кредитування за рахунок ресурсів іноземних банків. Дане кредитування в аграрному секторі АПК не застосовується, крім поодиноких випадків, що свідчить про недостатній рівень використання тих потенціальних можливостей і переваг, які закладено в такій формі вкладання коштів в основні засоби, як кредитування за рахунок кредитних ресурсів іноземних банків.

Основними проблемами сільського господарства, які потребують негайного вирішення це застаріла техніка. Виходом з цієї ситуації є лізинг – він допоможе оновити технічну базу аграрних підприємств, при цьому не витрачаючи великі кошти на купівлю самого устаткування і не витягуючи ці кошти з обороту.

Цей вид кредитування необхідно використовувати в даних умовах розвитку економіки України. Він призведе не тільки до оновлення матеріало-технічної бази, а й до підвищення якості виробництва, продукції і стану сільськогосподарських підприємств, що дасть можливість більшого виходу української продукції на світовий ринок [3, с. 177-181].

Вкрай необхідним у сучасних умовах взаємовідносин аграрних підприємств та банківського сектору є процес здешевлення кредитів.

Також, не можна не відмітити обмежені можливості банків щодо стягнення проблемних та безнадійних боргів внаслідок недосконалої законодавчої бази. Тому високі ризики кредитування підприємств аграрної сфери вони компенсують високими відсотковими ставками та жорсткими вимогами до позичальників.

Недосконала структура банківської системи також гальмує розвиток кредитних відносин з аграрним сектором економіки. Відсутність таких необхідних елементів як кооперативний банківський сектор, спеціалізовані банки (іпотечний, аграрний) створює галузеві диспропорції у кредитуванні.

Існуюче законодавство не сприяє створенню кредитних кооперативів або кредитних спілок за участю юридичних осіб, що в цілому не дає можливості притоку додаткових грошових коштів у сільську місцевість.

Зазначимо, що проблеми у сфері кредитного забезпечення зумовлені нерозвиненістю інфраструктури аграрного кредитного ринку. Неможливість залучити кредити під заставу земельних ділянок сільськогосподарського призначення або прав оренди на них спричиняє зростання дефіциту обігових коштів та капітальних вкладень у сільськогосподарське виробництво [1, с. 3-7].

Для України є актуальним:

- сформуванню систему кредитної кооперації шляхом внесення змін до законодавства з метою регламентування діяльності кредитних кооперативів у сільській місцевості та розширення мікрокредитування на селі;
- запровадити нові фінансові інструменти для сільськогосподарських товаровиробників з метою отримання додаткових кредитів під заставу майбутнього урожаю;
- розвивати систему гарантування повернення кредитів шляхом створення фонду підтримки сільськогосподарських товаровиробників;
- сприяти використанню нових кредитних продуктів у банківській системі [2, с. 14-19].

Кредитування для аграрних підприємств займає чи не найважливішу ланку в їх фінансовому забезпеченні. Але не достатній розгляд цього питання і вжиття рекомендованих заходів заважає забезпечити хороші відносини між банківською системою і галуззю АПК. Банки, насамперед, цікавлять прибуток і такі умови, які забезпечать їм найменший ризик. А не всі сільськогосподарські підприємства є з задовільним фінансовим станом і повністю відповідають вимогам і бажанням банкірів. Хоча іноземні банки цікавляться розвитком українського агропромислового комплексу і готові вкладати свої кошти в розвиток нашого сільського господарства, таким чином вирішуватися не тільки їх потреби, а й соціальний стан працівників-аграріїв.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко Л.О. Стан банківського кредитування аграрних підприємств / Л.О. Вдовенко // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. - №3 (69) Том 2. - 2012. - С. 3-7
2. Дадашев Б.А. Перспективи розвитку кредитування аграрних підприємств / Б.А. Дадашев // Вісн. Полтав. держ. аграр. акад. - 2012. - № 2. - С.14-19
3. Фаюра Н.Д., Костюк О.О. Особливості банківського кредитування підприємств АПК / Н.Д. Фаюра, О.О. Костюк // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. - №2 (64) Том 2. - 2012. - С. 177-181
4. Матеріали офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
5. Матеріали офіційного сайту банку «Укресімбанк» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.eximb.com>
6. Матеріали офіційного сайту банку «Ощадбанк» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: : <http://www.oshadnybank.com>
7. Матеріали офіційного сайту банку «Приватбанк» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://static.privatbank.ua>
8. Матеріали офіційного сайту банку «Райффайзен банк Аваль» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://aval.ua>

9. Матеріали офіційного сайту банку «Укрінбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrinbank.com>

Коваленко Н. М. студ.

*Черкаський інститут банківської справи УБС НБУ,
м. Київ*

СТАН КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Актуальність. Сфера сільського господарства є особливою складовою господарського комплексу країни і рівень її розвитку визначає рівень життя значної частини населення України. За своєю суттю аграрний сектор є ресурсомісткою сферою, яка характеризується значною тривалістю виробничого циклу і суттєвим періодом обертання коштів, що і формує потребу у стабільних джерелах фінансових ресурсів. Одним із джерел таких ресурсів є банківське кредитування, адже у сфері сільського господарства кредитні ресурси відіграють вирішальну роль: сезонний розрив між вкладенням і надходженням коштів, безперервність процесів відтворення, значна потреба в обігових засобах перетворюють кредит в основне джерело поповнення фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Стан кредитування сільського господарства в Україні за останні роки зріс. Збільшення кредитів відбулося виключно за рахунок кредитів, наданих у національній валюті, оскільки враховуючи ситуацію в Україні, кредити у валюті були обмежені.

За обсягом виробництва продукції сільського господарства на одну особу Черкащина займає третє місце серед областей України. За розрахунковими даними, обсяг продукції сільського господарства (у постійних цінах 2010р.) в усіх категоріях господарств за січень–серпень 2014р. проти січня–серпня 2013р. зріс на 2%, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах скоротився на 2% [2].

Таблиця 1

Надані кредити сільськогосподарським корпораціям Черкаської області, станом на січень-серпень 2013-2014рр., млн. грн

	Усього	У тому числі за строками			У тому числі							
		До 1 р.	Від 1 до 5 р.	Більше 5 р.	У національній валюті			В іноземній валюті				
					Усього	До 1 р.	Від 1 до 5 р.	Більше 5 р.	Усього	До 1 р.	Від 1 до 5 р.	Більше 5 р.
Січень - Серпень 2014 р.	782	402	379	1	697	317	379	1	85	85	0	-
Січень - Серпень 2013 р.	609	250	358	1	524	176	348	1	85	75	10	-

Джерело: сайт НБУ

Так, порівнявши дані з січня по серпень 2013 р. і 2014 р., можна стверджувати, що загальний обсяг кредитів наданих сільськогосподарським корпораціям Черкаської області зріс на 173 млн. грн. (28,41%). У серпні 2014 р. переважали кредити строком до 1 р. зі збільшенням на 152 млн. грн. (60,8%) порівняно з 2013 р. Строком від 1 до 5 років спостерігалось незначне зростання порівняно з відповідним періодом 2013 р. на 21 млн. грн. (5,87%), строком більше 5 р. протягом порівнюваних періодів сума не змінилася.

Щодо валют, то переважали кредити надані у національній валюті: від загальної суми кредитів 83% та 89,1% у 2013р. та 2014 р. відповідно. Найбільшу питому вагу серед наданих кредитів у національній валюті становили кредити строком від 1 до 5 років протягом обох періодів. Сума наданих кредитів в іноземній валюті протягом даних періодів не змінилася, проте зменшилася їх частка в загальній сумі кредитів – із 17% до 10,9%.

Отже, підприємства аграрної сфери Черкаської області активно користуються кредитними послугами банків для поповнення своїх ресурсів і забезпечення своєї діяльності. Про це свідчить зростання індексу обсягу сільськогосподарського виробництва протягом 2014р. і станом на серпень цей показник становить 101,7% [2].

Активними учасниками, що кредитують сферу сільського господарства є такі банки як «Укргазбанк», «Ощадбанк», «Укрссіббанк» та «UniCreditBank». Компанією «Простобанк Консалтинг» станом на 03.07.2014 р. було представлено рейтинг найбільш вигідних програм агрокредитування в гривні строком на 2 роки від банків з числа 25-ти лідерів ринку. Найвигідніші програми представлені в таких банках: «Укргазбанк», «Ощадбанк», «Райффайзен Банк Аваль», «CreditAgricole», «Укресімбанк», «UniCreditBank»[3].

Висновки. Кредитні відносини з підприємствами сільськогосподарської сфери для банків були й залишаються ризиковими. Проте, за сприяння зростання мотивації банків, що формується під впливом допустимого рівня кредитного ризику, кредитоспроможного попиту позичальників, комплексу заходів із боку держави та банківської системи, спрямованих на розвиток дієвого інтеграційного механізму взаємодії з аграрним сектором економіки, можливе зменшення цих ризиків і досягнення взаємних вигод для обох партнерів кредитних відносин.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національного банку України / Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
2. Офіційний сайт Головного управління статистики у Черкаській області / Режим доступу: http://www.ck.ukrstat.gov.ua/?p=stat_inform
3. Сільське господарство розвивається: які банки готові кредитувати аграріїв [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://ua.prostobiz.ua/krediti/statti/silске_gospodarstvo_rozвивaetsya_yaki_banki_gotovi_kredituvati_agrariyiv

Козачук К.С., студ.,
Синявська Л.В., к.е.н., доцент
Львівський національний аграрний університет, м. Львів

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ, ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Фінансові ресурси є одним з фундаментальних понять фінансів підприємств. Їхня специфіка виявляється в тому, що вони завжди виступають у грошовій формі, мають розподільний характер і відбивають формування і використання різноманітних видів прибутків і нагромаджень суб'єктів господарської діяльності сфери матеріального виробництва, держави й учасників невиробничої сфери.

Функціонування ринкової економічної системи в Україні можливе за умови зростання ефективності використання фінансових ресурсів. В цілях забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємствах повинна розроблятися спеціальна фінансова політика, що направлена на залучення фінансових ресурсів із різних джерел згідно потреб його розвитку у майбутньому періоді.

Політика формування фінансових ресурсів представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, яка заключається у забезпеченні необхідного рівня самофінансування його виробничого розвитку. Аналізуючи ринкові та структурні перетворення в промисловості України, виникає необхідність розробки цілісної системи принципів управління фінансовими ресурсами підприємства, які орієнтуються на нові умови функціонування, а саме: забезпечення конкурентної переваги як основної мети розвитку підприємства; оцінка ресурсного потенціалу підприємства як сукупності трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, що забезпечують можливість реалізації його цілей; одноманітність техніко-економічних механізмів розподілу ресурсів на усіх рівнях технологічної структури; зіставлення фінансового потенціалу з цільовими стратегічними орієнтирами і прийнятним рівнем ризику для забезпечення фінансової безпеки підприємства; системність управління фінансовими ресурсами і ризиками.

У складі внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів головне місце займає прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, - він формує більшу частину його власних фінансових ресурсів, забезпечує приріст власного капіталу і відповідно ріст ринкової вартості підприємства. Певну роль у складі внутрішніх джерел відіграють також амортизаційні відрахування, особливо на підприємствах з високою вартістю використовуваних власних основних засобів та нематеріальних активів; однак суму власного капіталу підприємства вони не збільшують, а лише містять засоби його реінвестування. Інші внутрішні джерела не займають значної частки у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

Ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикових ресурсів. Використання позикового капіталу дозволяє суттєво розширити об'єм господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різноманітних цільових фінансових фондів та підвищити ринкову вартість підприємства.

Тому так важливо приділяти достатньо уваги заходам, які будуть спрямовані на вдосконалення формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві.

Значимість проблем управління формуванням та використанням фінансових ресурсів підвищується у зв'язку з постійними змінами в податковому законодавстві України, дестабілізацією фінансового ринку і структурними змінами капіталу, які викликані змінними банківськими відсотками та курсами валют на фоні інфляції, яка не припиняється; зниженням централізованого фінансування, складністю інформаційного забезпечення, що постійно зростає.

Крім ускладнюючих макроекономічних умов, проблеми управління фінансовими ресурсами значною мірою обумовлені й існуючими підходами підприємства до їх вирішення. Вони залишаються незмінними ще з часів планово-розподільчої економіки, коли фінансове управління відігравало другорядну роль.

Сьогодні потрібно врахувати й ті обставини, що на багатьох підприємствах не створені умови для ефективного функціонування фінансового механізму, управління відтворювальними процесами і ресурсною базою підприємства. Наприклад, це низький ступінь технічного забезпечення і енергозабезпечення, високий рівень зношеності основних засобів, не конкурентоспроможність продукції, зростання простроченої дебіторської і кредиторської заборгованості, відсутність грошової готівки, зниження частки централізованих джерел фінансування, порушення фінансової рівноваги і як наслідок, неплатоспроможність, висока частка збиткових підприємств, нестійке фінансове становище.

Тому для ефективною не тільки господарської, але й фінансової діяльності підприємства в цілому, кожний суб'єкт господарювання повинен сформувати власну стратегію управління фінансами. Це може бути як стратегічний чи виробничий фінансові плани (на місяць, півроку або будь-який інший часовий відрізок) - план доходів та витрат, балансовий план; так і бюджетування, що є елементом оперативного фінансового планування.

Метою фінансової стратегії ефективного розвитку підприємства є забезпечення стійкого положення на ринку, яке базується на ефективному формуванні і використанні фінансових ресурсів.

Котлярова А.М. студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ДО ПРОБЛЕМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Особливе місце в соціально-економічному розвитку України займають сільські території, при чому їх значимість посилюється винятковим внеском у формування основ продовольчої безпеки та нарощування експортного потенціалу країни. Ці та інші чинники роблять розвиток сільських територій одним з основних пріоритетів державної політики України, спрямованої на підвищення стандартів життя сільського населення, зростання ефективності функціонування аграрної сфери та поліпшення якості

людського капіталу.

З одного боку, сільські території розглядаються як один із основних об'єктів аграрної політики держави, з іншого незалежним напрямом її економічної політики. Не можна розглядати дану категорію відокремлено або від сільського господарства, або від інших видів господарського життя даної території. В Європі основою розвитку сільських територій є місцеве самоврядування, такий вид політики, в якій переважає сільськогосподарський напрямок, але залишаючи, при цьому, першочергову роль у розвитку сільських територій саме рівню добробуту сільських жителів і доходів місцевих бюджетів.

Україна володіє сприятливими передумовами розвитку сільських територій, тому потенційно спроможна стати державою з пріоритетним розвитком АПК та одним з основних постачальників на світові ринки екологічно чистої продовольчої продукції. Проте, на сьогодні, проблема невідповідності рівня розвитку українського аграрного сектору та сільських територій загальному стандарту світового рівня, поки що, залишається нерозв'язаною.

Державна політика розвитку сільських територій покликана забезпечувати формування сприятливого інституційного, організаційного та економічного середовища на загальнонаціональному та регіональному рівнях, стимулювати налагодження дієвих механізмів залучення інвестицій у сільську місцевість, а також створювати комфортні умови для проживання і роботи сільських жителів.

Не зважаючи на певні кроки, що робляться владою в напрямі формування такої політики, загалом цей процес характеризується непослідовністю, половинчистістю, невиконанням визначених відповідними документами правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на сталий розвиток сільських територій, а також не узгодженістю з принципами та стандартами, що діють в розвинених країнах світу.

Урядові ініціативи у сфері аграрної політики не завжди узгоджуються з реальними потребами мешканців села і не спираються на належним чином науково-обґрунтовані та методологічно вивірені концепції, що може спричинити погіршення ситуації у разі їх форсованого втілення у практику господарського життя.

З метою визначення ключових проблем розвитку сільських територій і відпрацювання заходів соціально-економічного, правового і адміністративно-управлінського характеру, що направлені на їх вирішення, Кабінетом Міністрів України була затверджена «Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року». У відповідності з цією програмою для стабільного розвитку села і відповідних сільських територій необхідно забезпечити:

- впровадження соціальних стандартів і нормативів у сільській місцевості;
- розвиток підприємництва, розв'язання проблем зайнятості на селі;
- розвиток транспортного сполучення та зв'язку;
- розвиток житлового будівництва та комунального господарства;
- розвиток культурно-дозвільної діяльності в сільській місцевості, збереження і розвиток традиційної культури регіонів;
- розвиток освіти, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту на селі, охорони навколишнього середовища;

- розвиток торговельного обслуговування сільського населення;
- створення умов для заохочення молоді до роботи і проживання у сільській місцевості;
- удосконалення системи управління розвитком сільських територій тощо.

Потрібно зазначити, що більшість державних і регіональних програм, пов'язаних з розвитком сільських територій, мають переважно декларативний характер, або не забезпечуються необхідними фінансовими ресурсами, що ускладнює, а подекуди і цілком унеможлиблює їхнє виконання.

Відтак, прогалини в державній політиці та суб'єктивні прорахунки і помилки, що мали місце на попередніх етапах ринкового реформування аграрного сектору, призвели до суттєвого погіршення демографічних показників у сільській місцевості, руйнування виробничого потенціалу села, погіршення якості та родючості ґрунтів, загострення екологічних проблем тощо.

Все це зумовлює необхідність пошуку адекватних інструментів підвищення ефективності функціонування аграрного сектору України на основі забезпечення стабільного розвитку сільських територій.

Методологічною базою для розробки дієвих заходів, спрямованих на комплексний розвиток сільських територій у всій його багатовимірності та різноаспектності мають стати ґрунтовні наукові дослідження та активні дискусії в середовищі компетентних фахівців і зацікавлених осіб, а також сформовані на їхній основі рішення органів державної влади та місцевого самоврядування, орієнтовані на розвиток виробничого потенціалу, покращення якості природного середовища та підвищення якості людського капіталу сільських територій України.

Курбацька Л.М., к.е.н., доцент

Величко О.М., аспірант

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

КООПЕРАТИВНИЙ РУХ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Перехід до ринкових відносин в аграрному секторі України об'єктивно створив передумови для застосування кооперативних принципів господарювання.

Кооперація є вагомим складовим елементом розвитку сільського господарства і сільської місцевості, поліпшення умов життя сільських жителів шляхом забезпечення зайнятості, збільшення доходів; підвищення якості людського капіталу на селі; покращення побутових умов, розвитку інфраструктури тощо. Необхідною умовою розкриття її потенційних можливостей є широке охоплення економічно активного населення кооперативними процесами, залучення його до самоорганізації в різні типи кооперації: виробничі, обслуговуючі кооперативи, споживчі товариства, кредитні спілки.

Розгортання кооперативного руху слід розглядати як складову політики сільського розвитку, цілі якої співпадають з мотиваційними механізмами кооперації і

здатні формувати соціальну мотивацію сільського населення для його економічної самоорганізації. Кооперація виконує економічну та соціальну функції, які реалізуються у виробничій та соціальній сферах. Економічна функція передбачає об'єднання засобів і предметів праці та їх спільне використання для отримання за рахунок ефекту синергії більшої вигоди, порівняно з індивідуальною діяльністю, а соціальна – спрямована на досягнення соціальних цілей та передбачає соціальний захист і підтримку, забезпечення соціальних гарантій, соціальну орієнтацію господарської діяльності учасників кооперації.

Сільські кооперативи виступають не тільки як форма організації економічної діяльності, але і як напрям формування способу сільського життя, як складова суспільного укладу з притаманними йому типом суспільно-економічних відносин. Таке розуміння суті кооперативного процесу співпадає з сучасним трактуванням процесу сільського розвитку, який розглядається як специфічна форма суспільно-економічних відносин, коли товари, суспільні блага і доходи, що утворюються в аграрному секторі, розподіляються з урахуванням інтересів сільського населення та забезпечують стале зростання його добробуту і покращення умов проживання.

Можливості кооперації можуть бути використані при розв'язанні багатьох соціальних проблем, з яких найгострішими є низький рівень зайнятості сільських жителів, відсутність стабільного трудового доходу, погіршення комунально-побутового та соціально-культурного обслуговування, забруднення довкілля. Успішне розв'язання цих та інших проблем можливе за умови злагодженої дії як пересічних сільських жителів, так і суб'єктів господарювання, зокрема особистих селянських, фермерських господарств, сільськогосподарських і інших підприємств, що діють на сільських територіях. Усі вони є потенційними учасниками кооперації, оскільки можуть стати ініціаторами-засновниками, членами виробничих, обслуговуючих кооперативів, споживчих товариств, кредитних спілок. При цьому чинне законодавство не забороняє членства в кількох кооперативних організаціях різних видів, що створює передумови для ширшого використання можливостей кооперації у розв'язанні проблем сільських територій та окремих громадян.

Зосередження уваги на необхідності нових економічних відносин, які повинні формуватись у процесі становлення кооперації у відповідності з пріоритетами і цілями сільського розвитку, є визначальними при формуванні передумов для створення кооперативів, і тут головна роль відводиться органам вади. Саме створення таких механізмів перерозподілу доходів, що їх може генерувати економічний потенціал села і сільської території, можуть зробити кооперативи ефективною формою економічної самоорганізації населення і започаткувати мотиви для розгортання кооперативного руху. Така зміна якості економічних відносин у відповідності до цілей сільського розвитку може краще і повніше задовольняти інтереси сільського населення та відповідати загальнодержавним інтересам. З прийняттям Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та інших нормативних актів сформувався сподівання на активні кооперативні процеси. Однак складність всього процесу соціально-економічної перебудови суспільства породжує окремі проблеми в поширенні кооперативних принципів, нівелюючи позитивну роль і суспільну значимість кооперації.

Існує об'єктивна потреба коригування основних напрямів аграрної політики в нашій державі з метою повнішого застосування кооперативних засад розвитку аграрного сектора. Регулювання кооперативних процесів на національному рівні передбачає визнання вагомості кооперативного сектора в багатоукладній економіці, формування сприятливого нормативно-правового поля кооперативної діяльності, контроль за дотриманням норм законодавства, в тому числі антимонопольного, всіма суб'єктами ринкових відносин; на місцевому рівні – підтримку кооперативної ініціативи органами влади та самоврядування, сприяння об'єднавчим процесам сільського населення, невтручання в справи кооперативних формувань.

Основними причинами недостатнього розвитку кооперативної ідеї в Україні є відсутність належного інституціонального забезпечення кооперативного процесу як середовища для формування кооперативних форм економічної діяльності сільського населення; інертність селян, низький рівень довіри між ними; недостатня згуртованість територіальних громад; складність проникнення в економічну систему через протистояння великих комерційних компаній, приватних підприємств із використанням адміністративних важелів впливу; ігнорування важливості кооперативних процесів органами влади, їх самоусунення від популяризації ідей кооперації та підтримки створення кооперативів громадами. Недостатнє визнання суспільством специфічної функціональності кооперативної форми стало перепорою для економічної самоорганізації сільського населення та антистимулом до розгортання кооперативного процесу.

Беручи до уваги погану поінформованість селян про кооперативні переваги, відсутність у них необхідного досвіду та бачення чіткої перспективи, потрібно більше уваги приділити популяризації кооперації, проведенню семінарів, тренінгів. Задля формування внутрішньої мотивації до участі в кооперуванні варто задіяти загальноприйнятую у світовій практиці систему зовнішнього стимулювання розвитку кооперації (першочергове кредитне обслуговування, можливість бюджетної підтримки виробників, об'єднаних у кооперативи тощо).

З метою поживлення розвитку кооперації необхідно сприяти донесенню до селян інформації, пробудження зацікавленості в кооперуванні. Результативною в цьому напрямі може стати робота місцевих органів влади, які є обізнаними із територіальними проблемами, – їм простіше окреслити коло питань, які найліпше вирішувати шляхом кооперування, що передуює ініціюванню кооперації вже в чітко визначених видах. Водночас остронь розвитку кооперативних процесів не може залишатися і держава, оскільки лише на найвищому рівні остаточно формується економічна політика, створюються передумови для втілення кооперативної ініціативи, її всебічного заохочення.

Левицький Б.М., студ.

Львівський національний аграрний університет, Львів

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах реструктуризації та переходу суб'єктів господарювання до ринку, підготовки вступу України до Європейського Союзу все гостріше постають проблеми підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, забезпечення фінансової стійкості підприємств що вимагає нових підходів до управління підприємством і, зокрема, глибокого дослідження наукових проблем управління капіталом.

Незначні тенденції стабілізації розвитку галузі не спричинили суттєвих зрушень у підвищенні ефективності формування та використання капіталу сільськогосподарських організаційно-правових структур, більшість з яких перебувають сьогодні у кризовому стані. Таке становище потребує розробки заходів формування оптимальної структури капіталу, пошуку шляхів і напрямів оптимального залучення капіталу сільськогосподарськими підприємствами.

Завдяки своїй актуальності, питання управління капіталом сільськогосподарських підприємств перебувають в центрі уваги науковців і практиків.

Ефективність існування підприємства в першу чергу залежить від вміння менеджерів працювати з капіталом, оскільки він відображає економічні процеси підприємства та його стан у цілому. Капітал - об'єктивна основа створення підприємств та їх подальшого ефективного функціонування. Здатність капіталу генерувати грошові потоки та створювати нову вартість обумовлюють необхідність науково обґрунтованого системного управління ним на всіх стадіях кругообігу з урахуванням сучасних тенденцій інноваційного розвитку суб'єктів господарювання які орієнтовані на економічне зростання.

В сучасних умовах господарювання одним з важливих питань для керівників підприємств є формування системи ефективного управління капіталом.

Управління капіталом належить до основних завдань фінансового менеджера на будь-якому підприємстві, оскільки обсяг, структура та вартість капіталу суттєво впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності даного підприємства та в цілому на ефективність його діяльності.

Управління капіталом суб'єктів господарювання тісно пов'язане із прийняттям управлінських рішень, оскільки його величина та динаміка є важливими критеріями для встановлення їх оптимальності. Капітал завжди є необхідним атрибутом діяльності - від моменту створення підприємства до його ліквідації або реорганізації. Своєю чергою, управління капіталом передбачає вплив на його обсяг і структуру, а також джерела формування з метою підвищення ефективності його використання.

Налагоджена система управління капіталом включає: чітку постановку цілей і завдань управління капіталом, а також контроль за їх дотриманням у майбутньому періоді; удосконалення методики визначення й аналізу ефективності використання власного, позикового та залученого капіталу; пошук шляхів оптимізації процесу

управління капіталом, а також їх аналізу і впровадження; розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами; орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління капіталом та оптимізацію структури капіталу.

В сучасних умовах господарювання, вимагає детальнішого дослідження оптимізація структури капіталу сільськогосподарських підприємств. Структура капіталу пов'язана з особливостями кожної з його складових частин, тобто власного, позикового та залученого. З одного боку, підприємство, яке використовує лише власний капітал, має найвищу фінансову стійкість. З іншого боку, підприємство, що використовує позиковий і залучений капітал, забезпечує вищий фінансовий потенціал для економічного розвитку (за рахунок формування додаткового обсягу активів) і можливості приросту рентабельності власного капіталу.

Оптимізація структури капіталу є одним з найбільш важливих і складних завдань, які вирішуються у процесі стратегічної оцінки фінансування підприємства в сучасних умовах. Процес оптимізації структури капіталу вимагає певної логічної послідовності, зокрема: проведення аналізу складу і структури капіталу підприємства за ряд періодів. При цьому аналізуються такі параметри, як коефіцієнти фінансової незалежності, заборгованості, співвідношення між короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями, показники оборотності та дохідності активів і власного капіталу. Надалі слід вивчити ключові чинники, що визначають структуру капіталу, а саме: галузеві особливості фінансово-господарської діяльності підприємства, рівень поточної діяльності, податкове навантаження на підприємство, стадії життєвого циклу підприємства, що особливо актуальним є для сільськогосподарських підприємств.

Таким чином, управління капіталом сільськогосподарських підприємств – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства. Вдосконалення системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання сільськогосподарських підприємств. Під час розроблення фінансової політики підприємства потрібно вибрати таку структуру капіталу при якій забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтами дохідності та фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість.

Лемешко О.І., студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

В Україні, як і в інших країнах з перехідною економікою, наявність успішно працюючого фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки. Це пов'язано з його провідним значенням у забезпеченні рівня накопичень та інвестицій, які необхідні в умовах росту економіки.

Для підвищення ефективності інвестицій необхідне існування міцної банківської системи і фінансових ринків. Завдання банківської системи не зводиться лише до забезпечення фінансових розрахунків між економічними агентами. Вона повинна сприяти створенню умов для акумулювання накопичень усіх економічних агентів і перетворенню їх на інвестиції.

Щойно почавшись, 2014-й вже став для банків справжньою «перевіркою на міцність».

Враховуючи нестабільність політичної ситуації в окремих регіонах України, забезпечення безперебійної та ефективної роботи банківської системи в поточних умовах вимагає від банкірів не тільки обережності та виваженості в прийнятті рішень, а й уміння швидко реагувати мінливе зовнішнє середовище і ухвалювати рішення в умовах великої кількості факторів невизначеності.

Загострення ситуації в банківській системі триває. І, незважаючи на спроби українських банкірів її якось прикрасити, очевидні тенденції й факти свідчать про протилежне. Банки продовжують потерпати від нестачі ліквідності, яка є вкрай необхідною для відновлення повноцінного кредитування населення та економіки. Не менша проблема – валютна нестабільність, і поступове розкручування спіралі девальвації, яка створює напругу на валютному ринку, складнощі з виконанням імпорتنих контрактів, формує необґрунтований попит на валюту з боку населення. На все це накладається загальна макроекономічна деградація, і, як наслідок "стиснення" банківського сектору, відхід із нього інвесторів і поява нових проблемних банків.

Крім того, нестабільна політична ситуація в країні спровокувала відтік депозитів, обсяг яких скоротився за січень на 2,3%. А також попит на валюту: за перший місяць поточного року населення придбало в банках \$1,5 млрд. І хоча за різними прогнозами в українській економіці 2014 року все буде відносно спокійно, а зростання ВВП навіть може досягти 2-3%, ризики дестабілізації банківської системи досить високі.

Станом на 1 січня 2014 року в Україні, за даними Національного банку України, налічується 180 діючих комерційних банків, з яких 11 знаходяться у стадії ліквідації. Загальні активи всіх банків складають 1 трильйон 278 мільярдів гривень. Перше, що впадає в очі за підсумками 2013 року – це скорочення прибутку, отриманого банками. І якщо 2012 року системі вдалося компенсувати свої збитки, заробивши в цілому 4,9 млрд. грн., то минулого року чистий прибуток становив лише 1,44 млрд. грн. Хоча, порівняно з "мінус" 38,5 млрд. за 2009 рік – це відмінний результат. Але скорочення прибутку – не означає, що все гаразд.

Найбільш істотним фактором невизначеності є ситуація, що склалася в Криму. Банки доволі активно розвивали бізнес у цьому регіоні. Кількість банківських точок продажу, розташованих у Криму, станом на 01.02.2014 становила 1213 (6,3% від їх загальної кількості в Україні). Портфель кредитів, наданих банками України позичальникам АРК на цю дату, склав 16,6 млрд. грн., або 1,8% загального кредитного портфеля.

Не поліпшують операційне середовище й окремі інциденти в ряді південних і східних регіонів країни, зважаючи на те, що деякі з них є активними споживачами банківських послуг. Так, частка кредитного портфеля позичальників Донецької області

становить 6,2% від загального портфеля банківської системи, Одеської — 4,8%, Харківської — 3,3%.

Той факт, що більшість банків стабільно працює навіть в такій складній ситуації, підтверджує достатню фінансову стійкість банківської системи України та високий професіоналізм банківського менеджменту.

На думку НАБУ, одним з істотних ризиків на даний момент є можливе погіршення платоспроможності ряду позичальників, пов'язане зі складною політичною та економічною ситуацією. Негативних факторів декілька: політична нестабільність, падіння курсу національної валюти, ймовірні проблеми з експортом продукції на ринки країн-членів Митного союзу і т.д. Тому, для підтримки якості кредитних портфелів банкам необхідно в першу чергу направити зусилля на роботу з позичальниками Кримського регіону, а також приділити увагу моніторингу фінансового стану підприємств-експортерів, які працюють з країнами СНД.

Лук'янова О.А., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

КООПЕРАЦІЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Кооперація в сільському господарстві розвивається на основі загальних принципів, що характеризують її як одну з форм ринкового підприємництва. В останнє десятиліття вченими-аграрниками активізувалися дослідження по окремих кооперативним формам в сільському господарстві, а також з різних видів міжгосподарської кооперації та агропромислової інтеграції. В них, як правило, аналізуються окремі сторони застосування кооперативних принципів в сфері АПК. Зроблені і перші кроки в теоретичному узагальненні початкового етапу відродження сільськогосподарської кооперації в Україні.

Як форма міжгосподарських зв'язків у системі АПК кооперація включає в свою орбіту співробітництво фізичних та юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську промислову та інші види господарської діяльності. Учасниками такої співпраці можуть бути різні типи господарств, включаючи державні. Причому на відміну, наприклад, від так званої агропромислової інтеграції, що припускає злиття, свого роду «усупільнення», різних виробництв міжгосподарське співробітництво на кооперативній основі виключає таке злиття і будується на збереженні юридичної самостійності учасників кооперації, демократичній формі управління та інших кооперативних принципах, зокрема на принципі розподілу отриманого прибутку.

Якщо мова йде про сільськогосподарському кооперативі фізичних осіб, тобто про "первинному" кооперативному об'єднанні, то тут особливості кооперації слід аналізувати в двох аспектах. Один з них історичний, що розглядається з точки зору зародження і еволюції кооперації в сільському господарстві, другий відноситься до відродження сільськогосподарської кооперації в умовах деколективізації, «разобобществлення». Цей аспект для даного аналізу представляє особливий інтерес. У першому випадку аналіз має більше пізнавальне значення, що важливо в умовах значної кооперативної "безграмотності" більшості сільського населення. У другому

випадку треба вирішити принципові і складні для практичного вирішення проблеми питання про те, як замість об'єднано-колективних форм, що виникли в результаті одержавлення сільськогосподарської кооперації, створювати і забезпечувати ефективно в економічному і соціальному сенсах функціонування справжніх кооперативів тільки зароджуються сільських господарів-власників, майбутніх членів цих кооперативів.

Кооперативний рух в українському селі знаходиться ще в зародковому стані, причому в наявності ряд факторів, його стримують. У цьому зв'язку слід, перш за все, вказати на "ножиці" цін на промислову та сільськогосподарську продукцію і засилля в агробізнесі різного роду посередницьких структур, що ущемляють інтереси сільськогосподарських товаровиробників.

Незважаючи на протидіючі економічні, соціальні та психологічні чинники, в багатьох регіонах України з'явилися перші кооперативні господарства. Вони, на жаль, нечисленні, і, крім того, створювані кооперативи не завжди такими є. Почастішали випадки утворення лжекооперативів, оскільки "підприємливі" люди від сільського господарства чітко вловили - уряд даватиме гроші під кооперативну ідею, значить, необхідно створювати "кооперативи", щоб отримати з казни підтримку. Істинних кооперативів, побудованих і діючих у відповідності з кооперативними принципами, - десятки одиниць.

Загальна причина повільного розвитку кооперативного руху на селі полягає в слабкій соціальній базі кооперації. Потенційними кооператорами є фермери, власники особистих підсобних господарств (фізичні особи), колективні сільськогосподарські підприємства (юридичні особи). Масштаби кооперування цих товаровиробників в останні роки свідчать про повільне дозрівання соціальної бази сільськогосподарської кооперації. Іншими важливими факторами, що гальмують розвиток кооперативних структур, є: недолік навичок господарського самоврядування у сільських жителів, відсутність знань про роль і значущість кооперативів в ринковій економіці у працівників органів управління АПК, дефіцит лідерів, здатних очолити кооперативний рух.

Ще однією важливою причиною, що перешкоджає кооперації в аграрному секторі, є відсталість матеріально-технічної бази ринкової інфраструктури та системи ринкової інформації. Найважливішою соціально-економічною функцією кооперації, як відомо, є забезпечення зв'язку селян з ринком, проте вона не може бути встановлена, якщо для цього немає необхідних умов: хороших доріг, дешевого транспорту, системи інформації про ціни та постачальників і т.д. І поки в українському сільському господарстві ці елементи ринкової системи не з'являться, чи не буде активно розвиватися і кооперація як господарська ланка ринкової інфраструктури.

З викладеного вище ясно: кооперація в аграрному секторі України має свої особливості становлення. Її розвиток буде сприяти зміцненню економічного потенціалу і соціального статусу приватних сільськогосподарських виробників, поліпшенню макроекономічних умов господарювання, створенню стимулів для зростання товарної продукції та здійсненню спеціальних заходів в області кооперативної та антимонопольної політики. Але для цього необхідні:

- державна підтримка селянських (фермерських) і особистих підсобних господарств на основі федеральних і регіональних програм розвитку малого

продовольчого підприємництва. Особлива роль належить тут дешевому сільськогосподарському кредиту і розвитку матеріально-технічної бази ринкової інфраструктури (доріг, транспорту, складського господарства і т.д.);

- в процесі реорганізації колгоспів і радгоспів створення умов для реалізації прав їх працівників як власників земельних часток і майнових паїв, що збільшить потенціал приватного сектора та сприятиме трансформації колективних господарств, з одного боку, в виробничі кооперативи горизонтального типу, з іншого - в вертикальні кооперативи по обслуговуванню селянських (фермерських) або особистих підсобних господарств;

- розвиток кооперативного освіти і пропаганди, а також створення консалтингових фірм, що надають послуги з приватизації сільськогосподарських підприємств, організації кооперативів та агробізнесу. Слід запровадити викладання курсу сільськогосподарської кооперації в аграрних вузах, збільшити випуск літератури з питань кооперації;

- за допомогою кредитних і податкових важелів стимулювання розвитку різного роду кооперативних структур, особливо в галузі переробки та збуту сільськогосподарської продукції. Одночасно органи федеральної та місцевої влади повинні усунути всі адміністративні обмеження з просування продовольчих товарів і сільськогосподарської сировини на ринки і підвищити безпеку збутової діяльності господарств та їх кооперативів;

- розвиток нових інформаційних систем, що надають діючим і потенційним учасникам кооперації своєчасну і якісну інформацію про ціни та обсяги, торгівлі, а також розвиток транспорту, складського господарства, організованих товарних ринків;

- здійснення соціальних програм з подолання локального монополізму переробних підприємств агропромислового комплексу, в тому числі стимулювання перетворення їх акціонерних форм в кооперативні.

- реформування органів місцевого самоврядування, прийняття юридичних положень про сільські муніципальних утвореннях і організація їх роботи, зміцнення їх бюджетів, навчання муніципальних службовців роботи в ринкових умовах.

Всі ці заходи сприятимуть поживленню суспільного життя на селі, розвитку господарської самодіяльності населення, а значить, і становленню сільськогосподарської кооперації. Але щоб це становлення здійснювалося на справді наукових принципах, перевірених життям моделях, важливо враховувати історичний досвід кооперативного руху, як зарубіжний, так і вітчизняний, з його "природними" економічними і соціальними особливостями.

Мельник О.І., студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Лізинг – один із прогресивних засобів покращення системи забезпеченості переробних підприємств агропромислового комплексу машинами та обладнанням. Він

є особливою формою фінансування капітальних вкладень на придбання матеріально-технічних засобів, а також на модернізацію наявного обладнання.

У широкому значенні лізинг – це продаж машин та обладнання споживачам із відтермінуванням платежу. Він є подальшим розвитком і різновидом прокату технічних засобів. Поряд із цим лізинг тотожний до оренди матеріальних цінностей [2].

Закордонний досвід свідчить про різні форми і види лізингу. Стосовно сільськогосподарських підприємств нашої країни найприйнятнішими є оперативний і фінансовий лізинг.

До першого виду належать усі лізингові угоди, в яких затрати орендаря, пов'язані з придбанням у справному стані зданих в оренду машин та обладнання, не скуповуються повністю протягом основного терміну оренди.

Оперативний лізинг застосовують, як правило, у тих випадках, коли очікуваний термін використання орендованого майна дещо менший за термін його повного фізичного спрацювання. Одержані за лізингом машини призначені для виконання сезонних або разових робіт, вони мають певне цільове призначення або потребують спеціального технічного обслуговування. Наприклад, за повного терміну амортизації машини (припустимо 8 років) тривалість оренди може становити 3–6 років.

Фінансовий лізинг близький за змістом до звичайної довготермінової оренди засобів виробництва і завершується, як правило, переходом орендованого майна від орендаря у власність до орендаря. Іншими словами, це лізинг із повною окупністю орендованих машин і обладнання, тобто вони амортизуються протягом усього терміну оренди. Головною умовою договору про фінансовий лізинг є зобов'язання споживача (орендаря) викупити орендовану техніку після закінчення терміну оренди за номінальною (початковою) ціною.

В інших країнах переважно застосовують оперативний лізинг, а в Україні надають перевагу фінансовому лізингу, оскільки для застосування першого не створені необхідні умови, що забезпечать нормальну працездатність переданої в оренду техніки протягом усього терміну дії угоди.

У відповідності до затвердженої Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року одним із важливих напрямів формування та відтворення матеріально-технічної бази є удосконалення системи лізингу сільськогосподарської техніки та обладнання, розширення обсягів підтримки державних лізингових компаній, активізації лізингової діяльності інших фінансових установ і машинобудівних підприємств, створення сприятливих умов для широкого залучення вітчизняних та іноземних інвестицій [3].

За лізинговою схемою в аграрному секторі України нині працюють державні і комерційні лізингові компанії, провідну роль серед яких відіграє Національна акціонерна компанія “Украгролізинг” (Компанія).

Згідно із порядком використання коштів Державного бюджету України, що спрямовуються на придбання вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу та заходів по операціях фінансового лізингу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 № 1904 (зі змінами та доповненнями), у лізинг може бути передана техніка тільки вітчизняного виробництва після проведення лізингоодержувачем (сільськогосподарським

підприємством усіх форм власності та господарювання або іншим суб'єктом підприємницької діяльності агропромислового комплексу) попередньої оплати в розмірі не менше 17% її вартості (15% - попередній лізинговий платіж в рахунок частини вартості Предмета лізингу, 7% - попередній лізинговий платіж в частині винагороди Лізингодавцю за передачу Предмета лізингу) її вартості та укладання Лізингоодержувачем договору страхування предмету лізингу [5].

Фінансовий лізинг в агропромисловому комплексі є вигідною формою діяльності для всіх учасників цього виду інвестицій – і сільськогосподарським товаровиробникам, і машинобудівникам. Необтяжливий він і для державного бюджету.

Для сільськогосподарських товаровиробників фінансовий лізинг дає можливість заощаджувати кошти для інвестування в інші більш ефективні види діяльності та/або придбавати техніку, вартість якої перевищує річні фінансові можливості.

Наприклад, витрати на придбання машини вартістю 100 тис. грн. у перший рік складатимуться з:

- попереднього лізингового платежу за користування технікою в частині відшкодування її вартості (15% ціни машини з ПДВ) - 15 тис. грн.
- винагороди лізингодавцю за передану в лізинг техніку (7% від невідшкодованої вартості) - 6 тис. грн.
- чергового лізингового платежу та винагороди лізингодавцю відповідно 10 і 3 тис. грн. Разом за рік - 34 тис. грн.

Заощаджені 66 тис. грн. господар може використати для інвестування у виробництво з рентабельністю не нижче розміру депозитних відсотків.

Але й депозитні вклади з рівнем 14% за 5 років нарощують заощаджену суму до 127 тис. грн.

У підсумку за 5 років:

- виплати за придбану машину дорівнюватимуть 114 тис. грн., а з урахуванням інфляції (6% річних) - 103 тис. грн.;
- надходження від інвестування у виробництво заощаджених коштів дорівнюватимуть 61 тис. грн., а з початковими 66 тис. грн. - 127 тис. грн.;
- у власності залишається машина первісною вартістю 100 тис. грн., яка може працювати ще 5 років, або продана за залишковою ціною.

Ситуацію в сільському господарстві й машинобудуванні можна окреслити так:

- потреба сільського господарства у придбанні технічних засобів механізації праці – 15-20 млрд. грн., а купівельна спроможність – 2,5 млрд. грн.
- виробничі потужності сільськогосподарського машинобудування – 9-10 млрд. грн., а фактичне завантаження виробничих потужностей, обумовлене купівельною спроможністю сільськогосподарських товаровиробників, – 2,5 млрд. грн.

Тобто, у сільськогосподарських товаровиробників немає можливостей збільшити купівельну спроможність, а у машинобудівників – завантажити свої потужності.

Отже, протягом незначного часу (у вигляді податків на додану вартість, на прибуток та на доходи фізичних осіб, з першими платежами) до бюджету повертаються понад 50 відсотків видатків. Крім того, від загальної суми лізингової інвестиції до соціальної сфери надходить майже 7 відсотків (20,5 млн. грн.) коштів.

Як висновок, можна вказати на те, що перевагами фінансового лізингу в агропромисловому комплексі є доцільність і вигідність для всіх його учасників, а саме: сільськогосподарських товаровиробників, машинобудівників і державного бюджету.

Так, сільськогосподарським товаровиробникам вигідний фінансовий лізинг, тому що завдяки йому вони заощаджують кошти для інвестування в інші види діяльності, а також мають можливість придбавати техніку, вартість якої перевищує річні фінансові можливості. Машинобудівникам фінансовий лізинг сприяє нарощуванню обсягів виробництва. А для державного бюджету фінансовий лізинг характеризується збільшенням надходжень до бюджету проти видатків, що обумовлюється збільшенням податкових надходжень від машинобудівних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Про фінансовий лізинг: Закон України від 11.12.03 р. № 1381-IV
2. Фінансування і кредитування сільськогосподарських підприємств [М. Я. Дем'яненко, П. А. Лайко, В. М. Жук та ін.]; за ред. М. Я. Дем'яненко. – К. Урожай, 1995. – 208 с.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.minagro.gov.ua/files/00003800/Dergavna_cil'ova_programa.doc.
4. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukragroleasing.com.ua/umovi-nadannya-tehniki-u-finansoviy-lizing.html>
5. Про порядок використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на придбання вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу та заходи за операціями фінансового лізингу із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. N 1904 Київ.

Назар М.В., аспірант

Львівський національний аграрний університет, м.Львів

ЧИННИКИ ЩО ФОРМУЮТЬ НЕОБХІДНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Однією зі складових розбудови економіки держави є комплексний розвиток економіки сільських територій, що переживає сьогодні занепад [1,с.3]. Для її ефективного функціонування функціонування потрібне своєчасне і стабільне забезпечення фінансовими ресурсами, які змогли б задовільнити потребу сільськогосподарських підприємств в обігових коштах, були б використані для купівлі та оновлення основних засобів, для впровадження інноваційних технологій. Все це спонукає сільськогосподарські підприємства шукати шляхи фінансового забезпечення, вирішальну роль у цьому відіграє кредитування.

Кредит сприяє досягненню вищої рентабельності виробництва і прибутковості капіталу [2,с.37]. Головні чинники, які формують необхідність фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств умовно можна поділити на дві групи:

1. Внутрішні:

- Пов'язані з кругообігом оборотного капіталу(для сплати податків та обов'язкових платежів, для оплати праці,для оплати послуг сторонніх організацій, для формування товарно-матеріальних запасів);

- Пов'язані з кругообігом основного капіталу (для вкладення в капітальне будівництво, для купівлі основних фондів,для модернізації основних фондів,для капітального і поточного ремонту основних фондів,для вкладення в нематеріальні активи).

2. Зовнішні :

- Наявність інфляції, що часто приводить до «проїдання» чи знецінення наявних коштів суб'єктів господарювання;

- Стан економічного циклу держави – підйом чи спад;

- Фінансова ситуація в країні;

- Структурна збалансованість економіки і платоспроможність економічних суб'єктів.

Для ефективності фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств пропонується наступне:

- узагальнити зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських підприємств з метою виявлення можливостей його застосування у вітчизняній практиці;

- вдосконалити державну підтримку сільськогосподарського кредитування;

- запровадити систему внутрішнього кредитного менеджменту в сільськогосподарських підприємствах;

- виявити шляхи розвитку парабанківського кредитування і його можливостей для сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Малік М.Й. Сталий розвиток сільських територій на засадах регіонального природокористування та еколого –безпечного агропромислового виробництва/ М.Й.Малік, М.А.Хвесик// Економіка АПК.-2010.-№5.-С.3-12.

2. Ващук М.С.Перспективи розширення доступу виробників сільськогосподарської продукції до ринку кредитних ресурсів/ М.С.Ващук//Вісник Харківського національного аграрного університету : Економіка АПК і природокористування.-2006.-№3.-С.33-37.

Павленко О.П.– к.е.н., доцент

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Згідно з Концепцією загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року необхідними є умови, що передбачають диверсифікацію виробничої діяльності і підвищення конкурентоспроможності сільської економіки, підтримання екологічної рівноваги, поліпшення якості життя на селі на основі

посилення життєздатності, самодостатності, активності сільських громад з максимально ефективним використанням місцевих ресурсів та приватної ініціативи. Основною складовою в розбудові аграрного сектора економіки держави є комплексний розвиток сільських територій, спрямований на стабільне забезпечення збалансованого розвитку виробництва та поселенської мережі на основі формування належного екологічнобезпечного середовища проживання, праці та відпочинку населення.

Сьогодні гострою проблемою села є нееквівалентність міжгалузевого обміну, за якого не створено рівних економічних умов господарювання для всіх галузей економіки країни в цілому і агропромислового комплексу зокрема. Сільське господарство з року в рік втрачає свою купівельну спроможність. Скорочується фондозабезпеченість галузі, знижується зацікавленість сільськогосподарських виробників у розширенні виробництва. Посилюється диктат переробників-монополістів, трейдерських формувань, які односторонньо встановлюють занижені ціни на продукцію сільського господарства, в результаті чого не відшкодовуються навіть витрати сільськогосподарських товаровиробників.

Руйнівні процеси соціальної інфраструктури зумовлені ігноруванням державою розвитку соціального довкілля на селі, відсутністю виваженої державної політики стосовно формування місцевих бюджетів та державної підтримки розвитку і утримання функціонуючих об'єктів соціальної інфраструктури. Зниження зайнятості на селі зумовлене згортанням робочих місць у тваринництві та впровадженням сучасних, більш прогресивних технологій виробництва, а також скороченням робочих місць у функціонуючій мережі об'єктів соціальної інфраструктури. Вирішення цих питань і вимагає опрацювання та прийняття Загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій України на період до 2020 року.

Для створення організаційно-економічних умов розвитку сільських територій необхідно: забезпечити гармонійне поєднання великих, середніх і малих сільськогосподарських господарюючих структур та різних форм господарювання, створення для них рівних економічних умов виробництва; всебічне сприяння розвитку кооперації малих формувань та вертикальної інтеграції, диверсифікації діяльності суб'єктів господарювання; визначити оптимальні розміри земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств в зональному розрізі; удосконалити земельні відносини шляхом поліпшення систем земельного кадастру та реєстрації земельної власності; стимулювати розвиток різноманітних видів несільськогосподарської діяльності та збільшення робочих місць на селі; ввести порядок надання пільг суб'єктам підприємництва, які розміщують виробничі потужності на сільській території; підвищити рівень середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства до рівня не нижче середнього в галузях економіки шляхом дотримання мінімальних гарантій з оплати праці, визначених галузевою угодою запровадити погодинної оплати праці; збільшити виробництво сільськогосподарської продукції до обсягів, які забезпечать населення країни продуктами харчування на рівні фізіологічних норм, а промисловість сировиною, а також експорт продукції залежно від світової ринкової кон'юнктури шляхом стимулювання запровадження нових сортів і гібридів сільськогосподарських рослин та порід тварин, прогресивних

ресурсозберігаючих технологій, агроекологічного ведення сільського господарства, зокрема органічного землеробства; впровадження перспективних технічних засобів для реалізації ресурсо-ощадних та інформаційних технологій в рослинництві та тваринництві; зміцнити матеріально-технічну базу аграрного сектору до науково-обґрунтованих нормативів потреби шляхом її технічного переоснащення, створення спільних з іноземними фірмами заводів з виробництва тракторів, комбайнів та інших технічних засобів, вільних економічних зон торгівлі сільськогосподарською технікою та запчастинами; вдосконалити інфраструктуру та організацію ринків сільськогосподарської продукції включаючи оптимальне поєднання ринкових принципів і державних методів регулювання розвитком економіки для гарантування захисту інтересів вітчизняних сільськогосподарських виробників і споживачів; створити на внутрішньому ринку рівні умови для товаровиробників при реалізації продукції як імпортованої, так і вітчизняного виробництва; забезпечити підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції за рахунок зростання урожайності сільськогосподарських культур, продуктивності тварин, удосконалення цінового і податкового механізму, збільшення державної підтримки доходів сільськогосподарських товаровиробників для створення економічних умов розширеного відтворення виробництва; забезпечити створення і економічні умови для товаровиробників сільськогосподарської продукції з галузями матеріально-технічного постачання, переробки сільськогосподарської сировини та реалізації готової продукції; вдосконалити систему державної підтримки аграрного сектора у напрямі створення нових робочих місць, господарського облаштування і підвищення доходів фермерських господарств сімейного типу та особистих селянських господарств, розвитку системи безперервної освіти і дорадництва, підтримання кооперативного руху, реалізації агроекологічних програм тощо; вдосконалити реєстраційну, податкову та бюджетну системи, міжбюджетні відносини з метою зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів сільських територій.

Строками виконання Програми є три етапи.

Перший етап (протягом 2009 року) - розробка і затвердження Концепції; розробка і затвердження Програми. Виконання заходів, передбачених Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року відповідно до завдань і заходів проекту Загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року.

Другий етап (2010- 2011 роки) - підготовка і затвердження нових та внесення змін до діючих нормативно-правових актів, щодо забезпечення розвитку сільських територій. Виконання заходів, передбачених Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року відповідно до завдань і заходів Загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року.

Третій етап (2011-2020 роки) - забезпечення виконання заходів, передбачених Загальнодержавною програмою сталого розвитку сільських територій до 2020 року. Третій варіант є оптимальним для впровадження.

Очікувані результати виконання Програми визначаються її ефективністю яка забезпечить: уповільнення депопуляції та стабілізацію демографічної ситуації на переважній частині сільських територій; підвищення зайнятості працездатного

населення у формальному секторі сільської економіки за рахунок відповідної ідентифікації особистих селянських господарств; зменшення частки населення з загальними доходами нижче прожиткового мінімуму; поліпшення якості та підвищення рівня інженерного облаштування сільських територій; поліпшення житлових умов сільського населення, розширення його доступу до базових комунально-побутових і соціально-культурних послуг; раціоналізацію агроландшафтів, підвищення рівня екологічної контрольованості практики агрогосподарювання та умов проживання на селі; зростання рівня людського потенціалу та соціального капіталу сільських жителів та громад; збільшення виробництва валової продукції сільського господарства у 2 рази; зростання прибутків сільськогосподарських товаровиробників у 3,5 раз; зростання обсягів послуг сільського населення у 3 рази; зростання рівня доходів сільського населення і середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства до рівня не нижче середнього в галузях національної економіки; споживання продуктів харчування на душу населення на рівні раціональних норм; забезпечення сільських населених пунктів об'єктами соціальної інфраструктури відповідно до соціальних стандартів; поліпшення екологічної ситуації в сільській місцевості. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Програми здійснюється відповідно до законів України про державний бюджет на відповідний рік Законів України „Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві”, „Про державну підтримку сільського господарства”, „Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу”, „Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року”, інших законодавчих актів.

Для виконання Програми за 11 років необхідно 300 млрд. грн., або в середньому на рік 27 млрд. грн.

Конкретні обсяги ресурсів, необхідних для забезпечення сталого розвитку сільських територій можуть бути визначені при розробленні завдань та заходів по реалізації Програми. Видатки для виконання Програми здійснюються за рахунок коштів, передбачених у державному та місцевих бюджетах на відповідний рік, кредитів банків, коштів інвесторів та інших джерел.

Павлечко Й. М., студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Роль та значення фінансових ресурсів у сучасних умовах господарювання важко переоцінити. Адже це ресурс, який за короткий проміжок часу може трансформуватися в будь-який інший, і, як наслідок, дозволяє без проблем перегрупувати фактори виробництва.

Саме тому, вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства набуває особливого значення і є однією з першочергових задач перехідного періоду, яка потребує невідкладного вирішення.

Управління фінансовими ресурсами підприємств – складний і багатогранний процес, оскільки підприємству поряд із достатністю фінансових ресурсів для забезпечення безперервного виробництва необхідно забезпечувати платоспроможність і дохідність. Тому, при формуванні та використанні фінансових ресурсів підприємства, слід виконувати різні завдання з огляду на існуючі суперечності між платоспроможністю і дохідністю: з одного боку, збільшувати обсяг фінансових ресурсів для забезпечення постійної платоспроможності підприємства, а з іншого - забезпечувати ефективність виробництва продукції і її конкурентоздатність шляхом її раціонального використання. Таким чином, від ефективності управління фінансовими ресурсами залежить фінансовий стан підприємства і його становище в ринковому середовищі.

Управління фінансовими ресурсами належить до основних завдань фінансового менеджера на будь-якому підприємстві, оскільки їх структура і вартість значною мірою впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства та на ефективність діяльності господарюючого суб'єкта в цілому. До основних складових управління фінансовими ресурсами підприємства відносять управління власним капіталом, залученими коштами, а також управління структурою капіталу та визначення оптимальної його структури, яка б мінімізувала середньозважену вартість капіталу і максимізувала ринкову вартість підприємства.

Існування фінансових ресурсів зумовлене органічною єдністю з наявністю джерел їх формування. У своєму цілісному взаємозв'язку вони спільно виступають об'єктом управління, здійснюючи активний зворотний вплив на його ефективність, що вимагає адекватної ідентифікації не лише фінансових ресурсів, а й джерел їх формування. Тому, в сучасних умовах господарювання у процесі управління фінансовими ресурсами, перед керівництвом підприємства постають проблеми вибору джерел фінансування, ефективного та цілеспрямованого використання коштів із забезпеченням прийнятих темпів розвитку, своєчасного погашення зобов'язань тощо.

Вирішення усіх цих питань обумовлює необхідність планувати потрібний обсяг фінансових ресурсів на найближчу перспективу, визначати оптимальне співвідношення власних і залучених коштів, оцінювати вартість кожного джерела залучення і вибирати із можливих варіантів найвигідніший, щоб він забезпечив подальший розвиток підприємства.

Раціональне управління фінансовими ресурсами підприємств повинно включати наступні етапи:

- постановка задачі управління фінансовими ресурсами підприємств;
- прийняття управлінського рішення щодо формування та використання фінансових ресурсів та його реалізація;
- оцінка ефективності прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також врахування його результатів в процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний в майбутньому.

Результати управління фінансовими ресурсами підприємств реалізуються в грошових потоках, що протікають між підприємством і бюджетом, власниками капіталу, партнерами по бізнесу та іншими суб'єктами фінансового ринку.

Інструментами цього служать управлінські рішення щодо використання фінансових ресурсів - сплати податків, виплати заробітної плати, інвестування тощо.

На нашу думку, найбільш правильним в сучасних економічних умовах є трактування управління фінансовими ресурсами підприємств як процесу управлінських дій у сфері формування та використання грошових ресурсів фінансового та нефінансового характеру.

Отже, від ефективної організації та правильного управління фінансовими ресурсами підприємства залежить як його фінансово - економічний стан, так і становище на ринку в сучасних конкурентних умовах господарювання.

Павлиха М.В., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ЗЕРНОВИРОБНИЦТВО УКРАЇНИ – БАЗОВИЙ ЧИННИК ЇЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Зернове господарство України є стратегічною галуззю економіки. Ринок зерна – це основа стабільності продовольчого ринку, джерело не лише виробництва хлібобулочних виробів, але й кормова база для виробництва тваринницької продукції, а також сировини для переробної промисловості.

Соціально-економічна криза в Україні кінця 90-х рр. ХХ ст. суттєво вплинула як на розвиток сільського господарства в цілому, так і на виробництво зерна, зокрема. Якщо в 1986–1991 рр. виробництво зерна в країні в середньому становило 47,4 млн. т, то в 1991–1995 рр. – 38 млн. т, а у 2000 р. – тільки 24,5 млн. т. І лише в останні роки виробництво зерна динамічно зростає: у 2010 р. – 39,3 млн. т, у 2011 р. – 56,7 млн. т.

У 2011 р. під зерновими культурами було зайнято 15,7 млн. га (56,7 % загальної посівної площі), що на 4,2 % більше ніж у 2010 р. Частка озимих культур у зерновому кліні складала 51,0 % (8,0 млн. га), з яких під пшеницею було зайнято 6,5 млн. га (81,0 % площ); ярих культур – 49,0 % (7,7 млн. га).

У 2011 р. отримано один з найбільших за роки незалежності врожай зернових і зернобобових культур (у 2008 р. було 53,3 млн., у 1990 р. – 51,0 млн. т) переважно за рахунок підвищення їхньої врожайності до середньосвітового рівня. Такий урожай зернових культур забезпечено, в першу чергу, значним зростанням виробництва зернової кукурудзи, питома вага якої досягла 40,0 % у загальному валовому зборі зерна (при середньому показнику за десять років 21,0 %). Зерна продовольчих культур зібрано 23,7 млн. т (42,0 % загального обсягу), що на 34,0 % більше, ніж у 2010 р. Як наслідок, рівень самозабезпеченості України зерном у 2011 р. (відношення виробництва до внутрішнього використання в Україні, %) склав 192,9 %.

Завдяки цьому Україна перетворюється на потужного експортера зерна на світовому ринку. Так, у 2008 р. у країні зібрали 53,3 млн. т і реалізували на зовнішньому ринку рекордні 26 млн. т зерна, що становило близько 10,0 % усього світового експорту. Взагалі ж за останні роки доля країни у світовій торгівлі зерном збільшилася з 1,0 % до 10,0 %. Україна входить до першої десятки експортерів

пшениці, займає перше місце на світовому ринку з експорту ячменю.

При цьому вже зараз Україна експортує зерно практично в усі країни, які його імпортують: країни СНД, ЄС, Близького Сходу, країни басейну Тихого океану (імпортерами українського зерна є 78 країн).

За підсумками 2011 р. експорт сільськогосподарської продукції склав 12,8 млрд. дол., імпорт – 6,3 млрд. дол., що забезпечило додаткове надходження валютної виручки в Україну у сумі 6,5 млрд. дол. при загальному від'ємному зовнішньоторгівельному сальдо країни 14,2 млрд. дол.

Така позитивна динаміка «аграрного» зовнішньоторгівельного сальдо була досягнута значною мірою за рахунок активного нарощування експорту зерна та технічних культур (до 5,5 млрд. дол.).

Так, рівень рентабельності виробництва зернових та зернобобових культур в сільськогосподарських підприємствах України у 2011 р. склав 26,1%, що хоча і є найвищим показником за останні 3 роки (2009 р. – 7,3 %, 2010 р. – 14,2 %), однак це значно нижче за показники рентабельності 1990 р. – 275,1 %, 1995 р. – 85,6 %, 2000 р. – 64,8 %.

Після рекордного врожаю 2011 року, в 2012 році зерна зібрали на 18,0 % менше. За даними державної служби статистики, у 2012 році було зібрано майже 46,2 млн. т зернових (у вазі після доробки).

Урожай пшениці скоротився на 29,4 % – до 15,7 млн. т, ячменю – на 23,8 %, до 6,9 млн. т, кукурудзи на зерно – на 8,4 %, до 20,9 млн. т. Крім цього, країна зібрала на 44,0 % менше проса (156,4 тис. т), на 15,3 % – гречки (238,6 тис. т), і на 6,7% – рису (158,6 тис. т). Із зернових культур збільшився тільки урожай жита – на 16,7 % (до 675,7 тис. т) і вівса – на 24,5 % (до 629,6 тис. т).

У 2013 році наявність пшениці в середині країни скоротилась вдвічі порівняно з 2012 роком – до 3 млн. т. Таке скорочення пояснюється суттєвим зменшенням урожаю в 2012/2013 МР (-30,0 % відносно попереднього) та інтенсивним експортом зернових.

Україна входить до десятки найбільших експортерів зернових у світі. Зокрема, у 2010/2011 маркетинговому році виробництво зернових в Україні склало 39,3 млн. т, експорт – 12,5 млн. т, а в 2011/2012 маркетинговому році було вироблено 56,7 млн. т, експортовано – 21,9 млн. т.

В 2012/2013 маркетинговому році, незважаючи на складні погодні умови, коли виробництво зернових склало 46,2 млн. тонн, раціональний експорт зерна оцінюється на рівні 24,5 млн. т. Українські аграрії з початку 2012/2013 маркетингового року (МР, липень 2012 року – червень 2013 року) станом на 24 травня поставили на зовнішні ринки 21,6 млн. т зерна, що на 11,2 % більше, ніж на аналогічну дату 2012 року. Зокрема, експорт пшениці становив 6,6 млн. т, в тому числі продовольчої – 5,7 млн. т, експорт ячменю – 2,04 млн. т, експорт кукурудзи – 12,6 млн. т.

Водночас з початку травня Україна поставила на зовнішні ринки 699,2 тис. т зернових, з яких 98,5 тис. т припадають на пшеницю, 7,3 тис. т – на ячмінь, 595 тис. т – на кукурудзу.

Слід зазначити, що в сучасних умовах на зерновий ринок України на глобальному рівні впливають такі основні чинники:

1. Демографічний. Нині у світі виробляється більше 600 млн. т пшениці. В

найближчі 100 років, з огляду на зростання чисельності населення Землі, у світовому масштабі необхідно збільшити виробництво пшениці на 500–600 млн. т. Виконання такого завдання під силу таким країнам, як Україна, які мають відповідні земельні ресурси та нереалізований на сьогодні потенціал збільшення виробництва зерна (перш за все, за рівнем урожайності).

2. Енергетичний. Зернові культури використовуються біопаливною промисловістю при виробництві енергоресурсів, при цьому зменшується їх використання на продовольчі цілі, що призводить до збільшення дефіциту зерна і, відповідно, скорочення світових запасів.

3. Транснаціональний. Ринок зерна в Україні характеризується наявністю значної кількості ТНК, які збільшують свою присутність на ньому. В країні працює біля десяти потужних транснаціональних зернотрейдерів, які уміло використовують відсутність потужних конкурентів на внутрішньому ринку.

Павлова Г.Є., к.е.н., доцент

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, .
м. Дніпропетровськ*

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Будь-яка взаємодія і будь-які відносини можливі в співтоваристві з іншими людьми і передбачають вплив окремої людини та груп людей на процес управління і зворотний вплив управлінських відносин на психологію окремої людини чи групи.

Ефективність спільної взаємодії перебуває під впливом різних чинників: правових повноважень керівників, особливостей стимулювання праці, статевовікових відмінностей, особистісних взаємостосунків тощо. Недосконалість механізмів взаємозв'язку теж проявляє себе в різних формах: конфліктах, психологічних бар'єрах тощо.

У результаті встановлення контактів між людьми відбувається вплив однієї людини на іншу, обмін інформацією та вироблення загальної стратегії взаємодії, сприйняття, розуміння іншої людини. У спілкуванні реалізується потреба в іншій людині. Спілкування має велике значення в формуванні психіки людини, її розвитку та становленні розумної, культурної поведінки. Через спілкування з людьми людина набуває та формує всі свої вищі пізнавальні здібності та якості, через активне спілкування вона сама стає особистістю.

Системне консультування в управлінні організаційними процесами спрямовує увагу на важливість діяльності, що може здійснюватись при усвідомленні домінуючої індивідуальної потреби особистості та домінуючої потреби колективу чи організації, усвідомлення значущих об'єктів чи суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою яких ця потреба може бути задоволена, та усвідомлення способів взаємодії з ними. Системний підхід підкреслює взаємовпливи, що складають систему, важливість контексту, в якому відбувається взаємодія, та звертає увагу на відсутність одного єдиного рецепту для успішності різних систем. Це базується на положенні про те, що

своєрідність і унікальність окремої людини чи унікальність окремої організації і середовища, в якому вони перебувають, можуть сприяти прийняттю ними "авторства" чи відповідальності за вибір цілей і засобів, а також мотивувати їх до змін. Такий підхід виводить як систему індивіда, так і систему організації на інший рівень розвитку і відкриває широкі можливості для забезпечення потреб, їх узгодження та досягнення цілей розвитку системи управління.

Застосування психологічних технологій у процесі управлінської взаємодії має власну специфіку, урахування якої є обов'язковою умовою їх ефективності. До особливостей консультативного процесу в управлінській діяльності можна віднести наступні: специфічний зміст цієї діяльності; структуру державного управління; орієнтацію на рішення; традиції та правила, що існують у державних установах; фактори професійного впливу на особистість державного управлінця;

особливості і стереотипи взаємодії; короткочасність; спрямування на ресурсність.

Виходячи з системної теорії рівні органів державної влади - це її системні складові у співвідношенні з контекстом. Будь-яка система одночасно є цілим і складовою більшої системи. Так само, як і люди, які працюють в організації, з одного боку, є самостійним цілим системним утворенням, а з другого - складовими елементами більшої системи.

Межі між системою і оточенням (і поміж частинами всередині системи) в першу чергу створюють ідентичність системи чи її частин, її унікальність - відмінність від оточуючого середовища і інших систем. У системах управління, що складні за своєю будовою, існує постійна напруга між інтеграцією і диференціацією. При цьому частини або сприяють цілому, підпорядковуючи йому свої цілі і поділяючи його призначення, або ж, що часто спостерігається, вносять дисбаланс.

Суспільство - складна система взаємодій людини з іншими людьми. Різноманітні соціальні відносини, суб'єктом яких є особистість, зумовлені багатоманітністю соціальних інтересів. Соціальні відносини мають об'єктивний характер, але для кожної людини вони, позначаючись на її внутрішньому світі, набувають особистісного забарвлення, що виявляється в конкретній поведінці людини, її почуттях, настроях та ін. Саме тому в конкретній реальності як факт постає міжособистісний соціально-психологічний аспект соціальних відносин. Тобто міжособистісні стосунки формуються не поза суспільними, а в їх середині як персоніфіковане відтворення знеособлених соціальних зв'язків. Інакше кажучи, у взаємодії суспільні відносини "дані" через ту реальну соціальну діяльність, частиною (або формою організації) якої вона є.

Усі види взаємодії традиційно поділяють на дві групи: співробітництво і суперництво. До першої групи належать дії, які сприяють організації спільної діяльності, забезпечують її успішність, узгодженість, ефективність (відомі й інші терміни для позначення цього виду взаємодії: кооперація, згода, пристосування, асоціація). Друга група охоплює дії, що тією чи іншою мірою перешкоджають спільній діяльності, створюючи перепони на шляху до порозуміння. Цей вид взаємодії позначається такими поняттями, як конкуренція, конфлікт, опозиція, дисоціація.

Згадана класифікація використовує так званий дихотомічний поділ усіх видів взаємодій. Інша класифікація у своїй основі має кількісний аспект, тобто йдеться про кількість суб'єктів, які беруть участь у взаємодії. Згідно з цією класифікацією

розрізняють взаємодію між групами, між особистістю і групою, між двома особистостями.

Сукупність, порядок і характеристики технологічних операцій складають технологічний процес, спрямований на якісну зміну оброблюваної середовища, його форми, будови і споживчих властивостей. Це найбільш загальний зміст поняття "технологія" і будемо розуміти його при подальшому розгляді функцій інноваційного менеджменту. Крім того, кожна з безлічі технологій можна вважати виробничою, так як будь-яка з них призначена для виробництва нової якості вихідної середовища або матеріалу.

Залежно від спеціалізації підприємства (фірми) як організованої форми виробничого процесу щодо пріоритетів розрізняють технології головні, або основні, і що забезпечують, або допоміжні.

З розвитком науки і техніки всі технології безперервно оновлюються і розвиваються. Простежуються три основних напрями розвитку сучасних виробничих технологій: перехід від дискретних (циклічних) технологій до безперервним (потоким) виробничих процесів як найбільш ефективним; впровадження замкнених (безвідходних) технологічних циклів у складі виробництва як найбільш екологічно нейтральних; підвищення наукоємності високих і новітніх технологій як найбільш пріоритетних у бізнесі.

Кінцевим результатом виробничої діяльності є вироблені продукти, роботи, послуги. Саме технологія забезпечує той чи інший попит на результати виробництва. Слід враховувати, що в процесі управління впровадження інноваційних змін супроводжується опором, оскільки системі необхідний час для того, щоб оцінити майбутні переваги.

Форми опору можуть бути різноманітними. Пасивний спротив виявляється в приховуванні та ігноруванні інформації, рішень, зволіканні з їх прийняттям та виконанням, обмеженні діяльності ініціаторів та інших факторах.

Активний спротив може полягати в наданні недостовірної інформації, зумисне помилкових розпорядженнях, відволіканні ресурсів на інші цілі. "Зазвичай сила опору залежить від ступеня руйнування усталених життєвих устроїв, традицій, звичаїв, принципів і норм; швидкості та інтенсивності процесу змін розуміння необхідності змін, залученості до них людей, довіри до ініціаторів та керівників".

Системний аналіз заснований на правилах логіки із залученням методів кількісних оцінок зв'язків (явищ) і спроб моделювання реакцій об'єкта аналізу за допомогою різних засобів: математичного опису, статистики, імітації, програмування.

У виробничих технологіях, тим більше в наукомістких та інноваційних, в залежності від конкретної задачі і цілей аналізу доводиться мати справу з різною природою і складністю ієрархічної структури об'єктів. Наприклад, у соціальних технологіях найчастіше враховують такі процеси: створення духовних цінностей суспільства, освіти, виробництва знань і т. д.; у виробництві матеріального продукту - хімічної реакції, механічної обробки, праці однієї людини, автоматизації праці.

Результати системного аналізу за економічними показниками в конкретних організаційно-технічних умовах застосування виробничих технологій являють собою по суті основний комплект інструментів з контролю систем управління в економіці.

Тому поняття "системний підхід до аналізу в економіці", "системний аналіз в економіці", "економічний аналіз" вважаються синонімічні. Узагальнені енергетичні витрати при функціонуванні об'єкта аналізу і втрати енергії характеризуються таким поняттям, як "ентропія" (розсіювання енергії).

Мірою ентропії у виробничих відносинах суспільства, які вивчаються і аналізуються в економічних теоріях, вважаються витрати праці (людської енергії), виражені у вартісному вигляді. З урахуванням пояснень згаданих термінів і понять введемо узагальнену формулювання: економічний (системний) аналіз - це метод дослідження ентропії всіх видів енергії за критерієм корисності їх використання для людського суспільства.

Паруля В.Г., спеціаліст

*Черкаський інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України,
м. Київ*

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем вітчизняної економіки є кредитування сільськогосподарських підприємств. Основним джерелом поповнення фінансових ресурсів для даного сектору являється банківський кредит. Причинами такого стану являється: безперервність процесу відтворення, нестабільність цін на ринку сільськогосподарської продукції, значна потреба в обігових засобах та ін.

Сучасні банки орієнтовані на галузі, в яких дохідність забезпечується високою оборотністю капіталу, а пропоновані ціни кредиту та умови кредитування зменшують можливості розвитку агропромислового комплексу в цілому. З переходом на ринкову економіку потреба сільськогосподарських підприємств в банківському кредитуванні постійно зростає, оскільки діюча державна фінансова політика не забезпечує належного доступу сільськогосподарських виробників до ринку фінансових ресурсів.

Аналіз досліджень. Проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств досліджували такі вчені: П.Т. Саблук, А.М. Поддєрьогін, С.І. Юрій, В.О. Паламарчук, Т.Т. Ковальчук та ін.

Постановка завдання. Метою є дослідження проблем кредитування сільськогосподарських підприємств України та пошук перспектив вдосконалення кредитного механізму.

Виклад основного матеріалу. За даними Статистичного випуску Національного банку України кредити, надані сільськогосподарським підприємствам на кінець червня 2014 року становили 50,3 млрд. грн., що на 31,3% більше, ніж у попередньому році. Збільшення кредитів відбувалося виключно за рахунок надання кредитів в національній валюті, які зросли на 15,9% – до 32,7 млрд. грн. Залишки за кредитами в іноземній валюті порівняно з попереднім роком зросли до 17,6 млрд. грн.

Обсяги нових кредитів сільськогосподарським підприємствам зросли до 6,9 млрд. грн. в національній валюті, та до 2,8 млрд. грн. – в іноземній.

Прострочена заборгованість за кредитами, наданими сільськогосподарським підприємствам у червні становила 3,1 млрд. грн., що на 19,2% більше, ніж у червні попереднього року [1].

Зростання простроченої заборгованості підтверджує нестабільність грошових надходжень сільськогосподарських підприємств. Це характеризується тим, що у фінансовому забезпеченні аграрного бізнесу існує певна сезонність, яка зумовлена сезонністю виробництва. Наприклад, під час посівної кампанії сільськогосподарські підприємства, беручи кредити, накопичують зобов'язання, а починаючи реалізовувати зібраний урожай, вони поступово погашають фінансові зобов'язання і в подальшому темпи погашення кредитів сільськогосподарським підприємствами залежать від кон'юнктури ринку.

Сформоване на даному рівні кредитне навантаження забезпечується наявним у сільськогосподарських підприємств ліквідним майном, однак збільшення обсягів кредитування можливе лише при адекватному збільшенні капіталізації господарств. Але наявність заборгованості перед банками не є індикатором «фінансового здоров'я» сільськогосподарських підприємств, про це більше свідчить здатність розраховуватись за зобов'язаннями згідно умов кредитних договорів. Саме з цим у першому півріччі 2014 року виникли проблеми. Такого різкого зростання простроченої заборгованості не спостерігалось протягом останніх років [2].

Через таку тенденцію зростання простроченої заборгованості банки зосереджують увагу на галузях, де оборотність капіталу є вищою, і обмежують надання кредитів сільськогосподарським підприємствам. Також надання кредитів гальмується недостатнім забезпеченням кредиту.

У 2011 році були зроблені спроби підвищити достатність забезпечення, шляхом запровадження досвіду Бразилії, а саме формалізувати заставу майбутнього врожаю за допомогою аграрних розписок.

Було запроваджено законопроект №9610 від 19.12.2011 року. Цей законопроект визначає аграрні розписки як «товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених в ньому умовах» [3].

Особливістю аграрних розписок є надання права кредитору в разі невиконання боржником своїх зобов'язань доростити заставлений майбутній урожай (живих тварин) самостійно [4].

Закон України «Про аграрні розписки» було прийнято 06.11.2012 року, а набрав чинності 19.03.2013 року, однак він досі не приведений в дію, і для цього потрібно зробити такі кроки: вирішити питання щодо ведення єдиного реєстру аграрних розписок, а також створити систему експертної оцінки об'єкта аграрної розписки.

Запровадження та використання аграрних розписок дає такі перспективи вдосконалення кредитного механізму:

- забезпечення прозорості стосунків між кредитором і позичальником;

- буде закрита низка адміністративних питань, які гальмували процес кредитування;
- аграрні розписки можуть стати інструментом для розрахунків між учасниками ринку.

Висновки. Розвиток банківського кредитування стримують ряд факторів: низька дохідність сільськогосподарських підприємств через низьку оборотність капіталу, нестабільність цін на сільськогосподарському ринку, відсутність ліквідної застави, зростання прострочених кредитів. Для вдосконалення кредитного механізму необхідно ввести в дію Закон України «Про аграрні розписки», який дасть можливість сільськогосподарським підприємствам поповнювати фінансові ресурси для ведення господарської діяльності, а банкам, в свою чергу, оптимізувати ризики, за рахунок збільшення забезпечення за кредитами, що надаються сільськогосподарським підприємствам.

Список використаних джерел.

1. Статистичний випуск Національного банку України: Кредитування сільськогосподарських корпорацій іншими депозитними корпораціями (банками), червень 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=72196>
2. Дані аналітичного департаменту Української аграрної конфедерації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agroconf.org/category/rubrika/analitika>
3. Проект Закону України «Про аграрні розписки» №9610 від 19.12.2011 ВРУ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua>
4. Закон України «Про аграрні розписки» №5479-IV від 06.11.2012 ВРУ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: akon4.rada.gov.ua/laws/show/5479-17.

Пастернак, Л.Ф. ст. викладач

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, .
м. Дніпропетровськ*

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОЖЛИВОСТЕЙ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЇХ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ФОРМИ**

Найбільш важливим фактором, який становить економічну основу с/г виробництва, є можливість користування землею. Для підприємств різних організаційно-правових форм землекористування має свої правові, економічні та організаційні особливості.

За розміром земельних угідь у 2011 році діючі с/г підприємства розподілялись наступним чином:

	Усього	% до загальної кількості	Площа угідь (тис.га)	% до загальної площі
С/г підприємств що мали угіддя	48256	86,0	21570,6	100,0
У т.ч зплощею (га)				
До 5,0	5639	10,1	17,8	0,1
5,1 – 10,0	3983	7,1	31,4	0,1
10,1 – 20,0	4897	8,7	75,6	0,4
20,1 – 50,0	13535	24,2	512,2	2,5
50,1 – 100,0	4895	8,7	350,0	1,6
100,1 – 500,0	7195	12,8	1757,4	8,1
500, 1 – 1000,0	2595	4,6	1870,4	8,7
1000, 1 – 2000,0	2549	4,5	3664,8	16,9
2000, 1 – 3000, 0	1304	2,3	3188,8	14,8
3000, 1 - 4000, 0	640	1,2	2206,3	10,2
4000, 1 - 5000, 0	355	0,6	1577,9	7,3
5000, 1 - 7000, 0	342	0,6	1975,2	9,2
7000, 1 - 10000, 0	175	0,3	1456,0	6,7
Більше 10000, 0	152	0,3	2886,8	13,4
Підприємства, що не мали с/г угідь	7877	14,0	-	-
Усього с/г підприємств	56133	100,0	21570,6	100,0

У 2012р. виробництвом с/г продукції займався майже 56 тис. підприємств різних організаційно-правових форм, які використовували близько 22 млн.га. Більше половини цих угідь (11,2 млн.га), зосереджено в господарських товариствах, 20,0% – у ФГ, 15,7% – у приватних підприємствах, 3,4% – у виробничих кооперативах, 2,3% – у державних підприємствах, 7,4% – у підприємствах інших форм господарювання.

Із загальної кількості с/г підприємств лише 48 тис. мають в користуванні с/г угіддя. З них за станом на 2012 рік 67,8% підприємств мали площу до 100 га, 15,2% – від 100 до 500 га, 5,5% – від 500 до 1000 га, 5,4% – від 1000 до 2000 га, 6,1% – понад 2000 га.

Отже, середній розмір підприємства з урахуванням ФГ у 2012р. збільшився порівняно з 2011р. На 2,1% і становив 392 га с/г угідь, без урахування ФГ зменшився на 1,5% (1158 га). Таким чином, до досягнень ФГ можна віднести факт щорічного зростання площі с/г угідь як у цілому, так і з розрахунку на одне господарство.

За даними земельного обліку загальна площа с/г угідь на початок 2013р. становила 41,5 млн.га (69% території України). Із загальної площі с/г угідь 49,8% припадало на с/г підприємства, 38,1% – на громадян, 10,6% – на землі запасу та землі, не надані у власність і постійне користування, 1,5% – на інших користувачів.

За даними Держкомстату України кількість діючих с/г підприємств за організаційно-правовими формами є наступною:

	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Усього с/г підприємств	57152	56493	56133	55866
Господарські товариства	7819	7769	7757	8121
Приватні підприємства	4333	4243	4140	4183
Виробничі кооперативи	1001	952	905	856
Фермерські господарства	42101	41726	41488	40732
Державні підприємства	345	322	311	294
Підприємства інших форм	1553	1481	1532	1680

АПК дуже залежить від стану регулювання земельних відносин. Земельне законодавство включає в себе масу нормативних актів. Але їх регулюючий вплив є низьким, норми не задовольняють реальні земельні відносини та містять багато протиріч, що обумовлює складність управління, обліку, розподілу та використання земельних ресурсів.

За законом кожен громадянин України має право на безоплатне отримання земельної ділянки у таких розмірах: - для ведення ФГ - в розмірі земельної частки (паю); - для ведення особистого селянського господарства - не більше 2,0 га. Отже, значною перевагою у цій сфері користуються ФГ. Крім того, новостворені ФГ протягом 3 років, а в трудонедостатніх населених пунктах – 5 років звільняються від плати за землю. Якщо ФГ обрало спрощену систему оподаткування, воно звільняється від плати за землю, бо її включено в єдиний податок.

За законом є такі підстави користування чужою земельною ділянкою с/г призначення: оренда; емфітевзис; сервітут; господарське відання; оперативне управління; довірче управління майном; спільна діяльність.

Найбільшого поширення в Україні набула оренда земель – за даними Держземагентства станом на 01.07.2011 р. укладено близько 4,61 млн. договорів оренди земельних ділянок (паїв), це близько 68 % від загальної кількості земельних ділянок, що були виділені в натурі.

Проблеми використання земель для с/г цілей дуже різноманітні. Наприклад, процедура реєстрації майнових прав на землю та договорів оренди землі надміру ускладнена.

Земельна реформа закріпила землю у власності найменш економічно активної частини сільського населення, яке не займається агробізнесом. Середній вік власників земельних ділянок – 54 роки. Група до 40 років (переважна більшість з них – віком 30-39) становить лише 22,4%, а близько 40 % опитаних – пенсіонери.

Отже, земельні відносини в АПК мають переважно орендний характер. При цьому, більші можливості залучити землю в оренду мають ті підприємства, що запропонують вищу орендну плату. В основному, це ті, що давно працюють в аграрній сфері і мають великі масштаби. На стадії створення частину цих переваг можуть мати форми як акціонерні та інші види господарських товариств за наявності значних інвестицій.

Проведене дослідження підтверджує позицію більшості науковців які вважають, що ФГ мають незаперечні переваги в сфері землекористування такі як можливість виділення земельних ділянок під час створення ФГ, пільги по сплаті земельного податку, тощо.

Петриченко К.С., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ПЕРЕДУМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Створення конкурентоспроможного аграрного сектора - одна з основних

передумов розвитку сільських територій. Важливою умовою вирішення цього завдання є надання аграрним підприємствам прямої і непрямой фінансової допомоги з боку державних і місцевих органів влади. Недотримання даної вимоги призводить до порушення міжгалузевого балансу і кризи, яка, як правило, поширюється і на інші галузі.

Ефективність сталого розвитку сільських територій залежить від безлічі факторів. З урахуванням змісту та значущості їх слід поділяти на базові, економічні, організаційні, структурно-функціональні, ресурсні та інші. При визначенні заходів для забезпечення сталого розвитку сільських територій в сучасних умовах варто враховувати наступні три групи факторів:

1. Екологічні:

- збереження, відтворення та раціональне використання родючості земель сільськогосподарського призначення, охорона біологічного різноманіття навколишнього середовища;

- розробка нових стандартів екологічно безпечного сільськогосподарського виробництва;

- забезпечення ефективного функціонування об'єктів водопостачання та водовідведення, в т.ч. в сільських населених пунктах;

- розвиток безвідходних технологій, стимулювання виробництва екологічно чистих (органічних) продуктів, стимулювання розвитку екологічно безпечних виробництв;

- формування екологічної культури.

2. Економічні:

- розвиток міні-переробних підприємств;

- диверсифікація сільської економіки за рахунок створення різних форм економічної діяльності;

- освоєння нетрадиційних технологій;

- розвиток виробництв не пов'язаних із сільським господарством, доступ сільськогосподарських виробників до місцевих ринків збуту, формування на селі ефективної виробничої та торгівельно-закупівельної діяльності.

3. Соціальні:

- підтримання соціально-побутових та житлових умов на певному рівні з урахуванням особливостей укладу життя населення регіону;

- система соціального захисту сільського населення;

- відновлення на селі системи професійної освіти;

- можливість прийому до вузів сільської молоді на бюджетній основі тощо.

Вивчення факторів, які впливають на сталий розвиток сільських територій, дозволить вибрати найбільш раціональний господарський профіль території, розробити економічно обґрунтовані варіанти розміщення виробництва, оцінити доцільність розміщення нового господарського об'єкта на конкретній території, визначити його потужність і вартість; визначити потребу в ресурсах, товарах, робочій силі, оцінити ступінь задоволення населення в продукції за рахунок власного виробництва і обсягу вивезення (ввезення) необхідної продукції.

Зміцнення економіки аграрного сектора є важливою умовою розвитку сільських

територій. Вирішення цього завдання можливе лише при наданні галузі комплексної допомоги з боку державних і місцевих органів влади на основі суттєвого розширення переліку їх функцій з управління АПК, включивши в нього адміністративну, правову, інноваційну, маркетингову та інші види підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Для виконання цих та інших функцій по соціально-економічному розвитку сільських територій необхідна активізація взаємодії органів місцевого самоврядування з аграрними товаровиробниками та сільським населенням.

Приличникова Е.М., студ.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет
м. Дніпропетровск

РАСПРОСТРАНЕНИЕ ИНФОРМАЦИИ, ВВОДЯЩЕЙ В ЗАБЛУЖДЕНИЕ В РЕКЛАМЕ

В современных условиях реклама носит не только чисто информативный характер, но и активно применяется субъектами хозяйствования в качестве одного из самых распространенных и эффективных методов ведения конкурентной борьбы. В погоне за спросом потребителей рекламодатели нередко нарушают принципы честной и добросовестной конкуренции: неправомерно используют наименование и торговые марки других производителей, применяют недостоверную, необъективную сравнительную рекламу, прибегают к дискредитации конкурентов.

Однако наиболее распространенным среди методов достижения неправомерных преимуществ в конкуренции остается распространение информации, вводящей в заблуждение.

ЗУ «О защите от недобросовестной конкуренции» определяет, что распространением информации, вводящей в заблуждение, является сообщение субъектом хозяйствования, непосредственно или через другое лицо, одной, нескольким лицам или неопределенному кругу лиц, в том числе в рекламе, неполных, неточных, ложных сведений, в частности вследствие выбранного способа их изложения, замалчивания отдельных фактов или нечеткости формулировок, которые повлияли или могут повлиять на намерения этих лиц относительно приобретения (заказа) или реализации (продажи, поставки, выполнение, оказание) товаров, работ, услуг этого предприятия.

Распространение информации, вводящей в заблуждение, определяется нарушением законодательства в сфере защиты экономической конкуренции, так же, как и недобросовестная реклама является нарушением законодательства в сфере рекламы. В тот момент, когда конкурент включает в содержание рекламы ложную информацию и начнет ее распространение, он одновременно нарушит предписания двух отдельных законодательных актов - ст. 15-1 ЗУ «О защите от недобросовестной конкуренции» и ст. 10 ЗУ «О рекламе».

Согласно ЗУ «О рекламе» недобросовестная реклама — это реклама, которая вводит или может ввести в обман, причинить вред лицам, государству или обществу вследствие неточности, недостоверности, двусмысленности, преувеличения,

умалчивания, нарушения требований ко времени, месту и способу распространения (ст.1).

Во избежание возможного введения потребителей в заблуждение и распространения недобросовестной рекламы юристы рекомендуют рекламодателям проводить комплексный анализ рекламы, включая: анализ каждой составляющей содержания рекламы на наличие неполных, неточных и ложных сведений; анализ восприятия каждой составляющей содержания рекламе в приведенном контексте; анализ общего впечатления от рекламы.

На грани с недобросовестной рекламой существует реклама, которая подчеркивает определенные, иногда несуществующие достоинства продукции.

В ЕС запретили рекламные тексты, восхваляющие такие несуществующие достоинства продуктов в 2012г, так, вне закона остаются всевозможные шоколадные батончики, которые помогают расти и пробиотические йогуртовые напитки, укрепляющие иммунную защиту. По данным издания Bild, теперь производители продуктов питания имеют право использовать в рекламе слова о пользе для здоровья только в том случае, если это подтверждено врачами.

Однако, остаются неприкосновенными утверждения вроде "Кальций необходим для сохранности костной ткани", "Витамин С помогает нормальному функционированию иммунной системы" или "Углеводно-электролитные напитки помогают спортивным достижениям".

В Украине такие попытки маркетологов ввести потребителя в заблуждение и склонить его к покупке являются совершенно легальными, то есть с точки зрения закона придаться к формулировкам невозможно.

Например, особая пометка на бутылках с подсолнечным маслом — «без холестерина» — должна побуждать граждан, которых волнует этот вопрос, покупать именно это масло. Однако, холестерина нет и не может быть ни в одной бутылке растительного масла любой марки, так как он содержится только в животных организмах. И писать на бутылках с маслом «без холестерина», все равно что писать «без хлеба» — его там нет и так и быть не может.

Витамин Е, который тоже выступает в коммуникации как конкурентное преимущество, напротив, неотъемлемая часть подсолнечного масла.

Другим примером может служить реклама одной из известных марок кисломолочных продуктов, которая гласит что «Специальный комплекс лактобактерий, укрепляя иммунитет, помогает здоровью быть в отличной форме». Сокращение L. в названиях «особенных» бактерий расшифровывается как Lactobacillus — то есть обычные лактобактерии. Casei и Rhamnosus — разновидность лактобактерии и подвид разновидности соответственно. Обе чудо-культуры есть в человеческом организме и в подавляющем большинстве кисломолочных продуктов.

Кисломолочные продукты под одной из торговых марок детской кисло-молочной продукции продвигаются в материнские массы под слоганом «Расти на здоровье». Активный рост ребенка должно обеспечивать повышенное содержание кальция и витамина D в продукции, но на упаковке этой торговой марки указано, что в 100 граммах содержится 180 мг кальция, что составляет 20—30% от суточной физиологической потребности ребенка. А также 10.4 граммов сахарозы, то есть две

чайных ложки сахара меньше чем на полстакана. Для сравнения — в молоке нет сахара вообще, а кальция — 120 мг на 100 г продукта.

Также существуют определенные уловки с ГМО. При покупке некоторых продуктов, например: вода, соль, сода и другие, на них указывается маркировка без ГМО, однако такие продукты ГМО содержать в принципе не могут.

Таким образом украинскому законодательству следует идти в след за законодательством ЕС и запретить не только недобросовестную рекламу но и другие попытки ввести покупателя в заблуждение

Россовская А.П., Олейник Ю.А., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровск*

ОСОБЕННОСТИ РЕКЛАМИРОВАНИЯ НЕКОТОРЫХ ВИДОВ ПРОДУКЦИИ С/Х ПРЕДПРИЯТИЙ

Реклама – двигатель прогресса. Этот девиз известен практически всем. Такое мнение разделяют все производители, поэтому они стремятся прорекламирровать свой продукт. Каждый день мы сталкиваемся с рекламой. Она вещает нам из телевизора, постоянно прерывает радиозэфир, доносится из динамиков в различных супермаркетах и на улице.

Основы рекламной деятельности в Украине определяет Закон Украины "О рекламе" N 270/96-ВР от 03.07.1996 г.

Основными принципами деятельности в сфере рекламы является соблюдение всеми субъектами рекламной деятельности законности, точности, достоверности рекламы, использования государственного и других языков согласно законодательству Украины, использование форм и средств, которые не наносят потребителю морального, физического или психического вреда.

Законом запрещена недобросовестная реклама, то есть реклама, которая содержит неточные или недостоверные данные, двусмысленности, преувеличения, умалчивания, нарушения требований, предусмотренных законодательством Украины, которая вводит или может ввести в заблуждение потребителей, нанести вред отдельным личностям или государству.

В соответствии со ст. 8 ЗУ "О рекламе" запрещается:

1. Распространять сведения о продукции, производство или реализация которой запрещены законодательством Украины.

2. Прибегать к дискриминационным утверждениям за признаками происхождения, социального и имущественного состояния, расовой и национальной принадлежности, пола и других обстоятельств. Запрещается также сравнивать и дискредитировать продукцию других фирм.

3. Подавать сведения или призывать к действиям, которые противоречат действующему законодательству, наносят или могут нанести вред окружающей среде, здоровью или жизни людей, а также побуждают к пренебрежению средствами безопасности.

4. Рекламувати продукцію, яка підлягає обов'язковій сертифікації, або продукцію, виробництво або реалізація якої потребують спеціального дозволу (ліцензії), при відсутності такого.

5. Вміщати зображення будь-якого фізичного особи або використовувати його ім'я без його згоди.

6. Імітувати художнє рішення, текст, зображення, музикальні або звукові ефекти, які використовуються в рекламі іншої продукції.

Всі ці вимоги в повній мірі стосуються і до реклами с/х підприємствами своєю продукції.

Закон України "Про рекламу" в третьому розділі розглядає особливості рекламування деяких видів продукції, зокрема алкогольних напоїв, які, по суті, є продукцією саме с/х підприємств.

Так, реклама алкогольних напоїв повинна обов'язково супроводжуватися попередженнями про шкоду вживання алкоголю. Крім того, згідно чинного законодавства реклама алкогольних напоїв:

1) забороняється на телебаченні та на радіо;

2) забороняється на упаковках будь-якої продукції та в друкованих виданнях, які призначені для осіб, яким не виповнилося 18 років

3) забороняється на перших та останніх сторінках газет, на обкладинках журналів та інших періодичних видань;

4) забороняється залучення до такої реклами фотомоделей, яким не виповнилося 25 років;

5) не може містити зображення вживання алкогольних напоїв;

6) не може містити прямих або опосередкованих тверджень, що вживання алкоголю є важливим фактором досягнення життєвого успіху;

7) не може поощряти надмірне вживання алкогольних напоїв або негативно висувати факт відмови від їх вживання;

Існують деякі заборони для поширення реклами алкоголю, так заборонено рекламувати алкогольні напої, якщо рекламодавець не надасть копію ліцензії на їх продаж.

Реклама алкогольних напоїв:

- не повинна зображати процес вживання спиртних напоїв;

- не повинна розміщуватися ближче, ніж за 300 метрів прямої видимості від території дитячих садків, шкіл та інших навчальних закладів, де навчаються діти до 18 років;

- не повинна формувати думку про те, що алкогольні вироби мають лікувальні властивості;

- не повинна містити зображень лікарів та інших медичних працівників;

- не повинна створювати враження, що більшість людей вживають алкогольні напої та ін.

Також слід зазначити, що згідно ст. 22 Закону «Про рекламу», реклама алкогольних напоїв на радіо та телебаченні забороняється з 6.00 до 23.00. Також заборонено рекламувати ці вироби методами внутрішньої та зовнішньої реклами; на транспорті; з допомогою заходів рекламного характеру.

Нарушение законодательства о рекламе ведет к штрафу, который налагается как на рекламодателя - аказчика рекламы, так и на производителя рекламы, виновного в нарушении прав третьих лиц при изготовлении рекламы. Ответственность также несут распространители рекламы, виновные в нарушении установленного порядка распространения и размещения рекламы.

Таким образом, сельскохозяйственные предприятия, которые занимаются производством алкогольных напитков, имеют определенные ограничения в возможности рекламирования своей продукции.

Однако существует несколько примеров, как можно обойти запреты на рекламу и при этом не нарушить Закон Украины. Например, выступить партнером на каком-либо мероприятии или выпустить одежду с логотипом продовольственной марки.

Сергеева О.Р. ., к. н. держ. упр., доцент
*Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпропетровськ*

СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ВИРОБНИЧИМИ ВІДНОСИНАМИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Трансформаційні умови функціонування економіки країни призвели до постанови гострої необхідності застосування інноваційної моделі розвитку у всіх галузях економіки, а не лише традиційних для інноваційної діяльності промисловості та будівництва.

Галузь виробництва, що відрізняється своєю динамічністю та відображенням змін загальних потреб населення, також пішла інноваційним шляхом розвитку, який має свої значні особливості. Така модель розвитку потребує ефективного управління, що відображує актуальність сучасного дослідження заданої проблеми.

У цілому процес управління -це процес виробітки й здійснення керуючого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління. Виробіток керуючого впливу включає збір, передачу й обробку необхідної інформації та прийняття рішень, що обов'язково включає визначення керуючого впливу. Тобто інноваційний менеджмент у себе включає управління інноваційною діяльністю.

Інноваційний менеджмент охоплює всі стратегічні та оперативні завдання управління, планування, організації і контролю інноваційних процесів на підприємстві. В широкому сенсі він повинен розумітися як менеджмент, орієнтований на зміни.

Підсистеми управління суспільним виробництвом в системах життєзабезпечення суспільства надзвичайно складні як для політиків, так і для керівників. Інноваційний менеджер тут доводиться стикатися з дуже динамічними об'єктами і постійно змінюються зовнішньої і внутрішньої середовищами (природні та техногенні катастрофи, екологія, право, звичаї і уклади життя людей).

Управління інноваційним розвитком підприємства пропонуємо озглядати як процес розробки, впровадження, комерціалізації інновацій, контролю й оцінки

ефективності здійснених інноваційних процесів, які спрямовані на досягнення поставленої стратегічної мети підприємства.

Концепція управління інноваційним розвитком торговельного підприємства у свою чергу-це сукупність поглядів на упорядковану взаємодію складових елементів системи управління, в результаті чого відбувається її оптимізація з метою досягнення поставлених завдань шляхом реалізації інноваційної діяльності.

Будь-яка система управління повинна будуватися та здійснюватися на певних принципах. Так, для механізму управління інноваційним розвитком виробничого підприємства запропоновані наступні принципи: системність, комплексність, баланс інтересів суб'єктів інноваційного процесу, альтернативність варіантів розвитку, «розумна» орієнтація інновацій на задоволення запитів споживачів, «розумна крайність» ринкових позицій, орієнтація на інноваційний шлях розвитку, підтримка рівноваги між споживанням і відтворенням ресурсів, гнучке реагування, виправданість ризику.

Зміст предметної області діяльності управлінського персоналу являє собою безліч виробничих системо-технологій. Вибір і технологій об'єднання в єдиний процес встановлення виробничих відносин є власне процес управління в економіці. Саме виробничі відносини є головним об'єктом управління для інноваційного менеджера. В основному це робота з переосмислення суб'єктом (персоналом фірми) вихідної інформації про виробничий процес і стан виробничої системи в цілому, яку повинен виконувати інноваційний менеджер.

Управління виробничими відносинами в ринковій економіці можна вважати успішним, якщо воно забезпечує конкурентоспроможність виробничої системи в цілому. Сучасне поняття "конкурентоспроможність" складне і синтетичне. Воно включає в себе безліч соціально-економічних факторів, що визначають стан і рівень розвитку виробничої системи, зокрема таких: технологія управління об'єктом; рівень техніко-економічної підготовки персоналу; науково-технічний рівень розвитку суспільства; економічний і політичний потенціал виробничої системи (закони, капітал, ресурси, економічна привабливість); можливість задоволення інтересів у конкретному виді діяльності.

Міжнародна практика показує, що самі по собі інновації не приносять успіху, навіть якщо співробітники досить грамотні і виконавчий, але не продумана організація виробництва, відсутні підприємницька енергія і талант у керівників, недостатньо розвинута інтуїція на новітні технології. Провідні економісти вважають, що сучасне суспільство заглиблені в технологічний простір, і треба тільки знайти свій шлях. Кожна з технологій розвивається з урахуванням попереднього досвіду, якого супроводжують технічні та економічні, соціологічні та екологічні, політичні та організаційні проблеми. Обрати технологію, необхідну в даних виробничих умовах, зазвичай важко.

Інноваційний менеджмент вирішує завдання раціонального підбору і з'єднання різних за видом технологій у взаємопов'язаний конгломерат, який і забезпечує підприємницький успіх у бізнесі. Ефективність технологій характеризується різними показниками. Найбільш важливими для підприємця є наступні: продуктивність праці за умови реальної завантаженості персоналу; інтенсифікація виробництва; витрати на виробництво; собівартість продукції (робіт, послуг); питома витрата енергії, сировини,

напівфабрикатів на одиницю продукції; кількість корисного продукту, що витягується з одиниці сировини; екологічна чистота та якість готової продукції (робіт, послуг);• безвідходність застосовуваних технологій.

Комплексна діяльність щодо створення, засвоєння, використання та розповсюдження новацій називається інноваційним процесом, який являє собою певну систему, що в основі своїй поліструктурна. Інноваційний процес відображає перебіг, послідовність змін компонентів педагогічного процесу, життєвий цикл інновацій.

Діяльнісна структура включає в себе сукупність компонентів: мотиви – цілі – задачі – зміст – форми – методи – результати. До суб'єктивної структури належать суб'єкти інноваційного процесу: керівник, заступники, педагоги, учні, батьки, консультанти, експерти, спонсори тощо. Управління інноваційним процесом передбачає реалізацію керівником управлінського циклу: аналіз – планування – організацію – контроль – регулювання – аналіз.

Інноваційні підходи утворюють нові моделі управлінської діяльності: системний підхід; ситуаційний підхід; програмне управління; цільове управління; програмно-цільове управління; управління за кінцевим результатом; кібернетичне управління; діалогічне, колегіальне, партисипативне управління; управління розвитком закладу освіти; управління якістю освіти; адаптивне управління; фасилітативне управління; рефлексивне управління; особистісно орієнтоване управління; оптимізаційне управління; демократичне управління; управління інноваційними процесами.

Кожна з технологій акумулює в собі життєво важливу для суспільства інформацію: духовне життя, релігію, писемність, державний устрій; історичні описи, архіви, музеї, зразки техніки; способи збереження інформації (картотеки, магнітні носії і т. д.); способи опису технологій (схеми, креслення, математичні і хімічні формули, фотографії, голографічні зразки).

Слід мати на увазі, що на впровадження нововведень як основи поліпшення роботи навчального закладу впливають такі чинники: зовнішні чинники інноваційної політики: розвиток психолого-педагогічної науки і практики; замовлення суспільства на освітні результати; демографічні показники; фінансування освіти; характерні риси інноваційної практики на місцевому рівні: традиції інноваційних спроб; навчання керівників закладів освіти управляти інноваційними процесами; професійний розвиток учителів з упровадження новацій; залучення зовнішньої підтримки для інноваційної діяльності шкіл; планування змін у районі (регіоні); характерні риси інноваційної діяльності на рівні школи: дії директора школи щодо поширення новацій; взаємовідносини і дії на рівні вчитель – вчитель під час інноваційного процесу; залучення батьків і спонсорів до вирішення проблем інноваційної діяльності; характерні ознаки нововведення: потреба змін; зрозумілість і комплексність сфери змін; якість і наявність умов для змін; характер рішень про зміни.

Управління впровадженням нових технологій передбачає врахування таких особливостей: а) цілеспрямованість управління процесом упровадження технологій: розробку політики керівництва на період упровадження технологій; б) утвердження серед працівників переконання у необхідності використання нової технології та її ефективності; в) організацію технологічного моніторингу інновації, зокрема:

узагальнення та розповсюдження інформації про нову технологію; оцінку наявної технології, прогнозування подальших реальних можливостей її використання; прогнозування розвитку закладу за умов впровадження нової технології; розробку програм упровадження нової технології; зосередження уваги на місці та ролі кожного під час реалізації нової технології; створення умов щодо впровадження нової технології; уточнення та внесення необхідних змін у засоби роботи, режим, структури тощо; увагу до позитивних наслідків застосування нової технології та труднощів, які виникли; розвиток „почуття власності” педагогів на знання про технологію; мотивацію та стимулювання працівників; залучення “користувачів” – тих, хто вже працює за даною технологією.

Скидан А.В. , студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОЛІЙНО-ЖИРОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку склалося важке економічне становище для всього народного господарства України і особливо для харчової промисловості, так як ця галузь дуже залежить від інших галузей зокрема: машинобудівної, хімічної, нафтопереробної тощо. Харчова промисловість – одна з провідних структуроутворюючих галузей не лише агропромислового й промислового комплексів, а й усього народного господарства України.

Останнім часом розвиток харчової промисловості в Україні характеризується різким зниженням технологічного рівня виробництва, спрацюванням знарядь праці, скороченням обсягів і асортименту продукції, погіршенням її якості, затуханням інвестиційного та інноваційного процесів, витісненням вітчизняних харчових продуктів з внутрішнього й зовнішнього ринків продовольчих товарів, зменшенням обсягів надходження до бюджету та валютних надходжень у країну від експортних операцій галузі тощо.

Сьогодні олійно-жировий комплекс України є єдиним сектором аграрного виробництва, де, завдяки запровадженню економічних заходів регулювання ринку, встановлено баланс економічних інтересів держави, сільськогосподарської та переробної сфер виробництва та внутрішнього споживача.

Олійно-жирова промисловість – це складна галузь харчової індустрії, що складається з взаємопов'язаних виробництв олії, жирів, харчового масла, маргарину та реалізації продукції. Олійно-жирова промисловість в якості вихідної сировини використовує насіння масляних культур – соняшнику, льону, бавовнику, сої, гірчиці, арахісу, рапсу, коноплі тощо. У їх насінні міститься в середньому 35-40 %, в найкращих сортах – понад 50,0 % олії. Макуха і шрот більшості з них має 30,0-35,0 % білкових речовин і до 10,0 % олії (жирів), що робить їх високоцінним концентрованим кормом. Більшість олійних культур є медоносами.

Рослинні жири в структурі спожитих людиною становлять близько 20,0 %.

Україна повністю задовольняє свої потреби в олії та маргарині, технічних оліях, майонезі, господарському милі, оліфі, стеарині, гліцерині тощо. Науково обґрунтовано, що за рік людина повинна споживати 9,0 кг. олії, а в Україні споживається понад 11,0 кг.; у США – близько 23,0 кг., в тому числі маргарину 13,0-14,0 кг., а в Україні маргарину на душу населення припадає 5,0 кг. при нормі 5,0-7,0 кг.

Розвиток олійного виробництва суттєво впливає на розширення посівів олійних культур у сільському господарстві, підвищення їх врожайності, збільшення жирності насіння. Готова продукція галузі – олія – надходить до торговельної мережі для задоволення попиту населення, а також є важливим напівфабрикатом – обов'язковим компонентом при виготовленні широкого асортименту предметів споживання – маргарину, майонезу, мила, стеаринових свіч, оліфи, парфумів.

Вирощування соняшнику та виробництво олії – один з найдавніших видів сільськогосподарського виробництва на території України, що пов'язано з наявністю необхідних природних та кліматичних ресурсів, розвинутою землеробською культурою населення.

Під сучасною структурою олійно-жирової промисловості слід розуміти територіальне розміщення олійно-жирових заводів (комбінатів) по економічних районах (областях) в нинішній час та їх взаємозв'язок.

До складу підприємств олійно-жирової промисловості входять олійножирові комбінати, жирокмбінати, олійноекстракційні, олійнопресові, маргаринові та миловарні заводи. Незалежно від того, чи входять підприємства до складу комбінатів, чи є спеціалізованими, планово-обліковими одиницями, в основному виробництві є олійнодобувні, рафінаційні, гідрогенізаційні, маргаринові підрозділи (заводи, цехи, відділки), підрозділи (цехи) з виробництва мила і мийних засобів, дистильованого гліцерину, оліфи, майонезу та інших.

В Україні діють 16 великих олійно-екстракційних заводів, які виробляють до 80,0 % олії в Україні, інші 20,0 % олії продукують близько 230 невеликих олійниць. Сучасну територіальну структуру олійно-жирової промисловості України формують провідні заводи та комбінати, які спеціалізуються на переробці олійно-жирових культур (соняшнику, ріпаку, сої) та виробництві олійно-жирової продукції.

Економічно ефективне функціонування, вдосконалення та перспективний розвиток олійно-жирової промисловості України пов'язані з раціональним використанням природних, матеріальних і трудових ресурсів, забезпеченням відповідних пропорцій у межах галузі, регіонів, всього господарського комплексу України, переведенням економіки на інтенсивний шлях розвитку, підвищенням рівня суспільного виробництва, охороною навколишнього середовища. Отже, для забезпечення перспективного розвитку олійно-жирової промисловості України необхідно провести реструктуризацію сировинної та виробничо-технічної баз галузі, на основі чого підвищити ефективність виробництва, запровадити державне регулювання ринку олійно-жирової продукції, з одночасними збереженням і розширенням її експорту для збільшення валютних надходжень.

Содома Р.І., асистент

*Львівський національний аграрний університет,
м. Дубляни*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІПОТЕКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

На етапі становлення ринку сільськогосподарських земель ще не зовсім реальним є активний розвиток іпотеки, а тому не доводиться говорити про велику кількість бажаючих вкладати капітал в операції із землями сільськогосподарського призначення. Низька платоспроможність сільських товаровиробників може призвести до концентрації землі у фінансових структурах, які безпосередньо не займаються сільськогосподарським виробництвом. Щоб цього уникнути, необхідно передбачити чіткий механізм застави у вітчизняному законодавстві.

Довгострокові кредити – необхідна умова для розширення сільськогосподарського виробництва та оновлення виробничих фондів, забезпечення сталого розвитку галузі. Банки повинна би цікавити застава землі з метою кредитування сільськогосподарського виробництва, оскільки земельні ділянки сільськогосподарського призначення розглядаються як потенційно достатня і ліквідна застава. Проте, зважаючи на те, що на відчуження земель сільськогосподарського призначення в Україні накладено мораторій, сьогодні це унеможлиблює розвиток іпотеки в сільському господарстві. Зрозуміло, що навіть після відміни мораторію потрібен певний час для встановлення рівноваги попиту і пропозиції на ринку землі, що призведе до формування реальної ціни на земельні ділянки, в тому числі за використання їх як предмета застави. Визначником вартості земель на сьогодні виступає грошова оцінка сільськогосподарських угідь, яка є надто малою і не відображає реальної вартості земель. Коли заставою виступає земля, то ризики можливих втрат повністю чи частково переносяться з кредитора (заставодержателя) на позичальника (заставадавця). Це можна пояснити, специфічністю землі як товару, який неможливо викрасти чи приховати, складно пошкодити і який має практично стабільну ціну. Саме тому іпотека землі в сільському господарстві – один з шляхів розвитку довготермінового кредитування.

Іпотечна земельна позичка має бути довгостроковою (5 - 30 років) з відносно низькою відсотковою ставкою за кредитом і сумою кредиту. Заставна земельна ділянка повинна залишатися у позичальника, яким має виступати банк, можлива застава землі у вигляді цінних паперів (іпотечних облігацій), які виступають фінансовим інструментом застави. Відкритий характер іпотеки передбачає її реєстрацію у відповідних органах, існує можливість повторної застави землі, якщо її вартість не вичерпана попередньою заставою.

Суттєву роль у системі земельної іпотеки мають відігравати фондові ринки (внутрішні та зовнішні), на яких буде можливе розміщення іпотечних цінних паперів – іпотечних та заставних облігацій.

Обов'язковою умовою іпотеки земель сільськогосподарського призначення повинна бути наявність власника. Проте на сьогодні в більшості реформованих

сільськогосподарських підприємств категорія власності є дещо розмитою, оскільки в основу їх організаційної будови покладені орендні відносини. Угіддя підприємств сформовані зазвичай на базі орендованих земель, тобто сільськогосподарські формування як юридичні особи практично не мають власної землі і не можуть виступати як суб'єкти іпотеки.

Стосовно власника земельної ділянки, що виступає об'єктом оренди і застави одночасно, то його права повинні бути захищеними в разі зміни орендаря. У договорі оренди земельної ділянки, необхідно вказувати, що орендодавець земельної ділянки допускає можливість передачі права оренди землі орендаря в заставу. У разі зміни орендаря орендодавець не повинен нести ніяких збитків: орендна плата має йому виплачуватися, як це передбачено в договорі, а якість і родючість землі – не погіршуватися. Крім того, земельна ділянка має залишатися власністю орендодавця.

Повноцінна робота системи іпотечного кредитування неможлива без розвитку страхових операцій із нерухомістю (землею), адже кредитор може вимагати від потенційного позичальника, щоб заставлена ним власність була належним чином застрахована на випадок стихійного лиха, пожежі тощо. Лише в такому разі предмет застави (земельну ділянку) можна вважати достатньо надійним. Крім того, кредитор може застрахувати ризик, пов'язаний із неповерненням земельного іпотечного кредиту.

Іпотека землі практично зафункціонує після завершення земельної реформи, тоді, коли земля стане повноцінним товаром і діятимуть ринкові закони перерозподілу. Оскільки на сьогодні село гостро потребує інвестицій та довгострокового кредитування для розвитку своєї матеріально-технічної бази, а інвестиції у виробничу сферу здійснюються переважно завдяки довгостроковим кредитам, то єдиним реальним забезпеченням останніх якраз може стати нерухоме майно, в тому числі й земля. І саме іпотека землі у сільському господарстві буде важливим інструментом забезпечення зростання ефективності виробництва та поліпшення добробуту селян-землевласників.

Теліженко А. Р., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровск*

ГОСПОДАРСЬКІ ПРАВОВІДНОСИНИ

У сфері економіки виникають і функціонують різноманітні відносини, пов'язані з господарською діяльністю. Зокрема, держава здійснює функції загального управління економікою. З цією метою у центрі й на місцях діють органи державної виконавчої влади - міністерства, державні комітети, інші центральні органи, місцеві державні адміністрації. Отже, у сфері господарювання складаються управлінські відносини між цими органами і суб'єктами господарювання. Ці відносини регулюються адміністративним правом, тобто є адміністративними правовідносинами.

Крім того, у сфері господарювання застосовується наймана праця працівників. Відносини щодо організації її застосування, оплати праці, часу праці і відпочинку, гарантій та компенсацій тощо регулює трудове право.

Суб'єкти господарювання є платниками податків, зборів та інших платежів, формують із прибутку і використовують власні фінансові ресурси тощо. Отже, вони є суб'єктами фінансових правовідносин.

Визнавати всі зазначені відносини господарськими, як це іноді робиться в літературі, означало б, що спеціальної категорії господарських відносин взагалі не існує. Але ці вищезазначені відносини лише створюють організаційні, матеріальні, фінансові та інші передумови функціонування господарських відносин.

Господарсько-правова концепція і Господарський кодекс (ст. 1) визначають господарські відносини у власному (спеціальному) розумінні. А саме: господарськими є відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Господарські відносини як предмет регулювання складаються лише з двох елементів - організаційного (організація виробництва, обігу) і майнового. Сукупність господарських відносин у такому вузькому розумінні є предметом господарського права. Розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами відносин встановлене ст. 4 ГК, в частині 1 якої зазначено, що не є предметом регулювання Господарського кодексу:

а) майнові та особисті немайнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України;

б) земельні, гірничі, лісові та водні відносини, відносини щодо використання й охорони рослинного і тваринного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, атмосферного повітря;

в) трудові відносини;

г) фінансові відносини за участі суб'єктів господарювання, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів;

д) адміністративні та інші відносини управління за участі суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, наділеним господарською компетенцією, і безпосередньо не здійснює організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання.

Господарські відносини мають певні ознаки.

Насамперед, це обмежене, порівняно з цивільним правом, коло суб'єктів. Такими суб'єктами є учасники відносин у сфері господарювання, перелік яких встановлено ст. 2 ГК. Це:

- суб'єкти господарювання;

- споживачі;

- органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією;

- громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Особливим суб'єктом господарських відносин є держава, від імені якої діють її органи.

Другою характерною ознакою господарських відносин є існування організаційно-господарських зобов'язань як окремого виду господарських зобов'язань, а також поєднання в господарських відносинах організаційних і майнових елементів. Правовою підставою виникнення господарських правовідносин є рішення їхніх суб'єктів укласти відповідний договір: господарський (ст. 184 ГК) або організаційно-господарський (ст. 186 ГК). Ці рішення ґрунтуються, зокрема, на планах учасників господарських відносин (плани економічного і соціального розвитку, бізнес-плани тощо).

Третя ознака господарських відносин - їх матеріальний зміст, тобто суспільне виробництво і реалізація (оборот) суб'єктами господарювання продукції (виконання робіт, надання послуг).

Сукупність господарських відносин, які складаються між суб'єктами господарювання, їхніми контрагентами, органами управління в процесі організації і здійснення господарської діяльності виробництва і реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг - становить предмет господарського права.

Виходячи з цього, господарське право можна визначити як систему правових норм, що регулюють господарські відносини.

Тропін В.В., к.ю.н., доцент

Заєць В.В., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ДОГОВІРНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ЗАКРІПЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Динамічний суспільний розвиток в умовах сьогодення посилює гнучкість ринку праці та адаптацію соціально-трудова відносин до вимог зовнішнього середовища. На зміну традиційним формам зайнятості все більшого поширення набуває нестандартна зайнятість, визначальними характеристиками якої є мобільне робоче місце, гнучкість робочого часу та системи оплати праці. Незаперечним доказом змін на ринку праці є розширення сфери застосування цивільно-правового договору на зміну «традиційному» трудовому договору у сфері малого приватного бізнесу.

Відповідно до ч.1 ст. 43 Конституції України, кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яка вільно обирається або на яку вільно погоджуються. Положення ст. 43 Конституції України сформульоване не підставі ст. 23 Загальної декларації прав людини, у якій вказано, що кожна людина має право на працю, вільний вибір роботи, справедливі та сприятливі умови праці, захист від безробіття. Працівники реалізують закріплене право на працю шляхом укладання трудового договору із роботодавцями. Проте, в умовах тривалого періоду кон'юнктури ринку праці роботодавці все частіше ініціюють залучення найманої праці

на основі цивільно-правового договору. Загроза поповнити лави безробітних в умовах такої ситуації обумовлює безальтернативність вибору договірно-правових форм закріплення соціально-трудова відносин для працівників.

Порівняльний аналіз трудового договору та цивільно-правового договору мають різну природу, зокрема, укладання трудового договору регулюється Кодексом законів про працю, в той час як цивільно-правовий договір – Цивільним кодексом. При обранні документально-правової форми закріплення соціально-трудова відносин слід враховувати відмінності у правовому становищі відповідних сторін. Зокрема, трудовий договір зобов'язує працівника дотримуватися локальних нормативних актів (колективного договору, правил внутрішнього трудового розпорядку), а роботодавцю надає право застосовувати заходи дисциплінарного стягнення у разі їх недотримання.

Також трудовий договір гарантує соціальне страхування працівників за усіма видами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Водночас, трудова діяльність за цивільно-правовим договором передбачає лише пенсійне страхування виконавців, а участь в інших видах соціального страхування реалізується на добровільних засадах за рахунок власних коштів підрядників. До того ж трудова діяльність за цивільно-трудова договором, на відміну від трудового, не оформлюється наказом (розпорядженням) та до трудової книжки не заноситься. Окрім того, за умови укладення трудового договору відповідальність за результати роботи несе роботодавець, а при укладенні цивільно-правового договору – виконавець. Слід зазначити, що сторони укладання трудового та цивільно-правового договорів з юридичної точки зору визначаються по-різному. Зокрема, суб'єкти укладання трудового договору набувають статусу роботодавця та найманого працівника, в той час як суб'єкти укладання цивільно-правового договору є замовник та виконавець (підрядник). Тобто, якщо трудова діяльність особи здійснюється на основі цивільно-правового договору, то юридично ця особа не набуває статусу найманого працівника і, відповідно, на неї не поширюються норми та гарантії у сфері праці. При цьому найманим працівником при укладанні трудового договору може виступати виключно фізична особа, а роботодавцем – як фізична особа, яка використовує найману працю, так і юридична. Суттєво різняться і предмет відповідних договорів: трудовий договір регламентує процес виконання трудової функції на визначених умовах, тоді як цивільно-правовий договір зорієнтований на кількісне та якісне закріплення кінцевого результату роботи.

Все частіше відносини у трудовій сфері з ініціативи роботодавців документально засвідчуються не трудовий договір, а цивільно-правовий договір (хоча відповідно до законодавства України трудові відносини мають оформлюватися лише на основі трудового договору, а цивільно-правовий договір засвідчує лише факт цивільних відносин). Тобто відносини, які по своїй суті є трудовими, внаслідок укладання цивільно-правового договору (замість трудового договору) формально стають цивільними. Водночас, зважаючи на «баланс» переваг та недоліків цивільно-правового договору, для суб'єктів ринку праці, можливо ці «формальності» не мають суттєвого значення. Разом з цим, оформлюючи трудову діяльність на основі цивільно-трудова договору, роботодавці досить часто вдаються до подвійних «стандартів»: власні зобов'язання виконують на рівні цивільного права (не дотримуючись норм

трудового права, що, безумовно, знижує рівень соціальної захищеності працюючих) з одночасними вимогами до працюючих виконувати обов'язки на рівні укладання трудового договору (хоча обов'язки працюючих за цивільно-правовим договором є суттєво нижчими порівняно з трудовим договором). Для усунення зловживань щодо договірно-правових форм засвідчення відносин у трудовій сфері державою передбачено можливість визнання цивільно-правового договору трудовим. Проте відповідна законодавча норма виписана надто загально без конкретизації порядку та суб'єктів такої діяльності, що не сприяє виявленню відповідних порушень. Відтак повноваження щодо перевірки факту нетрудових відносин за цивільно-правовим договором доцільно покласти на Державну інспекцію України з питань праці, внівши відповідні зміни у положення про її діяльність. При цьому відповідну контролюючу діяльність Державної інспекції з питань праці доцільно вести на основі позапланових перевірок звітів, де відображаються суми платежів за цивільно-правовим договором, що подаються до Державної податкової служби.

Отже, запропоновані зміни потребують досить чіткої інформаційної взаємодії між Державною податковою інспекцією та Державною інспекцією з питань праці, проте дозволять більш дієво виявляти неправомірність застосування цивільно-правових договорів у трудовій сфері.

Тропін В.В., к.ю.н., доцент

Коваленко О.С., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВНОТИ ТРУДОВИХ УГОД

Угоди, контракти, договори можуть бути повними й неповними, в зв'язку з чим, необхідно зазначити, що рівень повноти визначається безпосередньо положеннями трудового контракту, письмовою або усною домовленістю між роботодавцем і працівником, але й усією нормативною документацією держави, галузі, підприємства: внутрішнім трудовим розпорядком, посадовою інструкцією, положеннями про підрозділ, преміювання тощо.

Зміна повноти трудових угод нерідко відбувається при зміні функціональної гнучкості, тобто зміні характеру використання працівників. Деякі аспекти поведінки суб'єктів угоди можуть бути непередбачуваними, тобто такими, які неможливо обумовити в угоді. В тому випадку, якщо засоби й предмети праці більш-менш незмінні, працівник виконує стандартні функції, є всі умови для укладання, переукладання повної трудової угоди. Якщо є засоби виробництва й результати діяльності фахівця змінюються внаслідок різних непередбачуваних подій, що трапляються в середовищі функціонування підприємства, то більш доцільним є неповний контракт.

Практично до будь-якої трудової угоди може бути застосований критерій економічної ефективності. Більша конкретизація своєї відповідальності роботодавцем може коштувати йому додаткових витрат. Наприклад, є два варіанти контракту: у

першому записано, що «працівника будуть просувати службовими сходами у випадку його трудових успіхів і при виникненні такої можливості». У другому: «працівника будуть просувати по службі у випадку його трудових успіхів». Другий більш конкретний контракт може потребувати від роботодавця додаткових заходів інвестиційного й не інвестиційного характеру: додаткових витрат на моніторинг поведінки працівника, створення нових позицій в організації. Ефективно неповна угода в кожній конкретній організації буде різною. У низці випадків більш ефективною для роботодавця може стати деталізована щодо його відповідальності угода, оскільки вона дає можливість утримувати «цінного» працівника. При конкретизації відповідальності сторін за невиконання угоди не можна допустити включення до нього таких пунктів, які з економічних причин є недоцільними. Наприклад, при бажанні підсилити й конкретизувати відповідальність працівника можна передбачити помірні штрафи за запізнення, позбавлення премії за порушення внутрішнього трудового розпорядку.

Завдання організації полягає в постійному моніторингу різних пунктів трудової угоди з погляду рівня її повноти й економічної ефективності. Негативні зміни, які відбулися у зовнішньому середовищі функціонування організації, можуть зробити, наприклад, неефективним пункт трудової угоди про зобов'язання цієї фірми проводити за її рахунок позапланове професійне навчання. У такому випадку організація залишає в трудовому договорі пункт про необхідність проходження позапланового професійного навчання співробітника, але питання фінансування не конкретизує, а залишає на свій розсуд.

При розробці оптимального трудового договору з погляду його повноти необхідно зосередити увагу на визначенні рівня деталізації обов'язків працівника й роботодавця; визначенні оптимальної кількості пунктів контролю сторонами виконання трудової угоди; величину трансформаційних витрат, що супроводжують угоду тієї або іншої повноти; величину трансакційних витрат, пов'язаних з розробкою угоди того або іншого ступеню конкретизації, пов'язаних з контролем над виконанням угоди.

При плануванні, змінах повноти трудової угоди роботодавцеві важливо визначити для себе кілька рівнів його конкретизації й потім при зміні зовнішнього середовища переходити разом з узгодженням із працівниками від одного рівня до іншого. Наприклад, розберемо три рівні конкретизації зобов'язань роботодавця відносно преміальних виплат за підсумками року: 1) при досягненні підприємством рентабельності за підсумками року не нижче 15% і позитивній динаміці визначених показників у роботі співробітника йому буде виплачена премія в розмірі місячного окладу; 2) при досягненні підприємством рентабельності за підсумками року не нижче 15% і позитивній динаміці визначених показників у роботі співробітників буде виплачена премія в розмірі місячного окладу; 3) у випадку демонстрації позитивних результатів трудової діяльності співробітників буде виплачена премія. Подальша конкретизація зобов'язань роботодавця відносно преміальних виплат може здійснюватися шляхом: а) варіювання розміру премії з підсумків року; б) додавання кількості показників діяльності співробітника, які будуть враховуватися при визначенні преміальних; в) варіювання рівня рентабельності організації й розміру премій, відповідних до кожного рівня.

Слід відзначити, що вигідний з погляду повноти трудовий контракт для роботодавця може бути не вигідним для працівника й навпаки. У демократичному суспільстві сторони, як правило, приходять до такої угоди, яка є взаємовигідною, хоча й не завжди однаково економічно ефективною для роботодавця й для працівника.

Таким чином, неповні трудові угоди є реалією сьогоденного життя. Таких проблем господарського життя, як порушення трудової, технологічної дисципліни з боку працівників, порушення трудових прав найманих фахівців роботодавцями, можна уникнути шляхом регулювання повноти трудових угод, зокрема оплата, умови, охорона праці, кар'єра, професійне навчання.

Чеботаренко А.М., Шаля А.О., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпропетровськ*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕКЛАМУ

Найпростіші форми реклами існували ще до нашої ери. Одним із перших рекламних звернень, що дійшли до нашого часу, вважається єгипетський папірус, в якому повідомлялося про продаж раба. Зараз реклама є однією зі складових нашого повсякденного життя. Куди б ми не пішли, де б не опинилися, скрізь ми можемо зіткнутися з таким явищем як реклама. Завдяки рекламі ми дізнаємося про нову продукцію, про нові виробники і багато про що ще. Реклама-це оточення сучасної людини, але не завжди реклама залишається в рамках закону, чим обумовлюється актуальність даного дослідження.

Відповідальність за порушення законодавства про рекламу передбачено ст. 27 Закону України «Про рекламу» від 03.07.96 р. № 270/96-ВР.

Відповідальність може бути дисциплінарна, цивільно-правова, адміністративна та кримінальна. Відповідальність за порушення законодавства про рекламу несуть як рекламодавці (особи, які є замовником реклами для її виробництва та/або розповсюдження), так і виробники (особи, які повністю або частково здійснюють виробництво реклами) та розповсюджувачі реклами (особи, які здійснюють розповсюдження реклами).

Таким чином, виробники сільськогосподарської продукції при вчиненні правопорушень в сфері реклами будуть нести відповідальність, як і виробники будь-якої іншої продукції, а саме, згідно ст. 27 Закону України «Про рекламу» штрафи накладаються в таких розмірах:

- п'ятикратної вартості розповсюдженої реклами – на рекламодавців, винних у замовленні рекламної продукції, виробництво та/або обіг якої заборонено законом; наданні виробнику реклами недостовірної інформації, необхідної для її виготовлення; замовленні розповсюдження реклами, забороненої законом; недотриманні встановлених законом вимог щодо змісту реклами; порушенні порядку розповсюдження реклами, якщо вона розповсюджується ними самостійно;

- п'ятикратної вартості виготовлення реклами – на виробників реклами, винних у порушенні прав третіх осіб під час її виготовлення;

- п'ятикратної вартості розповсюдженої реклами – на розповсюджувачів реклами, винних у порушенні порядку її розповсюдження та розміщення;

При цьому, вартість реклами визначається виходячи з договірної вартості без урахування суми податків.

У разі повторного вчинення перелічених порушень протягом року штраф накладається у подвійному розмірі. Якщо неможливо встановити вартість реклами, розповсюдженої з порушенням вимог законодавства про рекламу, то на рекламодавців і розповсюджувачів реклами накладається штраф у розмірі до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (5100 грн.).

Порядок накладення вищевказаних штрафів затверджено Постановою Кабінету Міністрів України №623 від 26.05.2004 року.

Так, штрафи на рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами мають право голова Держспоживінспекції України, його заступники, начальники територіальних органів Комітету та їх заступники. При цьому рішення про накладення штрафу за порушення законодавства про рекламу в розмірі 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і більше приймається виключно уповноваженою посадовою особою Держспоживінспекції України.

Підставою для розгляду справи про порушення законодавства про рекламу є відповідний протокол, складений уповноваженою посадовою особою Антимонопольного комітету України, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Мінфіну України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку або Держспоживінспекції України і його територіальних органів.

Рішення Держспоживінспекції чи її територіальних органів може бути оскаржено до суду.

Таким чином, відповідальність сільськогосподарських підприємств за порушення в сфері рекламування своєї продукції не має особливостей, порівняно з іншими замовниками реклами. Особливості відповідальності можуть бути спричинені лише самим видом продукції, для якого можуть бути визначені певні особливості рекламування (наприклад алкогольні напої, тощо).

Шевченко О.В., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпропетровськ*

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ЕКОНОМІКИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У всьому світі аграрне виробництво пов'язане з сільським розвитком. Україні це стосується особливо, адже за площею сільські території займають у нас близько 70 відсотків. Тому застосування програмно-цільового підходу в управлінні розвитком сільських територій є дуже важливим елементом зростання економіки нашої держави.

Застосування програмно-цільового методу досліджувалося такими українськими науковцями, як: В.О. Гордієнко, Ю.О. Литвин, Т. В. Сомко, І. В. Ховрак, І. Д. Кравченко, Ю. О. Яценко, К.В. Павлюк. та ін.

Аналіз наукових робіт, присвячених темі програмно-цільового управління економічними процесами, дає нам уявлення, про недостатність розкриття питання державного регулювання розвитку сільських територій. Комплекс проблем щодо забезпечення сталого розвитку сільських територій України є новим напрямом вітчизняної наукової думки. Потребують належної уваги теоретичні надбання та практичні розробки проблем державного регулювання розвитку українського села. Недостатнім є розгляд питань державного регулювання розвитку сільських територій на регіональному рівні та особливо, на рівні сільських районів.

Метод програмно-цільового управління передбачає початкове формулювання, постановку цілей, на досягнення яких орієнтовано проведення заходів, дій, що передбачаються програмою.

Програмно-цільовий метод є інструментом здійснення державної політики розвитку країни та її окремих регіонів. Функціональне призначення якого визначено у ст. 119 Конституції України. У ній, зокрема, зазначається, що місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують «виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин – також програм їх національно-культурного розвитку; підготовку та виконання відповідних обласних і регіональних бюджетів» [2].

Поширенню програмно-цільового методу на локальний рівень сприяло прийняття Концепції реформування місцевих бюджетів від 23.05.2007 №308-р. Завдяки Програмі економічних реформ на 2010 – 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» в межах реалізації бюджетної реформи у напрямі «Регіональний розвиток і реформа міжбюджетних відносин» цей метод поширено на рівень місцевих бюджетів.

ОЕСР визначає програмно-цільове бюджетування, як процес складання бюджету, що пов'язує виділення коштів із вимірюванням досягнутих результатів. Постає питання про необхідність і доцільність використання результативної інформації під час рішень про розподіл ресурсна, а також про розпорядок реалізації такого рішення. [3]

В Україні сьогодні залишається відкритим питання щодо створення на центральному рівні досконалих механізмів управління бюджетними ресурсами в межах затверджених бюджетних програм. А відтак, актуалізується питання організації раціонального процесу переходу місцевих бюджетів на програмно-цільове управління.

Та найактуальнішою проблемою на сьогодні залишається відсутність програмного забезпечення щодо складання місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом.

В державі ще триває експеримент, пов'язаний з упровадженням програмно-цільового управління на рівні місцевих бюджетів, а питання необхідності реалізації такого експерименту в умовах політичної та економічної нестабільності залишається проблемним.

Вирішити ці питання можна шляхом запровадження чітких механізмів управління процесами планування і виконання місцевих бюджетів, моніторингу й оцінювання управлінської діяльності за різним функціональними, галузевими та

цільовими ознаками, реформування статистичної і фінансової звітності в галузях АПК, забезпечення відповідності державної галузевої політики сучасним потребам розвитку сільських територій.

Планування орієнтоване на результат може стати дієвим засобом в перспективному управлінні сталим розвитком економіки сільських територій України.

Список використаних джерел:

1. Кононенко П.И. Стратегическое программно-целевое планирование и управление [Текст]: Учеб. [для студ. высш. уч. зав.] / П.И. Кононенко – Москва: Инфра-М, 2002. – с. 270

2. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

3. Яценко Ю.О. Окремі аспекти впровадження програмно-цільового методу у бюджетний процес на рівні місцевих бюджетів [Текст] / Ю.О. Яценко // «Фінанси України» – Серія «Бюджетна політика» – 2013. – № 7. – с. 44-54

Шевченко О.В., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпропетровськ*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Останні роки в Україні дуже поширені сільськогосподарські кооперативи. Проте процес кооперації потрібно контролювати аби захистити як інтереси держави, так й інтереси самих осіб, які входять до складу кооперативів. Тому було прийнято ряд законів, які уточнювали діяльність кооперативів. Одним з головних таких законів є Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію». В статтях даного закону визначено, що: сільськогосподарський кооператив - юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Діяльність сільськогосподарських кооперативів базується на нормах Конституції України, Цивільного, Господарського, Податкового і Земельного кодексів України, Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», інших нормативно-правових актів.

За цілями, завданнями і характером діяльності сільськогосподарські кооперативи поділяються на обслуговуючі та виробничі. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – це сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або

збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів.

Залежно від виду діяльності сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи поділяються на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі та інші. Засновниками та членами сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу можуть бути виробники сільськогосподарської продукції - юридичні та/або фізичні особи, які зробили вступний і пайовий внески у розмірах, визначених загальними зборами кооперативу, дотримуються вимог статуту, мають право голосу та беруть участь у господарській діяльності кооперативу. Засновники сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу після його державної реєстрації набувають статусу членів кооперативу.

Фізичні або юридичні особи можуть бути членами кількох сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, різних за видами діяльності. Членство в сільськогосподарському обслуговуючому кооперативі припиняється за умов, передбачених у ст. 13 Закону України «Про кооперацію», та у разі припинення участі в господарській діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу протягом двох років поспіль.

Порядок визначення розміру пайового внеску кожного члена кооперативу визначається пропорційно до його участі у господарській діяльності кооперативу відповідно до запланованого обсягу і вартості послуг, що надаються кооперативом.

Після виконання зобов'язань с/г обслуговуючого кооперативу та відшкодування збитків за минулі періоди залишок фінансового результату господарської діяльності кооперативу розподіляється загальними зборами у вигляді відрахувань до фондів кооперативу, кооперативних виплат його членам та нарахувань на паї членам кооперативу, у тому числі асоційованим. Кооперативні виплати у с/г обслуговуючому кооперативі - це повернення членам кооперативу частини попередньо надлишково сплаченої вартості наданих кооперативом послуг відносно їх фактичної вартості, що розподіляється за результатами фінансового року між його членами.

Сільськогосподарський виробничий кооператив - це с/г кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб, які є виробниками сільськогосподарської продукції, для провадження спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку.

Членами с/г виробничого кооперативу можуть бути фізичні особи, які виявили бажання об'єднатися для спільної виробничої діяльності на засадах обов'язкової трудової участі та внесли вступний внесок і пай у розмірах, визначених статутом кооперативу.

Сільськогосподарські виробничі кооперативи провадять господарську діяльність, основною метою якої є отримання прибутку, та реалізують свою продукцію за цінами, що встановлюються самостійно на договірних засадах з покупцем, і є суб'єктами підприємницької діяльності.

Право власності на землю може набуватися сільськогосподарським виробничим кооперативом шляхом внесення до пайового фонду земельних ділянок його членами,

а також придбання земельних ділянок за договорами купівлі-продажу, дарування, міни, іншими правочинами.

У разі виходу, виключення із кооперативу чи ліквідації кооперативу фізична чи юридична особа, яка внесла свій майновий пай у кооператив у формі земельної ділянки, отримує свій майновий пай виключно у формі земельної ділянки, тобто в натурі (на місцевості). У разі ліквідації кооперативу майновий пай у формі земельної ділянки не може бути використаний для виплати заробітної плати працівникам, виконання зобов'язань перед бюджетом, банками та іншими кредиторами.

Основними завданнями державної політики з підтримки с/г кооперативів є створення сприятливих умов для їх утворення, становлення і розвитку шляхом формування сприятливої податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної політики, а також розроблення механізму їх державної підтримки. за рахунок державного і місцевих бюджетів у порядку, встановленому законом.

Сільська зайнятість та розвиток кадрового потенціалу в аграрному секторі економіки

Алексєєва К.В., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ПРИНЦИПИ ВІДТВОРЕННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Формування та ефективне функціонування АПК як єдиного цілого, оптимізація і збалансованість всіх його ланок - одна з найактуальніших задач сучасного етапу розвитку сільськогосподарського виробництва та суміжних галузей.

Нині кадровий потенціал аграрних підприємств багато в чому розтрачений, а той, що функціонує, не цілком відповідає завданням суттєвого підйому сільського господарства, які стоїть перед країною.

У зв'язку з цим необхідно розглянути основні принципи відтворення кадрового потенціалу аграрного сектора. На наш погляд, до них належать такі принципи:

- системності;
- цілісності;
- прогресивності;
- інтенсивності;
- ефективності;
- оптимізації;
- пріоритетності
- якісності;
- гнучкості.

Принцип системності дозволяє розглядати будь-яке складне ціле як систему взаємопов'язаних неоднорідних елементів, кожен з яких має відносну самостійність, багатофункціональність і може діяти за різними правилами.

Принцип цілісності означає, що при відтворенні кадрового потенціалу повинен враховуватися весь комплекс факторів: географічних, національних, виробничих (організаційних, технічних, фінансових і т.д.), соціальних і т.д., які впливають на інтеграцію господарських зв'язків між виробництвом, переробкою, торгівлею та обслуговуючою інфраструктурою.

Принцип прогресивності означає, що при прогнозуванні потреби в працівниках аграрного сектора з необхідним рівнем кадрового потенціалу, слід базуватися не тільки на фактично наявних науково-технічних і виробничих досягненнях, а й на інноваційних, ще не впроваджених технологіях, які будуть застосовуватися в сільському господарстві в найближчому майбутньому.

Принцип інтенсивності означає напруженість праці працівників

сільськогосподарських організацій, обумовлений його витратами на одиницю часу. Скорочення електро- і енергоозброєності праці в АПК впливає на його інтенсивність і веде до поширення професійних захворювань, травматизму, передчасного старіння. Оптимальний рівень інтенсивності праці, особливо для кадрів масових професій, чия праця є найбільш трудомісткою, визначається нормативами, що базуються на відповідних наукових дослідженнях в цій області.

Принцип ефективності означає, що працівники аграрного сектора повинні бути задіяні пропорційно обсягам виробленої продукції, умовам, складності праці та її організації залежно від спеціалізації.

Принцип оптимізації кадрового потенціалу означає, по-перше, оптимізацію з боку суспільства та держави структури професійної підготовки кадрів у єдності (координації) з оптимізацією структури робочих місць, по-друге, встановлення правильних пропорцій у використанні (розстановці) кадрового потенціалу в сільському господарстві за видами діяльності з урахуванням вимог ринку і, як результат, значне збільшення рівня кадрового потенціалу та ефективності його застосування.

Принцип пріоритетності дозволяє забезпечити ранню і ефективну професійну орієнтацію сільського підростаючого покоління, першочергову підготовку та підвищення кваліфікації кадрів перспективних спеціальностей, які обумовлюють якісний стрибок у прогресивному розвитку кадрового потенціалу аграрного сектора і розвиток стратегічних напрямів діяльності сільськогосподарських організацій.

Принцип якості має на увазі посилення ролі управління розвитком кадрового потенціалу та застосування інноваційних підходів у роботі. Його реалізація можлива шляхом створення в сільськогосподарських підприємствах та в органах управління АПК високопрофесійних кадрових служб, здатних до прийняття відповідальності за управлінські рішення.

Принцип гнучкості передбачає можливість постійного внесення коректив в раніше прийняті кадрові рішення або їх перегляду в будь-який момент відповідно до змін зовнішнього середовища, що дозволяє швидко пристосовуватися до ринкових умов.

Розглянута система принципів відтворення кадрового потенціалу аграрного сектора буде ефективна тільки у взаємозв'язку і постійній взаємодії, як в просторі, так і в часі, а строге їх дотримання зробить істотний вплив на формування і раціональне використання трудових ресурсів в сільській місцевості.

Білокур М. Д., к.с.-г.н., доцент

*Дніпропетровського інституту Міжрегіональної Академії Управління
Персоналом, м. Дніпропетровськ*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ

У Законі України “Про охорону навколишнього природного середовища” передбачена спеціальна стаття 7 “Освіта і виховання в галузі охорони навколишнього середовища”, в якій йдеться про те, що “підвищення екологічної культури суспільства і професійна підготовка спеціалістів забезпечуються загальною обов'язковою

комплексною освітою та вихованням в галузі охорони навколишнього природного середовища, у тому числі в дошкільних дитячих закладах, у системі загальної середньої, професійної та вищої освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів”.

Екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів та призводить до впливу на стан навколишнього середовища.

Спеціально визначені вищі та професійні навчальні заклади здійснюють підготовку спеціалістів у галузі охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів з урахуванням суспільних потреб.

Сучасний стан навколишнього середовища свідчить про те, що екологічні проблеми обумовлені двома основними факторами: нераціональним марнотратним використанням природних, у тому числі земельних, ресурсів, яке знижує продуктивність біосфери, і забрудненням, яке загрожує всьому живому, у першу чергу благополуччю людини і її здоров'ю. Така екологічна ситуація в Україні формувалася протягом тривалого часу через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу. Відбувалися структурні деформації економіки України, за яких перевага надавалася розвитку сировинно-видобувних, найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості. Екологічна свідомість виявляється через сприйняття екологічної ситуації, розуміння цінності природи, схильності до активних чи пасивних дій на її захист. Діяльність людини, її практична і духовна складові здійснюються у різноманітних формах: матеріально-виробничій, соціальній, управлінсько-адміністративній, виховній, педагогічній, пізнавальній, прогностичній тощо. Кожна з цих форм спрямована на досягнення певної мети. Формування екологічної свідомості як суспільний процес, який охоплюватиме майже всі форми практичної і духовної діяльності, теж повинен мати конкретне спрямування. Метою, до якої слід прагнути у процесі розвитку суспільної свідомості, є формування інтересу до таких благ, які б задовольняли матеріальні потреби людини, не руйнували навколишнє середовище і відповідали високим цілям її духовного розвитку. Необхідність саме такого напрямку суспільного розвитку обумовлена тим, що формування екологічної свідомості розпочинається за умов існування хронічного дефіциту державного бюджету та зuboжіння більшої частини населення країни. Зростання екологічної свідомості і добробуту населення, яке повинно відбуватися одночасно, є можливим лише у процесі екологізації національної економіки. Стимулом для започаткування цього процесу слугуватиме поява нових потреб суспільства, в яких об'єднуються економічні, екологічні та соціальні потреби людства.

Отже, сьогоденні проблеми формування екологічної свідомості українських громадян будуть пов'язані з підвищенням рівня добробуту та духовного розвитку населення. Практичне вирішення цих проблем матиме два напрями.

Перший напрям охоплює пропаганду сучасних ідей сталого та гармонійного співіснування людини та природи, поступову зміну відносин між людьми та довкіллям і формування нових потреб суспільства через освіту та самоосвіту.

Другим напрямом є поступова економічна еволюція, зміст якої полягає у докорінних змінах структури національної економіки та соціальної сфери і яка реалізуватиметься через відповідний економіко-фінансовий механізм.

Обидва напрями повинні розгортатися одночасно за ініціативи уряду і місцевих органів самоврядування.

Зміна відносин між суспільством і навколишнім середовищем передбачає корегування свідомості людини, її психології, системи поглядів та поведінки стосовно середовища свого існування, що досягається через засвоєння екологічних норм і принципів, які формуються в процесі переоцінки значення природи у житті суспільства, визнання необхідності вирішення екологічних проблем. При цьому еколого-етична регуляція поведінки як окремих індивідів, груп та суспільства в цілому, не відбувається під впливом одноразової агітаційної компанії. Усвідомлення еколого-етичних норм та їх реалізація в практичних діях залежать від розвитку індивідів, їх психологічних характеристик та соціальних мотивів. У зв'язку з цим формування відповідного ставлення до довкілля є безперервним процесом і повинно здійснюватися протягом усього життя людини.

Поряд з усвідомленням екологічних імперативів поведінки не менш важливим є формування нових потреб та інтересів членів суспільства. Цей процес є досить складним. Потреба, яка об'єктивно зв'язує людину зі зовнішнім світом, у тому числі соціальним, і яка є умовою забезпечення її життєдіяльності та існування, виникає у кожної людини. Потреби як мотив придбання товару чи послуг перетворюються в інтереси, коли людина усвідомлює свої потреби, і вони стають попитом, коли людина спроможна їх задовольнити. Потреби, які через усвідомлення необхідності приводять до пошуку шляхів їх задоволення, можливо задовольнити "лише за допомогою знання засобів і розуміння способу використання цих засобів для задоволення конкретної потреби". Таким чином, екологічні знання є передумовою усвідомлення нових потреб суспільства, які б мали екологічну спрямованість, і вони ж є передумовою задоволення цих потреб.

Громадська свідомість і відповідальність щодо навколишнього середовища, формування не тільки економічного, а і екологічного світогляду першочергове завдання органів освіти, які готують молодь до творчого і активного життя.

Метою та очікуваним результатом екологічної освіти є формування екологічної культури особистості та суспільства, становлення і розвиток відповідальності людини у розв'язанні екологічних проблем, завдань сталого розвитку біосфери і суспільства. Екологічна освіта повинна готувати кожну людину до розв'язання соціальних, економічних та екологічних проблем на локальному, національному та глобальному рівнях. Це стосується передусім тієї групи людей, які працюють в аграрному секторі економіки, чия праця безпосередньо пов'язана із землею та природою.

В екологічній освіті надзвичайно важливо, щоб знання та вміння підкріплювалися діями, реальними справами, набуванням особистого досвіду. Це сприяє росту рівня екологічної свідомості, формуванню екологічної культури як світоглядної домінанти сучасного суспільства.

Основний принцип екологічної освіти та виховання – безперервність – витікає з необхідності адаптації людини до навколишнього середовища, яке постійно

змінюється. Це означає відповідність змісту та методики екологічної освіти соціально-психологічним періодам розвитку особистості.

Сучасний стан розвитку екологічної освіти в умовах глобалізації економіки та пов'язаної з нею світової економічної кризи характеризується подальшою екологізацією всіх сфер розвитку суспільства, поглибленим співробітництвом переважної більшості країн світу в галузі екології та освіти, створенням загального інформаційного простору та оновленням змісту освіти.

Однак сучасний стан екологічної освіти в Україні значно відстає від міжнародних вимог:

- не повною мірою втілюється у життя Концепція безперервної екологічної освіти;
- екологічна освіта винесена за межі основної освіти, вона практично ізольована, відокремлена від системи;
- майже відсутня державна підтримка школи, позашкільної екологічної освіти, літніх екологічних таборів та інших важливих напрямів формування екологічної культури;
- наукова та економічна база підготовки кадрів для безперервної екологічної освіти перебуває на стадії становлення;
- відсутня система підготовки державних службовців, наслідком чого є зниження статусу природоохоронних проблем.

Аналіз функціонування вищих навчальних закладів показав, що сьогодні існують три основних напрями розвитку екологічної освіти: загальнофілософський, або світоглядний; еколого-професійний та універсальний.

Загальнофілософський напрям – це безпосереднє продовження шкільної екологічної освіти.

Еколого-професійний – пов'язаний зі специфікою майбутньої діяльності студента.

Універсальний напрям розвитку освіти в галузі навколишнього середовища вищих навчальних закладів пов'язаний з підготовкою спеціалістів–екологів. Але підготовка спеціалістів з екологічного управління у вищих навчальних закладах не ведеться. Саме тому, на наш погляд, об'єктивно необхідно поступово перетворити аграрні університети в університети біоресурсів і раціонального природокористування.

Нині ефективність впровадження нових форм і методів екологічної освіти в практиці вищої школи залишається досить низькою у зв'язку з існуванням низки суперечностей між швидкістю усвідомлення гостроти екологічних проблем та темпами їх загострення; між фрагментарністю екологічної освіти і відсутністю єдиної системи у галузі освіти з питань навколишнього середовища в умовах вищої школи; між уявленнями про те, що екологічна освіта являє собою безперервний цілеспрямований процес, і практикою організації екологічної освіти у вищих навчальних закладах шляхом вивчення однієї екологічної дисципліни та недостатнім комплексним навчально-методичним забезпеченням.

Наголосимо, що процес розвитку свідомості через формування еколого-економічних та еколого-соціальних потреб за допомогою освіти та самоосвіти залежить від диференціації населення за віком, доходами та деякими іншими ознаками, тобто від економічної та соціальної характеристик певних груп людей.

Аналіз вертикалі вікових груп свідчить, що кожна з них вимагатиме різних форм і методів навчання, виховання та надання освітніх екологічних послуг. Системою реальної екологічної освіти, до якої належать дошкільні установи, загальноосвітні школи, заклади позашкільної освіти, професійно-технічні училища, вищі навчальні заклади та заклади післядипломної освіти, охоплені ті, хто навчається в цих закладах і, як правило, знаходиться у вікових групах від п'яти до 30 років. Населення більш старшого віку, а також частина молоді, яка не навчається в навчальних закладах, має змогу отримувати екологічні знання у системі неформальної екологічної освіти, яка складається із засобів масової інформації (радіо, телебачення, газети, журнали, реклама), закладів культури, охорони здоров'я, туризму, заповідних об'єктів, ботанічних садів, національних парків, рекреаційних зон тощо. У зв'язку з цим ініціатива поширення екологічної інформації, формування громадської думки, пропаганда здорового способу життя повинні належати державі та її структурам, на які покладено відповідні функції.

Основні засади дбайливого ставлення до природи мають бути закладені у сім'ї, яка є одним з основних складників системи формування екологічної свідомості кожного громадянина України.

Буртак С.Г., к.політ.н.
спеціалістка з гендерної рівноправності
та навчання сільськогосподарських кооперативів
ДОГО «Сільськогосподарська консультаційна служба»

**ПРИНЦИПИ ВПРВАДЖЕННЯ РІВНОПРАВНОСТІ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ НА
ОСНОВІ СТРАТЕГІЇ ГЕНДЕРУ ЯК ОСНОВНОЇ ЛІНІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ.
ВИГОДИ ВІД РІВНОЇ УЧАСТІ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У КООПЕРАТИВНИХ
ОРГАНІЗАЦІЯХ**

Постійні нерівності між жінками та чоловіками відбуваються всупереч фундаментальним людським правам та створюють перешкоди для розвитку. Необхідно інтегрувати складність соціальних відносин між жінками та чоловіками у діяльність організацій, щоб розуміти та усвідомлювати нерівності, шукати та приймати рішення, які розвинути потенціал для розвитку чоловіків та жінок та уповноважать їх.

Сучасна гендерна теорія не намагається заперечувати існування тих чи інших біологічних, соціальних, психологічних відмінностей між конкретними жінками і чоловіками. Вона просто стверджує, що сам по собі факт відмінностей не настільки важливий, як важлива їх соціокультурна оцінка та інтерпретація, а також побудова владної системи на базі цих відмінностей. Гендерний підхід базується на ідеї, що важливі не біологічні чи фізичні відмінності між чоловіками і жінками, а те культурне і соціальне значення, яке суспільство надає цим відмінностям. Основою гендерних досліджень є не просто опис відмінності в статусах, ролях та інших аспектах життя чоловіків і жінок, але й аналіз влади і панування, які стверджуються в суспільстві через гендерні ролі і відносини.

За словами дослідника Майкла Кіммеля, „гендер є не просто системою класифікації за допомогою якої біологічні істоти чоловічої і жіночої статі сортуються,

розрізняються і соціалізуються в еквівалентні статеві ролі. Ґендер також висловлює універсальну нерівність між жінками і чоловіками. Коли ми говоримо про ґендер, ми також говоримо про ієрархію, владу і нерівність, а не лише про звичайну відмінність”. [1, с.28]

Аналіз, базований на ґендерному підході є важливою частиною універсального соціально-економічного аналізу. Він враховує соціальні і економічні відмінності між жінками і чоловіками на кожному етапі розробки політики з метою: виявлення потенційно різного впливу програм і законодавства на жінок і чоловіків; забезпечення рівнозначних результатів для жінок і чоловіків, хлопців і дівчат, при проведенні і плануванні заходів. Що ж цінного привнесе ґендерний аналіз у розуміння ґендерних відносин.

Передовсім це відмінність досвіду жінок і чоловіків; як жінки роблять свій внесок в розвиток суспільства (помітність); в які способи жінки є підпорядкованими (володіння землею, доходами, успадкування, політичний вплив, а також механізми, якими ця нерівність підтримується і зберігається). При аналізі ґендерного розподілу праці відбувається визначення різних, але пов'язаних видів праці і відповідальності жінок і чоловіків (домашня праця, організаційна культура); шляхи зв'язків і відмінностей, співпраці і тертя між видами праці і відповідальності чоловіків і жінок (розподіл влади); зміни в стосунках між жінками і чоловіками у специфічних соціальних контекстах, а також можливості для змін (втрата чоловіками ролі добувачів в часи трансформації). Оскільки все ж першими до даного дискурсу долучилися жінки в міру свого нерівноправного становища, то тут говорять також про жіночі пріоритети, що включають різні, але рівні за значенням, потреби й інтереси чоловіків і жінок; визначення ґендерних бар'єрів для подолання дисбалансів; визначення можливостей для досягнення рівності і уповноваження жінок. Рекомендуючи внесення цього компоненту ми апелюємо до того, що таке звернення до ґендерного аналізу покращуватиме ефективність роботи організації в цілому (врахування жіночого і чоловічого досвіду у вищому управлінні організаціями робить їх стабільнішими); практичні потреби і стратегічні інтереси розглядатимуться в атмосфері діяльності та одночасного комунікативного опрацювання.

Зміни в стосунках між жінками і чоловіками у специфічних соціальних контекстах, а також можливості для змін закладені у організації, які мають закладені у основу своєї діяльності цінності. Зокрема кооперативи сприяють соціальній, а також економічній цілі, можуть використовуватись для навчання місцевого населення в питаннях впровадження сільськогосподарських технологій, а також, при комплексному підході, є корисними для врегулювання конфліктів, формування миру та соціальної згуртованості.

Засновані на цінностях самопомоги, самостійної відповідальності, справедливості та рівності, вони діють на основі чесності, відкритості та соціальної відповідальності через, об'єднання ресурсів. Таке середовище ідеально підходить для розширення прав і можливостей жінок і чоловіків:

- Кооперативні організації, які активно дотримуються своїх власних цінностей і принципів, у тому числі демократичних процедур, забезпечують більшу довіру між різними суб'єктами громадянського суспільства, особливо НУО, що працюють над

програмами розвитку, а також у більшій мірі враховують інтереси своїх членів на всіх рівнях управління;

- Організація, яка прагне егалітарної участі чоловіків і жінок на всіх рівнях прийняття рішень забезпечує процес ширшого представництва в процесі прийняття рішень, а також ефективнішої підтримки, тим самим зміцнюючи свою організаційну структуру;

- Кооператив належить своїм членам; в певній мірі, члени кооперативу є його клієнтами і його ринком збуту. Тим не менше, для того, щоб бути в змозі розуміти своїх клієнтів і розвивати продукти та послуги, що мають попит, кооперативи повинні бути в тісному контакті із своїми членами. Кооператив, який має збалансоване представництво в керівних органах – зокрема чоловіків та жінок – забезпечує собі ефективний і дієвий спосіб, щоб забезпечити такий доступ. Таким чином члени можуть краще визначити і висловити свої потреби та інтереси. Коли при прийнятті рішень домінують чоловіки, то перспективи, потреби й устремління жінок не висловлюються і не беруться до уваги;

- Кооператив, що сприяє рівноправній участі своїх членів, чоловіків і жінок, може скористатися із досвіду, вмінь та навичок кожного і кожної. Жінки можуть впроваджувати стільки ж управлінських підходів у організації, скільки і чоловіки, а подекуди можуть привнести нові ідеї через свою соціальну роль. Їм потрібна лише можливість зробити це. Егалітарні кооперативи мають більше можливостей для підвищення своєї економічної і політичної сили;

- Інтегрування жінок у правління кооперативу може збільшити економічну диверсифікацію кооперативу, забезпечити стабільніші доходи і підвищити безпеку харчових продуктів для сім'ї.

Отже, політика впровадження рівноправності жінок і чоловіків на основі стратегії та принципів ґендеру як основної лінії у діяльності організації забезпечить стійке просування та проведення реформ щодо створення егалітарного середовища для чоловіків та жінок, на рівні демократичних структур, а також програм та локальних політик.

Список використаних джерел

1. Кімел М. С. Гендероване суспільство / Майкл. С. Кімел; пер. з англ. С. Альошкіна. – К.: Сфера, 2003. - 490 с.

2. Policy of equality between women and men [електронний ресурс] // Socodevi A network of cooperatives and mutuals that cooperate, enrich and share - Режим доступу до статті http://www.socodevi.org/en/a_propos/politiqueefh.php

Горобець Н.М., к.с.-г.н., доцент
Євдокимова Т.О. студ.
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ

ШЛЯХИ ПОКРАЩАННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ ПРАЦІ

Стійкий економічний розвиток сільськогосподарських підприємств має підтримуватися підвищенням ефективності виробництва, яке, в свою чергу, безумовно, повинно ґрунтуватися на зростанні продуктивності праці та мотивації до неї. Разом з цим, зростання продуктивності праці аграрних працівників не можна досягти без ефективного мотиваційного менеджменту, тому що кожен працівник повинен бути зацікавлений в результатах власної трудової діяльності. Тому неправильним є розгляд праці як лише витрат робочої сили на виробництво одиниці продукції. Звичайно, до зростання ефективності виробництва може привести найкраще використання не тільки трудових, але й матеріальних, фінансових, енергетичних та інформаційних ресурсів, але не можна бачити в праці лише один з факторів виробництва. Продуктивність праці є одним з найважливіших економічних показників в сфері сільського господарства.

Мотивація до праці в сільській місцевості має свою специфіку, яка багато в чому обумовлена соціальною інфраструктурою, певною культурою і поведінкою сільських жителів, навколишнім природним середовищем, яке відрізняється від міського. Кожне підприємство в наш час має свою власну оригінальну систему стимулювання, що може базуватись на поєднанні його видів. Позитивна дія стимулів проявляється більш послідовно, якщо використовувати їх тривалий час, адже, це породжує впевненість та довіру працівників до дій адміністрації. Раціональна та справедлива система оцінки праці, якості робіт, відповідність стимулів якості, добросовісності працівників забезпечують ефективність діяльності підприємства. Досить ефективним є ланцюг у стимулюванні: реальна норма – активна робота – справедлива винагорода. Система стимулювання повинна бути чіткою, зрозумілою і достатньо гнучкою. На стадії розробки системи слід попередити ті запитання, які можуть поставити адміністрації працівники. Система також повинна передбачити постійний зв'язок, щоб зробити зрозумілими всі дії керівництва, також не повинно бути ніяких таємниць від робітників або невизначеності.

Стосовно системи матеріального стимулювання необхідно поєднувати як індивідуальні, так і колективні способи. Завдяки цьому посилюється відповідальність працівників за колективні результати роботи та дозволяє враховувати в стимулі їх індивідуальні досягнення. Така система домовленості між адміністрацією та працівниками гарантує останнім конкретний рівень винагороди. Рекомендується використовувати такі методи матеріального стимулювання як:

1. Заробітна плата, яка включає в себе базову частину, що виплачують робітнику за виконання ним строго встановленого кола обов'язків, та інші додаткові заохочувальні виплати передбачені в господарстві.

2. «Премія - Приз». Додаткова оплата для посилення матеріальної зацікавленості працівників у збільшенні обсягів виробництва продукції. Механізм нарахування та розподіл «Премії - Приз» виглядає наступним чином. У господарстві створюють спеціальний преміальний фонд персоналу будь-якої професії, який включають до загального фонду оплати праці визначених працівників. Для створення преміального фонду керівництво встановлює додаткову розцінку за обсяг виробленої продукції, виходячи з фінансових можливостей сільськогосподарського підприємства. При цьому необхідно пам'ятати, що розмір винагороди визначає силу мотивації. Чим вагоміше премія, тим більше продуктивність праці. Кожен працівник будь-якої професії, виконуючи виробничі завдання, збільшує преміальний фонд. Преміювання проводять щокварталу, плюс річна премія або використовують сезонне преміювання. Після завершення робіт або спеціально відведеного терміну підраховують остаточні результати. Працівник, який показує кращий виробничий результат серед працівників своєї професії, за підсумками роботи за квартал або рік (сезон) отримує «Премію – Приз» у вигляді всіх грошей, накопичених до того часу в преміальному фонді працівників даної професії. Інші працівники отримають лише зарплату. Отже, таким працівникам необхідно буде зробити відповідні висновки, щоб наступного разу постаратися отримати «Премію – Приз». Якщо кількість претендентів на одержання «Премії – Приз» перевищує 5-6 осіб і становить, наприклад, 10-15 чоловік, то буде доречно встановити 2-3 призових місця і поділити преміальний фонд пропорційно одержаним результатам. Це робиться для того, щоб підвищити шанси кожного працівника в отриманні «Премії – Призу» і зберегти дух змагань.

3. Санкції за пасивність. Працівник, який показав найгірший виробничий результат серед працівників своєї професії за підсумками роботи за рік, підлягає звільненню. Повернутися на свою колишню роботу він зможе через рік, за умови, що керівництво сільськогосподарського підприємства потребуватиме його послуг. За відсутності гідної заміни певного працівника застосовувати жорсткі санкції не рекомендується.

Також система стимулювання буде більш ефективною за умови широкого використання в ній елементів компенсації. Працівникам, які змушені працювати в дещо гірших умовах – санітарних, фізичних, часових та ін., працю варто оплачувати за підвищеними розцінками, надавати додатковий час для відпочинку та інші пільги.

Отже, раціональні системи стимулювання праці на підприємствах є важливими складовими виробничого середовища, що сприяють формуванню мотивів та стимулів до праці, забезпечують необхідну трудову поведінку працівників, а часто і скорочення витрат на одиницю продукції.

Але не варто, однак, забувати про те, що тільки економічна мотивація не вирішить всіх проблем життя на селі, хоча вона і є основною складовою стимулів діяльності працівників. Механізм стимулювання буде ефективний тільки тоді, коли будуть використовувати всі необхідні методи його формування та регулювання.

Горобець Н.М., к.с.-г.н., доцент

Ярмалюк Я.І., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСТІ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Як свідчить міжнародний досвід, одним із шляхів розв'язання проблеми підвищення життєвого рівня найманих працівників є їх участь у прибутку підприємства, тобто виплата частини чистого прибутку як доповнення до заробітної плати. Це сприяє підвищенню життєвого рівня працівників, зростанню продуктивності праці, покращанню кінцевих результатів виробничої діяльності та розвитку підприємств.

Участь найманих працівників у прибутках підприємства в різних країнах має свої особливості, які залежать від рівня розвитку національної економіки, менталітету населення, традицій. Наприклад, в Японії використовується в системі матеріального стимулювання премія-бонус, яка нараховується за кінцевими піврічними, річними результатами діяльності підприємства, які становлять від 10% до 35% річної зарплати працівника. Для частини постійно зайнятих працівників двічі на рік з прибутку виплачуються бонуси (премії), що сягають 25% і більше розміру зарплати.

На підприємствах Швеції матеріальне стимулювання найманих працівників здійснюється шляхом залучення їх до участі у прибутках, яка ґрунтується на положенні про нарахування податків, і передбачає такі форми виплат: працівникам щорічно виплачуються кошти, які є частиною прибутків і обкладаються податком; кошти переводяться на банківський рахунок працівників, а виплачуються не раніше, ніж через 5 років. Саме тому більшість шведських компаній надають перевагу системі відкладених виплат, адже при цьому на 10% знижуються податки. Адже така система, з одного боку, стимулює працівників до підвищення продуктивності та якості праці, а з іншого – дає можливість роботодавцям розширити виробництво за рахунок коштів кредитного фонду, що формується підприємством з відкладених виплат. Також у Швеції використовують опціони на акції, підписку на акції або їх продаж на пільгових умовах, але без права перепродажу протягом п'яти років. Разом з цим, реальні шанси на співволодіння активами підприємств мають ті працівники, які беруть участь у капіталі не безпосередньо, а через інвестиційні фонди, профспілкові банки та інші форми колективного володіння акціями.

Для забезпечення участі найманих працівників у прибутках та акціонерному капіталі підприємств у Великобританії використовують систему «траст-фондів» (передбачає пряму участь працівників у розподілі прибутку, з чистого прибутку формується траст-фонд, за кошти якого купуються акції на суму з розрахунку 10% середньорічної зарплати працівника) та систему участі SAVE (підприємство надає працівнику опціон-право придбання на обумовлену суму внесків працівника акцій підприємства за пільговими цінами).

У Франції поширена індивідуалізація матеріального стимулювання, а розміри виплат пов'язуються з кінцевими результатами діяльності підприємства. Для цього

застосовують три групи стимулюючих виплат: грошові виплати за виконання конкретного завдання; виплати на соціальні потреби найманих працівників; виплати та компенсації за опалення, житло, газ, електроенергію, продаж працівникам за зниженими цінами товарів, що виробляються на підприємстві. Постановою уряду Франції запроваджено систему «Коллективних договорів про заінтересованість», за якою передбачена виплата працівникам на умовах, визначених урядом, частини прибутку з включенням її до фонду оплати праці. За договором може використовуватися від 10-30% чистого прибутку підприємства. У Франції система участі найманих працівників у прибутку є обов'язковою для всіх приватних підприємств з чисельністю понад 100 осіб. Перерозподіл прибутків на користь найманих працівників, регламентується і контролюється законодавством: державні органи регулюють розподіл прибутків пропорційно витратам праці і капіталу.

Особливістю сучасних систем стимулювання в країнах Євросоюзу є постійне заохочення нововведень. На сьогодні більшість західноєвропейських фірм формують спеціальні преміальні фонди на створення, освоєння, випуск нової продукції, узгоджуючи їхній розмір з приростом обсягу продажу нової продукції, її питомою вагою в загальному обсязі виробництва тощо.

У США уряд, як правило, не втручається в управління підприємствами, але в країні створена і ефективно реалізується законодавча база з питань оплати праці, особлива увага приділяється стимулюванню продуктивності праці, якості продукції та її собівартості. Всі методи мотивації на підприємствах США умовно поділяють на дві групи: ті, що підтримують престиж організації, і ті, що стимулюють зростають продуктивність, якості праці. Найпростіша система матеріального стимулювання передбачає, що питома вага преміювання працівників має дорівнювати питомій вазі його заробітній платні в загальному фонді оплати праці. Ця система ґрунтується на трудовій вартості праці, коли заслуги працівника визначаються розміром оплати праці. Другий метод розподілу виплат базується на вартісно-функціональній оцінці результатів праці, за яким із розміром зарплати враховується функціональна важливість виконуваної роботи, успіхи в реалізації завдань. Системи участі найманих працівників у прибутках найчастіше застосовуються на великих підприємствах з масовим виробництвом. Більшість програм участі передбачають не поточні, а відкладені виплати, чимало з яких, по суті, є пенсійними системами.

Варто зауважити, що в Україні до цього часу відсутній механізм щодо забезпечення участі найманих працівників у формуванні, розподілі та використанні прибутку підприємств. Для запровадження в Україні системи участі у прибутку найманих працівників потрібно, насамперед, розробити законодавство, яке б регулювало розподіл частини чистого прибутку як за кінцевими результатами діяльності підприємства, так і на підставі відносин власності, а також методологію, механізми, форми, схеми, критерії розподілу чистого прибутку.

Дикопащенко Ю.П., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Трудові відносини, що складаються в процесі сільськогосподарської виробничої діяльності аграрних підприємств та інших суб'єктів сільськогосподарського виробництва, характеризуються істотними особливостями. Використання у процесі виробничої сільськогосподарської діяльності землі як основного засобу виробництва, залежність виробничого процесу від природних і кліматичних умов, його сезонний характер та інші особливості зумовлюють необхідність спеціалізованого правового регулювання трудових відносин у сільському господарстві.

Оскільки, праця в аграрному секторі економіки – це органічне використання природних якостей землі в процесі виробничої сільськогосподарської діяльності, то тут трудові відносини, як відзначає Н.І. Тітова, є складними земельно-трудовами чи еколого-трудовами відносинами.

Між тим, у сучасний період спостерігається тенденція до уніфікованого правового регулювання трудових відносин, незалежно від виду діяльності та галузевої належності підприємств. Так, відповідно до ч. 1 ст. 3 Кодексу законів про працю України законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами. Одночасно чинне трудове законодавство передбачає, що особливості праці членів кооперативів та їх об'єднань, колективних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, працівників підприємств з іноземними інвестиціями визначаються законодавством та їх статутами (ч. 2 ст. 3 КЗпП України).

Виходячи зі змісту наведених норм, було би закономірним та доцільним регулювання особливостей трудових відносин у різних сільськогосподарських підприємствах нормативно-правовими актами аграрного законодавства, що визначають правове становище господарюючих суб'єктів в АПК. Проте диференційовані нормативно-правові акти аграрного законодавства України (Закони України «Про колективне сільськогосподарське підприємство», «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про фермерське господарство», тощо) вміщують переважно лише норми про те, що трудові відносини у таких аграрних структурах регулюються трудовим законодавством. Такий підхід, очевидно, є невиправданим, оскільки трудове право як галузь права, не може враховувати всі специфічні особливості трудових відносин в аграрному секторі.

У статутах сільськогосподарських підприємств, де б мали відобразитись особливості виробничої діяльності відповідного суб'єкта аграрного господарювання, майже не приділяється увага правовому регулюванню трудових відносин. Певною мірою специфіка трудової діяльності в сільськогосподарських підприємствах

відображається у змісті колективних договорів та правил внутрішнього трудового розпорядку підприємств.

Важливе значення в забезпеченні спеціалізованого правового регулювання трудових відносин у сільському господарстві мають норми Галузевої угоди між Міністерством аграрної політики України, галузевими об'єднаннями підприємств та Профспілкою працівників агропромислового комплексу, де визначено особливості режиму праці та відпочинку, нормування та оплати праці, охорони праці та забезпеченні соціальних пільг для працівників АПК. Угодою також визначено основні напрями нормотворчої діяльності Міністерства аграрної політики України у сфері регулювання трудових відносин в агропромисловому комплексі.

Разом з тим, на сьогодні існує потреба у внесенні доповнень до нормативно-правових актів аграрного законодавства, що приймаються за суб'єктивним принципом, нормами, які б забезпечували спеціалізоване правове регулювання трудових відносин.

Важливим напрямом удосконалення правового регулювання трудових відносин у сільському господарстві є також розробка і затвердження типових статутів різних видів сільськогосподарських підприємств, галузевих правил внутрішнього трудового розпорядку, які сприятимуть підвищенню якісного рівня локальної правотворчості аграрних суб'єктів. Адже в сучасний період саме на локальному (внутрішньогосподарському) рівні можна максимально врахувати специфіку виробничої діяльності суб'єктів аграрного господарювання.

Дуріхіна О.Є., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Процес створення нових місць притаманний розвитку і структурній перебудові економіки. Саме він може забезпечити збереження трудового потенціалу. За розрахунками фахівців, вартість створення одного сучасного робочого місця складає близько 15,4 тис. євро. Ціна робочого місця залежить від його оснащення технікою, найдешевше робоче місце – в торгівлі – 9 тис. грн. Вартість створення робочого місця, яке не пов'язане зі складним технологічним процесом, оцінюється приблизно у 200 тис. грн. Тому створення нових робочих місць у галузі сільського господарства можливе за умови ефективного поєднання державної політики розвитку аграрного сектору економіки з розвитком підприємництва у сільській місцевості.

Розробка державних програм зайнятості сільського населення повинна здійснюватись з урахуванням регіональних особливостей, що підвищить їх цінність та можливість реалізації. Так, питання фінансової підтримки розвитку окремих напрямів підприємницької діяльності повинні самостійно вирішувати органи місцевого самоврядування з урахуванням регіональної специфіки.

Тільки вільне розпорядження наявними коштами, переданими до місцевих бюджетів, дозволить місцевому самоврядуванню стимулювати розвиток сільського населеного пункту. В цілому посилення повноважень органів місцевого самоврядування сприятиме їх фінансовій незалежності, свободі у прийнятті рішень і забезпечить здійснення контролю за витрачанням коштів.

Такі підходи до забезпечення продуктивної зайнятості робочої сили на селі вимагають переорієнтації діяльності Державної служби зайнятості з орієнтацією її на підвищення зайнятості саме сільського населення як менш захищеної і бідної категорії.

Завдяки розширенню активних заходів сприяння зайнятості, підвищенню їхньої якості, з кожним роком ефективність надання соціальних послуг зростає – підвищується рівень працевлаштування, зокрема після професійного навчання або підвищення кваліфікації безробітних, скорочується період укомплектування вакансій, зменшується тривалість безробіття. За більш ніж два десятиріччя існування Державної служби зайнятості в Україні її послугами скористалися близько 25 млн. незайнятих осіб, працевлаштовані понад 12 млн. осіб, проходили професійне навчання – 2 млн. осіб, брали участь в оплачуваних громадських роботах – 4,3 млн. осіб. Якщо на початку 1990-х років за сприяння державної служби зайнятості щороку роботу знаходили 200 тис. незайнятих громадян, то тепер – близько 1 млн. людей щороку.

Один з пріоритетів діяльності Державної служби зайнятості – повернення громадян до продуктивної праці, скорочення терміну перебування безробітних на обліку, прискорення їхнього працевлаштування шляхом підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. З цією метою служба зайнятості здійснює професійне навчання безробітних відповідно до потреб ринку праці та замовлень роботодавців.

За кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття організується професійна підготовка за робітничими професіями, перепідготовка або підвищення кваліфікації як робітників, так і фахівців з вищою освітою.

Професійне навчання різних категорій населення виступає одним з найважливіших заходів активної політики зайнятості, засобом досягнення стабільного економічного зростання, активно впливає на профілактику масового безробіття, забезпечує збереження і розвиток трудового потенціалу суспільства. Професійне навчання постійно наближується до потреб роботодавців, переноситься на виробництво. Навчання здійснюється за індивідуальними навчальними планами, за інноваційною модульною системою зі стажуванням на робочому місці.

Однак 30% промислових і практично 60% сільськогосподарських підприємств сьогодні відчувають нестачу кваліфікованих робітничих кадрів. Державна освіта, на жаль, не може задовольнити вимоги роботодавців до якості кваліфікованої сили. У 2009 році для професійного навчання безробітних Державною службою зайнятості було залучено до співпраці 14,6 тис. навчальних закладів, організацій та установ, де здійснювалось навчання за 479 професіями та спеціальностями. Сьогодні у професійно-технічних навчальних закладах готують фахівців з розрахунку на 10 тисяч населення у 3,5 рази менше, ніж у вищих навчальних закладах. У той же час ринок

праці на 80% зацікавлені у робітничих професіях і лише на 20% – у фахівцях з вищою освітою.

Особливо гостру потребу у робітничих кадрах відчуває сільське господарство.

Отже, держава витрачає кошти на підготовку робітничих кадрів у закладах професійно-технічної освіти, але випускники цих закладів поповнюють ряди студентів вищих навчальних закладів. Таким чином, обсяги підготовки фахівців з вищою освітою зростають, а потреба у робітничих кадрах залишається. Мова йде про так зване «дипломоване безробіття».

Система професійно-технічної освіти, як і вся система освіти у цілому, повинна бути зацікавлена у високій якості надання освітніх послуг та бути зорієнтованою на задоволення потреб ринку праці, на результати навчання, а не його процес. Тому, потрібно підвищити відповідальність навчального закладу за якість результатів навчання і одночасно надати йому більшу фінансову свободу.

За останні роки система освіти і професійної підготовки в Україні стала структурно складнішою порівняно з радянськими часами. Зміни відбулися у напрямі наближення структури освітньо-кваліфікаційних рівнів до світових стандартів, а саме базова вища освіта охоплює підготовку молодших спеціалістів і бакалаврів, а повна вища освіта – спеціалістів та магістрів. Проте нова структура освіти ще не має чіткості, тому що рівні до останнього часу не мають чіткої законодавчої і наукової визначеності. Освітньо-кваліфікаційний рівень магістра в нашій країні не має чіткого статусу, наближуючись швидше до спеціаліста, ніж до кандидата наук, хоча у світовій практиці це вже науковий рівень. У зв'язку з цим неоднозначно розв'язуються питання використання у народному господарстві спеціалістів різних рівнів підготовки.

Підготовка робітничих кадрів на сільськогосподарських підприємствах здійснюється слабо, показники обсягів професійного навчання знижуються. Навчання безпосередньо на виробництві має ряд недоліків. Це, насамперед, невисокий рівень кваліфікації інструкторів виробничого навчання, відсутність потужної технічної бази, що дала б змогу опанувати нову техніку і нові технології, слабка організація процесу підготовки кадрів, а, отже, відповідно низька якість знань.

Сприяє продуктивній зайнятості населення розпочата Державною службою зайнятості робота з метою підтримки підприємницької ініціативи незайнятих громадян. Підприємницька діяльність вимагає від сільського населення підприємницького хисту, здібностей, наявності початкового капіталу.

Сільський бізнес розвивається переважно у сільському господарстві, переробній промисловості, будівництві, оптовій і роздрібній торгівлі. В умовах ефективного сільського господарства конкурувати сільські підприємці з великими товаровиробниками сільськогосподарської продукції зможуть лише за умови направленості власного бізнесу на менш механізовані, проте більш трудомісткі види виробництва, наприклад, вирощування грибів, овочів, плодів, ягід, лікарських трав, дрібних тварин, виробництво м'яса і молока. У привабливих для туризму регіонах сільські підприємці спеціалізуються на наданні послуг з розташування і обслуговування туристів.

Отже, державна політика зайнятості сільського населення повинна бути направлена на розбудову конкурентоспроможного сільського господарства. Тільки

зростання аграрного виробництва на новій інноваційній основі забезпечить створення нових робочих місць і збільшить зайнятість сільського населення. В Україні є всі підстави досягти високих показників розвитку аграрної галузі.

Дуріхіна О.Є., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Кризові явища в аграрному секторі значною мірою з'явилися внаслідок втрати керованості процесами, які у ньому відбуваються. Сформована в дореформений період інтегрована система кадрового потенціалу втратила свою цілісність, відповідно розпалася система управління ним як єдиним цілим. Одночасно відбулася неузгодженість інтересів усередині аграрного сектору.

Проблеми становлення та розвитку аграрного ринку зумовлені багато в чому станом і розвитком виробничого потенціалу аграрного сектору, який відображає об'єктивні можливості, в тому числі сільського господарства, з виробництва та постачання продукції. Об'єктивні можливості і резерви аграрного сектору у виробництві, реалізації продукції та отримання доходів доцільно досліджувати на всіх рівнях ієрархії управління аграрним сектором економіки: держави, області, районі, підприємстві тощо. Виробництво, реалізація і рівень доходів на кожному рівні виділеної ієрархії визначається комплексом факторів:

- наявністю (об'ємом) виробничих ресурсів (землі, робочої сили, тварин, техніки, основних і оборотних коштів);
- складом і якістю кожного виду використовуваних ресурсів, пропорціями поєднання їх між собою;
- ступенем використання ресурсів, що, в свою чергу, залежить від форми організації виробництва і управління, характеру виробничих відносин, господарського механізму та природних умов.

Перехід до ринку без глибоко продуманої стратегії, відпрацювання механізмів формування нових відносин призвів до уповільнення процесів освоєння досягнень науково-технічного прогресу, значного повернення до відтворення найпростіших технологій. У складній обстановці проблеми різного рівня не вирішуються самі собою. Необхідна чітка стратегія планування у становленні та розвитку ринку.

Проблеми становлення та розвитку аграрного ринку, будучи соціальними, політичними або економічними, не існують ізольовано. Вони не можуть бути виділені з цілого, пояснені окремо, а потім агреговані для пояснення цілого. Соціальні, політичні та економічні проблеми становлення і розвитку аграрного ринку мають відношення до відповідних проблем і в інших сферах. Сюди можна додати постійно змінювану природу їх взаємозалежності, на яку впливають зміни в населенні, ресурсах, міжгалузевих взаємозв'язках аграрного сектору, технології тощо. Зарубіжний досвід, перш за все США і країн ЄС, свідчить про те, що в якості пріоритетів в управлінні

державою, поряд з іншими галузями, виступає аграрний сектор, оскільки його відсталість породжує соціальну дестабілізацію. Тому політика аграрного сектора в більшості індустріально розвинених країн ЄС розвивається в нерозривному зв'язку з економікою в цілому. У цих країнах проводяться системні і багатогалузеві дослідження по великому колу політики та економіки: секторний аналіз; інтеграція до Європейського Союзу країн Центральної Європи; вплив державної політики на промисловість; оглядові дослідження аграрних підприємств; аналіз ринку; екологія навколишнього середовища; проектування і планування; моніторинг та оцінка.

Важливим фактором становлення державного аграрного ринку є розвиток системи формування кадрового потенціалу і соціальних відносин в аграрному секторі економіки. Досягнення позитивних соціальних результатів відповідає насамперед інтересам розвитку країни і припускає системне рішення наступного складу завдань:

- збільшення кількості робочих місць в країні;
- поліпшення умов праці працівників аграрного сектору;
- поліпшення житлових умов і сфери послуг для працівників аграрного сектору;
- підвищення надійності постачання населення країни найважливішими видами продовольчих товарів - натуральної вітамінною продукцією щоденного споживання і високоякісними м'ясними і молочними продуктами;
- зміна рівня здоров'я працівників аграрного сектору і населення країни;
- економію вільного часу населення (поліпшення обслуговування, вдосконалення розміщення торговельної мережі і загального зростання культури торгівлі);
- зміна структури виробничого персоналу (зменшення чисельності жінок, зайнятих важкою і некваліфікованою працею, підвищення частки висококваліфікованої праці на основі автоматизації, комплексної механізації, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників аграрного сектору);
- позитивний вплив розвитку аграрного ринку на рівень загальної культури населення країни.

Серед спеціальних заходів, спрямованих на створення кваліфікованого кадрового резерву для аграрного сектора, необхідно виділити наступні:

- відродження та розвиток системи державного цільового замовлення на підготовку фахівців відповідно до потреб аграрного сектора окремих регіонів, сільських районів;
- створення для випускників можливостей і гарантій працевлаштування за спеціальністю після здобуття освіти (шляхом укладення договорів між випускниками та господарствами, адміністраціями сільських районів і навчальними закладами; через розвиток функцій служб маркетингу вищих навчальних закладів; розвиток системи інформаційних послуг про наявні вакансії та потреби; введення заходів фінансової допомоги, наприклад, оплати транспортних витрат при переїзді до місця роботи тощо);
- вдосконалення діючих і розробка нових заходів соціально-економічної підтримки випускників у період перебування в статусі молодого спеціаліста;
- вдосконалення систем матеріального і морального стимулювання праці та професійного розвитку, запровадження інноваційних, використовуваних в інших галузях, стимулюючих систем (стипендіальні програми, програми навчання та підвищення кваліфікації, професійні стажування, включаючи закордонні,

стимулювання вільним часом, організація системи професійних конкурсів і премій тощо).

Таким чином, об'єднання зусиль державного і місцевого рівня влади дозволять забезпечити правову та фінансову підтримку збереження і підвищення кадрового резерву аграрного сектору, з урахуванням розвитку науково-технічного прогресу, інноваційного та інтеграційного механізмів системи управління.

Дороніна Т.О., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Результати діяльності багатьох сучасних підприємств і накопичений ними досвід принципів і методів роботи з кадрами показують, що формування виробничих колективів, здатних до високопродуктивної праці і забезпечення високого рівня професіоналізму та кваліфікації працівників є вирішальними факторами ефективності агропромислового виробництва та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Впровадження досягнень науково-технічного прогресу в більшості випадків визначається якістю робочої сили і призводить до глибоких змін у трудовій діяльності людини. Скасовуються старі і створюються нові робочі місця, що викликає структурні зрушення на ринку праці. В таких умовах зростає потреба в кваліфікованих кадрах, які відповідають сучасним ринковим вимогам, та здатні до активного використання нових технологій.

Управління персоналом спирається на використання основоположних принципів теорії наукового управління, таких як:

- використання наукового аналізу для виявлення способів виконання завдань;
- відбір працівників, найбільш придатних для виконання роботи;
- забезпечення можливостей професійного росту працівників;
- систематичне і правильне використання економічних методів стимулювання та інші.

Таким чином, головними складовими формування кадрового потенціалу, є:

- системний планомірно організований вплив за допомогою взаємопов'язаних організаційно-економічних та соціальних заходів на процес формування, розподілу, перерозподілу робочої сили на рівні підприємства;

- створення умов для нарощування та використання особистісного потенціалу працівника в цілях забезпечення ефективного функціонування підприємства.

Доцільність здійснення інвестицій підприємства в розвиток кадрового потенціалу, диктується такими причинами:

- прагненням до підвищення конкурентоспроможності агропідприємств;
- необхідністю підвищення ефективності виробництва і праці (підвищення прибутку, зниження собівартості, збільшення продуктивності та ін.);
- забезпеченням високої соціальної ефективності взаємодії колективів.

В зв'язку з цим першочерговими завданнями вирішення проблем кадрового забезпечення аграрного сектора є:

- модернізація і розвиток освітніх знань відповідно до вимог часу;
- оновлення техніки і технологій, які застосовуються в виробничому і освітньому процесах;
- вирішення проблем перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для села;
- вирішення проблеми браку професійних кадрів нижчої і вищої ланок;
- вдосконалення інформаційно-консультаційної підтримки аграрного сектора;
- створення системи безперервної освіти - від підготовки студента в коледжі та аграрному університеті до закріплення здобутих знань на виробництві;
- створення системи регулярного підвищення кваліфікації кадрів як фахівців, так і керівників з обов'язковою наступною атестацією;
- створення резерву кадрів для аграрного сектору;
- проведення відкритих конкурсів на заміщення посад керівників і фахівців та ряд інших.

Підвищення наукових знань, професійної майстерності, зростання рівня освіти в кінцевому рахунку завжди сприяють ефективному відтворенню кваліфікованих кадрів, впровадженню інновацій та широкому використанню досягнень науково-технічного прогресу. Важливим засобом підвищення якості управління є не мотивація молодих людей з вищою освітою високими посадами, а створення реальних умов, при яких робота на селі була б почесною, високооплачуваною, а посади дійсно конкурсними.

Для цього, на нашу думку, необхідне створення районних інформаційних банків даних про найбільш конкурентоспроможних фахівців для роботи на селі. Адже молоді фахівці, які бажають працевлаштуватися не селі, часто не знають про існуючі вакансії.

Серед спеціальних заходів, спрямованих на створення кваліфікованого кадрового резерву для аграрного сектора, необхідно виділити наступні:

- розвиток системи державного цільового замовлення на підготовку фахівців відповідно до потреб аграрного сектора;
- створення для випускників можливостей і гарантій працевлаштування за спеціальністю після здобуття освіти;
- вдосконалення діючих і розробка нових заходів соціально-економічної підтримки випускників в період перебування у статусі молодого спеціаліста;
- вдосконалення систем матеріального і морального стимулювання праці та професійного розвитку, введення інноваційних, використовуваних в інших галузях, стимулюючих систем (стипендіальні програми, програми навчання та підвищення кваліфікації, професійні стажування, включаючи закордонні, стимулювання вільним часом, організація системи професійних конкурсів і премій та ін.).

Запропоновані заходи, на наш погляд, дозволять забезпечити правову та фінансову підтримку збереження та підвищення кадрового резерву сільськогосподарських підприємств, з урахуванням розвитку науково-технічного прогресу, інноваційного та інтеграційного механізмів системи управління.

Колодяжна О.О., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м.
Дніпропетровськ*

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В умовах розбудови України все більшого значення набувають проблеми управління. Існуюча система управління аграрним сектором демонструє свою неефективність, внутрішню суперечливість, відірваність від громадян і, як результат, виступає однією з перепон, що стримує здійснення модернізаційних процесів та системних перетворень в усіх сферах аграрного розвитку.

За цієї проблеми концепція сталого розвитку набуває значного поширення як одна з провідних глобальних проблем людства, що має міждисциплінарний характер і розглядається в багатьох аспектах і ракурсах.

Вона охоплює, як мінімум, дві найважливіші ідеї – цей розвиток передбачає вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем (розвиток буде сталим тільки тоді, коли буде досягнута рівновага між різними факторами, що зумовлюють загальний рівень життя); нинішнє покоління має обов'язок перед прийдешніми поколіннями залишити достатні запаси соціальних, природних та економічних ресурсів для того, щоб вони могли забезпечити для себе рівень добробуту не нижчий, ніж той, що ми маємо зараз. Саме тому, ефективність управління агропідприємством необхідно розглядати з позиції концепції сталого розвитку.

Питаннями з ефективності управління цікавилися філософи і вчені, до яких належать Бабець Е. К., Завалина П. Н., Калина А. В., Літовченко Б. В., Максимчук А. Г., Сміт А., Тейлор Ф., Файоль А., Форд Г., Шемаєва Л.Г. та інші.

Зарубіжні вчені багато уваги приділяють не стільки проблемам вивчення й оцінювання ефективності менеджменту, скільки створенню та забезпеченню ефективного поточного функціонування операційних систем. Проте завдяки управлінській праці і забезпечується дана ефективність.

Ефективність менеджменту – це результативність управлінської діяльності, що визначається як відношення отриманих результатів від реалізації певних управлінських рішень до витрат, які їх супроводжують. У менеджменті виділяють економічну, організаційну та соціальну ефективність.

Величезний сторічний обсяг теоретичних напрацювань провідних світових центрів економічної думки обрушився на вітчизняних фахівців з управління підприємницькою діяльністю в умовах сталого розвитку. Дослідницькі центри, що конкурують між собою, пропонують вітчизняним компаніям різноманітні способи розв'язання цих проблем, обіцяють зробити їх підприємства «квітучою оазою». Парадокс полягає в тому, що більшість українських підприємств аграрної сфери слабо усвідомлюють власні проблеми.

Найчастіше поняття ефективності вживається у фінансово-економічній області управління, що є точною дисципліною і що оперує числами, формулами, коефіцієнтами. У зв'язку з цим склався певний стереотип, і коли мова заходить про

ефективність управління підприємством, то люди очікують отримати формулу з точними даними, в якій ці дані складаються, перемножуються, діляться і віднімаються. В результаті повинен вийти такий собі коефіцієнт, який відбиває ефективність управління. Цим методом можна виміряти ефективність управління, наприклад, інвестиціями, капіталом, оборотними коштами, але для розуміння загальної ефективності управління підприємством такий підхід неприйнятний. Вивчаючи загальну ефективність управління агропідприємством можемо отримати ряд показників, одні з яких будуть виражатися числами, інші виражені словесними формулюваннями. Ці показники можуть бути корисні тільки тим, хто має достатній рівень досвіду та кваліфікації в управлінні і може вловити напрямки, тенденції і зробити загальний висновок.

Саме цілеспрямований аналіз ефективності менеджменту дозволяє визначити не тільки рівень досягнень підприємств, а й можливості щодо їх вдосконалення і розвитку. Досвід останніх років свідчить, що в Україні не створено визнаної системи комплексної оцінки результатів діяльності управлінських служб, відсутні офіційні методи визначення ефективності менеджменту. Як зазначають науковці, дана ситуація пояснюється методологічною складністю таких розрахунків: не всі елементи економічного і соціального ефекту мають кількісний вираз, що ускладнює оцінку ефективності управління; слід врахувати не тільки кількісні, а й якісні показники; зміни у виробничо-фінансовій діяльності підприємств є наслідком впливу не одного фактора – вдосконалення системи менеджменту, а їх сукупності, тому важко визначити вплив кожного з них.

Ефективність менеджменту визначається впливом, який здійснює система менеджменту на досягнення кінцевих цілей або на ступінь використання потенційних можливостей за даних умов.

Таким чином, ефективність управління за умов сталого розвитку – відношення загальних результатів діяльності менеджерів – забезпечення раціональної побудови об'єкта управління, своєчасної розробки необхідних рішень і їх втілення, досягнення поставлених цілей, реалізації потенційних можливостей організації при збалансованому використанні ресурсів і з врахуванням потреб майбутнього покоління – до витрат, пов'язаних з отриманням результатів і функціонуванням апарату управління.

Розв'язання існуючих проблем аграрного менеджменту в Україні за умов сталого розвитку вимагає застосування системних механізмів на загальнонаціональному та державному рівнях. Одним з головних елементів такого механізму є побудова національної системи стандартів маркетингової, екологічної та управлінської діяльності. Широкому впровадженню сучасних методів управління і, насамперед, усвідомленню підприємцями причини власних проблем сприятиме проведення «круглих столів» із залученням провідних фахівців з питань сталого розвитку.

Костюк Д.О., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗРОСТАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Сьогодні пріоритетним напрямком сучасного менеджменту є забезпечення ефективного функціонування людського капіталу в цілях підвищення продуктивності і прибутковості на підприємствах.

Успіх аграрних підприємств, спрямованих на нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції, забезпечення продовольчої безпеки країни та удосконалення соціальної політики на селі значною мірою залежить саме від кадрового потенціалу аграрного сектора економіки, рівня підготовки та здібностей керівників та спеціалістів, зайнятих в аграрній сфері.

Виробничий колектив з високим показником кадрового потенціалу є головним фактором, що забезпечує ефективність виробництва та його конкурентоспроможність, так як впровадження результатів НТП у виробничий процес вимагає високого рівня якості робочої сили.

На підприємствах аграрного сектора кадровий менеджмент сформований як комплекс наступних заходів:

- забезпечення виробництва необхідною робочою силою;
- мотивації працівника до ефективної діяльності.

В сучасних умовах господарювання більшості підприємств АПК доводиться вирішувати проблеми кадрового менеджменту, які пов'язані з організацією відбору і найму персоналу, процесом вивільнення робочої сили, з системою навчання та підвищення кваліфікації кадрового складу, з механізмом повного використання трудового потенціалу працівників. Вирішення цих проблем, багато в чому, залежить від мети кадрового менеджменту на аграрних підприємствах, від обраної кадрової політики, від рівня організації діяльності кадрових служб, які мають безпосередній вплив на систему управління персоналом підприємства.

Важливими проблемами розвитку кадрового менеджменту на підприємствах агропромислового комплексу є:

- відсутність інтегрованої кадрової служби;
- низька кваліфікація працівників кадрових служб підприємств, значна частина з яких не має відповідної освіти;
- проблема організації відбору і найму персоналу;
- проблема повного використання трудового потенціалу працівника, тобто його ресурсних можливостей у сфері праці.

Ситуація в аграрному секторі може позитивно змінитися тільки тоді, коли на всіх рівнях його управління сформується розуміння важливості проблем кадрового менеджменту, необхідності створення умов для їх вирішення. Для розв'язання вище представлених задач кадрового менеджменту на підприємствах аграрного сектора необхідно:

- коригування системи управління персоналом, яка повинна спиратися на відповідну тактику і стратегію кадрового менеджменту
- прийняття і широке використання кадрової політики.

Основними напрямками кадрової політики з управління кадровим потенціалом є:

- забезпечення підприємства трудовими ресурсами (планування потреби, пошук, набір і відбір персоналу);
- використання персоналу (управління кар'єрою, кадровим резервом);
- управління знаннями і організація системи професійного навчання співробітників підприємства.

Таким чином, інноваційний характер діяльності аграрного підприємства передбачає істотний перегляд традиційних принципів управління: збільшуються можливості соціальних, культурних, психологічних методів, які дозволяють персоналу повною мірою реалізовувати свій кадровий потенціал для спільної стратегічної мети.

На нашу думку, доцільно використовувати для підприємств аграрного сектора наступну модель системи управління кадровими ресурсами (рис. 1):

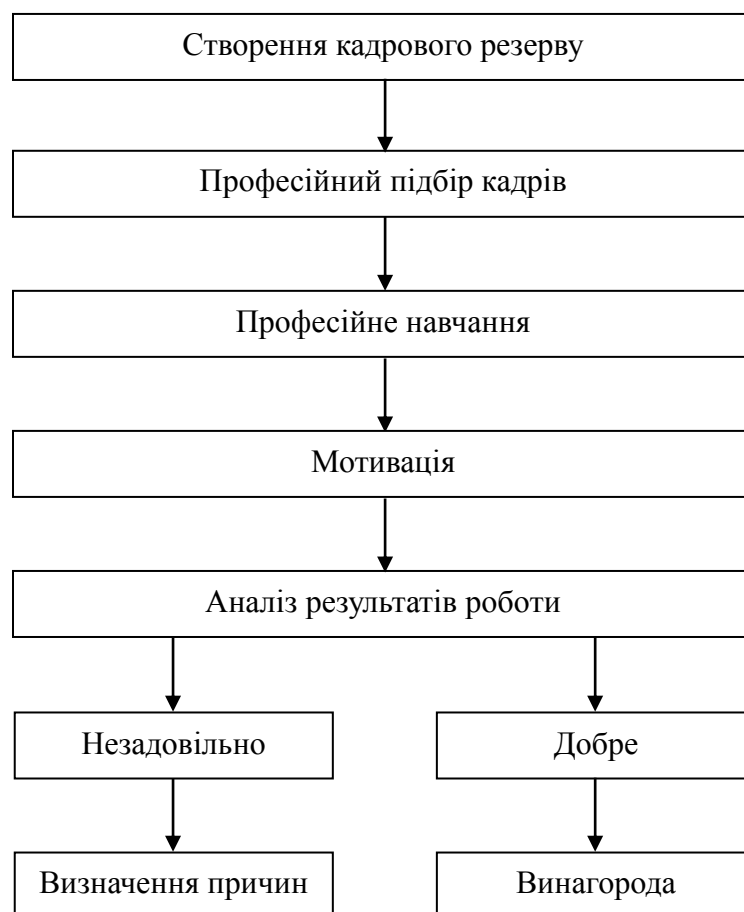

Рис. 1. Модель управління кадрами на підприємствах аграрного сектора.

При даній моделі управління кадрами на підприємствах аграрного сектора ставиться важливе завдання в аналізі роботи виконавців усіх рівнів. Також мотивація, оцінка виконання робіт та визначення шляхів вирішення труднощів, які виникають в процесі роботи.

При цьому необхідний постійний аналіз ринку праці та підвищення рівня

професійних знань працівників. Керівники підприємств сільського господарства повинні регулярно тримати це під своїм контролем. Тільки за таких умов можливе зростання кадрового потенціалу на підприємствах АПК.

Кулик А.В., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТОСТЮ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

В умовах реформування економічних відносин і структурної перебудови економіки важливого значення набувають питання раціонального використання трудового потенціалу та забезпечення ефективної зайнятості населення в аграрному секторі економіки. Ефективна зайнятість визначає високий рівень соціально-економічних відносин та сприяє максимальному використанню людського фактора.

Останніми роками на селі спостерігаються негативні тенденції у використанні трудового потенціалу. Участь населення у суспільному виробництві та особистому підсобному господарстві супроводжується низьким рівнем продуктивності праці. У сільськогосподарському виробництві України зайнято 4,9 млн. чол., або 24,4% від загальної чисельності, що значно більше, ніж у розвинутих країнах світу, а продуктивність праці у 5-7 разів нижча. В галузях сільської соціальної інфраструктури працює 840 тис. чол. Масовим явищем в Україні стала праця на присадибних та садово-городніх ділянках, в якій беруть участь, за оцінками фахівців, понад 80 відсотків всіх сімей.

У галузевому розрізі найбільш інтенсивним процес звуження сфери прикладання праці на селі відбувався у виробничих галузях, передусім у промисловості. Впродовж 90-х років чисельність зайнятих в них сільських жителів скоротилась відповідно в 1,8 та 4 рази. Типовими представниками цього процесу є Закарпатська, Луганська, Миколаївська, Харківська, Херсонська, Хмельницька та Чернівецька області, в яких зменшення зайнятих, зокрема у сільській промисловості, за аналізований період становило від 5 до 33 разів. Найменше скорочення зайнятих у цій галузі характерно для таких областей як Вінницька, Запорізька, Кіровоградська, Полтавська, Рівненська, Сумська та Черкаська, у певній частині яких промислове виробництво на селі завжди було на низькому рівні.

Серед причин незайнятості на селі найбільш вагомими є звільнення у зв'язку з реорганізацією, ліквідацією виробництва, скорочення штатів та звільнення за власним бажанням.

У зв'язку із цим, вихідні положення сучасної політики зайнятості сільського населення мають базуватись, передусім, на оцінці поточних та перспективних зрушень на продовольчому ринку країни, який виступає головним барометром ділової активності у сфері виробництва та збуту сільськогосподарської продукції. Лише отримавши відповіді на такі питання як – що собою представляє на сьогодні продовольчий ринок України, за рахунок яких джерел він формується та наскільки він активний з точки зору реалізації потенціалу того чи іншого його сегменту під впливом

зрушень у платоспроможному попиті? – можна визначити потенційні можливості аграрного сектора щодо параметрів акумулювання в ньому та в обслуговуючих його галузях сільських жителів, а також опрацювати ефективні напрями спрямування обмежених фінансових ресурсів на потреби регулювання конкретних сегментів сільського ринку праці. В протилежному випадку будь-яке рішення щодо інвестування тієї чи іншої сфери діяльності, або ж тієї чи іншої господарської структури виявиться завчасно приреченим на програв. Матимемо, зрештою, ситуацію, яка загалом є типовою для малого бізнесу в Україні – 35% новостворених підприємств щорічно банкрутують, 60% – ледь виживають і тільки 5% розвиваються успішно, але переважно в «тіні».

Головними напрямками реалізації другої групи заходів державної політики зайнятості на селі в нинішніх умовах можна визначити наступні:

- ✓ переорієнтація податкового законодавства на потреби розвитку бізнесової діяльності на селі;

- ✓ створення сільськогосподарськими товаровиробниками будь-якої форми власності та господарювання альтернативної мережі переробних потужностей на кооперативній основі, що є одним з головних напрямів їх виходу на продовольчий ринок з власною продукцією високого ступеню переробки,

- ✓ підвищення рівня привабливості для банківського сектора, а також альтернативним варіантом самостійного вирівнювання цінових ножиць чисто економічними конкурентними засобами. Саме з розвитком сфери переробки та збуту сільськогосподарської продукції слід пов'язувати розвиток малого бізнесу, кооперації серед сільських товаровиробників;

- ✓ створення при органах місцевої влади спеціальних підрозділів з питань відносин влади і бізнесу. Допомога місцевої влади усіх рівнів крім виділення ресурсів з місцевих бюджетів має зводитись до сприяння у відведенні земельних ділянок та створення належних умов для фірмової торгівлі у містах, встановлення певних квот для сільських виробників на локальних продовольчих ринках, як це практикується, наприклад, по відношенню до малого бізнесу за кордоном.

Лазебний М.Є., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Аграрний сектор економіки забезпечує продовольчу безпеку. Цим пояснюється необхідність підвищення його конкурентоспроможності в рамках світової економічної системи, тим більше після вступу України до СОТ. На даний період - це одна з найважливіших національних економічних проблем і тому на її рішення має бути направлена особлива увага і аграрної економічної науки.

У структурі ресурсного потенціалу на будь-якому рівні вирішальну роль відіграє людський капітал та інтелект - як його складова частина. Інноваційний розвиток економіки передбачає створення високопродуктивних робочих місць, а це, в свою

чергу, вимагає високого рівня розвитку людського капіталу підприємств аграрного сектора. Адже саме він, з точки зору його якісних параметрів, може забезпечувати технологічний розвиток, як будь-якого підприємства, так і країни в цілому.

В аграрному секторі накопичено величезний ресурсний потенціал, який поки ще неефективно використовується, про що в першу чергу свідчить низький рівень продуктивності праці.

Одним з найважливіших резервів підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі в цілому є формування і розвиток людського капіталу - його кількісних і якісних параметрів, не тільки на даному етапі економічного розвитку, а й створення соціально-економічних умов для його відтворення на перспективу.

Високі темпи технологічного оновлення в аграрній сфері обумовлюють необхідність в системному підході до науково-обґрунтованого управління людським капіталом. До причин, які викликають необхідність розробки нових підходів до ефективного управління людським капіталом відносять:

- зниження абсолютної чисельності не тільки сільського населення, а й молоді, і відповідно її частки в структурі сільського населення;
- відсутність концепції і відповідно конкретних регіональних програм формування і розвитку людського капіталу в аграрному секторі (особливо для регіонів, що мають аграрну спрямованість);
- низька частка працевлаштування випускників вузів, у тому числі аграрних;
- втрата людського капіталу, в силу різних причин;
- низький рівень якості життя сільського населення, що визначає умови відтворення людського капіталу;
- низькі витрати і відповідно низька частка вкладення багатьох підприємств, роботодавців у формування та розвиток корпоративного людського капіталу в аграрному секторі, і в цілому низька їх зацікавленість у відтворенні високопрофесійного людського капіталу на перспективу та ін.

Все це в сукупності обумовлює реальну необхідність у розробці нових підходів до управління процесами формування та розвитку людського капіталу в аграрному секторі економіки.

Проблема управління людським капіталом в аграрному секторі економіки досить складна. Механізм управління людським капіталом повинен бути конкретизований відносно соціально-економічних умов кожного регіону країни і цілеспрямований на вирішення наступних поточних і стратегічних завдань:

- створення сприятливих соціально-економічних умов відтворення людського капіталу;
- управління процесом розвитку людського капіталу;
- зниження ризику втрати людського капіталу;
- підвищення ступеня реалізації людського капіталу та ін.

Управління людським капіталом повинно бути взаємопов'язане з кадровою політикою АПК. Тільки такий тандем забезпечить аграрний сектор високоінтелектуальним кадровим потенціалом і відповідно підвищить його конкурентоспроможність.

Махтымова Л.Д., студ.

*Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет,
г. Днепропетровск*

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ДОХОДОВ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ С ДОХОДАМИ РАБОТНИКОВ ДРУГИХ ОТРАСЛЕЙ И СФЕР ЭКОНОМИКИ ТРКМЕНИСТАНА

В структуре доходов населения Туркменистана в 2007 г. трудовые доходы составляли 83,5%, социальные выплаты и пособия – 11,5%, прочие выплаты – 5%.47 Трудовой доход в месяц занятого трудом работника сельского хозяйства, составил по нашим расчетам 1258 тыс. манатов, или 53 долл. США. По данным статистики средняя месячная оплата труда, или трудовые доходы сельского работника составили в 2007 г. 1462,8 млн. манатов или на 11,7 % больше. Расхождения в расчетах такого масштаба вполне возможны и вполне корректны, и это говорит о том, что все наши расчеты совпадают с оценкой доходов сельского хозяйства соответствующих экономических структур Туркменистана. В целом заработная плата в сельском хозяйстве идентифицируется с получаемыми доходами, и следует отметить, что в этой отрасли она самая низкая

Анализ занятости населения Туркменистана следует осуществлять исходя из структуры посевных площадей и насаждений, а также производственной нагрузки на одного работника и с учетом прироста численности населения в период до 2020 года, которое будет обеспечено занятостью в растениеводстве. (Представлено в табл.)

Расчет численности занятых в растениеводстве на основе альтернативных сельскохозяйственных культур на период до 2020 г.

Сельскохозяйственные культуры и насаждения	Площадь, тыс. га	Нагрузка на одного работника, га	Численность занятых, тыс. человек
Овощи	228,3	1,5	152,2
Бахчевые	214,2	3	70,7
Пшеница	142,8	63	2,3
Рис	30,0	5	6,0
Хлопчатник тонковолокнистый	145,0	2,5	58,0
Люцерна	390,5	25	15,6
Сады	28,6	1,8	15,9
Виноградники	800,0	1,2	666,7
Прочие посадки	20,6	2,0	10,3
Итого	2000,0		997,7

Численность занятых в растениеводстве на основе альтернативных сельскохозяйственных культур составит 997,7 тыс. человек, или в 1,9 раза больше, чем в 2007 г. (520,6 тыс. человек). Причем производственные нагрузки на одного работника приняты по научным рекомендациям в значительно больших размерах, чем они были в 2007 г. Так, например, нагрузка посевов пшеницы составила 63 га,

или в 12,5 раза больше, виноградников и садов – на 20% больше, овощей и бахчевых в 1,5 раза больше. Среднемесячная выручка одного работника в растениеводстве составит около 1000 долл. США.

Если исходить также из того, что в соответствии с кормовой базой представляется возможным содержать на 41,6% больше животных и птицы, то, соответственно, количество занятых в животноводстве также возрастет в такой же пропорции и составит с учетом пастбищной зоны 507,9 тыс. человек. Общая численность трудоспособного населения занятого трудом составит (997,7+507,9) 1505,6 тыс. человек.

Еще примерно 9% трудоспособного населения или 140 тыс. человек будет находиться на учебе и на воинской службе. Таким образом, общая численность занятого трудоспособного сельского населения составит 1645,6 тыс. человек или 70,4 %. Такого уровня занятости в сельском хозяйстве Туркменистана не было за всю его историю. Это, конечно, не полная занятость сельского населения, но предлагаемые учеными меры следует рассматривать в качестве первого шага при переходе на альтернативные с/х культуры. Дальнейшее развитие специализации и расширение площадей виноградников позволит увеличить занятость сельского трудоспособного населения до 85-90%, а развитие рыночной инфраструктуры может обеспечить практически все трудоспособное население работой. Но более полная занятость может быть достигнута за счет углубления переработки винограда, в частности кишмишных сортов. Для выполнения этой работы местное население имеет навыки, а природные условия позволяют осуществлять сушку винограда в естественных условиях без строительства сооружений по искусственной сушке. Эту продукцию можно хранить при соблюдении условий хранения чрезвычайно долго и транспортировать в любую точку земного шара. На кишмиш сохраняется стабильный спрос во все сезоны года во всех странах.

Углубление переработки с/х продукции обеспечит более полную занятость сельского трудоспособного населения и в течение сезонов года. Но существенный прирост занятости сельское и все трудоспособное население Туркменистана получит при развитии инфраструктуры альтернативных с/х культур. Таким образом, практически полная занятость трудоспособного населения может быть достигнута за счет углубления переработки винограда, производства альтернативных с/х культур и развития рыночной инфраструктуры.

Мироненко Т.М., студ.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м.

Дніпропетровськ

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ НА ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

Соціально-економічні перетворення в українському суспільстві супроводжуються нестабільністю та невисокими темпами економічного зростання. Відчувається брак

дієвих та довготривалих механізмів організаційного впливу на економічні процеси та управління трудовим колективом. Застосування адміністративних та економічних методів в аграрному виробництві не дає бажаних результатів. Серед економічних важелів найдієвішим є заробітна плата, однак вона є найнижчою порівняно з тою, що є в інших галузях народного господарства. Вимогою часу є пошук і запровадження інноваційних управлінських методів підвищення ефективності управління сільськогосподарськими працівниками. Актуальність теми зумовлюється ще й тим, що проблема застосування соціально-психологічних методів управління є відносно новою для агропромислового комплексу.

Соціально-психологічні способи і прийоми дії на процес формування і розвитку колективу, процеси, що протікають усередині нього засновані на використанні соціально-психологічних механізмів, що діють в колективі.

Соціально-психологічні методи, перш за все, відрізняються своєю мотиваційною характеристикою, що визначає напрям дії. Серед способів мотивації виділяють: навіювання, переконання, наслідування, залучення, примушування, мотивація тощо.

Цілями застосування соціально-психологічних методів є забезпечення соціальних потреб людини, що ростуть, його всесторонньо гармонійний розвиток і підвищення на цій основі трудової активності особи і ефективної діяльності колективу в сільському господарстві.

Видаючи розпорядження, керівник розраховує не тільки на виконання, але й на наявність у підлеглому бажання це виконати. Оскільки наявність бажання – свого роду гарант ефективного виконання. Відсутність взаєморозуміння між керівником і підлеглим є однією з основних причин неякісної роботи сільськогосподарських працівників.

У соціальній психології окремих працівників виступає як частина, як цілий елемент, соціальної групи, поза якою його поведінка може бути не зрозуміла.

Для того, щоб підключити людину до рішення тієї або іншої задачі, треба зуміти знайти ту мотивацію, яка спонукала б її до дії. І лише при відповідних мотиваціях можна надихнути людей на вирішення складних і надскладних завдань.

Ф. У. Тейлор стверджував, що працівниками керують тільки інстинкти задоволення потреб фізіологічного рівня, тому їх можна «приводити в дію» за допомогою елементарних стимулів. Він запропонував почасову оплату праці.

Почасова оплата праці не дозволяє працівникові розпоряджатися своїм часом, адміністрація ж задає темп праці, забороняючи самовільні зупинки і перерви.

Для ефективного управління персоналом менеджерів необхідно виділити певні параметри роботи, змінюючи які він може впливати на психологічний стан виконавців, тим самим мотивуючи, або демотивуючи їх. Грамотно спроектована робота повинна створювати внутрішню мотивацію, відчуття особистого внеску в продукцію, що випускається.

Люди, які вносять свій внесок до досягнення загально-організаційних комплексних цілей, повинні заохочуватися. При цьому система повинна включати не тільки матеріальну, але і моральну винагороду. Працівник повинен бути упевнений, що його внесок в загальну справу буде оцінений керівництвом, а також і колегами по роботі.

Застосування соціально-психологічних методів управління може бути ефективним тільки у тому випадку, коли є повна і достовірна інформація про процеси, що відбуваються в колективі. Важливо знати склад колективу, інтереси, схильності і вчинки працівників, причини багатьох явищ, мотиви поведінки, позитивні і негативні тенденції в розвитку колективу. Знання керівників мотивів поведінки і потенціалів людей, що працюють під їх керівництвом, дозволяє їм краще мотивувати, управляти і використовувати кадрові ресурси для досягнення цілей підприємства, максимізувавши індивідуальну продуктивність, співпрацю, творчий потенціал і залученість людей в процеси, покращуючи комунікабельність і психологічний клімат.

Роль соціально-психологічних методів з часом тільки посилюватиметься у зв'язку з різноманітними чинниками, що впливають на розвиток сучасного суспільства.

Висновки Розглянувши методи управління сільськогосподарськими працівниками можемо сказати, що основний зміст процесу управління виявляється у здійсненні безпосереднього цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на об'єкт за допомогою відповідного механізму. У процесі такого впливу реалізуються цілі, завдання, функції, принципи та методи, які і складають зміст механізму управління. Певно, досить важливе місце посідають методи управління, за допомогою яких реалізуються функції управління.

Усі методи, що використовуються в управлінні, пов'язані між собою, доповнюють один одного, використовуються в органічній єдності.

Треба відмітити, що останнім часом істотно розширилися межі уявлення про методи управління, зокрема в Україні. Якщо раніше методами управління працівниками були лише переконання та примус, то сьогодні розглядаються, досліджуються та використовуються в менеджменті організаційні, адміністративні, економічні, соціально-психологічні та інші методи. Необхідність використання різних методів у різному поєднанні отримує все більше визнання і є природним відображенням комплексного, багатоаспектного характеру управління трудовим колективом аграрної сфери.

Мостова А.С., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Основний капітал є головною складовою сукупного капіталу і потребує у сучасних умовах вирішення проблеми формування оптимальних структурних пропорцій, що забезпечують життєздатність підприємства. Ріст обсягів основного капіталу носив переважно екстенсивний характер.

В останні роки виявилася інвестиційна та технологічна відсталість більшості сільськогосподарських підприємств, згортання державних і власних вкладень у модернізацію основних виробничих фондів, освоєння нових виробів. На даний момент багато підприємств знаходяться в ситуації, коли капітальний ремонт не може

врятувати положення, оскільки потрібні капіталовкладення в нове обладнання. Потрібно більш ефективно використовувати резерви, поширювати можливості технічного переоснащення та модернізації виробництва за рахунок внутрішніх джерел.

Актуальності набуває необхідність розробки ефективних механізмів управління основним капіталом сільськогосподарського підприємства з метою створення конкурентоздатної продукції і формування підприємства з високою ринковою вартістю. Актуальність теми визначається також розвитком інвестиційних процесів в Україні з метою впровадження сучасних виробничих технологій, методів управління, створення нових робочих місць. Розробка механізмів управління основним капіталом потребує структурної збалансованості фінансових і виробничих ресурсів з урахуванням пріоритетних напрямків їхнього розміщення.

Після періоду економічного спаду, а також загострення соціальноекономічних проблем задача виходу на траєкторію стійкого економічного росту здобуває першорядне і життєво важливе значення.

Економічна політика аграрної сфери повинна бути спрямована на зміну галузевої структури економіки, її модернізацію, підвищення частки галузей з високим ступенем доданої вартості. Звідси випливає необхідність значного відновлення основного капіталу. В даний час важливою є задача загального відновлення активної частини основних виробничих фондів, якісної зміни технологічного рівня виробництва, підвищення його ефективності.

При високих темпах введення нових фондів, зберігалися низькі темпи ліквідації устаткування. Велика частина запровадженого основного капіталу направлялася не на заміну застарілого устаткування, а на збільшення їхнього загального обсягу. При цьому накопичувався вантаж проблем, пов'язаних з перебуванням у складі основних виробничих фондів значної частки застарілого устаткування, а також їхньою низькою ефективністю, збільшенням витрат на експлуатацію і ремонт.

Категорія капіталу в економічній науці є фундаментальною, яка визначає багато умов ефективного функціонування підприємства. Як об'єктові управління основному капіталові властиві такі сутнісні характеристики: фактори виробництва, ліквідності і ризику; приналежність до інвестиційного ресурсу; накопичена цінність, джерело доходу, тимчасова перевага й ін. Будучи частиною капіталу, залученого підприємством у якості позаобігових активів основний капітал має наступні особливості: прийнятний ризик у процесі операційної діяльності; здатність генерувати стабільний прибуток відповідно до кон'юнктури ринку; припустимий рівень захисту від інфляції; великі резерви розширення операційної діяльності в період підйому кон'юнктури товарного ринку; прийнятний рівень втрат запасів товарно-матеріальних цінностей при збереженні .

Особливостями формування основного капіталу з позицій тимчасової переваги є:

- ✓ взаємозв'язок альтернатив вибору варіантів капіталу з можливостями споживання в майбутньому;
- ✓ кількісна оцінка споживчих благ майбутнього і поточного періодів у вигляді «норми тимчасової переваги»;
- ✓ індивідуальний характер норми тимчасової переваги; зв'язок тривалості довжини життєвого циклу основного капіталу з нормою тимчасової переваги;

✓ ріст граничної норми тимчасової переваги зі збільшенням періоду використання основного капіталу; критерій оптимальності: граничний доход капіталу не менше граничної норми тимчасової переваги.

Методами управління основним капіталом є: стійкий ріст підприємства, ліквідність, середня вартість, фінансовий леверідж, дисконтування.

Методологічними принципами концепції є: інтегрованість з загальною системою управління підприємством; комплексний характер формування управлінських рішень; динамізм управління; орієнтація на стратегічні цілі розвитку; варіантність вибору управлінських рішень. Ці принципи поєднані з загальними принципами управління: системність, адаптивність, цілісність, оптимальність, надійність, гнучкість, ефективність, управляємість, координація, науковість.

Управління капіталом базується на ідеї інтегрованого підходу, якому властива системна цілісність, що поєднує різноманітні складові процесу формування капіталу. Новизна концепції полягає у всебічному і комплексному розгляді питань процесів виробництва і споживання, що є основою при стратегічному плануванні і прогнозуванні.

При побудові стратегії управління основних виробничих фондів необхідно брати до уваги:

1. Стратегія управління основним капіталом повинна бути пов'язана з загальною стратегією розвитку підприємства і макроекономічних змін ринку.

2. Стратегія управління технічним обслуговуванням і ремонтом повинна бути орієнтована на оптимізацію виробничих ресурсів, забезпечуючи їхнє раціональне використання відповідно до довгострокової стратегії управління основними фондами підприємства.

3. Стратегія управління експлуатаційною готовністю устаткування повинна бути орієнтована на максимізацію безперервної роботи діючих потужностей для забезпечення виконання встановленої програми випуску продукції.

4. Необхідна стратегія інтеграції інформаційних потоків щодо виробництва продукції, технічного обслуговування фондів та інших напрямків управління виробництвом, у формі корпоративної інформаційно-керуючої системи масштабу підприємства для реалізації таких бізнес концепцій як «оптимальне виробництво», «точно в термін», «безперервне підвищення якості».

В управлінні основним капіталом передовими практиками є: запобіжне техніч'ютерне управління обслуговуванням устаткування; фінансова оптимізація та інші.

Отже, основним механізмом управління основним капіталом сільськогосподарського підприємства є забезпечення максимальної відповідності технічного рівня виробництва вимогам ринку. Для її вирішення необхідно постійно аналізувати процеси морального і фізичного зносу виробничого устаткування; виявляти відповідність існуючих і необхідних параметрів стратегічного потенціалу підприємства; визначати потреби підприємства в забезпеченості його прогресивними засобами технологічного оснащення; розробляти цільові програми технічного переозброєння і реконструкції виробництва і забезпечувати їхнє виконання.

Сергієнко Є., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Динамічний розвиток аграрного сектору України неможливий без забезпечення ефективності процесу формування, розвитку та використання трудового потенціалу – головного чинника виробництва. В усіх розвинутих країнах світу це пріоритетне завдання забезпечується його рішенням – формуванням якісної системи управління трудовим потенціалом, який характеризується високим рівнем загальної та професійної освіти, його відповідності потребам економіки, високою культурою праці, схильністю до інновацій, мобільності і здібності адаптуватися до нових умов трудової діяльності [2].

Трудовий потенціал підприємства – це синтез інтелектуальних, психофізіологічних, особистісних здібностей працівників підприємства, які видозмінюються в процесі праці і використовуються та/або можуть бути використані суб'єктом господарювання для досягнення цілей його діяльності. Ефективне використання трудового потенціалу підприємства характеризується максимальним досягненням цілей політики підприємства щодо витрат на трудовий потенціал, прибутковості, стабільності та організаційних умов його використання.

Аналіз переваг і недоліків існуючих підходів до оцінки ефективності використання трудового потенціалу підприємства обумовив вибір трьох підходів до її проведення:

1) на основі застосування показників ефективності використання трудових ресурсів підприємства в рейтинговому методичному підході, що дозволяє: кількісно виміряти загальну ефективність використання реалізованої частини трудового потенціалу підприємства, виявити сильні і слабкі сторони використання трудового потенціалу підприємства;

2) на визначенні приросту вартості як підприємства, так і його трудового потенціалу, що дозволяє визначати ефективність використання трудового потенціалу підприємства як синтезу інтелектуальних, психофізіологічних, особистісних здібностей працівників підприємства, які використовуються та/або можуть бути використані суб'єктом господарювання для досягнення цілей його діяльності;

3) на визначенні середнього значення ефективності використання трудового потенціалу працівниками підприємства, що дозволяє виявити резерви підвищення ефективності використання трудового потенціалу працівників різних функціональних груп [3].

Результативність і ефективність управління трудовим потенціалом забезпечуються трьома основними складовими:

1) якістю персоналу: кадровий потенціал повинен відповідати поставленим цілям аграрного підприємства, складності завдань і процесів;

2) організацією праці: персонал вирішує багато завдань, якщо поставлені цілі, поділ праці, забезпеченість необхідними ресурсами, умови праці дозволяють

втілювати потенціал кадрів у результаті, необхідні підприємству;

3) управлінням кадрами, персоналом і працею: координація, взаємодія персоналу, розподіл ресурсів, інформація для рішень і дій, вимір і оцінка діяльності, мотивація персоналу направляються на фактори, що сприяють росту результативності праці, розвитку людського капіталу конкретного підприємства [1].

Підвищення ефективності управління трудовим потенціалом передбачає знаходження найкращих організаційних форм організації, методів, технологій управління в цілях досягнення аграрним підприємством певних економічних результатів відповідно до заданого критерію або системою критеріїв, у яких визначення рівня інтенсивності праці має одне з найважливіших значень.

Список використаних джерел:

1. Бабкін Д. О. Антикризове управління трудовими ресурсами / Д. О. Бабкін, О. А. Нікітіна // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва . - 2014. - № 1. - С. 18-21.
2. Зайченко І.В. Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності поняття «кадровий потенціал підприємства» / Зайченко І.В. // Вісник КТУ. – 2011. – Вип. 28. – С. 260-264
3. Соляник Н. Ю. Управління трудовим потенціалом на підприємстві [Електронний ресурс] / Н. Ю. Соляник // Управління розвитком . - 2013. - № 21. - С. 30-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_21_13.pdf

Сікора О.А., к.е.н., доцент

Гіжецька О.І., студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СЕЛА

Прискорення темпів соціально-економічного та інноваційного розвитку регіонів України безпосередньо залежить від підвищення продуктивності людської праці на основі піднесення ролі новітніх знань, зростання професійної майстерності. Це є неможливим без збереження та розвитку трудового потенціалу населення, який має характеризуватися міцним здоров'ям, високим рівнем загальної та професійної освіти, схильністю до безперервного навчання та інновацій, професійною мобільністю.[2]

Зважаючи на те, що сільське населення є базою відтворення трудових ресурсів у сільському господарстві, створення необхідних умов для продуктивної зайнятості в аграрній сфері сприятиме нарощуванню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та підвищенню ефективності аграрної галузі. [3]

Організація підготовки кадрів для села за державним замовленням суттєво не впливає на забезпечення сільського господарства висококваліфікованими спеціалістами. Майже половина випускників, що отримують направлення на роботу в сільське господарство, звільняються упродовж першого року роботи і переходять в інші сфери виробництва чи поповнюють список безробітних. Одними з головних вимог закріплення молодого фахівця на виробництві випускники вважають наявність

розвиненої соціальної інфраструктури на селі – лікарень, шляхів сполучення, шкіл, дитячих садків, бібліотек та будинків культури.

Зменшення кількості сільськогосподарських працівників та питомої ваги активного сільського населення, зайнятого в сільському господарстві, можна пояснити недовірою аграрних реформ і нехтуванням соціальними інтересами населення. Адже разом із забезпеченням продовольчої безпеки сільськогосподарські підприємства повинні дбати про високий рівень добробуту працівників. Нові організаційно-правові форми господарювання на селі не повинні звужувати соціальну функцію. А це й поступове зростання заробітної плати, забезпечення робочими місцями сільського населення, підготовка кадрів з метою запобігання деградації сіл, підтримка функціонування об'єктів соціальної інфраструктури на селі. [1]

Основною проблемою є відтворення людського потенціалу села, а порушення цього відтворення, яке може бути пов'язане з надмірним використанням природних ресурсів і людського потенціалу, є одним з основних чинників, які впливають на підтримку сільської економіки, а відповідно й розвиток сільських населених пунктів.

Від якості трудового життя працівників залежить їх інтерес до роботи, а відповідно зацікавленість в індивідуальних і колективних результатах роботи підприємства. Адже економічні вигоди є стимулом працівників до праці. Інтерес до праці сприяє зацікавленості працівників у підвищенні кваліфікації та вдосконаленні професійних знань і навичок.

Також надзвичайно важливим у сучасних умовах є збереження сприятливих екологічних умов проживання на селі, адже залежність фізичного стану людини (тобто стану людського капіталу) від екологічної ситуації є надзвичайно великою.

Прагнення України до інтеграції у європейське співтовариство потребує нагального коригування ситуації, що склалася на селі, та якнайскорішого прийняття рішень у сфері розвитку трудового потенціалу. Необхідно всебічно сприяти розширенню сільської сфери зайнятості, полегшенню доступу селян до засобів існування, зростанню їхніх доходів, формуванню фінансових ресурсів, необхідних для відновлення соціальної сфери села. [3]

Підсумовуючи вищесказане, можемо виділити основні заходи, які необхідно прийняти на макро- та мезоекономічному рівнях в інтересах збереження та розвитку трудового потенціалу:

- кардинальне поліпшення стану охорони здоров'я, проведення всеохоплюючої діагностики та профілактичних заходів щодо збереження здоров'я та утвердження здорового способу життя, вдосконалення стимулювання праці медичних працівників;
- соціально-економічна підтримка в області молодих сімей (пільгові кредити на житло, сприяння у працевлаштуванні, гарантії місця в дитячих садках);
- заохочення людей похилого віку до активної трудової діяльності, створення для цього сприятливих умов і режиму праці;
- більш повне використання трудового потенціалу осіб з обмеженими фізичними можливостями;
- максимальне залучення працездатного населення до легальної трудової діяльності в економіці області;

-ефективне та раціональне використання наявного трудового потенціалу на основі реструктуризації економіки;

- зменшення розміру податків на фонд заробітної плати з метою зниження тінізації зайнятості;

- вдосконалення законодавчої бази самостійної зайнятості та створення розгалуженої інфраструктури малого бізнесу;

- забезпечення керованості освітньо-професійним розвитком населення з урахуванням потреб регіонального ринку праці та перспектив інноваційних зрушень в економіці;

- модернізації снуючих та створення нових привабливих робочих місць;

- гарантії першого робочого місця для випускників навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Сікора О. А. Функціонування сільськогосподарських підприємств та формування людського потенціалу села. Монографія. – Львів, 2012. – 208 с.

2. Семикіна М. В. Проблеми збереження трудового потенціалу регіону та напрями їх розв'язання./ М. В. Семикіна // Економіка и управление. - Матеріали конференції г. Алушта, 21-22 мая 2010г. – С. 87-92

3. Рябоконець В.П. Соціально-економічні проблеми зайнятості сільського населення / В.П. Рябоконець // Економіка АПК. – 2012. - № 12. – С. 95-99

4.

Рожественська Л.В., студ.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків*

ОСОБЛИВОСТІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Особливі вимоги до кадрової політики аграрного сектора пред'являються у зв'язку з визначенням найважливіших пріоритетів нинішнього етапу розвитку країни - модернізація економіки і технологічне оновлення всієї виробничої сфери. В цих умовах кадрова політика повинна сприяти досягненню конкурентоспроможності кадрового потенціалу, розв'язанню протиріч між потребою і відтворенням кадрів і забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку сільських територій.

Зростання ролі кадрової політики в сучасних підприємствах обумовлено складною соціально-економічною ситуацією, в яких вони нині функціонують, а також тим, що кадри є ефективним інструментом у вирішенні будь-якої економічної проблеми. Саме цим обумовлюється значимість комплексного аналізу всіх аспектів формування, використання та розвитку кадрового потенціалу суб'єкта господарювання - як найважливіший напрям вдосконалення його кадрової політики.

Інноваційний соціально-орієнтований тип розвитку економіки пред'являє сьогодні жорсткіші вимоги до ключового компоненту ресурсного потенціалу - трудового, до рівня професійної компетентності кадрів і в цілому до управління кадровою політикою. Гострота кадрової проблеми в галузі обумовлюється ще й тим, що в ситуації, яка склалася, потрібні принципово нові підходи до вирішення проблем формування та

ефективного використання кадрів.

Для того щоб зробити сільське господарство одним з лідерів економічного зростання на роки вперед, а в результаті цього поліпшити і якість життя на селі, необхідна відповідна кадрова політика. Саме тому в ієрархічній системі напрямків інноваційного розвитку АПК кадрова політика має бути однією з основних. Якщо цій проблемі не приділяти достатньо уваги, то в перспективі - це пряма загроза відтворенню робочої сили, і як наслідок - суттєве зниження кадрового потенціалу підприємств АПК.

Разом з тим, прийняті в останні роки програмні документи щодо розвитку аграрного сектора не були підкріплені науково-обґрунтованою концепцією формування ефективної кадрової політики, що забезпечує їх практичну реалізацію. Негативний вплив окремих факторів на розвиток кадрового потенціалу та недостатня увага до формування кадрової політики значно підвищують гостроту проблеми і значимість ефективного управління цим процесом.

Кадрова політика аграрного сектора економіки включає в ареал своєї дії не тільки великі та середні сільськогосподарські організації, але і всі види малих форм господарювання та особисті господарства населення. Зрештою, одна з основних її цілей - це забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Хаянок Т.М., викладач

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УПРАВЛІННІ АГРОПІДПРИЄМСТВОМ

Іноземний досвід свідчить про розвиток в діловому світі соціальної парадигми підприємницького мислення. Підприємці та менеджери підійшли до осмислення необхідності переходу від одноразових благодійних акцій до ефективної корпоративної соціальної політики, яка потребує віддачі від соціальних інвестицій. Виходячи з цього в економічній практиці росте потреба в соціальному капіталі і інструментах управління ними, які можуть забезпечити умови для соціального діалогу та розвитку громадського суспільства. Росте цікавість до технологій соціального менеджменту.

Соціальна відповідальність є етичним виправданням економічної свободи раціональних суб'єктів. Дії підприємств в рамках соціальної відповідальності – це можливість стати більш конкурентоздатними на ринку; можливість самореалізації у чеснотах, вдячній праці та духовно-моральному самовдосконаленні; можливість збалансування розвитку людини та природи. Ефективність управління все більш залежить від того, яке етичне та духовне навантаження отримують управлінські функції від своїх виконавців. Совісність, ініціативність, креативність, осмисленість результатів своєї праці – це якості політики, які чиновники і учасники бізнесу реалізують в рамках соціальної відповідальності.

На жаль, на нашу думку, значна частина українських підприємців та менеджерів поки що не в повній мірі осмислили роль та значення соціальної активності в сучасних умовах сталого розвитку і не сприйняли соціальну парадигму підприємництва так, як закордоном, де давно визнали її об'єктивну необхідність.

Проте передумовам та перспективам впровадження концепції сталого розвитку у контексті соціальної відповідальності аграрних підприємств не було приділено належної уваги, незважаючи на те, що це питання є новим і надзвичайно актуальним, а відтак потребує більш ґрунтовного вивчення.

Зважаючи на тенденції розвитку економіки в Україні, впровадження концепції сталого розвитку в управління підприємством є раціональною стратегічною альтернативою реалізації основних економічних бізнес-цілей підприємства, що дасть можливість отримання ефективного результату за рахунок впливу наступних факторів: розвиток прозорості підприємства для суспільства; підвищення інвестиційної привабливості за рахунок підвищення довіри до підприємства; соціального внеску в стійкий розвиток регіону і країни в цілому; ріст капіталізації підприємства; підвищення стійкості за рахунок зниження ризиків тощо.

Найбільший економічний ефект соціальної відповідальності підприємства проявляється в таких сферах, як фінанси, маркетинг, реалізація продукції, управління персоналом та управління ризиками. Вигода характеризується створенням стабільного бізнес-середовища, зниженням операційних ризиків, створенням позитивного іміджу, зміцненням довіри, збільшенням капіталізації, зростанням фінансових показників, підвищенням продуктивності праці, розвитком інновацій, що сприяє зростанню ринку тощо. Крім того, важливим економічним ефектом від впровадження стратегії соціальної відповідальності для підприємств аграрного сектору є зменшення ризику невизначеності за допомогою системи управління нефінансовими ризиками, до яких належить:

- Стратегічний ризик (невикористання ділових можливостей, не вихід на міжнародний ринок сільськогосподарської продукції тощо);
- Операційний ризик (шахрайство, пошкодження фізичних активів, ризик втрати репутації тощо);
- Політичний ризик (ситуація неминучого вибору стратегії тощо);
- Соціальний ризик (страхові, соціальні, медичні ризики тощо);
- Кадровий ризик (випадкові або цілеспрямовані антропогенні загрози, джерелом яких є людина тощо);
- Екологічний ризик (антропогенні зміни природніх об'єктів, факторів та екологічних ресурсів тощо);
- Ризик дотримання (потенційна можливість порушення законів та нормативних актів тощо);
- Юридичний ризик (недотримання юридичних вимог ведення бізнесу та контрактного права тощо);
- Регулятивний ризик (ризик несприятливих змін у законодавчих або нормативних актах тощо).

Спираючись на сучасний зміст концепції стійкого розвитку, який базується на п'яти положеннях, нами запропоновані принципи для ефективного управління соціально орієнтованого аграрного підприємства:

- Підприємство повинно надати суспільству розвитку стійкий та довгостроковий характер для того, щоб цей розвиток відповідав теперішнім потребам людей, не позбавляючи при цьому майбутні покоління можливості задовольняти свої потреби;

- Виходячи з обмежень, які виникають в процесі використання природних (земельних, водних тощо) ресурсів, підприємству необхідно співставляти сучасний рівень розвитку технологій і соціальної організації із здатністю біосфери справлятися з наслідками людської діяльності;

- Для забезпечення стійкого розвитку підприємства в майбутньому, життєво важливо задовольняти потреби працівників та населення даного регіону і всім надати можливість реалізації благополучного життя;

- Підприємству необхідно погоджувати свою діяльність, яка повністю пов'язана із споживанням природних ресурсів, з екологічними можливостями планети, в тому числі і в питаннях споживання енергії.

Отже, стійкий розвиток характеризується станом динамічного розвитку, тобто він відносний. Тому масштаби експлуатації ресурсів, рівня капіталовкладень, технологічний розвиток та інституціональні зміни необхідно погоджувати не тільки з теперішніми, але і з майбутніми потребами суспільства, що дасть своє відображення в отриманні економічного, соціального та екологічного ефектів в управлінні діяльністю агропідприємств.

Таким чином, практична значущість рівня стійкого розвитку агропідприємства складається з того, що він служить каталізатором інноваційного розвитку і ефективності корпоративного менеджменту, який дає інвесторам інформацію про інвестиційну привабливість проектів, а підприємствам – кількісну фінансову оцінку успішності реалізації стратегії стійкого розвитку, управління можливостями, ризиками і вартістю впровадження даної концепції в діяльність підприємства.

Розвиток соціально орієнтованого суспільства здійснюється також на засадах концепції сталого гармонійного розвитку, яка визначає, що сталий розвиток – це соціально, економічно й екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень, спрямований на формування їхнього економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання наявних ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних тощо), технологічного переоснащення й реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної, екологічної інфраструктур, поліпшення умов проживання, відпочинку та оздоровлення, збереження та збагачення біологічного різноманіття природного середовища та збереження культурної та історичної спадщини

Таким чином, розвиток суспільства, підприємництва як в цілому, так і по окремим територіальним сегментам повинен здійснюватися в рамках єдиної системи стратегічного планування соціо-еколого-економічного розвитку держави, що передбачає реалізацію взаємно погоджених дій державних органів управління, регіональних органів управління й органів місцевого самоврядування.

Тому практична реалізація концепції стійкого розвитку потребує не тільки впровадження та управління нею менеджерами агропідприємств на довгостроковий період, але і регулювання з боку держави, щоб не порушити принцип добровільності прийняття підприємством тягот соціальної відповідальності перед всіма стейкхолдерами, включаючи майбутні покоління.

Щербата І.В., к.е.н., доцент

Тракало М.І., студ.

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

СТРАТЕГІЯ ЗРОСТАННЯ ТРУДОВОЇ АКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Першим етапом стратегічного планування комплексного соціально-економічного розвитку регіону є формування мети та цілей реалізації стратегії, які уточнюються на основі проведення стратегічного аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища. Враховуючи новітні методологічні та методичні підходи до розробки стратегій регіонального розвитку, пропонуємо наступну мету та цілі стратегії зростання трудової активності сільського населення (рис.1).

Розвиток кластерів, що активно використовують принципи ринку та централізації у своїй діяльності, складає один з найістотніших кроків на шляху до реалізації стратегії зростання трудової активності сільського населення. Кластери впливають на розвиток регіону трьома способами: по-перше, за допомогою підвищення продуктивності фірм і галузей, що в нього входять; по-друге, шляхом підвищення здатності до інновацій і, таким чином, до підвищення продуктивності; по-третє, за допомогою стимулювання нового бізнесу, що підтримує інновації і розширить межі кластера [1]. Розвиток кластерів забезпечує ефективну взаємодію органів влади, підприємницьких структур, асоціацій та ринкової інфраструктури, зумовлює ефективне використання підприємствами наявних в регіоні ресурсів і переваг територіального розміщення.

Важливою складовою вирішення проблеми трудовозайнятості на селі є організація самостійної зайнятості. Під нею розуміється систематична трудова діяльність, що базується на особистій праці індивідуума і членів його сім'ї, власних засобах виробництва і управляється юридично і економічно самостійним власником, що безпосередньо організовує виробництво і повністю несе відповідальність за результати господарювання [2, с. 104]. Основними альтернативами самостійної зайнятості населення виступає розвиток туристичної сфери, соціальні послуги, здійснення віддаленого надання послуг через Інтернет та інші.

Реалізація стратегічних альтернатив потребує спільних зусиль всіх суб'єктів регіонального розвитку як макрорівня: центральних органів державної влади, державних фондів регіонального розвитку, місцевих адміністрацій, недержавних структур так і мікрорівня: державних і комунальних підприємств, господарських товариств, підприємств колективної власності, приватних підприємства, територіальних громад. Ефективне функціонування господарської діяльності можливе

лише у разі задіяння всіх важелів дії на економіку регіну: інституціонального, нормативно-законодавчого, податкового, трансфертного, кредитного, цінового, інвестиційного економічних механізмів.

Яковлева С.Г., студ.

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних ринкових відносинах планування економічної діяльності всіх підприємств і фірм є важливою передумовою ефективного виробництва й підприємництва. Практично вся система господарського керування й регулювання виробництва базується на методах планування. Завершення одного етапу роботи служить початком наступного етапу. Зв'язати всі етапи виробничого процесу іншим методом без допомоги планування неможливо.

Планування займає центральне місце в механізмі господарського керування як спосіб досягнення мети на основі збалансованості й послідовності виконання всіх виробничих операцій. Це необхідна умова своєчасної підготовки сировини, матеріалів, комплектуючих, інструментів, устаткування для виготовлення кінцевої продукції й створення запасів.

Питання планування в системі менеджменту аграрного підприємства знайшли своє відображення в працях таких дослідників, як В. М. Нелеп, В. С. Рижиков, П. Т. Саблук, М. М. Алексеева, В. З. Черняк та ін.

Організація планування виробництва в підприємстві включає три основні етапи: стратегічне планування, оперативне (поточне планування), оперативне.

Стратегічне – це довгострокове планування діяльності підприємства. Його особливістю є відсутність конкретних значень показників, що характеризують кінцеві результати діяльності підприємства. Це планування визначає спрямованість діяльності, формує її види та періоди існування певних видів діяльності.

Тактичне – це планування діяльності підприємства на поточний період існування з чітко вираженою конкретною метою і задачами. При такому плануванні складають поточні плани, що включають конкретні показники й межі їх значень, досягнення яких обмежене поточним плановим періодом.

Оперативне планування є деталізацією тактичного планування і без нього не існує. Воно дає змогу складати оперативні плани завдання конкретним виконавцям поточних планів підприємства [1]

Планування в сільському господарстві має ряд специфічних особливостей, що зумовлені необхідністю комплексно враховувати значно більшу в порівнянні з іншими галузями сукупність факторів: біологічних, технологічних, технічних, екологічних, соціальних, економічних, організаційних [2]

У сучасних умовах при розробці планів розвитку підприємств важливе значення набуває подальше вдосконалення методології планування, тобто сукупності прийомів та способів розробки планів.

Методологія планування охоплює сукупність теоретичних висновків, загальних закономірностей, наукових принципів розробки планів, що відповідають сучасним вимогам ринку і перевірені передовою практикою. Методика планування характеризує склад застосовуваних на тому чи іншому підприємстві методів, способів і прийомів обґрунтування конкретних планових показників, а також зміст, форму, структуру і порядок розробки плану.

Удосконалення роботи з організації планування на кожному підприємстві здійснюється вищим керівництвом і фахівцями планово-економічних служб. На малих підприємствах звичайно не існує строгого поділу управлінських функцій і керівники самі беруть участь або організують процес планування. На великих підприємствах робота по складанню поточних і довгострокових планів проводиться, як правило, децентралізовано. На рівні підрозділів висуваються бізнес-пропозиції, які в подальшому можуть скласти основу майбутнього плану компанії.

Щоб удосконалити процес планування в системі менеджменту аграрного підприємства необхідно підвищити професійний рівень економістів-менеджерів, переходити до науково-обґрунтованих методів планування, як в системі менеджменту так і в загалі на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Яворов В. В. Планування, облік і контроль як основні функції управління підприємствам [Текст] / В. В. Яворов // Економіка АПК – 2012, №4 . – С. 108-113
2. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємств: підручник [Текст] / В. М. Нелеп. – К.: КНЕУ, 2004. – 495 с.